

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

DOKTORA PROGRAMI

**6360 SAYILI YASA İLE ORTAYA ÇIKAN ÖLÇEK TARTIŞMALARI EKSENİNDE
BELDEDEN DÖNÜŞTÜRÜLEN MAHALLELERDE HİZMET ALGISININ FARKLI
BOYUTLARIYLA TRABZON ÖRNEĞİNDE TARTIŞILMASI**

DOKTORA TEZİ

Nazlı ÖZCAN SARIHAN

ARALIK - 2019

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

DOKTORA PROGRAMI

**6360 SAYILI YASA İLE ORTAYA ÇIKAN ÖLÇEK TARTIŞMALARI EKSENİNDE
BELDEDEN DÖNÜŞTÜRÜLEN MAHALLELERDE HİZMET ALGISİNİN FARKLI
BOYUTLARIYLA TRABZON ÖRNEĞİNDE TARTIŞILMASI**

DOKTORA TEZİ

Nazlı ÖZCAN SARIHAN

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi ABDULLAH UZUN

ARALIK - 2019

TRABZON

ONAY

Nazlı ÖZCAN SARIHAN tarafından hazırlanan “6360 Sayılı Yasa ile Ortaya Çıkan Ölçek Tartışmaları Ekseninde Beldeden Dönüştürülen Mahallelerde Hizmet Algısının Farklı Boyutlarıyla Trabzon Örneğinde Tartışılması” adlı bu Çalışma 03.02.2020 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği / ~~oyçokluğu~~ ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Programı’nda **doktora tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi		Karar		İmza
Unvanı – Adı ve SOYADI	Görevi	Kabul	Ret	
Prof. Dr. Ercan OKTAY	Başkan	☒	☐	
Prof. Dr. Abdulkadir TOPAL	Üye	☒	☐	
Prof. Dr. Mehmet TUNÇER	Üye	☒	☐	
Doç. Dr. Kadir Caner DOĞAN	Üye	☒	☐	
Dr. Öğr. Üyesi Abdullah UZUN	Danışman	☒	☐	

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylıyorum.

Prof. Dr. Yusuf SÜRMEK
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca KTÜ-Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırlanan bu Çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Nazlı ÖZCAN SARIHAN

31.12.2019

ÖNSÖZ

6360 sayılı Yasa ile tüzel kişiliği kaldırılıp mahalleye dönüştürülen belde belediyelerinde yaşayan vatandaşlara sunulan hizmetleri sunan kişiler ile hizmet sunulan sınırlar, vatandaşların hizmetlerden yararlanma ve yönetime katılma koşulları farklılaşmıştır. Bu bağlamda, bu değişimlerin mahalleye dönüştürülen belde belediyelerinde yaşayan vatandaşların algıları üzerine ne şekilde yansıdığını araştırmak, çalışmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır. Teorik altyapıyla ve yapılan istatistiksel analizlerle vatandaşların bu düzenlemeye ilişkin etkinlik, katılım ve memnuniyet algıları anlaşılır bir dille ifade edilmeye çalışılmaktadır.

Öncelikle her zaman desteğini hissettiren ve yanımda olan, her yönüyle örnek aldığım değerli hocam Prof. Dr. Ercan OKTAY'a tez savunmama katıldığı için sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca bu çalışma süresince yardımlarını esirgemeyen değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Abdullah UZUN'a, doktora eğitimim boyunca destekleriyle yanımda olan ve bu çalışmamın ilerleme sürecinde görüş ve fikirleriyle çalışmama ışık tutan değerli hocam Prof. Dr. Abdülkadir TOPAL'a, çalışmamda yer alan istatistiksel analizleri yapma sürecinde her daim yol gösteren ve manevi desteğini hiçbir zaman esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. Handan ÇAM'a, ayrıca tez izleme komitemde yer alan değerli hocam Prof. Dr. Mehmet TUNÇER'e ve tez jürimde yer alan değerli hocam Doç. Dr. Kadir Caner DOĞAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Doktora sürecimin tamamında, aldığım her kararda yanımda olan ve desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen sevgili eşim Zekeriya SARIHAN'a, canım aileme ve kardeşlerim Aslı ÖZCAN ve Nazım ÖZCAN'a destekleri ve sabırları için sonsuz teşekkürlerimi sunarım. İyi ki varsınız.

Aralık, 2019

Nazlı ÖZCAN SARIHAN

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	IV
İÇİNDEKİLER	V
ÖZET.....	VIII
ABSTRACT	IX
TABLolar LİSTESİ.....	X
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XIII
KISALTMALAR LİSTESİ	XIV
GİRİŞ	1-3

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ETKİNLİK/VERİMLİLİK VE KATILIM/DEMOKRASİ BOYUTLARIYLA YEREL YÖNETİM BÜYÜKLÜĞÜ: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ANALİZ	4-41
1.1. Büyüklük ile Etkinlik ve Verimlilik İlişkisi	4
1.1.1. Optimal Büyüklük ve Ölçek Ekonomileri	4
1.1.2. Etkinlik ve Verimlilik	6
1.1.3. Etkinlik ve Verimlilik Bağlamında Ölçek Büyümleri.....	8
1.1.3.1. Etkinlik ve Verimlilik Bağlamında Ölçek Büyümlerinin Gerekliği	11
1.1.3.2. Ölçek Büyümlerinin Sayısal Sonuçları	13
1.1.3.3. Hizmet Türüne Göre Ölçek Büyüklüğünün Tespiti.....	16
1.1.3.4. Etkinlik ve Verimlilik Bağlamında Ölçek Büyümlerine Eleştirel Bakış.....	19
1.2. Büyüklük ile Katılım ve Demokrasi İlişkisi	21
1.2.1. Katılım ve Demokrasi	21
1.2.2. Katılım ve Demokrasi Bağlamında Ölçek Büyümleri	26
1.2.3. Katılım/Demokrasi ve Büyüklük Bağlamında Yerelleşme	31
1.2.4. Katılım/Demokrasi ve Büyüklük Bağlamında Yerellik İlkesi ve Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı	33

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE’ DE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE SİSTEMİNİN GELİŞİMİ VE 6360 SAYILI YASA İLE GENİŞLETİLMİŞ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE MODELİ.....	42-81
2.1. Tarihsel Süreçte Belediyecilik Anlayışı	42
2.2. Türkiye’de Büyükşehir Modeline Geçiş Deneyimi	48
2.2.1. 195 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname	49
2.2.2. 3030 Sayılı Büyükşehir Belediye Yasası	50
2.2.3. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Yasası	52
2.2.4. 5747 Sayılı Yasa	54
2.3. Etkinlik, Verimlilik, Katılım ve Demokrasi Bağlamında 6360 Sayılı Yasa ve İlgili Görüşler	57
2.3.1. 6360 Sayılı Yasa’nın Gerekçesi	57
2.3.2. 6360 Sayılı Yasa ile Gelen Değişiklikler	58
2.3.3. 6360 Sayılı Yasa ile Gelen Değişikliklere İlişkin Etkinlik, Verimlilik ve Katılıma Yönelik Görüşler	63
2.3.3.1. 6360 Sayılı Yasa ile Gelen Değişikliklere İlişkin Olumlu Değerlendirmeler	63
2.3.3.2. 6360 Sayılı Yasa ile Gelen Değişikliklere İlişkin Olumsuz Değerlendirmeler	66
2.3.3.2.1. Hizmette Etkinlik ve Verimlilik Konusu	66
2.3.3.2.2. Kırsal Alan Konusu	67
2.3.3.2.3. Hizmette Halka Yakınlık, Katılım ve Demokrasi Konusu	68
2.3.3.2.4. Seçimler Konusu	71
2.3.3.2.5. Merkezîyetçilik Konusu	71
2.3.3.2.6. Federalizm Konusu	72
2.3.3.2.7. Anayasaya Aykırılık Konusu	72
2.3.3.2.8. Bilimsel Hazırlık ve İkili Yapı Konusu	73
2.3.4. 6360 Sayılı Yasayla Gelen Değişikliklere İlişkin Yapılan Pratik Çalışmalar	74

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. 6360 SAYILI YASA BAĞLAMINDA BELDEDEN DÖNÜŞTÜRÜLEN MAHALLELERDE YAŞAYAN VATANDAŞLARIN ALGILARINA İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA	82-154
3.1. Araştırma Alanı Olarak Trabzon	82
3.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	85
3.3. Araştırmanın Özgün Değeri	85
3.4. Araştırmanın Kısıtları	86

3.5. Araştırmanın Metodolojisi.....	86
3.5.1. Araştırmanın Hipotezleri ve Modeli	86
3.5.1.1. Ortalama Farklara Ait Hipotezler	86
3.5.1.2. Yapısal Eşitlik Analizi Hipotezleri.....	87
3.5.2. Araştırma Evreni ve Örneklem Seçimi	88
3.5.3. Veri Toplama Aracı ve Verilerin Analiz Yöntemi.....	90
3.6. Araştırmanın Bulguları	91
3.6.1. Demografik Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistiksel Bulgular.....	91
3.6.2. Vatandaş Algılarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistiksel Bulgular.....	94
3.6.3. Normal Dağılım Analizi	99
3.6.4. Güvenilirlik ve Geçerlilik Analizi.....	100
3.6.5. Açımlayıcı Faktör Analizi.....	101
3.6.6. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bağımsız t-Testi Bulguları.....	102
3.6.7. Tek Yönlü Varyans (One-Way Anova) Analizine Ait Bulgular.....	103
3.6.7.1. Yaş Değişkeni Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları	104
3.6.7.2. Öğrenim Durumu Değişkeni Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları.....	109
3.6.7.3. Gelir Değişkeni Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları	116
3.6.7.4. Siyasi Parti Tercihi Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları	119
3.6.7.5. Merkeze Olan Uzaklık Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları.....	125
3.6.7.6. Nüfus Yoğunluğu Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları	128
3.6.8. Tek Yönlü Varyans Analizine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi	132
3.6.8.1. Etkinlik Algısına İlişkin Bulgular.....	132
3.6.8.2. Verimlilik Algısına İlişkin Bulgular	134
3.6.8.3. Hizmet Sorunu Algısına İlişkin Bulgular	135
3.6.8.4. Şikayet Algısına İlişkin Bulgular.....	136
3.6.8.5. Katılım Algısına İlişkin Bulgular	137
3.6.8.6. Memnuniyetsizlik Algısına İlişkin Bulgular.....	139
3.6.8.7. Siyasi Algıya İlişkin Bulgular	140
3.6.9. Doğrulayıcı Faktör Analizi	142
3.6.10. Yapısal Eşitlik Analizi ve Sonuçları	150
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	155
YARARLANILAN KAYNAKLAR.....	164
EKLER.....	185
ÖZGEÇMİŞ.....	189

ÖZET

Yerel yönetim reformu içerisinde ön plana yerleşen ve 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı Yasa ile birlikte yerel yönetimlerin yapısında büyük değişiklikler yapılmıştır. Büyükşehir belediye sınırları il mülki sınırlarına kadar genişletilmiş, bu sınırlar içerisinde kalan belde ve köylerin tüzel kişilikleri kaldırılarak mahalleye dönüştürülmüştür. İl özel idareleri kaldırılmış ve Yatırım İzleme Komisyon Başkanlıkları kurulmuştur. 16 olan büyükşehir belediye sayısına 14 büyükşehir belediyesi daha eklenerek toplam 30 büyükşehir belediyesi olmuş ve böylelikle ülke nüfusunun neredeyse %78'i belediye sınırları içerisinde yaşamaya başlamıştır. Bu doğrultuda 2012 yılında çıkarılan bu Yasa, 30 Mart 2014 seçimleri ile beş yıllık bir geçiş dönemini içerecek şekilde uygulamaya koyulmuştur. Yapılan değişikliklerle birlikte, Yasa'nın gerekçesinde yoğun bir şekilde yer alan etkinlik, verimlilik ve katılım konularıyla ilgili birçok tartışma da gündeme gelmiştir.

Büyükşehir belediyelerinde yaşayan vatandaşlar, yerel yönetimlere ilişkin yapılan bu düzenlemeler sonrasında birçok farklı uygulamayla karşı karşıya kalmakta ve literatürde yeni tanışılan büyükşehir belediye uygulamaları ile bu uygulamalara karşı vatandaşların duyduğu memnuniyet düzeyini ele alan çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu doğrultuda araştırmanın amacını, bu düzenlemeyle Trabzon genelinde tüzel kişiliği kaldırılan beldelerde yaşayan mahalle sakinlerinin beş yıllık bu geçiş sürecinde yaşadıkları tecrübeler bazında hizmetlerin etkinlik düzeyi, verimliliği, halka yakınlığı yani erişilebilirliği, kararlara katılım düzeyi gibi hususlar yönünden yeni yapıya yönelik algı ve tutumlarını araştırmak ve değerlendirmek oluşturmaktadır. Araştırmanın amacı çerçevesinde evrenini, Trabzon'da tüzel kişiliği kaldırılarak mahalleye dönüştürülen 57 belde belediyesinde yaşayan vatandaşlar oluşturmaktadır. Araştırmada nicel araştırma yönteminden yararlanılmış, veriler yüz yüze anket tekniği ile elde edilmiş, verilerin analizi için geçerli olan toplam 2642 anket SPSS ve AMOS programları kullanılarak değerlendirilmiştir. Çalışmada analiz edilen 6360 sayılı Büyükşehir Belediye düzenlemesine ilişkin vatandaş algılarının, genel olarak olumsuz yönde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Etkinlik, Katılım, 6360 Sayılı Yasa, Vatandaş Algısı, Trabzon

ABSTRACT

With the Law numbered 6360 enacted in 2012, which has been at the forefront of local government reform, major changes have been made in the structure of local governments. The boundaries of the metropolitan municipalities were extended to the provincial administrative boundaries and the legal entities of the towns and villages within these boundaries were abolished and converted into neighborhoods. Provincial private administrations were abolished and Investment Monitoring Commission Presidencies were established. 14 metropolitan municipalities were added to the total number of 16 metropolitan municipalities, which resulted in a total of 30 metropolitan municipalities. Thus, almost 78% of the country's population started to live within the municipality boundaries. In this respect; this law, which was enacted in 2012, was put into practice with the March 30, 2014 elections and a five-year transition period. Along with the amendments, there has been a lot of debate on the issues of efficiency, productivity and participation, which are intensified in the justification of the law.

Citizens living in metropolitan municipalities have been faced with many different applications after these regulations on local governments and there has been a need for studies on the metropolitan municipality applications that are recently introduced in the literature and the level of satisfaction of citizens against these applications. In this respect, the aim of the research is to investigate and evaluate the perceptions and attitudes towards the new structure in terms of the efficiency level, productivity, accessibility and level of participation of the services on the basis of the experiences of the residents of the neighborhoods living in the towns whose legal personality was abolished with this arrangement in this five-year transition period. Within the scope of the aim of the research, the universe consists of citizens living in 57 town municipalities which were converted into neighborhoods by removing legal entity in Trabzon. In the study, quantitative research method was used, data were obtained by face to face questionnaire technique and a total of 2642 questionnaires valid for the analysis of the data were evaluated using SPSS and AMOS programs. In this study, it is concluded that the perceptions of citizens are generally negative regarding the Metropolitan Municipality regulation numbered 6360.

Keywords: Efficiency, Participation, Law numbered 6360, Citizen Perception, Trabzon

TABLolar LİSTESİ

Tablo Nr.	Tablo Adı	Sayfa Nr.
1	Ülkelere Göre Belediye Sayılarındaki Değişimler	14
2	Belediye Sayısı ve Nüfusu 2007-2017.....	15
3	Yerelleşmenin Nedenleri	32
4	Türkiye'nin Çekince Koyduğu Maddeler	39
5	Fiili Olarak Ortadan Kalkan Çekinceler	39
6	Osmanlı'dan Günümüze Belediyelerin Tarihçesi.....	47
7	Yıllara Göre Türkiye'de Büyükşehir Belediyelerine Yönelik Yasal Düzenlemeler.....	49
8	Büyükşehir Belediyelerinin Kuruluş Tarihleri	51
9	5747 Sayılı Yasa Öncesi ve Sonrası Türlerine Göre Belediye Sayıları.....	54
10	6360 Sayılı Yasa Sonrası Büyükşehirlerin Tamamı	59
11	6360 Sayılı Kanun Öncesi ve Sonrası Yerel Yönetimlere İlişkin Durum	61
12	Alansal Konsolidasyonu Destekleyen ve Eleştiren Düşünceler	74
13	Mahalleye Dönüştürülen Beldelerin İl ve İlçe Merkezine Uzaklıkları ve Nüfusları.....	83
14	Tesadüfi Örneklem İçin Örneklem Büyüklüğü	88
15	Anket Uygulanan Yerler ve Anket Sayıları.....	90
16	Vatandaşlara İlişkin Demografik Özellikler.....	91
17	Uygulama Alanlarına İlişkin Bilgiler	93
18	Etkinlik Faktör (F1) İfadelerine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	94
19	Verimlilik Faktör (F2) İfadelerine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	95
20	Hizmet Sorunu Faktör (F3) İfadelerine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	95
21	Şikayet Faktör (F4) İfadelerine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	96
22	Katılım Faktör (F5) İfadelerine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	97
23	Memnuniyetsizlik Faktör (F6) İfadelerine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	97
24	Siyasi Faktör (F7) İfadelerine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	98
25	Faktör Analizine Göre Ölçekten Çıkarılan İfadelere İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	98

26	Normallik Dağılımı Analiz Sonuçları.....	99
27	Güvenilirlik Analizi Değeri	101
28	KMO ve Bartlett's Testi Değerleri.....	102
29	Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bağımsız t-Testi Bulguları	103
30	Yaş Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	104
31	Yaş Değişkeni ve Etkinlik Boyutu Arasında Fark Oluşturan Gruplara İlişkin Tukey Testi Bulguları.....	106
32	Yaş Değişkeni ve Verimlilik Boyutu Arasında Fark Oluşturan Gruplara İlişkin Tukey Testi Bulguları.....	106
33	Yaş Değişkeni ve Hizmet Sorunu Boyutu Arasında Fark Oluşturan Gruplara İlişkin Tukey Testi Bulguları.....	107
34	Yaş Değişkeni ve Memnuniyetsizlik Boyutu Arasında Fark Oluşturan Gruplara İlişkin Tukey Testi Bulguları.....	108
35	Yaş Değişkeni ve Siyasi Boyut Arasında Fark Oluşturan Gruplara İlişkin Tukey Testi Bulguları.....	109
36	Öğrenim Durumu Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi	110
37	Öğrenim Durumu Değişkeni ve Etkinlik Boyutu Arasında Fark Oluşturan Gruplara İlişkin Tukey Testi Bulguları.....	112
38	Öğrenim Durumu Değişkeni ve Hizmet Sorunu Boyutu Arasında Fark Oluşturan Gruplara İlişkin Tukey Testi Bulguları.....	113
39	Öğrenim Durumu Değişkeni ve Memnuniyetsizlik Boyutu Arasında Fark Oluşturan Gruplara İlişkin Tukey Testi Bulguları.....	114
40	Öğrenim Durumu Değişkeni ve Siyasi Boyut Arasında Fark Oluşturan Gruplara İlişkin Tukey Testi Bulguları.....	115
41	Gelir Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	117
42	Gelir Değişkeni ile Verimlilik ve Siyasi Boyut Arasında Fark Oluşturan Gruplara İlişkin Tukey Testi Bulguları.....	118
43	Siyasi Parti Tercihine Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi	119
44	Siyasi Parti Tercihine İle Etkinlik Boyutu Arasında Fark Oluşturan Gruplara İlişkin Tukey Testi Bulguları.....	121
45	Siyasi Parti Tercihine İle Verimlilik Boyutu Arasında Fark Oluşturan Gruplara İlişkin Tukey Testi Bulguları.....	121
46	Siyasi Parti Tercihine İle Hizmet Sorunu Boyutu Arasında Fark Oluşturan Gruplara İlişkin Tukey Testi Bulguları.....	122
47	Siyasi Parti Tercihine İle Şikayet Boyutu Arasında Fark Oluşturan Gruplara İlişkin Tukey Testi Bulguları.....	122
48	Siyasi Parti Tercihine İle Katılım Boyutu Arasında Fark Oluşturan Gruplara İlişkin Tukey Testi Bulguları.....	123
49	Siyasi Parti Tercihine İle Memnuniyetsizlik Boyutu Arasında Fark Oluşturan Gruplara İlişkin Tukey Testi Bulguları.....	124
50	Siyasi Parti Tercihine İle Siyasi Boyut Arasında Fark Oluşturan Gruplara İlişkin Tukey Testi Bulguları.....	124

51	Uzaklık (km) Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	125
52	Merkeze Olan Uzaklık ile Boyutlar Arasında Fark Oluşturan Gruplar İlişkin Tukey Testi Bulguları.....	127
53	Nüfus Yoğunluğu Değişkeni Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi	129
54	Nüfus Yoğunluğu ile Boyutlar Arasında Fark Oluşturan Gruplara İlişkin Tukey Testi Bulguları.....	130
55	Ortalama Farklara Ait Hipotezlerin Kabul ve Red Durumları.....	141
56	Etkinlik Faktörünü Oluşturan Yapılar	143
57	Etkinlik (F1) Faktörünün Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İyiliği Ölçüleri	143
58	Verimlilik Faktörünü Oluşturan Yapılar.....	144
59	Verimlilik (F2) Faktörünün Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İyiliği Ölçüleri	144
60	Hizmet Sorunu Faktörünü Oluşturan Yapılar	145
61	Hizmet Sorunu (F3) Faktörünün Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İyiliği Ölçüleri	146
62	Şikayet Faktörünü Oluşturan Yapılar	146
63	Şikayet (F4) Faktörünün Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İyiliği Ölçüleri	147
64	Katılım Faktörünü Oluşturan Yapılar	147
65	Katılım (F5) Faktörünün Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İyiliği Ölçüleri.....	148
66	Memnuniyetsizlik Faktörünü Oluşturan Yapılar	148
67	Memnuniyetsizlik (F6) Faktörünün Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İyiliği Ölçüleri	149
68	Siyasi Faktörü Oluşturan Yapılar	149
69	Siyasi (F7) Faktörün Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İyiliği Ölçüleri	150
70	Model Uyum İyiliği Ölçüleri	151
71	Yapısal Eşitlik Modeli Regresyon Yükleri.....	153
72	Yapısal Eşitlik Modeli Standardize Edilmiş Regresyon Yükleri.....	153
73	Yapısal Eşitlik Analizine Ait Hipotezlerin Kabul ve Red Durumları.....	154

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil Nr.	Şekil Adı	Sayfa Nr.
1	Etkinlik Oranı	7
2	Verimlilik Oranı	7
3	Ölçek Ekonomileri.....	9
4	Araştırmanın Modeli.....	88
5	Etkinlik (F1) Faktörünün Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Değerleri	143
6	Verimlilik (F2) Faktörünün Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Değerleri	144
7	Hizmet Sorunu (F3) Faktörünün Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Değerleri	145
8	Şikayet (F4) Faktörünün Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Değerleri.....	146
9	Katılım (F5) Faktörünün Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Değerleri.....	147
10	Memnuniyetsizlik (F6) Faktörünün Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Değerleri	148
11	Siyasi (F7) Faktörün Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Değerleri	149
12	Yapısal Eşitlik Modelinin Aşamaları.....	151
13	Yapısal Eşitlik Modeline İlişkin Sonuçlar	152

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ADNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
AKP	: Adalet ve Kalkınma Partisi
AMOS	: Analysis of Moment Structures
AYYÖŞ	: Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı
BŞB	: Büyükşehir Belediye
CDLR	: Committee on Local and Regional Democracy
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
Çev.	: Çeviren
Ed.	: Editör
GBVG	: Genel Bütçe Vergi Gelirleri
KHK	: Kanun Hükümünde Kararname
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri
YİKB	: Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı
YSK	: Yüksek Seçim Kurulu
yy.	: Yüzyıl

GİRİŞ

Dünya'nın her yerinde olduğu gibi Türkiye'de de yerel yönetimler, kamu hizmeti sunumu bakımından geçmişten bugüne daima önemli kurumlar olmuşlardır. Ülkemiz açısından bakıldığında belediye yapılanmasının tarihi, Osmanlı yönetim yapısında köklü değişikliklere neden olan Tanzimat Fermanı sonrasına dayanmakta olup, Cumhuriyet döneminde de belediyeler yerel yönetim birimi olarak varlığını devam ettirmiştir. Bu bağlamda Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Belediye Yasası, 1930 yılında yürürlüğe koyulan "1580 sayılı Belediye Yasası"dır. Bu Yasa 2005 yılına kadar yürürlükte kalmıştır. Daha sonra 2005 yılında halen yürürlükte olan "5393 sayılı Belediye Yasa"sı çıkarılmıştır.

Ülkemizde yaşanan önemli yönetsel sorunlar, kentsel sorunlar ve bu sorunların çözümünde belediyelerin yeterli olamaması; farklı yerel yönetimler arasında ortaya çıkan ölçek, etkinlik ve koordinasyon sıkıntıları; il özel idarelerinin, küçük ölçekli belediyelerin ve köylerin hizmet sunumu noktasında yaşadığı sorunlar; yaşanan teknolojik gelişmeler ve sanayileşmenin sonucunda kent yönetimlerine önem verilmesinin gerektiği düşüncesiyle yeni büyükşehir belediye yönetimlerine ihtiyaç duyulduğu ileri sürülmüştür. Bu bağlamda 1984 tarih ve "3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Yasa" ile büyükşehir belediyeleri kurulmuş ve bu Yasa 2004 yılına kadar yürürlükte kalmıştır. 2004 yılında ise büyükşehir belediyeleri "5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Yasa"sı ile yönetilmeye başlamıştır. Daha sonra ise 3030 ve 5216 sayılı yasalarla büyükşehirlerde uygulanan yerel yönetim sisteminden daha farklı uygulamaları içeren "6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Yasa" 2014 yılında yürürlüğe koyulmak üzere 2012 yılında çıkarılmıştır. Bu Yasa'ya 2013 yılında "6447 sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Yasa" ile eklemeler yapılmıştır.

6360 sayılı Yasa; idari yapılanma, kamu hizmetlerinin sunumundaki etkinlik ve verimlilik, yerel halkın katılımı ve yerel yönetim birimlerinin sorumluluk alanı gibi birçok noktada önemli değişikliklere yol açmıştır. Öncelikle Türkiye'deki büyükşehir belediye sayısı 30'a çıkmıştır. Bu düzenlemeyle, büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyesinin oluşturduğu iki kademeli yerel yönetim düzeni inşa edilmiş, büyükşehir statüsü kazanan illerde il özel idareleri, belde belediyeleri ve köylerin tüzel kişilikleri ortadan kaldırılmıştır. Bu bağlamda belde belediyeleri ve köyler mahalleye dönüştürülmüştür. Diğer taraftan büyükşehir belediyesi olmayan illerde de 2.000'den daha az

nüfusu bulunan belde belediyelerinin tüzel kişiliği ortadan kaldırılmıştır. Yerel yönetimlerin mali yapılarında yani kaynak paylaşımında da önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Ölçek ekonomileri çerçevesinde büyükşehir belediye ve ilçe belediyelerinin mülki sınırları, il mülki sınırı ve ilçe mülki sınırlarına kadar genişletilmiştir.

Küçük ölçekli belediye ve köylerin çevre, ulaşım ve benzer sorunlarının çözümünde kendi kendilerine yeterli olamamaları, mali kaynaklarının yetersiz olması ve kaynak israflarının önlenmesi, bunların yanında hizmet sunmada ve planlamada bütünlüğü, etkinliği ve verimliliği sağlamak gibi gerekçelerle çıkarılan bu Yasa ile yerel yönetimlerin parçalı yapısı ortadan kaldırılmıştır. Yine bu Yasa ile yönetsel ölçeğin sınırlarının genişlemesinden ötürü etkin ve verimli bir biçimde hizmet sunumunun sağlanacağı öngörülmüş ve bu etkiyle kaynak israfının önlenmesi amaçlanmıştır. Bunlara ek olarak bu yapının oluşturulmasıyla demokratik hayata katılımın artacağı gerekçede kendisine yer bulmuştur.

Diğer taraftan Yasa'nın gerekçesinde yer alanların aksine bu düzenlemeler; temsil ve katılım, yerindenlik (subsidiarite), hizmetlerde etkinlik ve verimlilik, anayasaya aykırılık vb. gibi birçok yönden eleştirilmiş ve yerel demokrasi açısından yeni tartışmalar gündeme getirmiştir. Yasa ile birlikte gelen, özellikle bu alanlardaki belde belediyelerinin ve köylerin tüzel kişiliğinin kaldırılarak mahalleye dönüştürülecek olmasının, demokrasi ve katılım ilkelerine ve dolayısıyla yerleşmeye uygun nitelikte olmadığı ileri sürülmüştür. Buna ek olarak büyükşehir belediyesinin sınırlarının bu kadar genişletilmesinin ve en yakında olup doğrudan hizmet sunan yerel birimlerin kapatılmış olmasının, uygulamada problemlere ve aksamalara yol açacağı vurgulanmıştır.

Belediyelerin üretim ve sunumunu gerçekleştirdikleri hizmetlerin kalitesi toplumsal yapının gelişiminde rol oynarken kaynakların etkin kullanımına da katkı sağlamaktadır. Belediye idaresinin gerçekleştirdiği hizmet sunumuna halkın katılımının sağlanması istek ve şikayetlerinin alınması bu idareleri daha kaliteli ve etkin hizmet sunumuna yönltecektir. Bundan dolayı yapılan bu idari düzenlemelerin yerel vatandaşlar tarafından nasıl değerlendirildiği de büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda literatürde 6360 sayılı Yasa ile uygulamaya koyulan düzenlemelere ilişkin yapılan çalışmalara rastlanılmaktadır. Bu çalışmaların büyük çoğunluğu teorik olarak kalmakla birlikte algı ölçen çalışmalar belediye başkanları gibi üst düzey kamu idarecileri ve muhtarlar üzerine yapılmıştır. Buna karşın vatandaşın algısını ölçmeye yönelik yapılan çalışmalarda ise örneklem sayısının çok düşük seviyelerde kaldığı ve bu çalışmaların yasanın tanıdığı beş yıllık geçiş süreci tamamlanmadan yapıldığı tespit edilmiştir. Bunlara istinaden bu çalışmanın özgün değerini, beş yıllık geçiş sürecini deneyimlemiş yerel vatandaşlardan oluşan büyük bir örneklem kitlesinin tecrübeleri ve bunun sonucunda meydana gelen algının incelenmesi ve değerlendirilmesi oluşturmuştur.

6360 sayılı Yasa ile son dönemde büyükşehir belediyesi kurulan illerden bir tanesi de Trabzon'dur. Bu tez çalışmasında, Trabzon iline bağlı mahalleye dönüştürülen 57 belde belediyesinde, Yasa'nın yürürlüğe girmesinden sonra yerel kamu hizmetleri açısından yaşanan dönüşümü ve vatandaşların buna yönelik algısını ölçmek amacıyla anket uygulanmıştır.

Üç bölümden oluşan çalışmanın ilk bölümünde yapılan literatür taraması sonucunda etkinlik, verimlilik, optimal hizmet büyüklüğü, katılım ve hizmette yerellik ilkelerine yer verilerek teorik kısım oluşturulmuştur. İkinci bölümde, yine yapılan literatür taraması sonucunda büyükşehir belediye düzenlemelerinin gelişim süreci ele alınmış ve geçmişten günümüze uygulamaya koyulan büyükşehir belediye yasaları hakkında bilgi verilmiş olup bilhassa son yasal düzenleme olan 6360 sayılı Yasa üzerinde durulmuştur. Bu Yasa ile uygulamaya koyulan değişiklikler ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünü oluşturan araştırma kısmında ise nicel araştırma yönteminden yararlanılmıştır. Yöntemin tespit edilmesinde; araştırmanın konusu, amacı, incelenmek istenen algılar ve ulaşılmak istenen katılımcı sayısının bir hayli yüksek olması doğrultusunda en uygun yöntemin nicel araştırma yöntemi olduğuna karar verilmiş ve anket tekniği kullanılarak veriler elde edilmiştir. Trabzon'a bağlı olan, tüzel kişiliği kaldırılarak mahalleye dönüştürülen 57 belde belediyesinde yaşayan vatandaşların bu düzenlemeye ilişkin algılarını ölçmek adına, geçerli olan toplam 2642 anket yüz yüze görüşme yoluyla uygulanmıştır. Vatandaşların beş yıllık geçiş sürecini deneyimlemelerinin sonucunda büyükşehir belediye uygulamaları hakkındaki olumlu ve olumsuz görüşleri SPSS 22 ve AMOS 20 Paket Programları vasıtasıyla analiz edilerek değerlendirilmiştir. Bu araştırma neticesinde elde edilecek olan bulguların, ilerleyen dönemlerde bu alanda yapılacak olan çalışmalara, beş yıllık geçiş süreci sonundaki vatandaş deneyiminin sonuçlarının değerlendirilmesi açısından kıyaslamalı veri sunacağı düşünülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ETKİNLİK/VERİMLİLİK VE KATILIM/DEMOKRASİ BOYUTLARIYLA YEREL YÖNETİM BÜYÜKLÜĞÜ: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ANALİZ

Yerel yönetimlere daha etkin ve verimli bir işlev kazandırmak gerekçesiyle yapılan yasal düzenlemeler bağlamında daha çok iktisadî anlamda kullanılan ölçek ekonomileri kavramı, kamu yönetimine entegre edilmeye çalışılmaktadır. Hiç şüphesiz etkinlik ve verimlilik kavramlarının yanında katılım, demokrasi ve yerellik boyutlarıyla da optimal büyüklük ve ölçek ekonomileri kavramları irdelenmektedir. Bu bağlamda bu çalışmada, yapılan literatür taraması neticesinde bu kavramların ne anlama geldiği ve ölçek ekonomileri açısından nasıl ilişkilendirildiği ve değerlendirildiği ele alınarak birinci bölüm oluşturulmaktadır.

1.1. Büyüklük ile Etkinlik ve Verimlilik İlişkisi

Çalışmanın bu kısmında; optimal büyüklük, ölçek ekonomileri, etkinlik ve verimlilik hususlarına ilişkin kavramsal analiz yapılmakta ve bu kavramların aralarındaki ilişki ele alınarak kuramsal çerçeve oluşturulup ayrıntılı bir biçimde bilgi verilmektedir.

1.1.1. Optimal Büyüklük ve Ölçek Ekonomileri

1960'lerden bu yana, şehir ekonomistleri ve coğrafyacılara optimal şehir büyüklüğü sorunu odaklanmaktadır. Bu doğrultuda literatürde bazı net artan getirilerin belirli bir kentsel boyutta ortaya çıktığına dair geniş bir fikir birliği bulunmaktadır (Camagni vd., 2013: 311). Kent yönetimlerindeki en uygun büyüklük optimal ölçek olarak tanımlanmaktadır (Korkmaz, 2017: 456). Nüfus yönünden bakıldığında ise optimal yerel yönetim büyüklüğünün, ortalama maliyeti minimum seviyeye getiren nüfus büyüklüğüne eşit olduğu ifade edilmektedir (Topal, 2005: 450).

Optimal ölçek kavramı belediyeler açısından, belediyelerin kamu hizmetlerini etkin bir şekilde yerine getirmesine imkân tanıyacak nüfusa ve alana sahip olması olarak tanımlanır (Tortop, 1995: 21). Başka bir ifadeyle yerel yönetim birimlerinin, hizmetleri sunma yönünden ekonomik uygunluğa eriştiği nokta optimal büyüklük olarak ifade edilmektedir (Topal, 1999: 8). Yine sabit ve değişken maliyetler toplamının birim başına en düşük olduğu kapasite optimum kapasite olarak görülmektedir. Ancak bu optimum noktasına gelene kadar birim başına düşen maliyetlerin azaldığı,

bu noktadan sonra ise genel maliyetlerin; sabit maliyetlerin ve yönetim maliyetlerinin etkisiyle artmaya başladığı ortaya çıkmaktadır (İleri, 1996: 16).

Genel tanımıyla optimal yerel yönetim büyüklüğü; kişi başına düşen hizmet maliyetinin daha fazla azalmadığı ve yine bu maliyetin artmaya başladığı seviyedeki büyüklük olarak anlatılmaktadır. Standart bir optimal kent ölçeği belirlemek, ülkelerin farklı gelişmişlik seviyeleri ve büyüklükleri olduğu için mümkün görülmemekte ve bu da farklı ölçütler ortaya koyulmasını gerektirmektedir (Gökhan Zengin, 2014: 342). Görüldüğü gibi optimal kent büyüklüğü üzerinde uzlaşılan ortak bir görüş sağlanamamakta ve genellikle bu konu araştırmacıların bakış açıları ve yöntemleri ile ilişkilendirilmektedir (Cheng ve Ma, 2017: 135). Daha da önemlisi optimal büyüklüğün belli bir ölçütünün olmaması ile birlikte bu kavram genel anlamıyla, en uygun büyüklük olarak ifade edilmektedir.

Belirli kamu hizmetlerinin etkin bir biçimde görülmesine imkân sunacak alana ve nüfusa sahip bir yerel yönetim büyüklüğü optimal büyüklük olarak ifade edilmektedir ve kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde hizmetin sunulduğu nüfus miktarı arttıkça optimal hizmet maliyeti düşmektedir. Bu açıdan kamu hizmetlerinin etkin bir şekilde yerine getirilmesi için yerel birimlerin nüfus ve uygun büyüklüğünün ne olması gerektiği yani yerel yönetim birimleri için optimal büyüklüğün ne ölçülerde olması gerektiği tartışması ortaya çıkmaktadır (Akgül, 2003: 252). Bu noktada da optimal büyüklük kavramı ile iç içe geçmiş olan ölçek ekonomileri ortaya çıkmaktadır. Birçok kıstas açısından bakıldığında çok küçük olarak nitelendirilen yerel yönetimlerin hizmet maliyetleri ve etkinliği gibi konular, iktisat alanındaki “Ölçek Ekonomileri”ne yönelmektedir. Literatürdeki ölçek ekonomisi kavramı, işletmelerin uzun dönemdeki ortalama maliyet eğrilerinin yönünü ifade etmektedir.

İktisadi bir kavram olan ölçek ekonomileri en basit tanımıyla üretim ölçeği büyüdükçe ortalama maliyetlerin düşeceğini ifade etmektedir (Ertek, 2014: 239). İçsel ekonomiler kavramıyla da aynı anlama gelen ölçek ekonomileri, işletmeler açısından bir firmanın tesis ölçeği genişledikçe parça başına düşen üretim maliyetlerinin düşmesi olarak ortaya çıkmaktadır (Dinler, 2015: 223). Pukeliene ve Maksvytiene (2008: 50)’e göre işletmeler daha fazla ürün üretmekle ilgilendiği için üretim ölçeğini artıran daha büyük sermaye ve işgücü kaynakları gerekmektedir. Materyal, işgücü ve finansal kaynakların belirlediği üretim miktarı ve bunların istihdamının etkinliği, üretim ölçeği olarak adlandırılmaktadır. Bu üretim ölçeği belli bir üretim maliyetine karşılık gelmektedir. Belli sınırlarda üretim ölçeği artarken ürün birim maliyetinde azalma olur ve bu durumda büyüyen bir ekonomi oluşur. Bu noktada, artan üretim faktörlerinin, ortalama sabit maliyetlerinin azaltılmasında rekabetçi avantajlar sağlamaya dönüşmesi ölçek ekonomilerini tanımlamaktadır.

Soukopová vd. (2014: 152), özel sektörde, üretim maliyetlerini optimize ederken, bazı sabit maliyetlerle karşı karşıya kaldıklarında ve üretim arttıkça birim başına daha düşük üretim

maliyetlerine sahip olduklarında, üretim ekonomilerinin ortaya çıkacağını ifade etmektedir. Buradaki fikir, bilim insanları tarafından tartışılacak ilk ekonomik fenomenler arasında görülmekte ve konseptin, yerel yönetimler ve kamu kesimi için de kullanılabilir olduğu söylenmektedir. Bu bağlamda üretim açısından yerel yönetimler, özellikle belediyeler, üretim birimleri olarak görülebilir. Buna göre mal ve hizmet üreten kuruluşların yürüttüğü üretim süreçlerinin niteliği yani üretim artarken birim başına daha düşük maliyetlerin ortaya çıkması ölçek ekonomilerini, büyüklük ekonomilerini veya kapsam ekonomilerini ifade etmektedir.

1.1.2. Etkinlik ve Verimlilik

Dünya’da geleneksel kamu yönetimi yaklaşımı yeni kamu yönetimi anlayışına dönüşürken ileri sürülen önemli argümanların başında etkinlik ve verimlilik kavramları gelmektedir (Tortop vd., 2012: 281). Etkinlik ve verimlilik kavramları genelde işletme yönetiminde kullanılırken son zamanlarda bu kavramların önemli ölçüde kamu yönetiminde de kullanıldığı görülmektedir. Hiç kuşkusuz kamu yönetiminin bu kavramlara eğiliminde, yeni kamu yönetimi anlayışının etkisi çok büyüktür. Kamu kesiminin, özel sektörün ilke ve esaslarına göre yürütülmesini ifade eden yeni kamu işletmeciliği anlayışı, kamunun etkinlik ilkesiyle hareket etmesine ve özel kesim yönetimi mantığıyla işlemesine dayanmaktadır (Kesgin, 2015: 158). Hem kamu hem de özel kesim için önemli ölçüde kullanılan etkinlik ve verimlilik hususu, yönetim biliminin de en fazla ilgilendiği konulardan biridir. Etkinlik ve verimliliği sağlamak adına birçok kuram ve uygulamaya yönelik teknikler ve yaklaşımlar geliştirilmiş ve ilk olarak özel kesimde uygulanan bu yaklaşımlar daha sonra kamu kesiminde kendine yer bulmuştur (Yalçındağ, 1997: 4).

Etkinlik kavramı, yirminci yüzyıla kadar verimlilikle aynı anlamda kullanılmış olmasına rağmen (Kılavuz, 2000: 151) verimlilik kavramından daha kapsamlı bir içeriğe sahip olup, örgütlerin belirlenmiş amaçlarına ve stratejik hedeflerine, gerçekleştirdikleri faaliyetler ile ne düzeyde ulaştıklarının ölçümüdür (Kubalı, 1999: 39). Etkinlik, çeşitli yazarlarca farklı şekillerde tanımlanmıştır. Etzioni, Barnard, Hail ve Price’a göre etkinlik, örgütün belirlenmiş amaçlarını gerçekleştirme derecesi iken, Katz ve Kahn’e göre ise örgütün çıktılarının mümkün olan tüm yollarla en üst noktaya çıkarılmasıdır (Dicle, 1975’ten aktaran: Ceritli, 2001: 141). Kısaca etkinlik, amaçların gerçekleşme derecesidir (Sayan vd., 2018: 80). Bu açıdan örgütler hedeflere ulaşmaya yaklaştıklarında etkinlik artmaktadır (Skogan, 1976: 278; Özer, 1992: 36). Etkinliğin belirlenmesinde bazen çıktılar üzerine odaklanılırken bazen de örgütsel performans üzerine odaklanılmaktadır (Özer, 2012: 100).

Şekil 1: Etkinlik Oranı

$$\text{Etkinlik} = \frac{\text{Gerçekleşen Çıktı}}{\text{Planlanan Çıktı}}$$

Kaynak: Akal, 2000: 18.

Şekil 1’den de anlaşılacağı üzere etkinlik, planlanan hedeflere ulaşma ve bu hedefleri gerçekleştirme derecesidir. Bir başka deyişle, önceden saptanan amaçlara ne denli ulaşabiliyorsa, o derece etkinlik artmaktadır.

Verimlilik kavramı ise, üretim sürecine giren farklı unsurlarla (girdiler) bu sürecin sonucunda kazanılan ürünler (çıktılar) arasındaki ilişkiyi anlatmaktadır (Yükçü ve Atağan, 2009: 4). Bu bağlamda verimlilik, kaliteyi dikkate alarak, çıktılarına en az girdi ile ulaşılması veya belirli miktardaki girdi ile en fazla çıktının sağlanmasıdır (Kubalı, 1999: 38). Diğer bir ifadeyle verimlilik, örgütün sahip olduğu kaynakları, imkânları ve araçları belirli bir zamanda optimum şekilde kullanabilmektir (Sayan vd., 2018: 78). Bu açıdan verimlilik çıktılarına odaklanarak, kaynaklardan optimum düzeyde yararlanmayı ifade etmektedir (Abid, 1998: 117).

Şekil 2: Verimlilik Oranı

$$\text{Verimlilik} = \frac{\text{Çıktı}}{\text{Girdi}}$$

Kaynak: Akal, 2000: 26.

Şekil 2’de görüldüğü gibi verimlilik kavramı, “çıktıların girdilere oranı” ile matematiksel olarak ifade edilmektedir. Bu formül yüksek verimlilik sağlamak için fazla üretimin olması gerektiğini fakat her zaman daha fazla üretim gerekmediğini, daha az çıktı sağlanarak da verimliliğin elde edilebileceğini göstermektedir. Yani verimliliğe ulaşılabilmesi açısından önemli olan girdilerle çıktıların birbirine eşit olmaması ya da çıktıların girdilerden daha az olmamasıdır.

Belediyeler yönünden verimlilik, minimum girdi kullanılarak maksimum yerel nitelikli hizmetlerin üretilmesi olarak açıklanabilir. Belediyelerde kullanılan girdiler; yerel yönetimlerin sahip oldukları personel, iktisadi kaynaklar, makine ve araç-gereçler, taşınmazlar ve kullanılan bilgi teknolojileri olarak sıralanabilmekte olup belediyeler bu gibi girdilerini kullanarak, yöre halkının talep ve isteklerine yönelik müşterek mal ve hizmet üretimini (çıktı) gerçekleştirmektedir (Köseoğlu, 2005: 216; Yalçındağ, 1996: 150).

Drucker’a göre işlerin doğru yapılması verimliliği anlatırken, doğru işlerin yapılması ise etkinliği anlatmaktadır. Bir başka deyişle verimlilik üretim kaynaklarının ne derece iyi

kullanıldığını belirlerken, etkinlik hedeflerin ne boyutta gerçekleştiğini saptamaktadır (Ceritli, 2001: 141). Aydın (1999), etkinlik ve verimlilik kavramları arasındaki ilişkiyi şöyle açıklamaktadır: “Etkinlik para, insan gücü veya herhangi bir açıdan neye mal olursa olsun, belirlenmiş hedeflere ulaşmayı öngörürken, verimlilik belirlenmiş hedeflere en az maliyet ile ulaşmayı öngörmektedir. Kamu yönetimi, verimli sonuca ulaşması için etkili olmak; etkili olmak için de verimli çalışmak durumundadır” (Eren, 2001: 119).

Kamu yönetiminde, örgüt büyüklüğü ile etkinlik ve verimlilik arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır. Örgütün büyümesiyle birlikte, örgütlerde eşgüdüm ve denetim zorlaşırken, israf ve savurganlık artmakta bunun sonucunda etkinlik azalmaktadır. Bu yüzden bütün dünyada bilhassa özel sektörde yeni yönetim teknikleri uygulanarak küçülmeye gidilmektedir (Tortop vd., 2012: 281-282).

Yerel yönetimlerde etkinliğin ve verimliliğin sağlanabilmesi konusunda; yasal düzenlemeler, yönetimler arası koordinasyon problemi, yetki ve hizmet paylaşımı, hizmet alanlarının optimal büyüklüğü problemi, idari vesayet ve özerklik, halkın katılım sorunu, yerellik ilkesi ve son olarak da mali yapılar gibi problemler ortaya çıkmaktadır. (Negiz vd., 2018: 603). Bu bağlamda son yıllarda, özellikle optimal büyüklük ya da ölçek ekonomileri ile etkinlik ve verimlilik ilişkilendirilmektedir. Nitekim yapılan bazı çalışmalarda ölçeğin genişlemesinin etkinlik ve verimlilik açısından pozitif etkilerinin olduğu bazı çalışmalarda ise negatif etkilerinin olduğu ortaya çıkmaktadır.

1.1.3. Etkinlik ve Verimlilik Bağlamında Ölçek Büyümeleri

Kamu sektörü örgütlerinin ve yerel yönetim birimlerinin harcama maliyetlerini en aza indirmek için ölçek ve nüfusun etkilerini verimli bir şekilde birleştirmek gerekmektedir. Yerel yönetim örgütünün teknik yönlerinin, yerel yönetim birimlerinin uygun büyüklüğünün ölçek ekonomisini elde etmesini ve bunun sonucunda harcamaların azaltılmasının sağlanması hedeflenmektedir. Literatürde yerel yönetim büyüklüğünün maliyetlere dört farklı potansiyel etki getirdiği ortaya çıkmaktadır (Pevcin, 2014: 2-3);

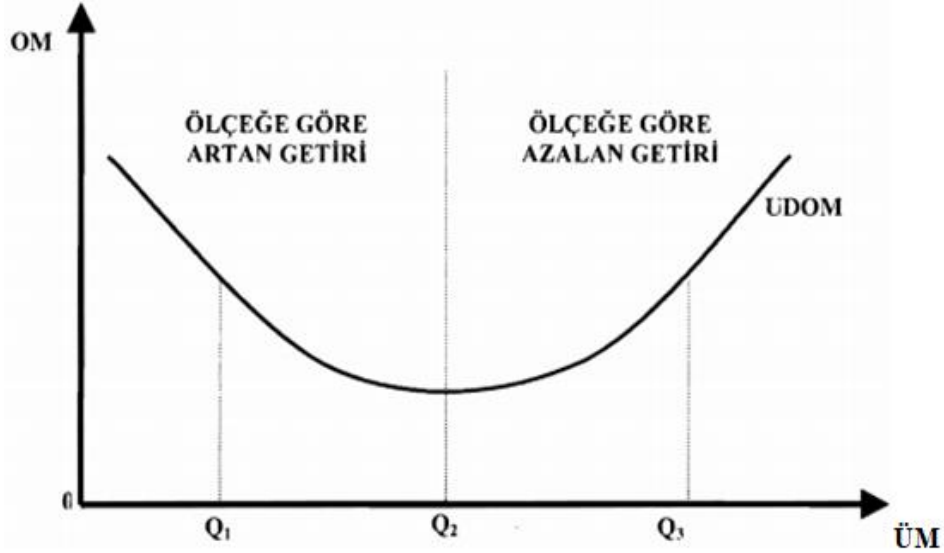
- Doğrusal olmayan etki: Bu duruma göre daha büyük yerel yönetimler, ya ölçek ekonomisine ya da daha yüksek stratejik kapasiteye atfedilebilecek düşük maliyetler anlamına gelmektedir.
- Doğrusal etki: Bu durumda daha büyük yerel yönetimler, büyük bürokratik yapıyı oluşturacağından daha büyük maliyetler anlamına gelecektir.
- Doğrusal olmayan U-şeklindeki etki: Bu üçüncü durumda yönetim birimlerinin maliyetleri başlangıçta düşmekle birlikte, belli bir yerel yönetim büyüklüğüne ulaştıktan

sonra artmaya başlayacaktır. Bu da “orta” büyüklükteki yerel yönetimlerin maliyetlerinin, elde edilen ölçek ekonomisine atfedilebilecek kadar düşük olduğu, ancak yoğunluk etkilerinin henüz yaşanmadığı anlamına gelmektedir. Bu daha küçük birimlerin birleştirilmesi ve daha büyük birimlerin ayrıştırılmasıyla elde edilebilecek bazı “optimal” yerel yönetim büyüklüğüne işaret edecektir.

- Doğrusal olmayan ters U-şeklindeki etki: Son olarak da bu etki, orta ölçekli yerel birimlerin hizmet maliyetlerinin en yüksek olduğunu belirtmekte ve bu da henüz ölçek ekonomilerini deneyimlememiş olmalarına rağmen, yine de yoğunlaşma etkileriyle karşı karşıya kalmakta oldukları anlamına gelmektedir.

Görüldüğü üzere işletmeler uzun dönemde ölçeklerini dönüştürebilmekte ve işletmelerde ölçek arttıkça ortalama maliyetler azalıyorsa pozitif ölçek ekonomileri, ölçek arttıkça ortalama maliyetler de artıyorsa negatif ölçek ekonomileri ortaya çıkmaktadır. İşletmelerde daha fazla üretim yapılmasının ilk önce verimleri yükselteceği, sonra daha düşük seviyede yükselteceği ve daha sonra verimleri düşüreceği ortaya çıkmaktadır. Bundan dolayı ortalama maliyet eğrileri “U” şeklinde tespit edilmektedir ve bu değişen oranlı verim kanununa bağlanmaktadır (Çelik, 2008: 244). Kentler büyürken ise hizmet maliyetlerinin önce azalan bir şekilde olduğu daha sonra artışa geçtiği yapılan çalışmalar tarafından ortaya koyulmakta olup bunun sonucunda da “U” şeklinde bir kentsel hizmet maliyet eğrisine ulaşılmaktadır (Ertürk ve Sam, 2011: 135).

Şekil 3: Ölçek Ekonomileri

Kaynak: Dinler, 1996:167.

Şekil 3'te de görüldüğü gibi işletmenin üretim ölçeğinin belli bir noktanın altında olması maliyetlerin yüksek olduğunu ifade etmektedir. Bu kapsamda ilk aşamada üretim arttıkça (Q_1 'den Q_2 'ye doğru) maliyetlerin azalacağı fakat belli bir seviyeden sonra üretimdeki yükselişin (Q_2 'den

Q₃'e doğru) maliyetleri de aşamalı olarak artıracığı kabul edilmekte ve işletmeler için “U” şeklinde bir uzun dönem maliyet eğrisi ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda işletmeler için ortaya koyulan üretim miktarı ve maliyet ilişkisi yerel yönetim alanında da nüfus oranı ve hizmet maliyeti ilişkisi olarak ele alınmaktadır.

Bu bağlamda, Ladd (1992) yapmış olduğu çalışmada, nüfus artışının ve yoğunluğunun kamu hizmetlerinin maliyet ve kalitesine etkisini incelemekte; yüksek nüfus yoğunluğunun maliyetleri düşürdüğünü ve bu maliyetler ile nüfus yoğunluğu arasında “U” şeklinde bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Bu nedenle ölçek ekonomilerinin özellikle küçük belediyeler için başlangıçta potansiyel olarak avantajlı olduğunu ve daha fazla verimlilik sağladığını ifade etmektedir (Bel ve Sebö, 2018: 3).

Uzun zamandır bu konuları araştıran ekonomistler de, nüfusun belli bir alanda yoğunlaşmasıyla bir defa kazanım elde edilebileceğini yani bu faydaların sınırsız olmadığını ve aşırı nüfus artışı olduğunda ise bu kazanımların uzun dönemde ters yönde etkili olacağını ortaya koymuşlardır. Optimal büyüklük açısından bakıldığında ortalama maliyetlerde düşüş olacağı düşüncesiyle en uygun büyüklük aranırken, kentin nüfus olarak fazla büyümesiyle birlikte tam tersine maliyetlerde artışlar ve kazanımlarda azalışlar ortaya çıkabilecektir. (Keleş, 2012b: 7). Bu bağlamda bu tartışmaları 21 farklı Avrupa ülkesinde inceleyen CDLR (2001) raporu, idari genel giderlere ilişkin olarak ölçek ekonomileri olabileceğini öne sürmekte ve en küçük yerel otoritelerde maliyetlerin daha yüksek olabileceğini, orta büyüklükteki yerel otoritelerde daha düşük olacağını ancak genellikle 40.000'den fazla nüfusu kapsayan yerel otoritelerde tekrar yükselebileceğini iddia etmektedir. Ayrıca 30.000 veya daha fazla nüfustan sonraki daha büyük yerel birimlerde, vatandaş memnuniyet oranlarının düşme eğiliminde olduğunu tespit etmektedir (Callanan vd., 2014: 379-380).

Diğer taraftan ölçek ekonomileriyle ilgili alternatif bir teorik çerçeve Charles Tiebout (1956) tarafından “Tiebout Hipotezi” olarak sunulmuştur. Bu hipotez konut sakinleri ve işletmeler olarak nitelendirilen tüketici seçmenlerinin yerel vergilendirme sistemi ve kendi kişisel tercihlerine göre ikamet ettikleri yerel yönetim birimini seçebileceklerini, yerel hizmetlerin değerini ve yerel vergi ve masrafların maliyetlerini kıyaslayabileceklerini göstermektedir. Genel olarak kamu tercihi ekonomisi ile ilgili olan bu modelde, daha küçük yerel yönetim birimlerinin daha büyük tekelleri yerel yönetimlere tercih edilmesi önerilmektedir. Nitekim tüketici seçmenlerin “ayakları ile oy verdiği” yani kendi tercihlerini yansıtan daha cazip vergilendirme sistemi bulunan ve daha etkin kamu hizmetleri sunulan başka yerel yönetim birimlerine hareket edecekleri varsayılmaktadır (Callanan vd., 2014: 375-376).

Tiebout bu tezinde, yerel hizmetlerin ve vergilerin, bir topluluğun potansiyel sakinlerine cazip gelip gelmemesini belirlediğini öne sürmektedir. Bu bağlamda potansiyel göçmenler yerel

hizmetlerin vergi yükümlülüğü karşısındaki faydalarını kıyaslayacak ve maliyetler üzerinden en çok fayda sağlayan yerel birimleri seçeceklerdir (Dowding vd., 1994: 775). Yani Tiebout'un bu modelinde potansiyel sakinler, yerel toplulukların sunduğu çeşitli vergi paketleri ve kamu hizmetlerine göre yaşayacakları bir yer seçmekte olup bu yerel kamu malları ve vergi yükleriyle ilgili tercihlerine katılan kişilerle bir toplulukta yaşarlar. Sakinleri çekmeye çalışan bu topluluklar, sundukları farklı vergi ve hizmet paketleri ile pazarın genel tercihini kazanma eğilimindedirler. Böylelikle yerel kamu malları nispeten verimli bir şekilde üretilmekte ve dağıtılmaktadır (Saiger, 2009: 98; Conley ve Konishi, 2002: 244).

Charles M. Tiebout'un (1956) hipotezi, Paul Samuelson'un (1954) kamu mallarının etkili bir şekilde tahsis edilemeyeceği fikrine itiraz sonucu ortaya çıkmış olup bu hipotez eğer vatandaşlar, onları çekmek isteyen alternatif yerel birimler arasında serbestçe seçim yapabilirlerse yerel kamu mallarının etkin bir şekilde tahsis edilebileceğini ifade etmektedir (Kollman vd., 1997: 978; Bayer ve McMillan, 2012: 1129). Diğer bir ifadeyle tüketici seçmenlerin, küçük yerel yönetim birimi üzerinde sahip olduğu mobilize gücü ve seçim hakkı, bu yerel yönetim birimleri arasında rekabet ortamı oluşturacak ve bu da etkin hizmet sunumunu ortaya çıkaracaktır.

Ölçek büyüklüğüne ilişkin literatür incelendiğinde, araştırmacıların bazılarının birleştirmeler yapılarak uygun büyüklüğe ulaşılmasının gerekli olduğu, bazılarının hizmet türüne göre uygun büyüklüğün tespit edilmesi gerektiği, bazı araştırmacıların ise ölçek büyümelerine tamamen eleştirel yönden baktığı görülmektedir. Bu bağlamda aşağıda bu konular üzerinde durulmaktadır.

1.1.3.1. Etkinlik ve Verimlilik Bağlamında Ölçek Büyümelerinin Gerekliği

Büyükşehir nüfusunun hızlı büyümesi ve bu büyümeden kaynaklanan sorunlar, bu alandaki ekonomik araştırmalara yeni bir ivme kazandırmaktadır. Hirsch, büyükşehir alanının genişletilmesinin, yerel yönetim hizmetlerinin kişi başına düşen harcamalarını azaltacağı önermesini savunmaktadır. Üretim aşamasında ölçek ekonomilerinde olduğu gibi yerel yönetim biriminin büyüklüğü arttıkça, ortalama belediye maliyetleri ve harcamalarının da azaldığı iddia edilmektedir (Tiebout, 1960: 442). Bu bağlamda Dhimitri (2018: 131-132) ekonomik verimliliğin, yerel birimlerin boyutuna bağlı olarak gerçekleşeceğini ortaya koymaktadır. Ölçek ekonomileri, üretim hacminin büyümesinin doğal bir sonucu olarak ortaya çıkan birim maliyetlerinin azalmasını ifade ederken, bu durum uzun vadeli marjinal üretim maliyetlerinin uzun vadeli ortalama maliyetten daha küçük olması durumunda gerçekleşecektir. Ölçek ekonomilerinin oluşmasıyla, daha büyük belediyeler aynı hizmet seviyesinde daha fazla kamu hizmeti sunabilir veya kamu hizmetinin hacmi ve kalitesi korunurken harcama düzeyleri azaltılabilir. Ölçek ekonomileri, sabit maliyetler olduğunda, arz artışının işbölümünü oluşturması ve uzmanlaşmanın sağlanması veya büyük miktarlarda satın alınarak indirimler ya da diğer maliyet düşüşleri sağlanabileceği zaman ortaya çıkacaktır.

Fox ve Gurley (2006)'e göre, belediye birleştirmelerinin ana hedefleri, hizmet sunum maliyetlerini düşürmek, daha eşit hizmet sunumunu sağlamak ve bir metropol alanda daha iyi planlama gerçekleştirmektir. İskandinav ülkeleri için Steineke (2010) yapmış olduğu çalışmasında ise şu sonuca varmıştır: Tüm İskandinav ülkelerinde, belediye birleşmelerini teşvik etmenin temel argümanı, kamu hizmetlerinin daha büyük belediyelerde daha verimli üretildikleridir (Bönisch vd., 2011: 5). Yine büyük ölçekli belediyelerin; daha verimli olması, siyasal süreçlerin daha demokratik olması, ekonomik kalkınmayı teşvik edecek daha fazla imkâna sahip olmasından dolayı hizmetlerin, görevlerin ve vergi yüklerinin daha adaletli ve iyi bir biçimde dağıtımının sağlanabileceği düşünülmektedir. Dolayısıyla bu argümanlar, büyük ölçekli belediyelerin küçük ölçekli belediyelere nazaran daha çok tercih edilmesini sağlamaktadır (Dhmitri, 2018: 131). Bu doğrultuda Andrews ve Boyne (2009: 755) tarafından İngiliz yerel yönetimleri üzerinde yapılan çalışmadaki sonuçlar da, büyüklük ve yerel yönetim yapısının, sabit yönetim maliyetleri üzerinde istatistiksel olarak önemli etkileri olduğunu göstermektedir. Buna göre nüfus büyüklüğü ve yönetsel maliyetler arasındaki ilişki sürekli ters orantılı bir ilişkidir. Bu nedenle iki kademeli olan İngiliz yerel yönetim sisteminde küçük alt kademe yönetimlerinin genellikle daha yüksek yönetsel maliyetlerin altında ezildiği, büyük yönetimlerin ise daha düşük yönetsel maliyetlere sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Buna istinaden yerel otorite tarafından hizmet verilen nüfustaki herhangi bir değişimin, yönetsel harcamaların düzeyinde önemli bir fark oluşturacağı sonucuna ulaşılmaktadır.

Yerel yönetim biriminin küçük ölçekte olması, vatandaşa en yakın birim tarafından görülen hizmetin birçok avantajını içinde barındırmasına rağmen, yüksek üretim maliyetlerini ortaya çıkarmaktadır. Bazı temel hizmetlerin (elektrik, doğalgaz, su vb.) ortalama maliyetlerinin düşmesi büyük ölçekli yönetim birimlerince sunulmasıyla sağlanabilecektir ve hizmet alan kişi sayısı arttıkça birim (ortalama) maliyetlerde düşüş yaşanacağı durumlarda ölçek ekonomilerinden faydalanılarak büyük oranda kaynak tasarrufları oluşturulabilecektir (Ulusoy ve Akdemir, 2012: 80). Küçük ölçekli yerel yönetimler için ölçek ekonomileri bağlamında uygulanabilecek ilk alternatif olarak, bu birimlerin birbirleriyle birleşmesi veya birleştirilmesi ortaya çıkmaktadır (Arıkboğa, 2007: 3-4). Aynı şekilde, yerel yönetimler bağlamında, ölçek ekonomileri geniş bir uygulamaya sahiptir ve genellikle küçük belediyelerin daha büyük bir belediyede birleştirilmesi gibi yapısal reformlar argümanlarını güçlendirir. Eğer her belediye nispeten belirli hizmetler üretiyorsa ve önemli toplam ölçek ekonomileri varsa, o zaman sayısız küçük belediyeden oluşan bir sistemin daha yüksek harcamalara yol açacağı kanısına varılmaktadır (Soukopová vd., 2014: 153). Bundan dolayı, farklı ülkelerde yerel yönetimlerin yeniden yapılandırılması çalışmalarında küçük yerel yönetim birimleri birleştirilip daha büyük ölçekli birimler oluşturularak katlanılan maliyetler düşürülmek istenmektedir (Topal, 2011: 369-371). Çoğu Avrupa ülkesi, belediye sınırlarını yeniden çizmek gibi yönetimde bir takım reformlar yaparak, siyasi âdemi merkezîyetçilikte değişime gitmektedir. Yani genel eğilim, yerel yönetimlerde ölçek ekonomilerini sağlamak amacıyla belediyelerin birleştirilmesi yönünde olmaktadır (Hansen vd., 2011: 13).

Görüldüğü üzere belediye yönetimlerinde etkinliği sağlayacak ölçeğin ya da büyüklüğün ne olması gerektiği önemli sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Buna rağmen, ölçek ile verimlilik arasında bir ilişki olduğu belirtilmekte ve ölçek küçüldükçe hizmetlere ilişkin birim maliyetler artmakta yani küçük ölçekli belediyeler vatandaşlara hizmet götürürken daha fazla kaynak kullanmaktadır. Hem mali kaynaklar hem de bu hizmetlerin görülmesini sağlayacak uzman personel bulmakta güçlük yaşayan küçük ölçekli belediyeler temel beledi hizmetleri bile yerine getirememektedir (Polatoğlu, 2003: 136-138). Küçük ölçekli yerel ünitelerin birleştirilmesiyle geniş ölçekte üretimin ortaya çıkacağı buna bağlı olarak ölçek ekonomileri gereğince etkinliğin ve verimliliğin artacağı, nitelikli işgücü sağlanarak yönetimde kalitenin yükseleceği, girdi fiyatlarında düşme yaşanacağı düşüncesi bu reformu ortaya çıkarmakta (Canpolat, 2002: 88) ve gerekli kılınmaktadır. Bu bağlamda mali kaynak ve nitelikli personel yetersizliğinden dolayı sunması gereken hizmetleri yerine getiremeyen küçük ölçekli belediyeler, etkinliği ve verimliliği sağlayamadıkları, ileri teknolojilerden faydalanamadıkları, yetersiz mali imkânlarla sahip oldukları, maliyetleri artırdıkları, uzman personel istihdam edemedikleri ve kaynak israfına yol açmaları yönünden eleştiri konusu olmakta ve bunun sonucunda ölçek ekonomilerinin gerekliliği vurgulanmaktadır.

Sonuç olarak, yerel yönetimlerde etkinliğin ve verimliliğin sağlanmasında ölçeğin büyütülmesi gerekliliği aşağıdaki gibi sıralanabilir (Korkmaz, 2017: 457);

- Kaynakların etkin, verimli, adil ve koordineli bir şekilde kullanımı gerçekleştirilebilecektir,
- Etki alanı çok daha geniş bir siyasal katılım sağlanabilecektir,
- Ölçek ekonomileri faaliyete geçirilebilecektir,
- Nitelikli çalışan istihdamı ile verimliliğe ulaşılabilecektir,
- Ulaşım, kentsel planlama, katı atık, su ve imar gibi ana hizmetler koordineli olarak uygulanabilecektir.

1.1.3.2. Ölçek Büyümelerinin Sayısal Sonuçları

Akdede ve Acartürk (2005: 7)'e göre yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilen hizmetlerde etkinliğin gerçekleştirilebilmesi için ilk olarak nüfus büyüklüğü ve hizmet alanında optimal büyüklüğün tespit edilmesi gerekmektedir. Yerel yönetimlerdeki reform ile ilk örnekleri Avrupa ülkelerinde görülmek üzere dünyanın birçok yerinde yerel yönetimlerin sayısının önemli ölçüde azaltılmış olduğu belirtilmekte ve nitekim 1960 ve 1970'li yıllarda birçok Avrupa ülkesinde bu amaçla birleştirilen yerel yönetimlerde alan reformu gerçekleştirildiği ifade edilmektedir. Bu reform hareketlerinden sonra yerel hizmetlerin üretiminde etkinlik ve verimlilik sağlanmaktadır.

Eke (1982: 76-96) tarafından yapılan çalışmada, Hollanda'da 1851'de 1209 olan yerel yönetim sayısının ülkenin tarımsal üretiminden, sanayileşmesine ve kentleşmesine paralel olarak devamlı azaldığı belirtilmektedir. Bunun sonucunda 1900'lü yıllarda 1121'e, 1940'ta 1054'e, 1960'ta 934'e ve 1975 yılında 832'ye kadar indiği görülmektedir. Belçika'da ise hizmet sunumundaki verimliliği arttırmak için yerel yönetimlerin birleştirilmesi yoluna gidilmiştir. 1976'da yapılan değişiklikle yerel yönetim sayısının 2359'dan 589'a düştüğü görülmektedir. Fakat o yıllarda yerel yönetimler arasındaki nüfus ve alan farklılıklarının devam ettiği de görülmektedir. 1974 reformu öncesinde İngiltere'de karmaşık bir yapıda olan yerel yönetimler 1974'te yapılan reform ile Londra dışında, yerel yönetimlerin sayısı 1210'dan 377'ye, Galler'de 185'ten 45'e düştüğü belirtilmektedir. İskoçya'da ise 1975'te yapılan düzenleme ile yerel yönetim sayısının 430'dan 65'e düştüğü saptanmaktadır.

Daha yakın tarihlerdeki verilere bakıldığında ise Hollanda'da 1993 yılında yerel yönetim sayısının 646'ya düştüğü, 2004'te ise bu sayının 483'e indiği görülmektedir (Önder, 2005: 46). İngiltere, Galler ve İskoçya'da günümüzde yetkili olan yerel yönetim birimlerin sayısının sırasıyla 354, 22 ve 32 olduğu belirtilmektedir (Wilson ve Game, 2011'den aktaran: Yamaç, 2014: 6).

Tablo 1: Ülkelere Göre Belediye Sayılarındaki Değişimler

Ülkeler	1950*	1992*	2011**
Avusturya	3999	2301	2357
Belçika	2669	(1991) 589	589
Bulgaristan	(1949) 2178	(1991) 255	264
Çek Cumhuriyeti	11051	5768	6250
Danimarka	1378	275	98
Finlandiya	547	460	336
Fransa	(1945) 38814	(1990) 36763	36697
Almanya	24272	8077	11553
Yunanistan	5959	5922	325
Macaristan	-	3109	3177
İzlanda	229	197	-
İtalya	7781	8100	8094
Lüksemburg	127	118	106
Malta	-	67	68
Hollanda	1015	647	418
Norveç	744	439	-
Polonya	-	2459	2479
Portekiz	303	305	308
Slovakya	-	2476	2930
İspanya	9214	8082	8116
İsveç	2281	286	290
İsviçre	3097	3021	2495
Türkiye	627	2553	1396
İngiltere	2028	484	406

Kaynak: Martins, 1995: 446* ve Turan, 2013: 248-249**

Tablo 1’de görüldüğü üzere burada yer alan ülkelerin genelinde literatürdeki bilgilere de dayanarak, 1960’lı ve 1970’li yıllardan itibaren yerel yönetim birimi sayılarında azalmaya gidildiği ortaya çıkmaktadır.

Dünyada yerel yönetim birimlerinin hizmet sunma şekillerinde ve ölçeklerinde meydana gelen yapısal çözümler, ülkemizdeki yerel yönetim birimlerinin yerleşim yapıları ile ilgili problemlerin çözüm süreçlerine çok geç yansımaktadır. Yedinci Beş Yıllık Plan’da (1996-2000) ilk defa açıkça ölçek sorunundan bahsedilmiş “İl, ilçe ve belediye kurulması için kriterler, yerleşmelerin ekonomik potansiyeli, nüfus yapısı, tarihi, coğrafi ve kültürel özellikleri dikkate alınarak hizmetin götürülmesinde optimal büyüklüğü sağlayacak şekilde belirlenecektir” ilkesi yer almıştır. Kentler ve yönetimleriyle ilgili ise önceki planlara göre daha detaylı değerlendirmelere yer verilmektedir. Sekizinci Beş Yıllık Plan (2001-2005) ise, kentleşme ve ölçek ile ilgili en kapsayıcı ve doğru yaklaşımları içeren ilk plan olmaktadır (Canpolat, 2010a: 86-89).

Bu bağlamda nüfusu az olan küçük boyutlu belediyelerin, birim hizmet maliyetlerinin fazla olduğu ve rasyonel bir yapı oluşturamadığı ortaya çıktığından dolayı küçük ölçekli yerel yönetim birimlerinin, ölçek ekonomilerinden faydalanabilmek ve optimal hizmet alanına ulaşabilmek için yukarıda da belirttiğimiz gibi Avrupa ülkelerinin çoğunda birleştirildiği ortaya çıkmaktadır (Acartürk ve Özgür, 2004: 170). Son zamanlarda, Avrupa ülkelerinde hayata geçirilen bu birleştirme uygulamalarının ülkemize de yansıdığı bu kapsamda küçük ölçekli belediyelerin sayılarında bir azalma olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 2: Belediye Sayısı ve Nüfusu 2007-2017

Belediye Sayısı ve Nüfusu, 2007-2017						
Yıl	Belediye Nüfusu	Belediye Sayısı				
		Toplam	Büyükşehir	İl	İlçe	Belde ve/ veya İlk Kademe
2007 ⁽¹⁾	58 538 501	3225	16	65	850	2294
2008 ⁽¹⁾⁽²⁾	59 093 094	2954	16	65	892	1981
2009 ⁽¹⁾	60 264 546	2951	16	65	892	1978
2010 ⁽¹⁾	61 571 332	2950	16	65	892	1977
2011 ⁽¹⁾	62 678 751	2950	16	65	892	1977
2012 ⁽¹⁾	63 743 047	2950	16	65	892	1977
2013 ⁽¹⁾⁽³⁾	71 251 022	1394	30	51	919	394
2014 ⁽¹⁾	72 505 107	1396	30	51	919	396

Tablo 2: (Devamı)

Belediye Sayısı ve Nüfusu, 2007-2017						
Yıl	Belediye Nüfusu	Belediye Sayısı				
		Toplam	Büyükşehir	İl	İlçe	Belde ve/ veya İlk Kademe
2015 ⁽¹⁾	73 739 101	1397	30	51	919	397
2016 ⁽¹⁾	74 911 343	1397	30	51	919	397
2017 ⁽¹⁾	75 988 625	1398	30	51	921	396

Kaynak: <http://tuik.gov.tr>

Tablo 2’de görüldüğü üzere ülkemizde yerel yönetim birimlerinin sayılarındaki azalma somut olarak ifade edilmektedir.

Ülkemizde idari birimlerin tüzel kişiliğinin kaldırılması veya sınırlarının değiştirilmesi ile ilgili yapılan uygulamalarda “ölçek konusu” ekonomik sebeplere bağlanmakta ve verimlilik, etkinlik, fiziki ve mali yeterlilik gibi gerekçeler sayılmakta, bu gerekçeler ölçek ekonomisiyle temellendirilmektedir. Bu doğrultuda 6360 sayılı Yasa ile birlikte belediye yönetiminde büyük ölçekli birimlere öncelik verilmektedir (Akıllı ve Özaslan, 2015: 158).

1.1.3.3. Hizmet Türüne Göre Ölçek Büyüklüğünün Tespiti

Ölçek ekonomileri konusu irdelenirken bilhassa, bütün hizmetlere uyarlanabilecek tek bir büyüklüğün mümkün olmadığı konusu üzerinde durulmaktadır. Buna ilişkin yapılan bazı çalışmalardaki hem teorik hem de sayısal verilere dayandırılmış sonuçlar hakkında bilgi verilmeye çalışılacaktır.

Yerel yönetim birimlerinin her birine, en sağlıklı yerine getirebilecekleri hizmetlerin verilmesi, ne gereğinden küçük ne de gereğinden çok büyük yerleşim birimlerinin etkin hizmet sunmaya elverişli olmadıkları görüşüne dayanmaktadır. Daha çok yerel nitelik taşıyan hizmetlere örnek olarak temizlik, otopark, kanalizasyon, yeşil alanlar, şehir içi ulaşım hizmetleri, şehir içi yolların onarım ve bakımı gibi hizmetler gösterilirken, daha büyük ölçekli olarak yapılması

1 Belediyelere göre sayı ve nüfuslar belirlenirken; Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü (NVİGM) tarafından, ilgili mevzuat ve idari kayıtlar uyarınca Ulusal Adres Veri Tabanı (UAVT)’nda yerleşim yerlerine yönelik olarak yapılan idari bağlılık ve tüzel kişilik değişiklikleri dikkate alınmıştır.

2 5747 sayılı Yasa ile kurulan ve belediye organlarının seçimi 29/03/2009 tarihli Mahalli İdareler Seçiminde yapılan 43 ilçe, belediye sayısına dâhil edilmiştir. Bir önceki yıla göre belediye sayılarındaki büyük farklılıkların ana nedeni, 5747 sayılı Yasa uyarınca yapılan idari bölünüş değişiklikleridir. (İlk kademe belediyeleri kaldırılmıştır.)

3 6360 sayılı Yasa ile kurulan ve belediye organlarının seçimi 30/03/2014 tarihli Mahalli İdareler Seçiminde yapılan 27 ilçe, belediye sayısına dâhil edilmiştir. Bir önceki yıla göre belediye nüfus ve sayılarındaki büyük farklılıkların ana nedeni, 6360 sayılı Yasa uyarınca yapılan idari bölünüş değişiklikleridir.

gereken hizmetlere de enerji üretim ve dağıtım hizmetleri vb. hizmetler örnek gösterilebilir (Keleş, 2000: 23).

Ulusoy ve Akdemir (2012: 81)'e göre büyük ölçeğin kullanılması her zaman tasarruflu bir durum olmayabilir. Çünkü bazı durumlarda ölçek büyürken getiri aynı kalmakta ya da düşmektedir. Bundan dolayı kamu hizmetlerinin üretiminde ölçeğe göre artan getirinin olduğu koşullarda hizmetleri büyük ölçekli birimlerin, azalan getirinin olduğu koşullarda ise küçük ölçekli yerel yönetim birimlerinin üstlenmesi gerekmektedir. Yani ölçek büyüdükçe maliyetlerin düştüğü durumlarda üst kademedeki birimlerin, kamu hizmetlerini yerine getirmesinin daha faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda Acartürk ve Özgür (2004: 156) de demiryolu, telekomünikasyon, su ve elektrik gibi doğal tekel niteliği taşıyan hizmetlerin optimum alan genişliği, yerel yönetim birimlerinin hizmet alanı içerisinde olmadığından dolayı bu tür hizmetlerin merkezi yönetim birimleri tarafından yerine getirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Dünyanın birçok yerinde bu nitelikteki hizmetler kamu iktisadi teşebbüsleri tarafından sunulmaktadır. Şebeke suyunun dağıtımı gibi hizmetlerin ise yerel yönetim birimleri tarafından yerine getirilmesi gerekmektedir. Bütün bunların sonucunda mal ve hizmetlerin yerine getirilmesinin yerel yönetim ve merkezi yönetim arasında ölçek ekonomileri göz önünde bulundurularak paylaşılması gerekmektedir.

Found (2012: 2) yapmış olduğu çalışmada, Ontario'daki belediye işletme bütçelerinin beşte birinden fazlasını oluşturan yangın ve güvenlik gibi iki kritik belediye hizmeti için ölçek ekonomilerinin ne ölçüde bulunduğunu incelemiştir. Hane halkı başına maliyetlerle, hizmet verilen hane sayısı arasındaki ilişkiyi tahmin etmek için Ontario belediyelerinin büyüklüğündeki mevcut değişim kullanılmaktadır. Hem yangın hem de güvenlik hizmeti masrafları için maliyet eğrileri "U" şeklinde oluşmakta olup; yani, bu hizmetlerin hane başına en düşük maliyetle, en verimli ölçek olarak ifade edilebileceği belirli bir nüfus büyüklüğü bulunmaktadır. İtfaiye hizmetleri için hane başına düşen maliyet 9.000 hanede (veya yaklaşık 20.000 sakin) en aza inerken, güvenlik hizmetleri için 21.000 hanede (yaklaşık 50.000 sakin) en aza inmektedir.

Verimlilik kazanımları, su veya yol gibi sermaye veya altyapı hizmetleri gibi belirli hizmetler için daha büyük nüfuslardan sağlanabilirken, bununla birlikte, daha küçük yerel otoriteler polis, itfaiye ve eğitim hizmetleri gibi emek-yoğun hizmetler sağlamada daha büyüklerden daha etkili olma eğilimindedir (Callanan vd., 2014: 380). Dhimitri (2018: 134)'e göre bir belediyenin en uygun büyüklüğünü belirlemeye yardımcı olacak bir meta-teori henüz geliştirilmemiştir. Fakat açık olan, optimal bir belediye büyüklüğünün ancak belediyelerin benzer maliyet eğrileriyle kamu hizmeti sunmaları halinde var olabileceğidir. Gerçekte, kamu hizmetlerinin maliyet eğrileri farklıdır ve bu nedenle, çeşitli kamu hizmetlerinin optimal üretimi, farklı büyüklükte belediyelere ihtiyaç duymaktadır. Bu, belirli büyüklükte bir belediyenin bir kamu hizmeti açısından çok küçük ve başka bir kamu hizmeti açısından çok büyük olabileceği anlamına gelmektedir. Bu yüzden teorik olarak optimal bir belediye büyüklüğü yoktur. Bölgesel bütünleştirmeyi sağlamak bazı kamu

hizmetlerinin tedarikini iyileştirirken, kaçınılmaz olarak diğer hizmetlerin tedarikini kötüleştirecektir. Belirli hizmetler düşünüldüğünde nüfusu 25.000 ile 250.000 arasındaki belediyeler en verimli olanlardır. Daha büyük (literatürde belirtilmeyen bir noktaya kadar) belediyeler, uzmanlık ve sermaye yoğun hizmetleri daha verimli bir şekilde sunarken daha küçük belediyeler (en az 25.000 nüfus söz konusudur) emek yoğun hizmetleri daha verimli bir şekilde sunmaktadır. Buradaki en önemli nokta yine hizmet türüne göre uygun büyüklüğün farklılaşmasıdır.

Holzer vd. (2009)'nin yerel birleşmenin etkinlik üzerindeki faydalarını belirlemeye yönelik yapmış oldukları çalışmada, küçük belediyelerin, hatta nüfusu 5.000 ile 10.000 arasında olanların bile itfaiye hizmetleri, polis güvenlik hizmetleri, temizlik hizmetleri ve atıkların imhası, rekreasyon, sağlığın korunması ve genel yönetim hizmetlerini büyük belediyelere oranla daha az maliyetle gerçekleştirebilecekleri sonucuna ulaşılmaktadır (Holzer vd., 2009: 8). Bir başka çalışma olan, Bodkin ve Conklin (1971: 479-480)'in Ontario'dan daha önce Kanada'da yaptıkları çalışmada, en küçük belediyeler de dâhil olmak üzere, büyüklük ve verimlilik arasındaki ilişkiyi çok az destekleyici kanıt ortaya çıkmaktadır. Ontario'da yapılan çalışmada ise, etkinliği artırdığı düşünülen konsolidasyon önerisi araştırılıyordu ve hesaplamalara göre, 5.000 ila 10.000 kişi arasında nüfusu olan küçük belediyelerin bile, bir çok belediye hizmetini daha büyük belediyelere kıyasla daha ucuza sağlayabilecek olduğu ifade edilmektedir. Yine bazı belediye hizmetlerinin, 150.000-200.000 arası nüfus büyüklüğünde ölçek ekonomileri ile sağlanabileceğini fakat nüfusun 300.000 ve üzerine çıktığında ölçek ekonomilerinin tersine işleyeceğini ve hizmet maliyetlerinin artacağını böylelikle etkinliğin sağlanamayacağını ortaya koymaktadır.

Ceritli tarafından 2001 yılında, ülkemizde belediye yönetimlerinin sunduğu; su, atık su, temizlik ve toplu taşıma hizmetlerinin verimlilik düzeylerini ölçmek ve yönetilebilir kentsel ölçeğin sınırlarını belirlemek amacıyla bir araştırma yapılmış ve bu araştırma, nüfusu 50.000 ile 1.000.000 arasındaki toplam 36 belediyeden veri elde edilerek gerçekleştirilmiştir. Su hizmetleri açısından 150-250 bin, atık su hizmetleri bakımından 200-250 bin ile 500-623 bin, temizlik hizmetleri bakımından 150-200 bin, toplu taşıma hizmetleri bakımından 200-250 bin ile 500-623 bin arası bir nüfus büyüklüğünün optimum ölçek sınırını temsil ettiği belirtilmekte olup (Ceritli 2001: 153) yani belirtilen hizmetler, en etkili ve verimli bir biçimde bu nüfus aralıklarında sunulabilecektir.

Özyurt ve Topal (1999)'a göre bir kamu hizmetinin daha büyük ölçekte yerine getirilmesinin, birim maliyetlerde düşüşe neden olmasının “ölçek ekonomilerini” ifade etmesinden dolayı her belediyenin ayrı ayrı katı atık dönüşüm tesisi yapması yerine bu hizmetin daha büyük ölçekli bir yönetim tarafından yerine getirilmesi daha etkin bir uygulama olacaktır. Dolayısıyla her bir hizmetin niteliğine göre ölçek ekonomisi ile arasındaki ilişki değişkenlik göstermektedir ve farklı hizmetler için bu çerçevede kendine has değerlendirmeler yapılması gerekmektedir (Arıkboğa,

2013: 85). Burada ortaya çıkan en önemli hususlardan biri, tek bir belediye büyüklüğü, her bir hizmet için olası en az maliyetle tüm hizmetleri üretememektedir (Soukopová vd., 2014: 153). Buradan da anlaşılacağı üzere hizmetlerin niteliği gereği verimli olacağı ölçeğin boyutu da farklı farklı olacaktır. Sonuç olarak yakın nüfus oranlarına sahip aynı zamanda farklı niteliklere sahip olan kentlerin de optimal büyüklük, optimal ölçek ya da optimal kent büyüklüğü noktasında buluşması mümkün görünmemektedir. Yapılan çalışmalarda çıkan sonuçlar değerlendirildiğinde optimal büyüklüğün ağırlıklı olarak sunulan hizmet türüne göre farklılık göstereceği ortaya çıkmakta olup, ölçek açısından tek bir standart büyüklük her durumda maliyetleri düşürmeyecektir.

1.1.3.4. Etkinlik ve Verimlilik Bağlamında Ölçek Büyümlerine Eleştirel Bakış

Bu başlık altında değinilen ve etkinlik gerekçesiyle yerel birimlerde uygulanmaya çalışılan ölçek ekonomilerinin, bazı araştırmacılar tarafından bilhassa etkinlik ve verimliliğin sağlanması açısından gerekli görüldüğü gibi bazı araştırmacılar tarafından ise bu amacı gerçekleştirmek için uygun bir yöntem olmadığı yönünden eleştirilere maruz kaldığı görülmektedir. Örneğin, Loikkanen ve Susiluoto (2006), 1994 ve 2002 arasındaki periyotta yaptıkları araştırmada, nüfusun boyutu ile ilgili anlamlı negatif bir ilişki olduğunu ifade etmektedirler. Bu nedenle, bu çalışmaya göre, Finlandiya’da küçük şehirlerin daha verimli olduğu belirtilmektedir (Hitzschke, 2011: 4). Aynı şekilde Iowa’da (ABD) yerel hizmetler sunan belediyelerde yapılan bir çalışmada (Koven ve Hadwiger, 1992) araştırmacılar “daha büyük olan daha iyidir” inancı için hiçbir kanıt ulaşamadıklarını belirtmektedir (Holzer vd., 2009: 7).

Southwick (2012: 275)’e göre de bazı noktalar açısından birleştirmelerin, genel olarak uygun olmadığı sonucuna varmak mümkün görünmektedir. Büyüklükler birleşme değerlendirmesi için uygun görünse bile birleşmenin açıklayıcı sonuçları, bir bölgedeki tüm toplulukları bir araya getirmenin toplumsal olarak istenmediğini de ima etmektedir. Tüm bunların temelinde, New York Eyaletinde görüldüğü gibi çok geniş bir nüfus aralığında, çekirdek belediye işlevlerinin ortalama maliyet eğrilerinin U- şeklinde olduğu görüşü yatmaktadır. Ayrıca maliyetin en aza indiği nüfus seviyesi nispeten düşük çıkmaktadır. Bu nedenle, 25.000’in üzerindeki nüfuslardan oluşan belediyelerde birleştirmelerin etkinlik açısından tavsiye edilmemesi gerektiği rahatlıkla söylenmektedir.

Martin ve Schiff (2011) tarafından yapılan, ABD’de yerel yönetim konsolidasyonu konusundaki araştırmalara ilişkin bir incelemede, verimlilik kazanımlarının yerel yönetim birleşmelerinden kaynaklandığı fikrini destekleyen çok az kanıtın bulunduğu ifade edilmektedir. Sonuç olarak genel kanaat birleşmelerin, genellikle geçiş maliyetleri ve çoğu hizmetin emek yoğun doğası nedeniyle önceden yapılan verimlilik vaatlerini yerine getirmediği yönündedir (Callanan vd., 2014: 379). Bu bağlamda yerel yönetim birleşmeleri, dünya genelinde yerel yönetim reformunun ortak bir aracıdır. Ancak yerel yönetimde yapısal reform sorununu, özellikle de yerel

yönetim makamlarının sayısını azaltmayı amaçlayan belediye konsolidasyonunun belediye performansında artışa yol açıp açmayacağı tartışmalıdır. Her ne kadar çalışmalar tartışmalı olsa da birleşmeler, yerel yönetimlerin idari ve teknik kapasitesini geliştirmesine rağmen, “yerel sesin kaybı” gibi olumsuz, yıkıcı ve çoğu zaman istenmeyen sonuçlara yol açmaktadır (Drew vd., 2014: 632-633).

Diğer taraftan, yerel yönetimlerde hizmet üretiminde etkinliğin ve verimliliğin yalnızca sayısal sonuçlarla değil, aynı zamanda nitel anlamda da ölçülebilmesi önemli bir husustur. Öyle ki bireyler bir hizmet talebinde bulunduğu zaman o hizmetin etkinliği ve verimliliğinin değerlendirilmesinde sunulan hizmetin kalitesi, ona en yakın yerde, beklemeksizin, en kısa zamanda ve bürokrasiye maruz kalmadan hizmete ulaşması konuları ile ele alınmaktadır (Biricikoğlu ve Demirel Duyar, 2015: 377). Bu bağlamda büyük ölçekle özdeşleşen etkinlik ilkesi, yerel yönetimlerin vatandaşlarca denetlenmesini de zorlaştırmaktadır. Çünkü vatandaşların yönetime daha kolay katılımı ve bu katılımı kolaylık, hızlilik ve yoğunluk, yerel ünitelerin mümkün olduğunca küçük ölçekte olmalarını zorunlu kılmaktadır. Fakat etkinlik gerekçesiyle çoğunlukla yerel ünitelerin birleştirilerek büyümesini, diğer bir ifadeyle demokratik katılımı etkin bir şekilde gerçekleştirmek için yerel ünitelerin büyük olmaları gerektiği de iddia edilmektedir (Kalabalık, 2005: 282). Bu düşüncenin aksine, yerel yönetim çapında halkın taleplerine uygun biçimde mal ve hizmet sunulması, merkezi yönetime oranla daha etkin olarak sağlanacaktır. Bu açıdan yerel nitelikli ve belli bazı hizmetlerle sınırlı olarak, kamu ekonomisi üretim birimleri arasında yerel yönetimlerinde yer alması, o alan içerisinde yaşayan halkın hizmetten sağlayacakları toplam faydayı artıracaktır.

Ölçek ekonomisinde, girdilerin artırılmasıyla çıktılar üzerinde daha fazla fayda sağlanacak olup, bu doğrultuda yerel yönetimler açısından değerlendirdiğimizde hizmet kapsamının genişletilmesi daha verimli olacaktır. Böylelikle alt yapı çalışmalarının gerçekleştirilmesinde, kentsel hizmetlerin yerine getirilmesinde ve kurumsal işleyiş yönünden daha uygun ve daha uzmanlaşmaya dayalı hizmet sunumu yapılabilecektir. Fakat yukarıda da bahsedildiği gibi literatürde ölçek ekonomilerinin her zaman ve bilhassa uzun dönemde bu şekilde olumlu sonuçlar ortaya koymadığını gösteren birçok çalışma da bulunmaktadır. Bu bağlamda büyük ölçekli yerel yönetimler optimal noktaya ulaştıktan sonra büyümeye devam ettiğinde ve geniş bir alana sahip olan kent bölgelerinde, kentin uzak yerleşim alanlarına hizmet götürmenin büyük yatırımları gerektirdiği için maliyetleri daha da artıracığı böylelikle etkinlik ve verimliliği sağlayamayacağı eleştiri konusu olmaktadır.

Yerel yönetimlerde uygun büyüklüğün (optimal ölçek) tartışmalı bir konu olduğu şu ana kadar anlatılanlarla ortaya koyulmakta olup, farklı araştırmalar sonucunda da etkili hizmet sunumuna uygun bir ölçek ortaya koyulsa dahi bazı sorunlar ortaya çıkacağı görülmektedir. Bu sorunlardan ilki, yerleşim yerinde yaşayanların isteklerinin, hizmetlerin etkinliği kadar öncelikli

olduğundan dolayı yerel yönetimleri bu ölççeğe göre parçalayıp, birleştirip yeniden yapılandırma hakkına sahip olunmamasıdır. İkinci sorun ise toplumların nüfusu artar, azalır, devamlı değişim halindedir. Bundan dolayı nüfusu, bulunan bu uygun ölçek düzeyinde sabitlemenin mümkün olmadığı gerçeğidir.

1.2. Büyüklük ile Katılım ve Demokrasi İlişkisi

Çalışmanın bu kısmında; katılım ve demokrasi hususlarına ilişkin kavramsal analiz yapılmakta ve hem bu kavramların hem de bunların yanında yerelleşme ve yerellik ilkesi hususlarının ölçek büyüklüğü ile arasındaki ilişki ele alınarak kuramsal çerçeve oluşturup ayrıntılı bir biçimde bilgi verilmeye çalışılmaktadır.

1.2.1. Katılım ve Demokrasi

Demokrasi kavramı, içerisinde çoğulculuk, eşitlik, halk egemenliği, katılım ve özgürlük gibi ilkeleri barındıran evrensel bir kavramdır (Gökçe ve Bayrakçı, 2006: 26). En temel ifadeyle demokrasi, “halkın kendi kendini yönetimidir” ve dolayısıyla yerel yönetim birimleri halkın yönetime katılma imkânı bulabileceği birimler olarak demokrasinin uygulanabilmesini sağlamaktadır (Pustu, 2005: 124). Huntington (1991) ise, demokrasinin temel amacının yönetilen vatandaşlar tarafından rekabetçi seçimler yoluyla liderlerin seçilmesi olduğunu ifade etmiştir (Nam, 2017: 539).

Demokrasi kavramı tanımlanırken, içerisinde işlevselliğini değerlendirmek için sınırsız kriter olduğu ancak en etkililerinin; özgürlükler, rekabet gücü ve katılım olduğu ifade edilmektedir. Çoğu bilim insanı katılımın, demokratik yaşam kalitesinin önemli bir boyutu olduğunu savunmaktadır. Katılımın, demokratik rejimlerin, nüfusun daha büyük bir kısmına hizmet vermesini sağladığı ortaya koyulmaktadır (Altman ve Linan, 2002: 88-95). Hiç şüphesiz ki, halkın yönetime demokratik bir şekilde katılımının sağlanabilmesi için hizmetler hakkındaki fikirlerinin daha önceden ortaya koyulması ve dikkate alınması gerekmektedir. Bu şekildeki bir katılım ve demokrasi yerel düzeyde daha etkili ve canlı olacak, böyle bir ortam da ancak yerel yönetim birimleri aracılığıyla sağlanacaktır.

Halkın kendisini doğrudan ilgilendiren konulardaki kararlara katılımı ve denetimi demokrasinin temelini oluşturmakta olup yerel yönetim birimleri bunun en ideal uygulanma yerleridir (Ulusoy ve Akdemir, 2012: 32). Dolayısıyla toplumun kendisini ilgilendiren başlıca kararları aldığı ya da almaya yetkili olduğu koşullarda, demokrasinin varlığından bahsedilmektedir (Pustu, 2005: 122). Vatandaşların kendilerini ilgilendiren konular hakkında daha ilgili olması ve kararları etkileyebilmesi yerel yönetimlerin içinde barındırdığı değerler sayesinde ortaya çıkmakta ve vatandaşlar merkezi yönetimden ziyade yerel yönetim üzerinde daha etkili olmaktadır (Keleş,

2000: 65). Yerel yönetimlerin, vatandaşın kendi kendini yönetmesine olanak sağlayan kurumlar olması nedeniyle günümüzde çoğu ülkede yerel yönetimler demokratik kurumların en önemlileri arasında yer almaktadır. Buradan da anlaşılacağı üzere halk katılımı, demokrasinin uygulanabilirliği açısından en temel değerlerden birisidir. Yerel yönetimler, yerel yönetim seçmenlerinin yani vatandaşların seçimi ve etkisi altında olan yönetimlerdir ve içerisinde barındırdıkları ilkeler itibariyle toplumun demokratikleşmesini sağlamaktadır. Bunlara ek olarak yerel yönetimlerde halkın bizzat özne olarak yer alması, katılımı istekli olmalarının yanı sıra sunulan hizmetlerin kalitesini de artırmaktadır.

Görmez (1997)'e göre de, demokrasi ile yerel yönetim birimleri, birbirleriyle ilişkisi olan kavramlardır. Bu bağlamda yerel yönetim birimleri, kişilerin özgürleşmesinde, demokratikliğe yatkınlığının gelişmesinde ve demokrasi eğitimi alması açısından birincil kuruluş olarak ifade edilmektedir. Türkbağ (2002) da, ülkelerin demokratikleşme hedeflerine ulaşabilmeleri için önceliği yerel yönetim birimlerinin geliştirilmesine vermesi ve halkın buralarda fiilen bulunması gerektiğini savunmaktadır (Önder, 2013: 313-314). Bu bağlamda Tocquevelli ve J.S. Mill gibi birçok düşünür yerel yönetimleri bir siyasal eğitim ortamı olarak görmüş ve ulusal düzeyde demokrasinin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için yerel düzeyde bu konularda başarılı olunması gerektiğini savunmuşlardır. Çünkü yerel yönetimler, demokratik gelişmede önemli bir yere sahip olan kuruluşlardır.

Demokratik yönetime yatkınlığı, bireylerin özgürleşmesi ve demokratik eğilim kazanabilmelerinde yerel yönetimlerin önemli bir rol oynaması bunun yanında demokrasinin çoğulculuk, şeffaflık, hukuk devleti, insan hakları, adalet, hak ve özgürlükler, katılım ve temsil gibi değerleri içinde barındırması sebebiyle yerel yönetim ve demokrasi kavramlarının birbirleriyle ilişkili olduğu kabul edilmektedir. Mill, Tocqueville ve Hill gibi bu görüşü savunan düşünürler olduğu gibi Langrod gibi yerel yönetim ve demokrasi değerlerinin birbiriyle çatıştığını kabul eden düşünürler de vardır (Parlak ve Ökmen, 2016: 47). Bu bağlamda demokrasi ile yerel yönetimler arasındaki bağı açıklayan üç farklı görüş bulunmaktadır (Gökçe ve Bayrakçı, 2006: 23-24): Bunlardan ilk görüş yerel yönetimlerin gücünü geleneklerden aldığını ve dolayısıyla bu yönetim birimlerinin demokrasi ile tamamen zıt olduğunu ifade etmektedir. Bu görüş Toulmin Smith tarafından savunulmuştur. Langrod ve Moulin tarafından ortaya konulan ikinci görüş ise, demokrasinin çoğulculuk, eşitlik ve herkese aynı standartları uygulama gibi ilkelerinin yerel yönetimlerin dar görüşlü uygulamalarıyla bağdaşmayacağını ifade etmektedir. Ayrıca Langrod, siyasi liderlerden çok azının yerel yönetimlerden geldiği için bu yönetim birimlerini demokrasinin siyasal eğitim alanı olarak görmenin doğru olmadığını belirtmektedir. Yerel yönetimlerin demokrasiyi güçlendirmekten ziyade dar çıkar çatışmalarını artırdığı savunulmaktadır. Üçüncü görüş ise, diğerlerinin aksine yerel yönetimler ile demokrasi arasında mecburi bir ilişkinin olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda J. S. Mill'e göre, vergi yükümlülükleri yaşadıkları yer ile ilgili bilgilendirilmeli ve kendilerine söz hakkı verilmelidir.

Hill (1974) ise; halkın üstünlüğü, haklarda eşitlik, bireysel özgürlük, toplumsal adalet ve refah gibi ilkelerin demokrasinin içerdiği en önemli değerler olduğunu ve bunların daha kolay hayata geçirilebileceği yerlerin yerel yönetimler olduğunu vurgulamaktadır. Demokrasinin olmazsa olmazı katılımın, ulusal düzeyde uygulanabilirliğinden ziyade yerel yönetimlerde çok daha güçlü ve doğrudan olacağı ifade edilmektedir (Pustu, 2005: 122-124). Bu bağlamda yerel yönetimler; halkın kendi kendine idare etmesine imkân verebilen kurumlar olması, halka yakın olarak işlemesi, siyasal olgunluğun gelişmesi ve ülke barışını desteklemesi açısından önemli birimlerdir. Aynı şekilde R. Dahl da demokrasinin uygulanması, doğrudan temsil ve yönetime katılma açısından küçük yönetim birimlerinin daha işlevsel olabileceğine dikkat çekmektedir (Parlak ve Ökmen, 2016: 51). Temsili demokrasi ile halkın yönetimden dışlandığı ve yönetime yabancılaştığı düşünülürken, kamusal alanın küçüldüğü ve etkinleştiği yerel yönetim birimlerinde yönetime katılım ve demokrasi bilincinin geliştiği ifade edilmektedir (Ulusoy ve Akdemir, 2012: 32-33). Bu çerçevede yerel yönetimler, bireylerin yönetime katılabilmesi açısından en uygun yönetim birimleridir ve dolayısıyla diğer yönetim birimlerine göre daha demokratik potansiyele sahip olmaktadır.

Demokrasi, bireylerin kendi yaşadıkları toplumlarda alınan kararlara katılacağını, yani vatandaş katılımının olması gerektiğini ifade etmektedir. Bir toplumda sivil katılımın boyutu ne kadar fazla olursa, toplumun o ölçüde demokratik olduğu ve daha fazla katılımın sağlıklı bir demokrasi için olmazsa olmaz olduğu ifade edilmektedir (Waldman, 2013: 83-84). Bu bağlamda demokratik bir yerel yönetim açısından bakıldığında vatandaşların yönetime katılımı, kendini ve yaşadığı yeri ilgilendiren konularda belirleyici konumda olması büyük öneme sahiptir.

Kısacası, demokratik bir birim olarak yerel yönetimlerin siyasi gücü, merkezi hükümet ile yerel yönetimler arasında bölüşmesi, halkın karar alma ve uygulamalara katılımının sağlanması, kamu hizmetlerinin etkin, verimli, uygun ve adil bir biçimde sunulması bakımından önemli bir araç olduğu ve bu olgularla birlikte yerel yönetimlerin demokratik bir yönetim anlayışı için vazgeçilmez olduğu ortaya çıkmaktadır (Köse, 2004: 14). Hiç şüphesiz ki yerel yönetimler, merkezi yönetimin iş yükünü hafifleten ve halkın yönetime katılımını daha işlevsel hale getiren kuruluşlar olmaktadır.

Sonuç olarak merkeziyetçilik, katılımlı yönetime engel teşkil etmektedir. Halkın yönetime katılımını sağlamak ve yönetimi demokratikleştirmek için en etkili uygulamalardan biri yerel yönetimlerin geliştirilmesidir. Yerel yönetimlerdeki katılım olgusunun hayata geçirilmesiyle, vatandaşın yönetime karşı daha ilgili olabileceği, kontrol ve denetimin daha kolay olabileceği dolayısıyla yolsuzluk ve diğer olumsuz davranışlarda da azalma gözlemlenebileceği ortaya çıkmaktadır.

Bu bağlamda katılım olgusu üzerinde durulacak olursa, genel anlamda katılım, bir kararın parçası olmak, içerisinde yer almak ve katkıda bulunmak anlamlarına gelmektedir. Yönetime katılma, yapılan işlemlere ve alınan kararlara bireylerin katılımını ifade etmektedir ve iki farklı biçimde ele alınabilir (Aydın, 2011: 235);

- Örgüt ya da kurum içinde çalışanların yönetime katılması,
- Vatandaşların yönetime katılması.

Bu uygulamalarla yönetime katılımın hayata geçirilmesi için birçok etmen rol oynamaktadır. Bu çalışma doğrultusunda özellikle vatandaşların yönetime katılımı yani siyasi katılım üzerinde durulacaktır.

Siyasal katılım, vatandaşların siyasal sistem karşısındaki durum, tutum ve davranışlarını belirleyen bir kavramdır (Fedayi, 2011: 119). Verba ve Nie siyasal katılımı, sivil vatandaşların hükümetin seçimini ve/veya aldıkları kararları, yaptıkları eylemleri doğrudan ya da dolaylı biçimde etkilemeyi amaçlayan faaliyetler olarak tanımlamaktadır (Salisbury, 1975: 325). Benzer bir tanımla siyasal katılım, “devlet yapısını, hükümet yetkililerinin seçimini veya hükümet politikalarını etkilemeye çalışan vatandaşların faaliyetleri”dir (Convay, 2001: 231). Bu bağlamda siyasal katılım, yerel vatandaşların sorunlarının ve ihtiyaçlarının sağlıklı bir biçimde tespiti ve bu sorunların giderilmesindeki etkin yolu göstermektedir.

Dursun (2012: 234)’a göre siyasal katılım, bir toplumda vatandaşların yerel veya ulusal ölçekte yöneticileri seçme ve yöneticilerin kendi istek ve menfaatleri doğrultusunda karar almalarını sağlamak amacıyla gösterdikleri her türlü davranış ve eylemlerdir. Bu açıdan siyasal katılım iki önemli husus üzerine inşa edilmektedir. Bunlardan birincisi, toplumu yönetecek yerel ve ulusal düzeydeki yöneticilerin seçimi, bir diğeri ise bu yöneticilerin aldıkları ya da alacakları kararları eylem ve davranışlarla etkileme sürecidir.

Aynı şekilde siyasal katılma, bireylerin siyasal sistem karşısındaki tutumlarını, konumlarını ve davranışlarını açıklayan bir kavramdır. Bunu yalnızca seçimlerde sandığa gidip oy kullanmak olarak görmek yanlış ve eksik olacaktır. Katılma, küçük bir ilgiden yoğun bir harekete geçme davranışına kadar dayanan bir faaliyet alanını ifade etmektedir (Kapani, 2004: 131). Nitekim yalnızca seçim politikalarına ve oy kullanmaya odaklanan dar bir tanım siyasal katılımı ifade etmeye yetmeyecektir (Moor, 2016: 189). Van Deth (2014), sivil katılımı, mahalle komiteleri ve sokak partileri de dâhil olmak üzere çok geniş bir biçimde tanımlamaktadır (Steenvoorden, 2018: 742). Bu bağlamda siyasal katılma, oy vermenin ötesinde her türlü siyasal olay ve kararlar karşısında bireylerin merakından başlayıp, yoğun kitlesel protesto eylemlerine kadar uzanan davranış biçimlerini ifade etmektedir.

Siyasal katılım, bir toplumdaki bütün bireyler için aynı önem ve dereceye sahip değildir. Bu açıdan tüm bireylerin çoğu zaman aynı faaliyet ve davranışı göstermeleri beklenemez. Bazı bireylerin siyasete olan ilgileri yoğun iken, bazılarının ise zayıf ve gevşektir (Dursun, 2012: 236). Robert Dahl (1963) dört aşamalı olarak siyasal katılımı incelemektedir. Bunlar; ilgi, önemseme, bilgi ve eylemdir. İlk olarak ilgi, siyasal durumları izlemeyi; önemseme, siyasal durumlara önem vermeyi; bilgi, durumlar ve problemlere ilişkin bilgi sahibi olmayı; son olarak eylem ise, siyasal durumlara fiilen karışmayı ifade etmekte olup katılmanın bu dört boyutu arasında birbirinden kopuk bir ilişkiden ziyade yakın bir ilişki bulunmaktadır (Kapani, 2004: 131).

Katılımın sadece seçimlere indirgenmemesini ve vatandaşların kendilerini ilgilendiren her türlü kararda söz hakkının olmasını öngören katılımcı demokrasi, teknolojik gelişmelerden de yararlanarak katılım mekanizmalarını geniş bir alanda değerlendirmektedir. Bu açıdan katılım mekanizmalarının dilekçe ve halk toplantıları, elektronik ortamlarda siyasetçiler ile alınan kararların değerlendirilmesi, referandum ve seçimleri içeren bir platformda geliştirilmesi gerekmektedir (Sobacı, 2014: 42-43). Yani demokratik olarak kabul edilen sistemlerde, toplumun iktidara gelecek olanların kararını verdiği seçimler, katılımcı yönetim açısından yeterli olmaktadır (Önder, 2013: 314). Bu bağlamda vatandaşların karar alma süreçlerine katılımı, birçok katılım yöntemi ile sağlanabilmektedir. Bu yöntemler, klasik ve yeni yöntemler olmak üzere iki kategoride incelenmektedir. Yerel seçimler ve halk oylaması klasik yöntem içerisinde yer alırken, sivil toplum kuruluşları, halk toplantıları (kurultayları), halk günleri, ihtisas komisyonları ve meclis toplantılarına katılım, kent konseyleri, kamuoyu yoklamaları (anket vb.) ve enformasyon kanalları (dilekçe, kişisel başvuru ve internet) yeni katılım yöntemleri arasında yer almaktadır (Yaman ve Küçükşen, 2017: 250).

Bunlara ek olarak katılım, paydaşlarla karşılıklı bir etkileşimde bulunmak olup sendikalar, sivil toplum kuruluşları, yaşlılar, engelliler, gençler ve kadınlar bu paydaşları oluşturmaktadır. Yönetimin bu gruplar içerisinde hangisiyle etkileşim içerisine gireceği yoğunluk ve etkinlik faktörleriyle açıklanabilmekte, bu sebeple bireylerin sade vatandaş olarak kamusal katılımında bulunma olanakları zayıflamaktadır. Bu olumsuzlukları gidermek adına onları temsil edecek Sivil Toplum Kuruluşları (STK) oluşturulmalıdır (Ruige vd., 2014: 20). Bu sivil derneklere katılım, siyasal katılımın artırılmasındaki rolü nedeniyle büyük önem arz etmektedir. Böylelikle bireyler, katılımı öğrenmekte ve STK'lara katılım, siyasi katılım için gerekli sivil becerileri kazandırmaktadır. Yani sivil derneklere aşinalık, bireyleri toplum adına birlikte çalışmaya daha istekli hale getirecek ve bu insanların birlikte hareket etme eğiliminde olma isteği, siyasi eylemde bulunmaya istekli bir topluluğun ortaya çıkmasına yol açacaktır (Jeong, 2013: 142). Hiç şüphesiz ki ortaya çıkan bu istek ve bir arada hareket etme potansiyelinin, toplumla ilgili alınan kararları etkileme gücü artacaktır.

1.2.2. Katılım ve Demokrasi Bağlamında Ölçek Büyümeleri

Yerel yönetim birimleri, “kendi kendini yönetim” ilkesinden hareketle demokratik yerel yönetim ilkesine göre kurulmuşlardır. Sunulan mal ve hizmetlerin izlenmesi yönünden ve halk katılımı açısından yerel yönetimler, merkezi yönetim kuruluşlarına nazaran daha elverişli birimler olmaktadır (Üste, 2005: 54). Demokratiklik açısından yerel yönetimlere bakıldığında, kamusal hizmetlerin fiziksel olarak vatandaşa en yakın yönetimler tarafından sunulması gerektiği savunulmakta ve vatandaşın yönetime katılımının zorlaştığı, dolayısıyla demokrasinin zarar gördüğü merkezi yönetim anlayışının etkisinin sınırlandırılması yönünden yerel yönetim birimleri önemli bir yer tutmaktadır (Korkmaz, 2016: 1359-1360). Böylelikle yerel yönetim birimleriyle birlikte vatandaş ile karar alıcılar arasındaki mesafe daralmakta hatta vatandaşların alınan kararlar üzerindeki etkileri artmaktadır.

Bunlara istinaden pek çok teorisyen gerçek bir demokrasinin küçük topluluklarda gerçekleşeceğini savunmaktadır. Eski Yunan’da bir yerleşim biriminde demokrasinin tam anlamıyla gelişebilmesi için nüfusun 5.000 olması gerektiği ancak bazı durumlarda en az 6.000 olabileceği ifade edilmektedir. Platon ise o zaman ideal sayının 5.040 olduğunu savunmaktadır (Sale, 1996: 6-7). Hiç şüphesiz ki, yetki alanının en uygun büyüklüğü, siyaset biliminde temel bir sorundur. Platon ve Aristoteles’ten bu yana politik filozoflar, siyaset bilimciler ve ekonomistler büyüklüğün demokratik katılımı ve yerel hizmet sunumunun verimli üretimi ile nasıl ilişkili olduğunu tartışmışlardır (Lassen ve Serritzlew, 2011: 239). Bu bağlamda Platon ve Aristoteles demokrasi ile ilgili önemli görüşler ileri sürmüş olup Platon, birimin vatandaşlar arasında karşılıklı bir bağımlılık hissi yaratacak kadar küçük olması gerektiğini ifade ederken, Aristoteles halkın tüm vatandaşlar arasında olası siyasi tartışmaları yaratacak kadar küçük bir alanda bir araya gelmeleri gerektiğini vurgulamaktadır. Platon ve Aristoteles’in argümanları, Montesquieu ve Rousseau tarafından da savunulmaktadır. Küçük bir yerleşim biriminde kamu yararı çok daha güçlü bir şekilde hissedilir, daha iyi bilinir ve her vatandaşa daha yakındır. Rousseau doğrudan demokrasiyi savunduğu için küçük yerleşim birimlerinin çok önemli olduğunu ve halkın katılımı için küçük yerleşimlerin zorunlu olduğunu ifade etmektedir (Anckar, 2008: 434).

Bazı siyasi düşünürler tarafından, yönetime katılım açısından yerel yönetim ve merkezi yönetim biçimleri karşılaştırıldığında, daha küçük ölçeğe sahip bir alanda hizmet sunduğu, vatandaşa daha yakın olduğu ve vatandaşın yönetime katılımını sağladığı için yerel yönetim birimleri daha demokratik niteliğe sahiptir (Polatoğlu, 2003: 40). Dolayısıyla halka hizmet götürecek ünitelerin çalışma alanları ne kadar küçültülürse hem toplumun tercihlerini belirlemek önemli ölçüde kolaylaşacak hem de halkın yönetimdeki etkinliği artacaktır. Katılımcı demokrasinin doğal bir sonucu olarak seçmenler, yöneticilerin almış olduğu kararların kendilerine vaat edilenlere uygunluk derecesini ve sonuçlarını yerel alan küçüldükçe daha kolay izleyecek ve aynı zamanda çok daha etkin bir biçimde denetleyebilecektir (Nadaroğlu, 2001: 29). Bu doğrultuda, Henry

Srebnik (2004) de küçük yapıların büyük yapılara göre demokrasiye daha elverişli olduğunu, Dahl ve Tufte (1973) ise küçük yapıların, yönetenlerle yönetilenler arasında iletişim kanallarının açık olmasını sağladığı, vatandaşların liderlerle doğrudan iletişime geçebildiği bir iklime sahip olduğunu ifade etmektedir. Aynı şekilde Anckar, yaptığı çalışmada boyut bakımından daha küçük yapıların, büyük olanlara göre demokrasiye daha fazla ev sahipliği yaptığı sonucunu ortaya koymakta olup küçük boyutun, demokrasiyi teşvik eden politik, ekonomik ve sosyal faktörlerin etkisinin önünü açmakta ve hızlandırmakta olduğunu belirtmektedir (Anckar, 2010:1-8).

Bunlara istinaden, küçük yerleşim birimlerinin vatandaşların siyasete katılımını kolaylaştırdığı, kendi siyasi yetkinliklerine olan güvenlerini artırdığı, sivil uzlaşmayı sağladığı, siyaseti daha az soyut hale getirerek siyasetçilerin vatandaşların görüşlerine değer vermesini sağladığı, siyasi gücü yayarak merkezi yönetimi kontrol altına aldığı, siyasi hesap verebilirliği artırdığı, temelde vatandaşların güçlendirilmesini kolaylaştırdığı ifade edilmektedir (Hansen vd., 2014: 790). Ayrıca kamu tercihi teorisyenleri, küçük birimlerin, vatandaşlar ile karar vericiler arasında yakın bir ilişki kurulmasına olanak tanıyarak daha kolay iletişime geçmeyi sağlamakta, paylaşılan değerleri geliştirmeyi ve sağlam yönetişimin temelini oluşturan karşılıklı etkileşimi geliştirerek heterojenliği ve ortak eylemin maliyetlerini azaltmakta ve hem kamu hizmeti etkinliği hem de eşitlik adına küçük birimlerin yerel halka daha iyi hizmet sunabileceklerini vurgulamaktadırlar (Entwistle vd., 2019: 2). Patel (2011: 407)'e göre de, halkın katılımı ve güçlendirilmesi için kırsal küçük yerleşim birimleri gerçek demokrasi kurumu olarak varlığını sürdürmelidir, aksi halde bu kurumlar köksüz ve işlevsiz kurumlar olarak kalacaktır. Bu bağlamda yerel yönetimlerin gerçek gücünün, bölge sakinlerinin kendileriyle ilgili tüm faaliyetlere katılımı ve farkındalığında yattığı söylenebilir. Okuryazarlık, farkındalık, bilgiye erişim ve karar alma sürecine katılımın, insanların yerel yönetim birimlerine katılım hızını artırmaktadır. Kısacası yerel yönetim birimlerinin yerel düzeyde güçlendirilmesi, ülkenin genel olarak büyümesini ve gelişmesini sağlamakta olup halkın katılımı ve güçlenmesi, demokratik sürecin gelişimine katkıda bulunmasının yanı sıra genel anlamda adil bir büyümeyi de gerçekleştirecektir.

Diğer taraftan Dahl ve Tufte'e göre küçük boyut vatandaş katılımını artırmaktadır, çünkü bir oylamada belirleyici olma ihtimali boyutun artmasıyla birlikte azalmaktadır. Ancak küçük boyutun seçim rekabetini oluşturamayacağı ve bundan dolayı seçmen katılımının düşük olacağı, ayrıca güvenlik ve düzen ile ilgili konularda büyük birimlerin, dış tehditlere çözüm üretmede daha etkili olabileceği gibi (Anckar, 2008: 435), vatandaşlara da potansiyel olarak daha önemli siyasi kararları daha geniş bir yelpazede etkileme fırsatı doğuracaktır (Lassen ve Serritzlew, 2011: 239). Bu açıdan Dahl, küçük ve büyük birimlerin yerel siyaset üzerinde avantaj ve dezavantajlar doğuracağını vurgulamaktadır. Çok küçük bir siyasi sistemde, bir vatandaş çok önemli olmayan kararlara yoğun olarak katılabilir, ancak gerçekten çok önemli olan kararlara katılamayabilir; buna karşın çok büyük sistemler, bir vatandaş için daha önemli olan sorunlarla başa çıkabilse de, vatandaşın

kararlara katılımı ve kararları büyük ölçüde etkilemesi için fırsatlar büyük ölçüde azalmaktadır (Dahl, 1994: 28).

Nitekim, kentlerde demokrasinin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi yerel yönetimlerin büyüklüğü ile bağlantılıdır. Küçük ölçekli yerel birimlerde vatandaşların, bu yerlerin geleceği ile ilgili kararlarda daha fazla söz sahibi olduğu, ayrıca “daha küçük sorunlarla” bile daha fazla ilgilenecekleri ve bilgi sahibi olacakları aşikârdır (Entwistle vd., 2019: 2). Bu bağlamda Oliver da daha büyük nüfuslu şehirlerde hem oy kullanma oranında hem de seçim dışı siyasal katılım biçimlerinde azalma olduğunu ifade etmekle birlikte, büyükşehir sakinlerinin yerel siyasete daha az ilgi duyduğunu ve siyasi olarak mobilize olma ihtimallerinin daha düşük olduğunu vurgulamaktadır (Lewis, 2011: 107). Buna karşın, Ivanov vd., (2002: 192) tarafından küçük, orta ve büyük ölçekli üç ayrı büyüklükteki belediyeler üzerine yapmış oldukları çalışmada vatandaşların yerel yönetim çalışmalarına ilgisiz olduklarını, belediyelerin küçülmesiyle birlikte bu ilgisizliğin ve bilgisizliğin daha da arttığı sonucuna ulaşmışlardır. Örneğin büyük belediye içerisindeki vatandaşların %30,2’si belediyenin işleriyle ilgilenmediklerini ifade ederken orta ve küçük büyüklükteki belediyelerde bu oran sırasıyla %40,9 ve %44,8’dir. Ayrıca büyük belediye sınırları içerisinde yaşayan vatandaşların, %4,7’sinin belediye meclisi toplantılarına katılmalarına karşın orta ve küçük ölçekli belediyelerde bu oran sırasıyla %2,6 ve %0,9 olarak ortaya çıkmaktadır.

Dahl yaptığı çalışmalarda ideal şehir büyüklüğünün, “elli bin kişiden birkaç yüz bin kişiye kadar” muhtemel en uygun aralık olduğunu ifade etmekte, ancak yüz binden az olan şehirlerin ideal olduğunu belirtmektedir. Vatandaşların genellikle küçük kasabalardaki yerel siyasi kararlar üzerinde büyük şehirlerden daha fazla etkiye sahip olacağı vurgulanmaktadır (Finifter ve Abramson, 1975: 189). Dahl’a göre bu şehirler sivil katılımı kolaylaştıracak kadar küçük, ancak anlamlı siyasi söylem üretebilecek kadar büyük olmalıdır (Oliver, 2000: 361). Bu anlamda demokratik bir yönetim biriminin optimal ölçeği ne olmalı konusunda yapmış olduğu araştırmaya göre; büyük yerleşim alanlarının yerel katılımı sağlaması açısından daha küçük alanlara bölünmesi gerekmekte ve bu kentler demokrasi ve katılım için yeterince küçük, aynı zamanda anlamlı katılım olanakları sağlayabilecek kadar da büyük olmalıdır. Dahl, bu kentler için en uygun nüfusun 50.000-100.000 arası olması gerektiğini ifade etmektedir (Canpolat, 2002: 91-92). Ayrıca Robert Dahl; “bütün temel yasa ve kararlar bir arada yaşayan kişiler tarafından alınmadıkça, hiçbir siyasi sistemin meşru olmadığına dair herhangi bir iddia kaçınılmaz olacak ve dolayısıyla vatandaşın sayısının oldukça küçük olması gerektiği sonucuna ulaşılacaktır” görüşünü savunmaktadır (Sale, 1996: 6). Aynı şekilde Sharpe (1995: 76-77), büyüklük ile demokrasi arasında ters yönlü bir ilişki olduğunu, bu açıdan çok küçük birimlerin en demokratik yapılar olduğunu ifade etmektedir. Fakat bu demokratikliğin, 50 kişinin altındaki gruplarda sağlanabileceği, sayının artmasıyla birlikte bireyin gruptaki etkisinin hızlı bir şekilde azaldığını belirtmektedir. Böylelikle bir kişinin 1000 ile 100000 kişilik bir gruptaki etkisi arasındaki farkın son derece az olduğunu ve dünyada yerel birimlerin tamamının 100 seçmeni aşacağından dolayı bireyin etkisinin hiçbir koşulda yüksek

olmayacağını ve dolayısıyla büyüklük ile demokrasi arasındaki ilişkinin göz ardı edilebileceğini ileri sürmektedir.

Bu bağlamda Newton (1982: 200-201) da, büyüklük ile katılım arasındaki ilişkiyi incelerken bireysel ve örgütsel katılım ayırımına dikkat çekmektedir. Bireysel katılım oranları, değişik büyüklükteki birimlerde farklılık göstermemesine rağmen örgütsel katılımın büyük otoritelerde daha önemli olduğunu ileri sürmektedir. Siyasi katılımın, daha büyük yerel birimlerde küçük birimlere nazaran daha yüksek olabileceği düşüncesi, büyüklük ile katılım üzerine yapılan tartışmalarda bireysel katılım üzerine odaklanıldığından göz ardı edilmektedir. Newton'a göre büyük yerel birimlerin, küçük birimlere oranla daha fazla gönüllü kuruluşlara, vatandaş derneklerine ve topluluk gruplarına sahip oldukları görülmekle birlikte bu birimlerin daha yüksek örgütsel katılım oranına sahip olduğu, örgütsel ve partizan faaliyetlerin topluluk büyüklüğü ile artma eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda ABD ve İsveç'te büyük şehirlerin daha yüksek örgütsel katılım oranına sahip oldukları görülmekte ve bu temelde Dahl ve Tufte, örgütsel ve partizan faaliyetlerinin topluluk büyüklüğü ile artma eğiliminde olduğu sonucuna ulaşmaktadır.

Hansen vd. (2011: 1), optimal büyüklüğün, demokratiklik ve ekonomiklik arasındaki ikilemi de içerdiğinden bahsetmektedir. Bu bağlamda son zamanlarda siyasi düşünürler, küçük yerleşim yerlerinde önemli derecede demokratik avantajlar görmekte olup küçüklüğün, vatandaşların siyasete katılımını kolaylaştırdığını, kendi siyasi yeterliklerine güvenlerini artırdığını ve sivil fikir birliğini beslediğini savunmaktadır. Dahası, küçüklüğün politik gücü yayacağı, siyasetçilerin vatandaşların taleplerine yanıt vermesini artıracığı, vatandaşların yönetimi kontrol edebileceği ve siyasi hesap verebilirliği artıracığı ifade edilmektedir. Ancak bununla birlikte büyük yerel birimlere karşı önemli demokratik argümanlar da ileri sürülmektedir. Büyük yerel birimlerde, inanç ve değerlerde daha fazla çeşitlilik olduğu ve politikanın daha rekabetçi ve profesyonel olduğu düşünülmektedir. Büyük birimler daha fazla sistem kapasitelerine sahip oldukları için daha fazla kamu hizmeti sunabilmektedir. Yerel işletmelerin etkisine karşı daha güçlüdür ve yerel politikaların medyada daha ciddi şekilde yer almasını sağlar. Ayrıca daha fazla örgütsel faaliyete ve dolayısıyla daha fazla topluluk grubuna, çıkar gruplarına, siyasi partilere ve sivil toplum örgütlerine sahiptir. Bunun yanında Goldsmith ve Rose (2000) tarafından İngiltere ve Norveç'te yapılan çalışmada, daha büyük belediyelerdeki yerel seçimlerin daha fazla aday çektiği, bunun yerel siyasete daha büyük bir ilgi olarak yorumlanabileceği ortaya çıkmıştır. Ayrıca Norveç'teki büyük şehirlerde konseylerin cinsiyet açısından daha dengeli bir yapıya sahip olduğu, yani kadınların meclis üyeliğinde küçük birimlere nazaran daha fazla yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır (Swianiewicz, 2002a: 14). Bu doğrultuda, büyük yerel yönetimlerde güçlü bir sivil toplum ağı bulunmakta ve dolayısıyla bu örgütlenmeler sayesinde vatandaşlar siyasal katılımı aktif bir şekilde yerine getirebilmektedir.

Bu bağlamda, yerel yönetimlerin büyüklüğü ile katılım arasındaki ilişki siyasal örgütlenmelerde de kendini göstermektedir. Siyasi örgütlerin işlevi kentlerde yoğunlaşırken daha küçük yerleşim birimlerinde vatandaşların parti tercihleri yalnızca seçim zamanında ortaya çıkmaktadır. Her ne kadar küçük yerleşim birimlerinde daha yüksek katılım oranı görülse de bu durum siyasi grupların faaliyetleri ile değil, vatandaşlar arasındaki daha güçlü kişisel ilişkilerle açıklanmaktadır (Fekete vd., 2002: 58). Gelişmiş bir sivil toplumun daha büyük topluluklarda aktif bir şekilde faaliyet göstereceğinden dolayı büyük birimlerde yerel siyasetin daha çoğulcu bir yapıya sahip olacağı bazı ülkelerdeki çalışmalarda ortaya koyulmuştur. Ancak bir takım ülkelerde yapılan çalışmalarda, büyük yerel birimlerde, daha fazla STK ve gazetelerin bulunmasına rağmen, bunun vatandaşların yerel politikaya katılımına ve ilgi duymalarına olanak sağlamadığı da ortaya çıkmıştır (Swianiewicz, 2002b: 311). Nitekim, Kling vd. (2002: 155) Slovakya’da yapmış oldukları çalışmada, yerel demokrasinin seviyesinin, vatandaşların katılımı ve vatandaşların belediye meselelerine olan ilgilerinin belediye büyüklüğü arttıkça azaldığı sonucuna varmışlardır.

Aynı şekilde Dhimitri (2018: 133)’e göre, belediyelerin büyüklüğünün artırılması her oylamanın etkisini azaltmakta olup, her vatandaşın belediye kararlarını etkileme potansiyelini ve siyasi süreçlere katılma konusundaki ilgilerini azaltmaktadır. Belediyenin büyüklüğünün artırılmasının, insanların bölge kimliklerini kaybetmelerine ve karar vermede yer alma duygularını ve dolayısıyla belediyelerinin faaliyetlerine ilgilerini kaybetmelerine de neden olmaktadır. Buna karşın, küçük belediyelerle daha fazla demokrasi bilincini eşleştirmek de bir takım problemlere neden olabilmektedir. Her şeyden önce, siyasi tartışmaların ve muhaliflerin bastırılması daha küçük belediyelerde daha etkili olmaktadır, çünkü sosyal ve toplum temelli birlik açısından haklı gösterilmektedir. Bu çerçevede büyük belediyelerde, siyasi ve sosyal yapılar genellikle daha çeşitlidir ve bu nedenle muhalefet, fikirlerini daha özgür, serbest ve güvenli bir biçimde ifade etme olanağına sahip olmaktadır.

Görüldüğü üzere, ölçek ekonomisi konusu ele alınırken üzerinde tartışılan önemli konulardan birisi de küçük ölçekli birimlerin daha demokratik ve katılımcı, büyük ölçekli birimlerin ise mali açıdan daha etkili ve verimli olabildiği noktasıdır. Eryılmaz (2013), küçük ölçekli yerel yönetim birimlerinde; vatandaşın fikirlerinin belirlenmesi ve bu alanın yönetilmesinin daha kolaylaşacağı, vatandaşın katılımının ve ilgisinin daha fazla olacağına dikkat çekmektedir. Eke (1982) ise, küçük ölçekli birimlerin, vatandaşın katılımını olumlu yönde etkilerken verimlilik ve ekonomiklik açısından bakıldığında olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymaktadır (Özaslan vd., 2014: 221-222). Bu bağlamda günümüzde demokrasi ve etkinlik kavramlarının yönetsel açısından olmazsa olmaz iki önemli kavram olduğu bütün siyasi düşünürler tarafından kabul edilmektedir. Fakat bu iki kavramın çatıştığı noktaların nasıl tolere edileceği ya da bu durumda hangisinin tercih edileceği noktası halen tartışma konusu olmaktadır.

Bu tartışmalar doğrultusunda Topal (1999: 40) tarafından ise etkinlik, katılım ve demokrasinin gerektirdiği ölçek boyutu arasında herhangi bir çelişkinin olmadığı, etkinliğin sağlandığı, büyük ölçekli yerel birimlerin demokrasi ve halk katılımını gerçekleştirebilmek adına geniş imkânlarla sahip olduğu ifade edilmektedir. Buna istinaden kolektif halk katılımının, İtalya, İspanya ve İsveç gibi ülkelerin geniş kentsel alanlarda uyguladığı mahalle veya semt meclisleri aracılığıyla sağlanabileceğine işaret edilmektedir.

Sonuç olarak bazı araştırmacılar tarafından; kamu hizmetlerinin sunumunda etkinlik, kaynak israfının önlenmesi, ölçek ekonomilerinin sağlanması, hizmetlerin planlı ve koordineli bir biçimde sunulması için büyük ölçekli yerel yönetim birimlerinin çok daha başarılı olacağı düşünülürken, halkın alınan kararlara katılımının sağlanabilmesi için halka en yakın birim tarafından hizmetlerin sunulması gerektiği ve küçük ölçekli birimlerin varlığının daha demokratik yönetim tarzını desteklediği savunulmaktadır. Tüm bunların aksine, bazı araştırmacılar tarafından ise büyük ölçekli birimlerin; etkinlik ve verimliliği sağlarken sahip oldukları imkânlar ve koşullar dolayısıyla halkın katılımını daha aktif hale getirebileceği ileri sürülmektedir.

1.2.3. Katılım/Demokrasi ve Büyüklük Bağlamında Yerelleşme

Pek çok ülke, “devlet başarısızlığına” bir cevap olarak ve hükümeti daha verimli, daha duyarlı ve hesap verebilir kılmamanın bir aracı olarak yerelleşme ilkesini benimsemeye başlamıştır (Ryan ve Woods, 2015: 1). Tanımlanması zor bir kavram olan yerelleşme farklı disiplinlerde, hükümet sistemlerinde ve tarihsel süreçte birçok farklı anlamda kullanılmıştır (Yavuz ve Dulupçu, 2017: 856). Kavram en temel anlamda merkezi yönetimin elindeki yetki ve kaynakların yerele devredilmesi şeklinde tanımlanabilir (Acartürk ve Özgür, 2004: 144). Bir diğer tanımda yerelleşme, iktidarın, merkezi yönetimden; siyasal, idari ve bölgesel bir hiyerarşide alt seviyelere devredilmesidir (Juma vd., 2014: 1).

Modern manada yerelleşme, merkezi hükümetin elinde bulunan karar alma, planlama, uygulama ve gelirlerin toplanması gibi, yönetsel yetkilerin belirli bir bölümünün taşra örgütlerine, yerel yönetimlere, federe ünitelere, yarı özerk kamu kurumlarına, meslek ve gönüllü kuruluşlara aktarılmasıdır (Eryılmaz, 2006: 77). Bu açıdan yerelleşme, merkezi otoriteyi parçalayarak, hükümetler arası rekabet ve kontrol dengelerini koruyarak merkezi hükümetin rolünü azaltmanın bir yolu olarak önerilmektedir (Bardhan, 2002: 185). Kısaca yerelleşme, merkezi yönetimin küçültülmesi (Özel ve Eren, 2012: 1387) ve daha anlaşılır bir tanım olarak da merkezi yönetimin yetki ve sorumluluklarını yerel birimlere aktarması şeklinde yorumlanabilmektedir.

Genel anlamda devletin küçültülmesi, sivil toplum örgütleri ve özel sektör kuruluşları ile işbirliğinin geliştirilmesi, katılımcı yönetim anlayışının güçlendirilmesi, katı merkeziyetçi yapının ve bürokrasinin azaltılması, yerel yönetimlerin açıklık, saydamlık, hesap verebilir ve denetlenebilir

örgüt yapılanması anlamında yeniden örgütlenmesi, akılcı bir insan kaynağı yönetiminin geliştirilmesi ve kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması yerelleşme kavramının özünü oluşturmaktadır (Reichard, 1993'ten aktaran: Çukurçayır, 2004: 242). Bu bağlamda yerelleşme; siyasi, idari, piyasa ve mali olmak üzere ayrılabilir. Siyasi yerelleşme, bireylere veya seçilmişlere daha fazla güç aktarılmasını, idari yerelleşme, kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde güç, sorumluluk ve mali kaynakların merkezi hükümetten yerel ünitelere aktarılmasını kapsamaktadır. Piyasa yerelleşmesi ise, sorumlulukların kamudan özel sektöre devredilmesini ifade ederken mali yerelleşme, mali sorumluluğu içermekle birlikte yerel yönetimlerin etkinliği sağlayabilmesi için kamu gelirlerine sahip olmalarını ifade etmektedir (Ünal ve Tagiyev, 2016: 481).

Ülkelerin ademi merkeziyetçiliğe olan ilgisinin artmasının bir takım sebepleri bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, hükümet politikası için belirlenen hedefler açısından bir takım riskler taşımaya rağmen yerelleşmenin kamu harcamalarının verimliliğini artırmada etkili bir araç olduğu düşüncesidir. İkincisi, merkeziyetçilikten uzaklaşma çabası, gelişmekte olan ülkelerde ve geçiş ekonomilerinde merkezileşmiş bürokrasilerin son yıllardaki başarısızlığına bir tepki niteliğinde ve son olarak merkezi hükümetin ekonomi üzerindeki hâkimiyetini kırmanın bir yolu olarak yerelleşmenin tercih edilmesidir (Martinez-Vazquez ve McNab, 2003: 1597). Ayrıca bu anlayışla birlikte yerelleşme ile belirli ihtiyaçlar daha iyi görülebilmekte, anlaşılabilir ve daha iyi hizmet sunulabilmektedir (Goel vd., 2017: 171). Bu açıklamalar ışığında yerelleşmenin asıl amacı, devlet sistemini vatandaşlara verimli ve etkili bir biçimde hizmet verebilecek düzeyde yeniden tasarlamaktır (Olum, 2014: 23). Ülkelerin yerelleşmeye başvurmalarının nedenlerini aşağıdaki gibi tablolamak mümkündür.

Tablo 3: Yerelleşmenin Nedenleri

Nedenler	İçerik
Siyasi Nedenler	<ul style="list-style-type: none"> • Demokratikleşme • Özerklik • Temsil • Merkezi yönetimin, kendi açısından problem yaratan işlevlerinden kurtulma arzusu
İdeolojik Nedenler	<ul style="list-style-type: none"> • Merkezi yönetime duyulan güvensizlik • Özerkliğe önem verilmesi • Merkezden yönetime tepki duyulması
İşlevsel Nedenler	<ul style="list-style-type: none"> • Merkezi yönetimin, maliyetli olan ve problem yaratan işlevlerinden kurtulma arzusu • Yönetimin, politik konular üzerine odaklanabilmesi için yürütmüş olduğu rutin işlevlerinden kurtulma isteği • Kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde etkinliğin ve verimliliğin sağlanabileceği düşüncesi • Kamu hizmetlerinin yerel istek ve ihtiyaçlara göre yerine getirilebilmesi • Hizmetlerin yerine getirilmesinde "rekabetin" artırılması

Tablo 3: (Devamı)

Nedenler	İçerik
İşlevsel Nedenler	<ul style="list-style-type: none">• Hizmetlerin halka ulaştırılmasında hiyerarşinin optimal düzeye gelmesi• Eşitliğin ve adaletin sağlanması• Bütün organlara kendi kararlarını özgürce alma imkânının tanınması• Yerel ihtiyaçların karşılanabilmesi için kaynak ve yetkinin temin edilmesi

Kaynak: Berkün, 2017: 648.

Tablo 3'te yerleşmenin siyasi, ideolojik ve işlevsel olmak üzere üç nedeni bulunmaktadır ve bu nedenlerin açıklamalarına yer verilmiştir.

Ülkeler; demokrasiyi geliştirmek, merkezi yönetimin bütçe açıklarını azaltmak, ekonomik krizden çıkmak, kaynakların etkin dağılımını gerçekleştirmek, yolsuzluklarla mücadele etmek ve önlemek, hesap verebilir bir kamu yönetimini ve ekonomik büyümeyi gerçekleştirmek (aktaran Acartürk ve Özgür, 2004: 146), devletin yeniden yapılandırılmasını sağlamak amacıyla yerleşmeye başvurmaktadır (Olum, 2014: 23). Bu bağlamda yerleşme, yerel halkın yönetime katılımını kolaylaştıran, yerel birimlerin özgüvenini ve kamu hizmetlerinin verimliliğini artıran, şeffaflık ve hesap verebilirliği gerçekleştiren bir unsur olmakta ve bunlar da demokrasinin temsiliyetin ötesinde gerçekleşmesine olanak sunmaktadır.

Aynı şekilde hizmet sunumunda etkinlik ve verimliliğin sağlanması, kaynakları rasyonel kullanmak amacıyla yerel ihtiyaçların yerinden karşılanmasını ileri süren yerleşme, demokratikleşme sürecinin önemli bir parçası olmaktadır (Tekel, 2006: 72). Kısacası yerleşme, günümüzün demokrasi anlayışının vazgeçilmez bir zorunluluğu olmaktadır (Köse, 2004: 5). Böylelikle yerleşmenin uygulamaya geçirildiği toplumlarda iktidar ve yetkinin mekânsal bölüşümü sayesinde merkezi yönetimin gücü sınırlandırılabilir, keyfi politikalara karşı halk korunabilir, kişisel özgürlükler geliştirilerek demokrasinin olmazsa olmazı olan karar alma ve uygulamalara halkın katılımı ve denetimi sağlanabilecektir. Bu bağlamda ölçek büyümelerinin, yerel birimlerin yetkilerinin azaltılması yönünden yerleşmenin özüne zıt bir uygulama olarak değerlendirildiği aşikârdır.

1.2.4. Katılım/Demokrasi ve Büyüklük Bağlamında Yerellik İlkesi ve Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı

Avrupa'da politik, iktisadi ve düşünsel alanda ortaya çıkan gelişmeler yerellik (subsidiarity) düşüncesini gündeme getirmiştir (Şengül, 2014: 21). Latince kökenli bir kelime olmakla birlikte "ihtiyaç duyulduğu anda kullanılmak üzere saklanan" anlamına gelen "Subsidium" ve "Subsidiaries" sözcüklerinden türetilmiştir (Bóka, 2005'ten aktaran: Cavlak, 2017: 134). Subsidiarity kavramı Türkçe'de yerindenlik, ikincilik, yetki ikamesi, hizmette halka yakınlık,

hizmette yerellik gibi anlamlara gelmektedir (Kırışık, 2013: 2). Romalılar ise bu kavramı, ana güçleri desteklemek için görevlendirilmiş “yardımcı birlikler” gibi askeri bir terim olarak kullanmışlardır (Neunreither vd., 1993: 206). Genel olarak bu düşünce, adem-i merkeziyetçiliğin bir tezahürü olarak karşımıza çıkmaktadır (Petrić, 2017: 288).

Yerellik ilkesinin kökenleri eski Yunanda Aristoteles’in çalışmalarına dayanmakta ve daha sonra Thomas Aquinas, Johannes Althusius, John Stuart Mill (Evans, 2013: 44), Proudhon ve Tocqueville’ye kadar uzanmaktadır. Bu yüzyılda asıl kaynak hiç şüphesiz toplum ve kamu düzeni kavramını ana hatlarıyla belirten 1931’deki Papalık genelgesi olan “Quadragesimo Anno”dur. Bu genelge toplumun özünü ve kamu gücünü analiz etmeye yönelik bir çabadır (Neunreither vd., 1993: 207). Yerellik ilkesi, Yunan sosyal ve siyasal düşüncesinden aktarılan, birçok düşünür ve ortaçağ okulları tarafından incelenen, sonraları ise Katolik Kilisesi tarafından bir sosyal doktrin olarak güncellenen örgütsel bir ilkedir (Gussen, 2016: 384). Kilise için ilke, toplumsal işlerde önceliğin vatandaşa en yakın olan örgütlere ait olması; üst düzeydeki örgütlerin yalnızca alt düzeyin işlerini yerine getiremediği durumlarda ve yalnızca destek olmak için araya girmesi anlamında kullanılmaktadır. Bu ilke merkeziyetçiliğe karşı çok daha küçük toplumsal ünitelerin serbest hareket etme ve sorumluluğa sahip olmalarını önermektedir (Canatan, 2005: 135). Böylelikle merkeziyetçiliğin güçlü olduğu yerlerde yerellik ilkesinin hayata geçirilebilmesi zor olmaktadır.

Katolik gelenekte Papa XIII. Leo, liberal sistemin toplumun sosyal yapısını tahrip edici etkilerinin engellenmesinde bireylere daha yakın olan örgütsel yapıların devletten daha etkili olduğunu ileri sürmektedir. Yine Papa XI. Pius yerellik konulu eserinde şu ifadelere yer vermektedir: “daha küçük ve alt seviyedeki organlar tarafından verimli şekilde yürütülebilen fonksiyonlarının daha büyük ve üst seviyedeki bir örgüt tarafından üstlenilmesi, bir adaletsizlik, korkunç bir günah ve haklı düzenin bozulmasıdır” (Henkel, 2002’den aktaran: Çilingir, 2017: 350-351). Dolayısıyla bu ilkeyle halka en yakın birimden yani hizmetlerin yerinden sunulması gerektiği ve böylelikle daha adil bir şekilde hizmet sunumunun gerçekleştirilebileceği ifade edilmektedir.

Oxford İngilizce Sözlüğü yerellik ilkesini, merkezi bir otoritenin sadece daha hızlı ve yerel seviyede etkili bir şekilde yerine getirilemeyen görevleri gerçekleştiren yardımcı bir işlevi olması gerektiği düşünülen bir ilke olarak tanımlamaktadır (Gibson, 1993: 323). Yerellik, insanların kararları kendilerine yakın birimlerde vermeleri, özgürce inisiyatif almaları ve bu özgürlüğün merkezi hükümet tarafından elinden alınmaması gerektiğini ifade eden bir kavramdır (O’Sullivan, 2007: 156). Kavram geniş anlamda, toplumsal ve ekonomik işlere müdahalede kamu kurumlarının hak ve görevlerinin sınırları anlamına gelmektedir. Bu aynı zamanda devlet ve toplumun ideal tasarımının kurulmasında bütünleştirici bir unsurdur (Henkel, 2002: 362). Çağdaş Roma Katolik Sosyal teorisinde yerellik düşüncesi, birey ve devlet arasında arabuluculuk yapan çok sayıda

topluluğun (aile, şirketler, yerleşimciler) bulunduğu bir sosyal düzeni ifade etmektedir (Aroney, 2007: 221) ve bu düzende de odak noktası olarak birey esas alınmaktadır.

Althusius'a göre aileler doğal olarak meydana gelirken, örgütler, şehirler, eyaletler ve devlet, temel gereksinimleri karşılamak üzere oluşturulmakta ve her bir birimin görev, yetki ve sorumlulukları belirlenmiş olup bir üst idari yapıya geçilmesi, yalnızca gereksinimlerin bir alt kademede karşılanamaması halinde kabul görmektedir. Yerellik kelimesinin kökenindeki subsidium, kullanılan güçlerin yetmemesi halinde başvurulacak yedek ordu, birlik anlamına gelirken, Althusius da bir topluluğun bir takım sorunları çözmeye gücü yetmediği hallerde bir üst düzeye başvurmasını önermektedir. Burada önemli olan her kademenin özerkliğini koruyabilme yeteneği göstermesidir (Coşkun, 2007: 9). Bu bağlamda ilke, merkezi yönetim birimlerinin yerel yönetim birimlerine, onların özerkliğine engel teşkil etmeden yardımda bulunmasını da içermektedir.

Yerellik ilkesi, 1951'de imzalanan ve Avrupa Topluluğunu oluşturan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu Antlaşması'ndan başlayarak bir çok antlaşmada kendine yer bulmakta ve Avrupa içerisindeki yerel yönetimlerde temel bir argüman olarak kullanılmaktadır. Ancak yerellik ilkesi, Avrupa hukukunda kimi zaman Birlik karşısında üye ülkeler düzeyini, kimi zaman da ulusal ölçekteki yerel düzeyi açıklamak üzere kullanılmaktadır. Roma Antlaşması 1972 Spinelli Raporu'yla seyreden yerellik ilkesinin kullanımı, 1985 şartnamesiyle gelişmekte ve 1987 Avrupa Tek Senedi, yerellik ilkesi bağlamında bir diğer önemli düzenleme olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine 1992 Maastricht ve 1997 Amsterdam Antlaşmalarında yerellik ilkesi birbirine benzer şekilde kullanılmıştır. Yerel ve bölgesel yönetimlere ilişkin politikalar oluşturulurken, 1993 Kopenhag, 1995 Madrid, 1997 Lüksemburg ve 1997 Amsterdam Antlaşmaları ile yerellik ilkesine yönelik getirilen yenilikler uygulanmaya başlanmıştır (Ökmen ve Canan, 2009: 153).

1992 Maastricht Antlaşması, yerellik ilkesinin Avrupa'da ilk kez bir hukuk düzeni içerisinde resmileştirildiği tarih olarak karşımıza çıkmakta (Çekiç, 2010: 160) ve daha sonra 1997 Amsterdam Antlaşması Protokolünde detaylandırılmaktadır (Follesdal, 1998: 191). Yerellik ilkesi, demokrasinin teminatı olarak Maastricht Antlaşması'nın 3/B maddesinde yer almaktadır. Bunda hiç kuşkusuz Alman eyaletlerinin özerkliklerini korumalarına dair duyarlılıklarının ve bu özerkliklerin birleşmeyle sınırlanabileceğinden önemli derecede çekinmelerinin payı çok büyüktür (Keleş, 2000: 79).

Maastricht Antlaşması'nın 3/B maddesine göre; Topluluk bu Antlaşma ile belirlenen amaçlar doğrultusunda kendisine tanınan bir takım yetkilerin sınırları içerisinde hareket edecektir. Topluluğun yetkisi dâhilinde olmayan konular, yerellik ilkesine uygun biçimde üye devletlere bırakılarak, yalnızca belirlenen amaçlar doğrultusunda faaliyetler üye devletler tarafından gerçekleştirilemediği durumlarda hizmetler Topluluk tarafından daha iyi sağlanabiliyorsa, Topluluk tarafından yerine getirilecektir (Belli, 2017: 81). Yerellik ilkesi, Antlaşmanın 128. maddesinin ilk

fikrasında “Topluluk, üye devletlerin ulusal ve bölgesel çeşitliliğini koruyarak kültürel gelişmelerine katkıda bulunacak ve aynı zamanda ortak kültür kalıtının korunmasına da önem verecektir” şeklinde düzenlenmiştir (Keleş, 1995a: 9). Yine Bölgeler Komitesi’nin oluşturulması gerektiği Antlaşmanın 198/a maddesinde belirtilmiş ve bu Komite aracılığıyla yerel yönetimlerin ilk kez, Avrupa Birliği (AB) ölçeğinde karar alma ve danışma süreçlerine katılımı sağlanacaktır. Antlaşmanın A maddesinin ikinci paragrafında bulunan “Kararların, halka olabildiği ölçüde yakın düzeylerde alınması gerektiği” ifadesi yerelliğe ne denli önem verildiğinin bir başka göstergesidir (Keleş, 2000: 80). Görüldüğü üzere yerellik ilkesi Maastricht Antlaşması’nın birçok maddesinde, Topluluk ve üye ülkeler arasında görev ve yetkilerini düzenleyen, kararların vatandaşa en yakın yerel birimde alınmasını temin eden ve üye ülkelerin ulusal kimliklerini koruma altına alan bir ilke olarak ortaya çıkmaktadır (Tozlu, 2017: 244). Bu Antlaşmayla Topluluk örgütleri, Avrupa Topluluğu Antlaşmalarının uygulanmasında yerellik ilkesine uymakla yükümlü olmakta ve ayrıca Avrupa Birliği Konseyi, yerellik ilkesinin uygulanmasını Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi çerçevesinde genişletmektedir (Henkel, 2002: 362).

Metin ve Altan (2011: 135), Maastricht Antlaşması’nın eksikliklerini tamamlayan 1997 Amsterdam Antlaşması’nın, yerellik konusunda önemli bir değişiklik getirmediğini ifade etmiştir. Yerellik ilkesi bakımından eski düzenleme aynen geçerliliğini koruyarak Antlaşmanın 5. maddesinde kendine yer bulmuştur. Amsterdam Antlaşması’nda ilkeye yönelik getirilen yenilik sadece AB’nin ilkeye uyma zorunluluğunun açıkça metinde yer almasıdır.

Yerellik ilkesi, Lizbon Antlaşmasında da kendine yer bulmaktadır. Bu Antlaşma ile ulusal parlamentoların güçlendirilmesi ve demokrasi açığının giderilmesi (Pabel, 2011’den aktaran: Güneş, 2014: 42), temel hak ve hürriyetlerin korunması, güvenlik meselesi ve küresel ekonomi gibi problemlerde AB’nin dış politikasının iyileştirilmesi hedeflenmiştir (Kerman, 2009: 279). Yerellik ilkesinin neyi ifade ettiği Lizbon Antlaşmasının madde 3b/3’te açıklanmıştır:

Subsidiarite ilkesine göre Birlik, münhasır yetki alanları dışında sadece, söz konusu faaliyetin hedefleri üye devletler tarafından; merkezi, bölgesel ya da yerel düzeyde tatmin olarak yerine getirilemezse ve getirilemediği ölçüde, ancak önerilen eylem, ölçeği veya etkileri nedeniyle Birlik düzeyinde daha iyi başarılabilirse harekete geçer. Birlik kurumları subsidiarite ilkesini, subsidiarite ve orantılılık ilkelerinin uygulanması hakkında Protokol’de belirlendiği şekilde uygularlar. Ulusal parlamentolar söz konusu Protokol’de belirlenen usul uyarınca ikincilik ilkesine uygun faaliyet gösterirler (Metin ve Altan, 2011: 138).

Görüldüğü üzere hizmette yerellik ilkesi kararların vatandaşa mümkün olduğunca yakın birimler tarafından alınmasını sağlamak amacıyla tasarlanmıştır (Marguardt, 1994: 617; Karakılçık ve Küçük, 2019: 142). Böylelikle katılımıcılığı, etkinliği ve verimliliği amaçlayarak demokratik bir yönetim anlayışının da aracı sayılmaktadır (Yıldırım vd., 2014: 5). Buna ek olarak, bu ilkeyle birlikte, karar mekanizmasındaki birimler halka daha yakın olduğu için kendi seçmenlerinin ihtiyaçlarını belirlemede ve karşılamada çok daha iyi performans göstereceklerdir (Lülfesmann,

2002: 1379). Nitekim bu şekilde halkın istek ve ihtiyaçları doğrultusunda hizmet sunulabileceğinden dolayı kaynak israfına sebebiyet verilmeden etkin, verimli ve demokratik yapılar oluşturulabilecektir.

Ulusoy ve Akdemir (2012: 42)'e göre hizmette yerellik ilkesinin bütün bu olumlu taraflarının yanında sakıncaları da bulunmaktadır. Söz konusu bu ilke, halkın yönetime katılımını sağlayarak demokrasiyi güçlendirirken, diğer taraftan da despotizm ve yerel tiranlık ortaya çıkabilmektedir. Bunun yanında ölçek ekonomileri ve dışsallıkların olduğu bazı durumlarda yerel nitelikli bir hizmette, yerellik ilkesinin uygulanmasının israfa neden olabileceği ve bu hizmeti merkezi yönetimin daha etkin bir biçimde yerine getirebileceği de ifade edilmektedir.

Yerellik kavramı, literatüre AB ile kazandırılmış olmasına rağmen bu kavramın temelini uluslararası bir düzenleme olan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı (AYYÖŞ) oluşturmaktadır (Zeyrekli ve Ekizceleroğlu, 2007: 38). Uluslararası antlaşma niteliğinde olmamakla birlikte yerel yönetimlerde idari ve mali özerkliği sağlamak amacıyla üye devletler tarafından kabul edilmesi ve uygulamaya geçirilmesi istenen Şart, Avrupa Konseyi yapısı içerisinde 1957 yılında başlayan müzakereler sonucu oluşmuş bir metindir (Sertesene, 2013: 2). 1981-1984 tarihleri arasında yerel yönetimlere tanınması gereken özerklikle ilgili bir takım tartışmaların ardından karar tasarısı olarak hazırlanmıştır (Zeyrekli ve Ekizceleroğlu, 2007: 38). 15.10.1985 tarihinde üye devletlerin imzasına açılan Şart, 01.09.1988 tarihinde yürürlüğe girmiş bulunmaktadır (Alıcı, 2017: 106).

1988 yılında ülkemizce imzalanan AYYÖŞ'ün bağlayıcı olabilmek adına, Anayasamızın 90. Maddesine göre Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından oluşturulacak bir yasa ile uygun bulunması gerekmektedir. TBMM, 08.05.1991 tarih ve 3723 sayılı Yasa ile Şartın bazı madde ve fıkralarının onaylanmasını uygun bulmuştur. Bakanlar Kurulu AYYÖŞ'ü 3723 sayılı Yasa'ya istinaden 06.08.1992 tarihinde 92/3398 sayılı karar ile onaylayarak 03.10.1992 tarih ve 21364 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmış ve Şart Türkiye açısından 15. maddenin 3. fıkrası gereğince 01.04.1993 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Muratoğlu, 2011: 740).

Yerel yönetimlerin haklarının güvence altına alınması maksadıyla müşterek Avrupa standartlarını düzenleyen AYYÖŞ, giriş ve üç bölümden oluşmakta ve bu bölümlerin içerisinde toplam 18 madde bulunmaktadır (Erbay ve Akgün, 2017: 130). Giriş bölümünde, şartın yürürlüğe girmesiyle üye devletlerin yerel yönetimlere ilişkin fikirleri ve ulaşmak istedikleri amaçlar belirtilmektedir (Pıtırılı, 1989, 62). Birinci bölümde, özerk bir biçimde oluşturulan yerel yönetim biriminin anayasal ve yasal statüsü belirtilerek, merkezi yönetimin rolünün azaltılarak yerel yönetimler üzerindeki denetiminin en alt düzeye indirilmesi gerektiği ifade edilmektedir (Aydemir, 2001: 2). İkinci bölümde, Şart'ı imzalayan ülkelerin yükümlülükleri ve sorumlulukları belirtilerek ülkelerin çekince koyabilecekleri maddeler tek tek belirtilmektedir (Keleş, 1995b: 4). Şartın son bölümü ise imza, onay ve yürürlük koşulları ile ilgili hükümleri içermektedir (Şengül, 2014: 18;

Alodalı vd., 2007: 4). Bu şart ile birlikte yerel yönetimlere ilişkin bir takım ilkelerin getirildiğini söylemek mümkündür. Bunlar aşağıdaki gibi sıralanabilir (Pıtırılı, 1989: 63);

- Yerel yönetimlerin yetki, sorumluluk ve fonksiyonlarını artırarak vatandaşa daha iyi hizmet sunabilmesini sağlamak,
- Yargı yoluna başvurmada yerel yönetimleri engellemek,
- Karar organları seçmenler tarafından seçilmiş üyelerden oluşması,
- Görev, yetki ve sorumluluklarını yerine getirmede merkezi yönetimin etkisini en alt düzeye indirmek,
- Denetimlerin önleyici değil kanunilik ilkesine dayandırılması,
- Yerel yönetimlerin gelirlerinin üstlenmiş oldukları görevler ile orantılı olmasına özen gösterilmesi ve bu gelirlerin yerel yönetimlerin özerk yapılarını kısıtlamaması.

Şartın 2. bölümünde yer alan 12. maddeye göre; bu Şartı imzalayan her üye ülke, Şartın 1. bölümünde yer alan paragraflardan en az 10 tanesini aşağıda belirtilenlerin arasından seçilmek üzere, en az 20 paragraf ile sadık kalmayı taahhüt edecektir (İnaç ve Ünal, 2007: 4). Bu madde ve paragraflar şunlardır;

Madde 2,
Madde 3, paragraf 1 ve 2,
Madde 4, paragraf 1, 2 ve 4,
Madde 5,
Madde 7, paragraf 1,
Madde 8, paragraf 2,
Madde 9, paragraf 1, 2 ve 3,
Madde 10, paragraf 1,
Madde 11.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartını 3723 sayılı Yasa ile onaylayan Türkiye, Şartın 12. maddesinin 1 numaralı fıkrasına göre;

- a) 2 ve 5 inci maddelerinin,
- b) 3, 7 ve 8 inci maddelerinin 1 ve 2 numaralı fıkralarının,
- c) 4 üncü maddesinin 1, 2, 3, 4 ve 5 numaralı fıkralarının,
- d) 6 ncı maddesinin 2 numaralı fıkrasının,
- e) 9 uncu maddesinin 1, 2, 3, 5 ve 8 numaralı fıkralarının,
- f) 10 uncu maddesinin 1 numaralı fıkrasının, kabul edilerek onaylanması uygun görülmüştür (Erbay ve Akgün, 2017: 134).

Türkiye'nin çekince koyduğu madde ve fıkralar ise aşağıdaki gibi ifade edilebilir (Keleş, 1995b: 17-18; Yeter, 1996: 10-11; Tamer, 2016: 142; Aygen, 2017: 268-270).

Tablo 4: Türkiye'nin Çekince Koyduğu Maddeler

Madde ve Fıkra	İçerik
4. maddenin 6. fıkrası	Yerel yönetimleri doğrudan ilgilendiren hususlarda karar alma ve planlama süreçlerinde kendilerine danışılması
6. maddenin 1. fıkrası	Yerel yönetimlerin kendi örgüt yapılarının özgürce belirlenmesi
7. maddenin 3. fıkrası	Yerel organlara seçilmişlerin görevleriyle bağdaşmayacak faaliyet ve işlevlerinin yasayla veya temel hukuk ilkelerine göre belirlenmesi
8. maddenin 3. fıkrası	Yerel yöneticilerin idari denetiminin yalnızca denetimle birlikte korunmak istenen çıkarlarla orantılı olması halinde izin verilmesi
9. maddenin 4. fıkrası	Mahalli idarelere mali kaynak aktarımında hizmet maliyetlerindeki artışların hesaba katılması
9. maddenin 6. fıkrası	Yerel yönetimlere dağıtılacak olan kaynakların tahsisinin ne şekilde yapılacağı hususunda yerel yönetimlere danışılması
9. maddenin 7. fıkrası	Yapılacak ekonomik katkıların, yerel yönetimlerin kendi politikalarını yürütme hususundaki özgürlüklerini kısıtlamaması
10. maddenin 2. fıkrası	Yerel yönetimlere menfaatlerinin korunması ve geliştirilmesi maksadıyla birliklere üye olma ve uluslararası örgütlere iştirak hakkının verilmesi
10. maddenin 3. fıkrası	Yerel yönetimlere, diğer ülkelerdeki yerel birimlerle işbirliği yapma olanağının tanınması
11. madde	Yerel yönetimlere iç hukukta tanınan hakları özgürce kullanabilmeleri ve özerklik ilkesini korumak amacıyla yargıya başvurabilmeleri

Alıcı (2013: 139)'a göre, Türkiye tarafından Şart'a dair konulan bu çekinceler yerel demokrasinin gelişimini ve idari özerkliğin sağlanmasını mümkün kılmayacaktır. Yine benzer biçimde Akçakaya (2017: 120), Şart'ın birçok ilkesi her ne kadar benimsenmiş olsa da bazı hususlara çekincelerin konulmuş olmasının yerel demokrasi açısından bir eksiklik olduğunu ifade etmiştir. Türkiye'nin çekince koyduğu maddelere ilişkin Sobacı (2015: 16), bu çekincelerin çoğunun yapılan yeni düzenlemeler ile fiilen ortadan kalktığını belirtmektedir. Sobacı bu görüşünü aşağıdaki gibi tablolandırmaktadır.

Tablo 5: Fiili Olarak Ortadan Kalkan Çekinceler

Fiili Olarak Ortadan Kalkan Çekinceler	İlgili Kanun ve Hükümler
4. maddenin 6. fıkrası	5355 sayılı Yasa'nın 20. maddesinde yerel yönetimlerin çıkarlarının korunması, gelişmelerine imkân tanınması, personelin nitelikli hale gelebilmesi için eğitilmesi ve yerel yönetimlerle alakalı yasa hazırlıklarında fikir beyan edilmesi için hem il özel idarelerini hem de belediyelerin temsili amacıyla ülke genelinde birlik kurulabileceğinin belirtilmesi.

Tablo 5: (Devamı)

Fiili Olarak Ortadan Kalkan Çekinceler	İlgili Kanun ve Hükümler
6. maddenin 1. fıkrası	5393 ve 5302 sayılı Yasalarda, sırasıyla beldenin ve ilin nüfusu, fizikî ve coğrafi durumu, iktisadi ve sosyal ve kültürel yapıları dikkate alınarak, ihtiyaç doğrultusunda diğer ünitelerin oluşturulması, kaldırılması ya da birleştirilmesinde belediye ve il genel meclislerinin yetkilendirilmesi.
7. maddenin 3. fıkrası	5393 sayılı Yasa ile belediye başkanı ve meclis üyelerinin, yine 5302 sayılı Yasa ile il genel meclisi üyeleri için görevleri süresince ve görevleri bittikten sonra yasalarda belirtilen sürelerde üyesi oldukları idarelere ve bağlı kuruluşlarına karşı hiçbir şekilde taahhüde giremeyecekleri, komisyonculuk ve temsilcilik yapamayacakları hükmü.
9. maddenin 6. fıkrası	5355 sayılı Yasa'nın 20. maddesinde yerel yönetimlerin çıkarlarının korunması, gelişmelerine imkân tanınması, personelin nitelikli hale gelebilmesi için eğitilmesi ve yerel yönetimler hususunda yasa hazırlıklarında fikir beyan edilmesi için hem il özel idarelerini hem de belediyeleri temsil etmek üzere ülke genelinde birliklerin kurulabilmesi.
9. maddenin 7. fıkrası	5779 sayılı Yasa'da merkezi bütçeden hem il özel idarelerine hem de belediyelere aktarılan payların hiçbir şarta bağlanmamış olması.
10. maddenin 2. fıkrası	5355 sayılı Yasa ile yerel yönetimlere aralarında birlik kurma olanağının tanınması, 5393 ve 5302 sayılı Yasalar ile hem belediyelere hem de il özel idarelerine İçişleri Bakanlığı'ndan izin alınması ve meclisin vereceği karar ile görevleriyle ilgili konularda çalışmalar yürüten uluslararası kuruluş ve organizasyonlara kurucu veya üye olma imkânının tanınması.
10. maddenin 3. fıkrası	Hem 5393 sayılı Yasa'nın 74. maddesi hem de 5302 sayılı Yasa'nın 62. maddesi ile belediyeler ve il özel idarelerinin yurt dışı ile ilişkiler kurabileceğinin öngörülmesi.
11. madde	Yerel yönetimlerin merkezi yönetimin yapmış olduğu düzenlemeleri yargıya taşıyabiliyor olması.

Kaynak: Sobacı, 2015: 16.

AYYÖŞ ile yerellik ilkesi ayrıntılı bir şekilde ifade edilmekte olup Şartın 4. maddesi özerk yerel yönetimlerin boyutunu göstermekte ve ikinci fıkrada, yerel yönetimlerin öz görev alanlarına dâhil olan ve bir başka kademenin görev alanına girmeyen bütün hususlarda tam takdir yetkisine sahip olduğu vurgulanmaktadır. Üçüncü fıkrada, yetkinin halka en yakın üniteler tarafından kullanılması gerektiği belirtilmektedir (Arıbaş, 2015: 3). Şartın 4/3'e göre; "kamu sorumlulukları genellikle ve tercihen vatandaşa en yakın olan makamlar tarafından kullanılacaktır. Sorumluluğun bir başka makama verilmesinde, görevin kapsam ve niteliği ile yetkinlik ve ekonomi gerekleri göz önünde bulundurulmalıdır" ifadesi yer almaktadır (Yontar ve Dağ, 2014: 148). Yine buradaki ikinci cümlede yerellik kavramının iki yönü ifade edilmekte ve öncelikli olarak bir hizmetin yerine getirilmesinde bu hizmetten yararlanacaklara en yakın birime bırakılması gerektiği belirtilirken, diğer taraftan bu birimlerce etkin bir şekilde görülemeyen hizmetlerin bir üst merci tarafından sunulması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu durumda hizmeti etkin bir şekilde sunamayan birim, bu hizmetin sunumunu bir üst birime aktararak hizmette yerelliğin zedelenmesinin aksine yerellik ilkesinin tam manasıyla yerine getirileceği anlatılmaktadır (Zeyrekli ve Ekizceleroğlu, 2007: 38).

Nitekim tam anlamıyla yerellik ilkesinin, uygulanabilmesi için ilk olarak hizmetlerin halka en yakın birimden sunulması, fakat bazı hizmetlerin ise en etkin bir biçimde hangi birim tarafından sunulabilecekse o hizmetin o birime bırakılması ve bunun yanında ölçek ekonomilerinin de göz önünde bulundurulması gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu açıdan yerellik ilkesinin bu yönü, ölçek ekonomileri konusunda bahsettiğimiz hizmet türüne göre hizmeti sunacak olan yerel yönetim büyüklüğünün belirlenmesi hususuyla da örtüşmektedir. Bunlara karşın bürokrasinin azalması, zaman kaybının önlenmesi, halkın yönetime katılımının sağlanması ve yönetimi denetleyebilmesi yönlerinden yerellik ilkesine vurgu yapılmakta, bu bağlamda yerel yönetim birimlerinin varlığı savunulmakta ve gelişigüzel tek bir boyutta yapılan ölçek büyümelerine olumsuz yaklaşmaktadır.

Genel anlamda yerel yönetimlerde etkin ve verimli hizmet üretimi amacıyla büyütülen ölçek, halkın karar alma ve uygulama sürecine demokratik katılımını ve temsil imkânlarını olumsuz yönde etkileyecektir. Zira hizmet alanının genişlemesi, karar organları ve vatandaşlar arasındaki mesafenin de genişlemesini ifade etmekte ve böylelikle karar organları, yerel halktan bağımsız, geniş ölçekte kaynak ve yetkileri bakımından yerelin merkezi haline gelecektir. Başka bir ifadeyle merkezi yönetime yöneltilen birçok olumsuz algı bu kez geniş ölçekte yerelin merkezi haline dönüşen yönetimlerde kendisini gösterecektir (Korkmaz, 2017: 457). Etkinlik ve verimlilik yaklaşımı, amaç ve hedeflere yoğunlaşarak girdi-çıkı ilişkisiyle açıklanmaya çalışılırken, demokratik yaklaşımda ise halkın katılımı ve memnuniyeti amaçlanmaktadır. Bu iki yaklaşımın zaman zaman birbiriyle çatıştığı görülmekte olup halkın istek ve arzularının yönetime yansması ve demokratik işlerlik, etkinliği azaltabilirken, etkinliği artırma çabaları da demokratik işleyişten, halkın arzu ve taleplerinden uzaklaşılmasına sebep olabilmektedir (Kesgin, 2015: 159). Bu bağlamda devletin yerel ölçekteki hizmetlerin sunumu yetkisini, yerel yönetimlere aktarmasındaki asıl amaç, bu örgütlerin merkezi yönetime nazaran hizmetlerin üretimi ve sunumunu yerel halkın istek ve ihtiyaçlarına yönelik daha iyi cevap verilebileceği düşüncesidir. Bu bakış açısıyla, etkinliği sağlamaya yönelik ölçek büyütme ile ilgili atılacak adımların demokratikliği zedeleyebileceği, yerelleşme ve yerellik ilkelerinin doğasına uygun olmayacağı görüşü hâkim olmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE'DE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE SİSTEMİNİN GELİŞİMİ VE 6360 SAYILI YASA İLE GENİŞLETİLMİŞ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE MODELİ

Bu bölümde, Türkiye'de uygulamaya koyulan belediye sisteminin tarihsel süreci, yürürlüğe koyulan büyükşehir belediye modelleri ve son olarak 6360 sayılı Yasa ile uygulamaya koyulan genişletilmiş büyükşehir belediye modelinin yasal çerçevesi ele alınmıştır. Bunlara ek olarak bu Yasa'ya ilişkin olumlu- olumsuz değerlendirmeler ve yapılan pratik çalışmalara değinilmiştir.

2.1. Tarihsel Süreçte Belediyecilik Anlayışı

Batı tarihinde yerel yönetimlerin kökenleri 12. yy'dan günümüze kadar uzanırken Türk idare tarihi açısından ise yerel yönetimlerin çok fazla geçmişi bulunmamakla beraber Tanzimat'a kadar bu günkü anlamda gelişmiş bir yerel yönetim örgütlenmesinden bahsetmek oldukça güçtür. Ancak yerel yönetim örgütlenmelerinin olmaması yerel hizmetlerin yapılmadığı anlamına gelmemektedir. Osmanlı'da ilk belediye örgütlenmesi denemelerine kadar (1854), yerel kapsamdaki hizmetler daha çok geleneksel kurumlar olan kadılık, muhtesiplik, lonca kurumları, hayır kuruluşları, vakıflar ve köy-mahalle üniteleri gibi yerel hizmet birimleri tarafından yerine getirilmekteydi (Karakılıçık, 2013: 150).

Osmanlı yönetim sisteminde, Tanzimat öncesi dönem yönetim sistemi kendine özgü nitelikler taşımaktadır. Kentlerdeki yerel nitelikli hizmetlerin bir kısmı devlet görevlileri tarafından yerine getirilirken bir kısmı ise yerel ahali tarafından yerine getirilmiş (Bilgiç, 1998: 37), yine bu dönemde belediye yönetimi İslami esaslara dayanmakla birlikte gelenek ve göreneklere bağlı şekilde kadı tarafından yürütülmüştür (Erkul, 2013: 49). Kadı; idari, adli ve beledi yetkilere sahip padişah tarafından atanmış olup (Parlak ve Sobacı, 2008: 108) hem yargıç, hem mülki amir, hem de belediye başkanı olarak görev yapmıştır. Bu açıdan Osmanlı devlet idaresinde taşra yönetiminin temelini kadılık örgütlenmesi oluşturmuştur. Taşra örgütlenmesinde kendisine geniş yetkiler tanınan kadılara, görevlerini yerine getirirken farklı alanlarda yardımcı olan kişiler bulunmuştur (Eryılmaz, 2006: 172).

Kadılar, beledi alandaki yetkilerini iki biçimde kullanmışlardır. İlk biçimi; doğrudan yerel hizmet olarak kabul edilebilecek esnafların denetlenmesi, imar düzeninin korunması ve

vatandaşların temel gereksinimlerinin gözetilmesi gibi yetkiler iken, diğer biçimi ise dolaylı yerel hizmet olarak sayılabilecek kamu dışı kurumlar üzerindeki denetim yetkisidir (Oktay, 2008: 128).

Şehir hizmetlerinin yürütülmesinde kadılık kurumunun hizmet sunumunda yetersiz kaldığı noktalarda ise devreye vakıflar girmiştir. Vakıflar, bir kişinin sahibi olduğu varlıklardan bir kısmını ya da tamamını, Allah'ın rızasını kazanma arzusuyla, toplumun müşterek gereksinimini karşılamak üzere tahsis etmesi durumunda ortaya çıkan sosyal nitelikli kurumlardır (Yediyıldız, 1988: 404). Bu açıdan vakıflar sosyal hizmetler kapsamında okul, hastane, aşevi gibi yapıların oluşturulmasında, içme suyu ihtiyacının karşılanmasında, köprü ve yol yapımı gibi kamusal hizmetlerin gerçekleştirilmesinde oldukça etkin olmuşlardır. Bir başka ifadeyle vakıflar, yerel halkın refah seviyesinin yükseltilmesine ve kalkınmasına öncülük eden kurumlar olarak görülmüştür (Şengül, 2014: 28).

Osmanlı yönetim sisteminde kadılık kurumu ve vakıfların yanında esnafları denetleme, ticareti düzenleme gibi çeşitli sorumlulukları üstlenen, lonca ismi verilen yapılanmalar da ortaya çıkmıştır (Şengül, 2014: 28). Loncalar, üyelerinin faaliyetlerini düzenleme ve denetlemenin yanında kamu örgütleri ile vatandaşlar arasında bir köprü işlevi de üstlenmişlerdir. Loncalar pazar yerleri ve çarşılar sayesinde ekonomik hayatta faaliyet gösterirken bu alanların bir takım beledi hizmetlerini de yerine getirmişlerdir. Çarşı yollarının onarımı ve yapımı, çarşı ve pazaryerinin temizliği, aydınlatılması, su ihtiyacının giderilmesi gibi bir takım hizmetler oluşturulan loncalar vasıtasıyla yerine getirilmiş olup bu hizmetler yerine getirilirken hizmetlere ilişkin masraflar da üyelerin kendi aralarında kurmuş oldukları Avarız Sandıkları'ndan karşılanmıştır (Türe, 2000'den aktaran: Ulusoy ve Akdemir, 2012: 231). Loncaların o dönemde sosyal ve iktisadi alanda etkin bir rolü bulunmakta olup günümüzde bu kurumların görevlerini kısmen esnaf ve sanatkârlar ve ticaret ve sanayi odaları gibi birimler devam ettirmektedir.

II. Mahmut döneminde kadıların ve imamların görev ve sorumlulukları azaltılarak yerlerine vergi toplamak, asayiş ve kent hayatının düzenini sağlamakla görevlendirilen İhtisap Nazırlığı kurulmuştur (Öner, 2006: 33). Osmanlı kent yönetiminde kadının her alandaki sorumluluğu aslında aşamalı bir süreçten geçerek ayrıştırılmıştır. 1826 yılında İhtisap Nezareti kurulmasıyla birlikte kentlerin belediye hizmetleri ve asayiş işleri bu kuruluşa devredilmiş olup vakıfların yerine getirmiş oldukları işlevleri de 1836 yılında oluşturulan Evkaf Nezareti üstlenmiştir. Böylelikle kadıların görevi, yargı alanı ile sınırlandırılmıştır (Eryılmaz, 2010: 201).

19. yy'a iktisadi ve toplumsal sıkıntılar ile giren ve kentleşme alanlarında sorunlar yaşayan Osmanlı'da kentlere göç ve kentlerin idari problemleri tartışılmaya başlanmıştır (Canpolat, 2010b: 33). Bu yüzyıl hem Osmanlı hem de İstanbul açısından önemli reformların yapıldığı bir dönem olmuş ve yönetsel modernleşme ihtiyacının en üst noktaya ulaştığı bu dönemde, iki ciddi reform

hayata geçirilmiştir. Bunlar 1839'da ilan edilen Tanzimat ve 1856'da ilan edilen Islahat Fermanlarıdır (Altan, 2009: 297).

Tanzimat Dönemi ile birlikte Osmanlı'da görülen modernleşme çabalarında, yerel hizmet sunumu yapan geleneksel kurumları da kapsayarak mahalli müşterek ihtiyaçların daha iyi sağlanabilmesi amacıyla çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler neticesinde bazı kurumlar tamamen ortadan kalkarken bazı kurumların üstlendiği görevler başka kurumlara aktarılmıştır ve günümüz yerel yönetim birimlerinin ilk örneklerinin ortaya çıktığı bu dönemde belediye, il özel yönetimi ve köyler oluşturulmuştur (Güven ve Dülger, 2017: 45). Nitekim yerel yönetimlerin en önemli birimlerinin başında gelen belediyeler, Türk idare tarihi açısından yaklaşık 165 yıllık bir geçmişe sahip ve kurumsal olarak Osmanlı'dan Türkiye Cumhuriyeti'ne miras kalmış kurumlardır.

Türk idare tarihinde belediyelerin tarihsel gelişimi incelenirken İstanbul bu noktada ayrı bir öneme sahiptir ve 469 yıl Osmanlı'ya başkentlik yapmış bir şehir olması sebebiyle birçok yönden diğer vilayetlerden ayrı tutulmuş ve farklı uygulamaların pilot bölgesi olmuştur. Bu sebeple Türk idare tarihine yönelik ilk örnekler İstanbul'da ortaya çıkmış ve bu durum Cumhuriyet'ten sonra da kısmen devam etmiştir (Öner, 2008: 1). Eryılmaz (2006: 175)'a göre 1854 Kırım savaşı İstanbul açısından önem arz etmiş olup, Osmanlı'nın Rusya'ya karşı Avrupalı devletlerle ittifak oluşturması İstanbul'u yine bir çekim merkezi haline getirmiştir. Yüzbinin üzerinde yabancıların yaşadığı İstanbul'a savaş süresince Avrupa'dan gelen birçok gazeteci, subay ve asker de eklenmiştir. İstanbul Avrupalılar bakımından önemli şehirlerin başında yer almış ve özellikle Galata-Beyoğlu yabancıların yoğun olarak yaşadığı bölgelerden olmuştur. İstanbul her ne kadar bir Avrupa şehri olsa da yerel hizmetlerin sunumunda sıkıntılar yaşanmış, aydınlatma, kaldırım, temizlik ve kanalizasyon gibi ana belediye hizmetleri merkezi yönetim tarafından sağlanmaya çalışılsa da maddi sıkıntıların getirdiği olumsuzluklar nedeniyle bu hizmetlerde bir takım aksaklıklar yaşanmıştır.

İstanbul'da yerel nitelikli hizmetlerin sağlanmasında yaşanan bu sıkıntılara çözüm bulmak adına İhtisap Nezareti kaldırılarak 16 Ağustos 1854 tarihinde "Şehremaneti" adında yeni bir oluşuma gidilmiştir. Bu yeni oluşum Osmanlı'da batılı ve modern anlamda belediye yapılanmasının da ilk iradesini oluşturmuştur (Oktay, 2008: 136). Bu belediyenin başında merkezi yönetimce atanan "şehremini" diye adlandırılan görevli bir memur bulunmuştur. Şehremini, şehir meclisine başkanlık yaparak alınan kararları uygulamış ve aynı zamanda yardımcılıyla beraber çarşı, pazar ve sokakları denetlemiştir. Şehremininin, şehir meclisinin tabi üyesi sayılmış ve Babıali tarafından tayin edilmiş iki yardımcısı bulunmaktaydı (Ortaylı, 2011: 134-135). Şehremaneti ismi ile oluşturulan yapılanma ilk İstanbul belediye örneği olduğu gibi ayrıca Türk tarihi açısından ilk belediye örneğini de teşkil etmiştir.

Şehremininin yanında yine Babıali'nin önerisi ve padişahın ataması üzerine belirlenen üyelere oluşan bir Şehremaneti Meclisi kurulmuş ve bu üyeler genellikle esnaf ve ileri gelen memurlardan oluşmuştur (Ortaylı, 2008: 437). On beş üyeden oluşan meclis haftada iki kez toplanıp gerek görüldüğü takdirde şehremini, meclisi toplantıya çağırıyordu (Ortaylı, 2011: 135). Meclisin almış olduğu kararların bir bölümü şehremini tarafından doğrudan doğruya uygulanırken bir kısmı ise Meclis-i Vâlâ'da uygun bulunduktan sonra padişah tarafından onaylanıp böylelikle uygulamaya konulmaktaydı. 1855-1876 yılları arasında on dokuz şehremini görev almış, bunlar sık sık değişmiş, bu nedenle görev süreleri oldukça kısa olmuştur (Oktay, 2008: 136). Bu bağlamda bu uygulamanın da modern bir belediyeçilik örneğinden uzak olduğu söylenebilir.

Şehremaneti ilk kurulduğunda beledi hizmetler anlamında sorumlulukları pazaryeri ve mahallelerin temizliği, fiyatların kontrolü, esnafın denetimi, şehrin iâşesinde gerekli eşya ve yiyeceklerin temini, vergilerin toplanarak merkezi yönetime aktarılması gibi oldukça sınırlı görevleri bulunmaktaydı. Bu görev ve sorumlulukları ile daha çok kapatılan İhtisap Nezaretine benzetilmiştir (Oktay, 2008: 136). Dolayısıyla klasik dönemde, kadının yetkisi dâhilinde olan bu yerel nitelikli hizmetler artık şehremini tarafından yerine getirilmeye başlanmıştır (Dursun, 1998: 100).

İlk belediye deneyimi olan Şehremaneti, belediye anlamında tecrübesiz kişilerden oluşması, maddi imkânların yetersizliği gibi çeşitli nedenlerden dolayı istenilen başarıyı elde edememiş ve bunun üzerine Babıali, İntizam-ı şehir komisyonu kurdurarak bir rapor hazırlatmıştır. Bu rapor sonucunda İstanbul on dört bölgeye ayrılarak her bir bölgede belediye kurulmuştur. Ancak çeşitli sebeplerden ötürü hepsinin aynı anda kurulmasının imkânsız olmasından dolayı örnek olacak bir belediye kurulmasına karar verilmiş olup kurulacak bölge olarak ise azınlıkların yoğun olarak yaşadığı bölge olan Galata-Beyoğlu bölgesi seçilmiş ve 28 Aralık 1857 tarihinde Altıncı Daire-i Belediye adı altında seçilen pilot bölgede belediye oluşturulmuştur (Nadaroğlu, 1994: 194).

Altıncı Daire-i Belediye aslında Şehremaneti'nin bir şubesi olarak kurulmasına rağmen doğrudan Babıali'ye bağlanmıştır. Bu dairenin başarılı olması adına tüm gayretler sarf edilmiş, Avrupa tarzı bir kurumun İstanbul'da da başarılı olduğunu gösterme amacıyla kaynakların önemli bir kısmı da buraya aktarılmıştır. Sadece pilot bölgede kurulan Altıncı Daire 1868 "Dersaadet İdare-i Belediye Nizamnamesi" ile yaygınlaştırılmaya dönük Şehremaneti 14 şubeye ayrılmış ancak bu yaygınlaştırma isteği başarılı olamamış ve sadece dört şube faaliyete geçirilmiştir (Eryılmaz, 2006: 177). Belediye örgütlerinin yaygınlaştırılması konusundaki faaliyetler her ne kadar başarısızlıkla sonuçlansa da hukuki düzenlemelere devam edilerek 1868 yılında yayınlanan bir talimat ile Osmanlı'nın diğer bütün kentlerinde de belediye örgütlenmesi yaygınlaştırılmaya çalışılmıştır. Hukuki düzenlemelere yenileri eklenerek il, sancak ve kaza merkezlerinde belediyelerin kurulması 1871 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi ile hükme bağlanmıştır (Öner, 2006: 35).

Belediyeler için geçmişte birçok kurumsal düzenleme yapılsa da asıl önemli düzenlemeler I. Meşrutiyet döneminde gerçekleştirilmiştir. İlk Osmanlı Parlamentosu'nun 1877 yılında toplanması ile birlikte Osmanlı, Dersaadet Belediye Kanunu ve Vilayât Belediye Kanunu adıyla iki önemli hukuki düzenlemeyi gerçekleştirerek belediyelere yönelik yasal düzenlemelere hız verilmiştir (Altan, 2009: 294). Dersaadet Belediye Kanunu, İstanbul belediyeleri ile ilgili iken, Vilayât Belediye Kanunu ise taşradaki kent ve kasabalarda belediyelerin kurulmasını öngörmüştür (Gözler, 2018: 324; Çağdaş, 2011: 396). Kabul edilen Dersaadet Belediye Kanunu ile “Dersaadet İdare-i Belediye Nizamnamesi” ve 1857 tarihli Altıncı Daire-i Belediye Nizamnamesi yürürlükten kaldırılmıştır. Böylelikle Altıncı Daire-i Belediye'ye tanınan özel yetkilerde son bulmuş ve Babıali'ye olan bağlılığına son verilerek Şehremaneti'ne bağlanmıştır (Öner, 2008: 13). Nadaroğlu (1994: 199)'na göre bu düzenleme ile İstanbul Belediye örgütü eskisi gibi Şehremaneti'ne dayandırılmış ancak daire sayısı yirmiye yükseltilmiştir. Dersaadet Belediye Yasası, 1912 yılında “Dersaadet Teşkilatı Belediyesi Hakkında Kanun Muvakkati” isimli düzenleme ile yürürlükten kaldırılmış, bu düzenleme ile şehreminin atama yoluyla göreve gelme usulü devam etse de şehremaneti meclisi değişerek “encümen” adını almıştır. Vilayât Belediye Kanunu ile kurulacak belediyeler; belediye reisi, belediye meclisi ve cemiyeti belediye olmak üzere üç organa sahip olmuşlardır. Yapılan bu düzenleme ile belediye meclisi üyeleri halk tarafından seçilmiş olup belediye meclisini oluşturanlar arasından da belediye reisi atanmıştır.

1930 tarihli 1580 sayılı Yasa ile Osmanlı döneminden günümüze kadar gelen bir anlayış olan “merkezi yönetimin asıl ve genel yetkili, yerel yönetimin ise ikincil ve merkezi yönetimin belirlediği çerçevede görev yapması” geleneği devam etmiştir. Bir diğer ifadeyle bu düzenleme ile yerel yönetimler, merkezi yönetimin bir uzantısı olarak görülmüş ve yapılan yasal düzenlemenin temel özelliklerini ise belediyeler arası eşitlik, belediyelerin yasal çerçeve içerisinde karar alma ve uygulama hakkına sahip olması, merkezi idarenin belediyeler üzerinde güçlü bir denetiminin olması ve belediyelerin gerçekleştirmiş olduğu hizmet alanının genişletilmesi ve yerine getirmiş oldukları görevlerin farklılaştırılması gibi özellikler oluşturmuştur (Canpolat, 2010b: 34). 1912 yılında çıkarılan “Dersaadet Teşkilatı Belediyesi Hakkında Kanun Muvakkati” isimli düzenleme ve 1877 tarihli “Vilayet Belediye Yasası”, 1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı Belediye Yasasına kadar, 1580 sayılı Yasa da 2005 yılında çıkarılmış olan 5393 sayılı Belediye Yasasına kadar yürürlükte kalmıştır.

Belediyelerle ilgili en önemli gelişme 03.07.2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Yasası'nın kabul edilmesidir (Gökçe ve Bayrakçı, 2006: 108). İlk maddede yasanın amacı; “belediyenin kuruluşunu, organlarını, yönetimini, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir” ifadesiyle açıklanmıştır (Parlak ve Sobacı, 2008: 113). Bu Yasa'yla birlikte merkezi yönetimin belediyeler üzerindeki idari vesayet denetimleri önemli ölçüde ortadan kalkacak, belediyeler daha katılımcı ve demokratik, açık, saydam, hesap verebilir olacaktır. Ayrıca bu yasayla belediyelerde etkinliğin ve verimliliğin sağlanması amaçlanmış olup bu amaç

doğrultusunda belediyelerin temel hedeflerini belirleme ve bu hedefleri yerine getirmek için stratejik plan yapmaları hükme bağlanmıştır (Ulusoy ve Akdemir, 2012: 235).

Bu Yasa, yerel yönetim alanına ilişkin önemli değişikliklerin görülebildiği bir yasa olarak ortaya çıkmaktadır. Belediyelerin kuruluşu, hemşehrilik hukuku, idari ve mali özerklik, sivil toplum kuruluşları ve halkın katılımının teşvik edilmesi, kent konseylerinin oluşturulması gibi bir takım yeni düzenlemeler yapılmıştır (Yaylı ve Yaslıkaya, 2012: 78). Ayrıca Yasa ile daha önce bir yerleşim biriminde belediyenin oluşturulabilmesi için gerekli olan en az 2000 nüfus şartı 5000'e çıkarılmış etkinlik, verimlilik ve ekonomikliği sağlamada ölçek ekonomilerinden yararlanmak hedeflenmiştir.

Bu bağlamda bu Yasa'dan belde belediyeleri de etkilenmiştir. Bu çalışmada sıkça sözü geçen "belde" kavramı, 5393 sayılı Yasa'nın 3. Maddesinde; "belde, belediyesi bulunan yerleşim yeri olarak" tanımlanmıştır. Başka bir ifadeyle belde, mülki idare amirinin bulunmadığı yalnızca belediye yönetiminin görev yaptığı yerleşim birimidir.

Türkiye'de mülki yapı içerisinde yer alan il ve ilçe merkezi biçiminde ifade edilen kentsel yerleşim alanları bulunmaktadır. Bu idari yapılanmada, il veya ilçe merkezi olarak tanımlanmamış belediye örgütlü yerleşimlere, yerel yönetimle ilgili yönetsel statü verilerek belde unvanı kazandırılmıştır. Bu yönetsel sistem içerisinde yer alan belde kavramı, gerçek anlamıyla örtüşmese de, Arapça bir sözcük olup şehir, yöre, memleket anlamlarına gelmektedir (Özçağlar, 2005: 13).

Belde belediyeleri, merkezi yönetim tarafından mahalli müşterek ihtiyaçların ve önceliklerinin tespit edilememesi, il veya ilçe belediyelerinin kendi problemlerine yoğunlaşarak beldelerin problemlerine odaklanamamasından dolayı ortaya çıkmış ve belde halkının ihtiyaçlarını karşılamak, sorunlarına çözüm üretmek için oluşturulmuş yerel nitelikli birimlerdir (Sezik, 2015: 68-69). Bu bağlamda belde belediyelerinin; hizmette halka yakınlığı benimseyen yerellik ilkesiyle örtüştüğü, merkezi yönetimin bürokratik hantallaşmasını ortadan kaldırdığı, vatandaşa en yakın birimler olmalarından ötürü karar alma mekanizmalarına halkın katılımını ve ayrıca yerel hizmet sunumunda etkinliği sağladığı düşüncesiyle kurulduğu görülmüştür.

Tablo 6: Osmanlı'dan Günümüze Belediyelerin Tarihçesi

Yıl	İlgili Yasa	İçerik
1855 (1854)	"İstanbul Şehremaneti"	Osmanlıdaki ilk belediye örgütlenmesi 1855 (bazı kaynaklara göre 1854) yılında oluşturulmuştur. Bu örgütün başında Şehremini bulunurken, 12 kişiden oluşan Şehir Meclisi oluşturularak Şehremini ve onun iki yardımcısı da oluşturulan bu meclisin doğal üyesi olmuşlardır. Bu meclisin üyeleri, şehremini ve yardımcıları atama ile işbaşına gelirken, "güvenilir" ve "saygın" bir kişi olmak atama koşulu olarak aranmıştır. Ayrıca meclisin her yıl üçte ikisinin yenilenmesi karara bağlanmıştır.

Tablo 6: (Devamı)

Yıl	İlgili Yasa	İçerik
1854 (1855)	“İntizam-ı Şehir Komisyonu”	Şehremaneti kurulmadan önce İstanbul’da kurulması planlanan belediyenin nasıl oluşturulacağını belirlemek üzere fikir beyan edilmesi için tasarlanan, 1858 (bazı kaynaklara göre 1857) yılında üç öneri ileri sürmüş bir komisyondur.
1858 (1857)	“Altıncı Daire-i Belediye”	İntizam-ı Şehir Komisyonu’nun teklifi üzerine İstanbul’un Galata ve Beyoğlu pilot bölgelerini içine alan atama ile göreve gelen bir müdür ve yedi Daire-i Belediye Meclisi üyelerinden oluşan Altıncı Daire-i Belediye kurulmuştur.
1869	“Dersaadet İdare-i Belediye Nizamnamesi”	Altıncı Daire ile birlikte pilot bölge olarak Galata ve Beyoğlu’nda oluşturulan belediye teşkilatı İstanbul geneline yayılarak 14 daire şeklinde düzenlenmiştir. Her bir dairede bir daire başkanı ve her yıl üyelerinin yarısı değişen Daire Meclisi bulunmuştur. Bu 14 daire başkanı ve her bir daire meclisinden gelen üçer kişi Cemiyet-i Umumiye teşkilatını oluşturarak bu kuruma atama yoluyla başkanlık eden Şehremini bulunmuştur.
1877	“Dersaadet Belediye Kanunu”	Dersaadet İdare-i Belediye Nizamnamesi aynen korunarak, daire sayısı 20’ye çıkarılmıştır.
1912 (1913)	“Dersaadet Belediyesi Hakkında Kanun-u Muvakkat”	9 şubeden oluşan İstanbul Şehremaneti oluşturularak daire bazlı belediye teşkilatlanması ortadan kaldırılmış ve Cemiyet-i Umumiye yerine Encümen-i Emanet oluşturulmuştur.
1930	“1580 sayılı Belediye Kanunu”	Cumhuriyet döneminde belediyelere ilişkin ilk düzenleme olan ve uzun süre birçok değişikliğe uğrayarak varlığını devam ettiren başkan, meclis ve encümen biçiminde belediye teşkilatını üç organdan oluşturan 2005 yılında yürürlükten kaldırılan düzenlemedir.
1984	“3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun”	Nüfusu belirli bir büyüklüğe ulaşan büyük yerleşim birimleri için tasarlanmış özel yönetim biçimidir. Zaman içerisinde yasa bir takım değişikliklere gidilmiş ve 2004 yılında 5216 sayılı Yasa çıkartılarak yürürlükten kaldırılmıştır.
2005	“5393 sayılı Belediye Kanunu”	Demokratiklik, katılım, özerklik gibi ilkeler çerçevesince AB üyelik süresinde belediyelere ilişkin yeni düzenlemelere gidilmiş, 1580 sayılı Yasa’nın omurgası korunarak güncel gelişmeler ışığında yeniden gözden geçirilerek oluşturulan yasadır.

Kaynak: Şahin, 2018: 90.

2.2. Türkiye’de Büyükşehir Modeline Geçiş Deneyimi

Bütün dünyada özellikle de batılı ülkelerde yoğun bir biçimde görülen hızlı kentleşme sonucunda kentlerin düzensiz ve plansız bir şekilde büyümeleri, büyükşehirlerin yönetiminde özel model arayışlarına girişilmesi sonucunu ortaya çıkarmıştır (Keleş, 2012c: 332). Büyükşehir sorunlarını küçük şehirler için geçerli olan esas ve usullere göre çözmek mümkün olmadığından dünyanın birçok yerinde büyükşehir yönetimleri, klasik yönetim anlayışından farklı yöntem ve sisteme tabi tutulmuştur (Tortop vd., 2006: 214). 1980’ler sonrası birçok ülkede kamu yönetimine ilişkin reform hareketleriyle büyük yerleşim yerlerinin yeniden düzenlenmesine yönelik çalışmalar gündeme gelmiştir (Keser ve Gökmen, 2012: 25). Ülkemizde Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte başlayan özellikle de 1950’li yıllardan sonra yoğunluk kazanarak önemli bir sorun olarak karşımıza çıkan hızlı nüfus artışı ve düzensiz kentleşmeye çözüm bulmayı arzulayan yerel yönetim

kuramcıları, 1580 sayılı Yasa'nın eskimişliğini ve bu yasanın büyük yerleşim yerlerinde ortaya çıkan sorunlar karşısında yetersiz kaldığını ileri sürerek yeni ve modern kentsel yönetim biçimi arayışları içerisinde girmişlerdir (Yaşamış, 1995: 93-94). Bu açıdan ülkemizde büyükşehir belediye yönetimlerinin oluşturulması için çeşitli girişimlerde bulunulmuştur. Bu yasal düzenlemeler aşağıdaki gibi tablolandırılabilir.

Tablo 7: Yıllara Göre Türkiye’de Büyükşehir Belediyelerine Yönelik Yasal Düzenlemeler

1984	2004	2008	2012	2013
2972 Sayılı Yasa, 195 Sayılı KHK, 3030 Sayılı Büyükşehir Belediye Yasası	5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Yasası	5747 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Yasalarda Değişiklik Yapılmasına Dair Yasa	6360 Sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Yasa ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Yasa	6447 Sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Yasa

Kaynak: Tek ve Karaoğlan, 2018: 714.

Tablo 7 incelendiğinde büyükşehir belediye yönetimi, 1983 seçimlerinden sonra Özal Hükümetinin kurulmasıyla ortaya çıkmıştır. Hiç kuşkusuz o dönemlerde dünyada kamu yönetimine ilişkin yeni düşüncelerin ortaya çıkması, özellikle de yeni sağ anlayışının gelişimi, liberal politikaların benimsenmesi, Özal Hükümetinin belediyecilik alanına ilişkin yaklaşımı yeni adımların atılmasında etkili olmuştur.

2.2.1. 195 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname

Ülkemizde büyükşehir belediye kurulmasının temelini 1982 Anayasası oluşturmuştur. Anayasanın 127. maddesi ile “büyük yerleşim yerleri için özel yönetim biçimi getirilebileceği” ifade edilmiş olup (Özgür ve Yavuzçehre, 2016: 910) bu hükmeye dayalı olarak yapılan ilk girişim 1984 yılında “2972 sayılı Mahalli İdareler İle Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Yasa”nın çıkarılmasıdır. Bu yasa ile büyükşehir sınırları içerisinde bulunan ilçelerin belediye başkanı ve meclis üyesi seçiminde her ilçenin bir seçim çevresini oluşturduğu belirtilmiştir. Bu yasanın geçici 5. maddesi büyükşehir belediye yönetiminin usul ve esaslarını belirleme yetkisini, bir Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile 25 Mart 1984 yerel yönetim seçimlerinden önce hükümete vermiştir (Çınar vd., 2009: 49). Büyükşehir belediye yönetiminin yasal çatısını ise yerel seçimlerden iki gün önce yürürlüğe giren 195 sayılı KHK oluşturmuştur (Güler, 1987: 142).

195 sayılı KHK'nın amacı, büyükşehir belediye yönetiminin yasal statüsü, hizmetlerin sunumunun planlı, programlı, etkin ve uyumlu bir biçimde yürütülmesini sağlayacak biçimde düzenlemek olmuştur. KHK'nın 3. maddesi büyükşehir ve ilçe belediyelerini tanımlamış olup bu tanımlamada büyükşehir belediyesi, belediye hudutları içerisinde birden fazla ilçe bulunan kentleri, ilçe belediyeleri ise büyükşehir sınırları içerisinde kalan ilçelerde oluşturulan belediyeleri ifade etmiştir (195 sayılı KHK). Bu düzenlemenin 4. maddesi ile "büyükşehirlerde büyükşehir belediyeleri, büyükşehir dâhilindeki ilçelerde de ilçe belediyeleri" kurulmuş olup, merkez ilçeler ayrı bir ilçe sayılarak bu ilçenin, büyükşehir belediyesi hudutları içerisinde kalan bölümünde kurulan belediyelere ise "merkez ilçe belediyesi" adı verilmiştir (Muratoğlu, 2015: 61). Bu KHK ile İstanbul, İzmir ve Ankara'da iki kademeli büyükşehir belediye modeli oluşturulmuş ve daha sonra "3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Yasa" ile ortadan kaldırılmıştır (Çınar vd., 2009: 49).

2.2.2. 3030 Sayılı Büyükşehir Belediye Yasası

3030 sayılı Yasa ile büyükşehir belediyelerinin idari yapısı, yasal statüsü, görev ve yetkileri düzenlenmiş olup hizmetlerin planlı, etkin, verimli ve koordinasyon dâhilinde yürütülmesi amaçlanmıştır (Tortop vd., 2006: 215). Bu yasa ile bir yerleşim biriminde büyükşehir belediyesi oluşturulabilmesi için belediye hudutları içerisinde en az iki ilçe bulunması ancak bu koşulun sağlanamadığı durumlarda öncelikli olarak merkezi yönetim tarafından en az iki ilçe kurulması gerektiği belirtilmiştir. Belediye hudutları içerisinde en az iki ilçe bulunan yerler büyükşehir, büyükşehir hudutları içerisinde bulunan ilçelerde oluşturulan belediyeler ise ilçe belediyeleri olarak tarif edilmiştir (Çınar vd., 2009: 51). Büyükşehir belediyelerinin kurulmasında herhangi bir nüfus şartı aranmaksızın oluşturulan (Keleş, 2012b: 3) bu yasayla birlikte büyükşehir ve ilçe belediyesinden oluşan iki kademeli bir büyükşehir modeli oluşturulmuştur (Sadioğlu vd., 2015: 80). Hayta ve Negiz (2017: 138)'e göre, 3030 sayılı Yasayla birlikte büyükşehir belediye yapısında bir takım değişiklikler yaşanmıştır. Bunlar;

- Büyükşehirlere şehrin gelişmesi, imar ve kentsel planlama konularında önemli görevler verilmiş,
- Projelerde yerel yönetimlerin güçlendirilmesine yönelik yaklaşımlar esas alınmış,
- Gönüllü girişim ve katılımları artmış, özelleştirmeyi destekleyici politikalar oluşturmuş,
- Yerelleşme konusunda önemli gelişmeler yaşanmış, ayrıca büyükşehirlerin etkin, verimli, halkın katılımı konusunu destekleyen yapı oluşturarak yeni kaynak ve yetkiler sağlamıştır.

Bu yasa büyükşehir belediyelerine bir takım mali avantajlar sağladığından yasanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren birçok ilde büyükşehir statüsü kazanma yönünde çabalara girilmiştir (Ulusoy ve Akdemir, 2012: 299). Bu arzuya sahip illerden gelen baskılar ve her defasında yasa çıkarmanın yorucu ve zaman alıcı olması sebebiyle 1993 yılında 504 sayılı KHK’da “alt kademe belediyesi” adı ile yasal dayanak oluşturularak büyükşehir belediye kurulması kolaylaştırılmıştır. Düzenlemeyle birlikte büyükşehir belediyelerinin kurulabilmesi için belediye hudutları içerisinde en az iki ilçe bulunma şartı alt kademe belediyelerinin varlığıyla aşılmıştır (Polatoğlu, 2015: 46).

Erder ve İncioğlu (2013: 101)’na göre 3030 sayılı Yasa’yla birlikte ortaya çıkan büyükşehir modeli her ne kadar ilçe belediyelerinin kurulmasıyla nispi bir yerleşmeyi öngörse de büyük ölçekli karar ve uygulamaların büyükşehir nezdinde toplanması merkezileşmeye sebebiyet vermiştir. Ayrıca büyükşehir ile ilçe belediyeleri arasında hiyerarşik bir bağ oluşturan bu sistem, başkana tanıdığı önemli yetkilerle onu daha güçlü konuma getirirken meclisin yetkileri önemli ölçüde kısılmış, bu da merkezîyetçi bir yapıyı ortaya çıkarmıştır.

Tablo 8: Büyükşehir Belediyelerinin Kuruluş Tarihleri

Kuruluş Yılı	Yasal Dayanak	Belediye
1984	3030 sayılı Yasa	Ankara, İstanbul, İzmir
1986	3306 sayılı Yasa	Adana
1987	3391 sayılı Yasa	Bursa
1987	3398 sayılı Yasa	Gaziantep
1987	3399 sayılı Yasa	Konya
1988	3508 sayılı Yasa	Kayseri
1993	504 sayılı KHK	Antalya, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, İzmit (Kocaeli), Mersin, Samsun
1999	593 sayılı KHK	Sakarya (Adapazarı)
2014	6360 sayılı Yasa	Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Ordu, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa, Van

Kaynak: Ozan Zengin, 2014: 104.

Tablo 8 incelendiğinde 3030 sayılı Yasa ile büyük yerleşim yerlerine yönelik yapılan çeşitli düzenlemelerle, bu birimlere büyükşehir belediye statüsü kazandırılmıştır ve ülkemizdeki ilk büyükşehir belediyeleri 1984 yılında kurulmuştur. İlerleyen tarihte yapılan yeni düzenlemelerle büyükşehir belediye sayıları sürekli artmış 2014 yılı itibariyle büyükşehir belediye sayısı otuza ulaşmıştır.

Geçmişte herhangi bir tecrübesi bulunmayan ve ilk defa uygulamaya sokulan büyükşehir yönetim modeli, yetki, görev ve sorumlulukların bölüşülmesinde objektif ölçütlerin bulunmaması, yönetim düzeyleri arasında koordinasyonu sağlayamaması, büyükşehirin ilçe ve alt kademe belediyeleri üzerinde katı hiyerarşik bir bağın oluşması, büyükşehir sınırlarında istenilen planlama ve eşgüdümün gerçekleştirilememesi ve belediye büyüklüklerinin birbirinden farklı olması gibi

sebeplerden ötürü bir takım problemler ortaya çıkararak, yerel hizmetlerin etkin ve verimli bir biçimde sunumunu olumsuz etkilemiştir (Ulusoy ve Akdemir, 2012: 300).

Yukarıda yaşanan sorunlara çözüm bulmak, büyükşehir belediyelerinde etkinliği ve verimliliği sağlamak ve Avrupa Birliği üyelik sürecinde yerel yönetimlere çok daha fazla önem verilmesi gerektiği konusunda yapılan baskılar sonucunda yeni bir yasal düzenlemeye ihtiyaç duyulmuştur (Hayta ve Negiz, 2017: 139).

2.2.3. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Yasası

10.07.2004'te kabul edilerek 23.07.2004'te yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Yasa'sıyla ülkemizde modern anlamda belediyeçilik sistemine geçilmiştir (Ökmen ve Özer, 2013: 41-42). 5216 sayılı Yasa büyükşehirlerin kurulması, hudutlarının saptanması ve planlama bakımından 3030 sayılı Yasa'ya nazaran daha somut ve anlaşılır ölçütler ortaya koymaktadır (Özdemir ve Meşhur, 2011: 174).

Yasa tasarısının genel gerekçesinde kentlerin, toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel hayatına ilişkin alışkanlıkları, düşünceleri ve davranış biçimleri üzerinde önemli etkiler oluşturarak bir takım sosyolojik değişimleri meydana getirdiği ifade edilmiştir. Bu açıdan kentler yalnızca konut, işyeri veya insanların yaşamlarını sürdürdüğü bir yerden ziyade siyasi, iktisadi ve kültürel hayatın merkezi ve bu faaliyetleri düzenleyen bir yer olarak belirtilmiştir (Keser ve Gökmen, 2012: 27). Yine bu gerekçede nüfusun kentlerde yoğunlaşması nedeniyle hizmet talep ve maliyetlerinin önemli ölçüde arttığı, aynı zamanda hizmet kalitesinin de düştüğü bu durumun zaman ve kaynak israfına neden olduğu ifade edilmiştir. Konut talebindeki artışlar arsa spekülasyonunu artırarak kaçak yapılaşmayı teşvik etmekte ve böylelikle kentin estetiği bozulmakla birlikte birçok sorunla da karşı karşıya kalınmıştır. Karşılaşılan bu tür sorunların yalnızca kent ölçeği çerçevesinde çözülemeyeceği, bu sorunların ulusal politikalarla ele alınıp çözüm üretilmesi gerektiği belirtilmiştir (5216 sayılı Yasa'nın Genel Gerekçesi, 2004: 1). Nüfus artışı, sanayileşme, ulaşım, kent planlaması, katı atık, altyapı, çevre sorunları gibi bir takım hizmet ve problemler, koordineli çalışmayan çok sayıda yerel yönetim birimlerinin hizmet üretme kapasiteleri ve yetersiz iktisadi yapıları nedeniyle çözüme kavuşturulamamıştır. Oluşturulacak yeni yapıyla hizmet üretiminde hem etkinlik, verimlilik, planlama ve koordinasyonun sağlanacağı hem de kaynak israfının önleneceği ifade edilmiş ve ayrıca bu yasayla yerel birimler arasında görev bölüşümüne gidilerek yerellik ilkesinin de sağlanacağı belirtilmiştir (Çınar vd., 2009: 74-75).

5216 sayılı Yasa büyükşehir belediye idarelerini; büyükşehir belediyesi, büyükşehir ilçe belediyesi ve ilk kademe belediyeleri diye oluşturmuştur. Bu yasayla büyükşehir belediye idari yapısının ikili bir yapı oluşturduğu, bir yandan hizmetlerde etkinliği, verimliliği ve koordinasyonu sağlamak amacıyla oluşturulmuş büyükşehir belediyeleri öte yandan ise yerel yönetimlerde halkın

katılımını ve demokratikliği sağlamak maksadıyla kurulmuş ilçe ve ilk kademe belediyelerinin bulunduğu görülmektedir (Gökçe ve Bayrakçı, 2006: 161).

Yasanın 1. maddesinde esas amaç “büyükşehir belediyesi yönetiminin hukuki statüsünü düzenlemek, hizmetlerin planlı, programlı, etkin, verimli ve uyum içinde yürütülmesini sağlamak” şeklinde ifade edilmiştir (Ökmen ve Özer, 2013: 42). Yasanın 3. maddesinde büyükşehir belediyesi, “en az üç ilçe veya ilk kademe belediyesini kapsayan, bu belediyeler arasında koordinasyonu sağlayan, kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; idari ve mali özerkliğe sahip ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisi” biçiminde tanımlanmıştır (Parlak ve Sobacı, 2008: 137). Yasanın 4. maddesi ise büyükşehir belediyelerinin kuruluşunu tarif etmiş olup bu maddeye göre, “Belediye sınırları içindeki ve bu sınırlara en fazla 10.000 metre uzaklıktaki yerleşim birimlerinin son nüfus sayımına göre toplam nüfusu 750.000’den fazla olan il belediyeleri, fiziki yerleşim durumları ve ekonomik gelişmişlik düzeyleri dikkate alınarak, kanunla Büyükşehir belediyesine dönüştürülürler” ibaresi yer almıştır (5216 sayılı Yasa). Bu yasaya göre bir yerleşim biriminde büyükşehir belediyesi kurulabilmesi bir takım şartlara bağlanmıştır (Tortop vd., 2006: 217). Bunlar;

- Yerleşim alanının il olması,
- En az üç ilçe ya da ilk kademe belediyesinin bulunması,
- Nüfusunun en az 750.000 olması,
- Kanuni düzenlemeye ihtiyaç duyulmasıdır.

Yukarıdaki açıklamalar ışığında yasayla birlikte büyükşehirlerin kurulmasında hem ölçek hem de nüfus kriteri belirlenmiştir (İzci ve Turan, 2013: 124). Pergel düzenlemesi diye ifade edilen bu yasa ile büyükşehir belediyelerinin sınırları ve görev alanları genişletilmiştir (Sadioğlu vd., 2015: 81). Bu düzenleme ile illerdeki valilik binaları merkez sayılarak nüfuslarına göre belediyelerin yarıçapları çizilip büyükşehir belediye sınırları belirlenmiş, İstanbul ve Kocaeli için ise büyükşehir belediye sınırları il idari sınırı olarak belirlenmiştir (Ayyıldız vd., 2016: 281). Pergel düzenlemesi ile çizilen dairenin içerisinde yer alan ilçe belediyeleri büyükşehir ilçe belediyesine, belde belediyeleri büyükşehir ilk kademe belediyesine dönüştürülmüş, orman köyleri hariç olmak üzere köylerin tüzel kişilikleri kaldırılarak mahalle olarak büyükşehir içerisindeki belediyelere bağlanmıştır (Akıllı, 2010: 21).

Keser ve Gökmen (2012: 28)’e göre, hem yasa tasarısının gerekçesinde hem de bazı maddelerde iktisadi ve sosyal gelişmeye ilişkin konular ön plana çıkarılmasına rağmen, büyükşehir belediyelerinin kurulmasında sadece nüfus ve iktisadi gelişmişlik düzeyine bakılması amaç ile araç arasında bir uyumsuzluğu ortaya çıkarmıştır. Hiç kuşkusuz kent yönetiminin toplumsal hayata yönelik düzenlemelerinin yalnızca iktisadi alanla sınırlı olmadığından büyükşehir belediyelerinin

oluşturulmasında sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerine bakılmasının uygun olacağı ileri sürülmüştür. Her ne kadar bazı eksiklikler olsa da 5216 sayılı Yasa ile birlikte önceki dönemlere nazaran büyükşehir belediyelerinin yetki ve sorumluluk bakımından çok daha güçlü hale getirildiği ifade edilebilir.

2.2.4. 5747 Sayılı Yasa

“5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Yasa”, 06.03.2008 tarihinde kabul edilerek ve 22.03.2008’de Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Çınar vd., 2009: 113). Bu yasa ile belediyelerin ölçeklerine ilişkin iki önemli düzenleme hayata geçirilmiştir. Bunlardan birincisi büyükşehir belediye yönetim sisteminde yapılan değişiklik ile ilk kademe belediyelerinin kaldırılarak ilçe veya mahalleye dönüştürülmesi; ikincisi ise yerel yönetim sistemimizin en temel problemlerinden olan ölçek sorunu bağlamında belde belediyelerinin tüzel kişiliklerinin kaldırılarak köye/mahalleye dönüştürülmesidir (Canpolat, 2010a: 95; Oktay, 2016: 77). Bu yasayla birlikte yerel yönetim birimlerinin sayılarında önemli değişiklikler yapılmıştır.

Tablo 9: 5747 Sayılı Yasa Öncesi ve Sonrası Türlerine Göre Belediye Sayıları

Belediye Türü	5747 Sayılı Yasa Öncesi Belediye Sayısı	5747 Sayılı Yasa Sonrası Belediye Sayısı
Büyükşehir Belediyesi	16	16
Büyükşehir İlçe Belediyesi	100	142
İlk Kademe Belediyesi	283	0
İl Belediyesi	65	65
İlçe Belediyesi	750	750
Belde Belediyesi	2011	1132
Toplam	3225	2105

Kaynak: Aydın ve Çiftçi, 2015: 197.

Tablo 9’da 5747 sayılı yasa öncesi ve sonrası belediyelerin durumuna bakıldığında Büyükşehir İlçe Belediyeleri’nin sayısı 42 artarak 142 olduğu, ilk kademe belediyelerinin bir kısmının büyükşehir ilçe belediyelerine dönüştürülürken diğerlerinin mahalleye dönüştürülerek kapatıldığı anlaşılmaktadır. Belde belediyelerinin ise önemli bir kısmının nüfusunun 2.000’den daha düşük olduğu ve kapatıldığı görülmektedir.

Yasanın genel gerekçesinde nüfusu 2.000’in altında olan belediyelerin kapatılma nedenleri aşağıdaki gibi sıralanmıştır (Aktel vd., 2009: 50; Çınar vd., 2009: 115-116; Kulözü, 2012: 183; Oktay, 2016: 78);

- Belde belediyelerinin yerel kaynak oluşturma kapasitesinin sınırlı olması ve dolayısıyla merkezi bütçe vergi gelirlerinden aktarılan hisselerle bağımlı olmaları,
- Yerel yönetimlere aktarılan paylar belediyelerin nüfuslarına göre dağıtıldığından, nüfuslarının giderek azalması nedeniyle küçük belediyeler çok daha fazla kaynak sıkıntısı çekmekte ve bu kaynak sıkıntısı nedeniyle de ekonomik yapılarının bozulması ve borçlarının sürekli artması,
- Temel altyapı ihtiyaçlarını karşılayamayacak duruma gelmeleri,
- Su, atık su, kanalizasyon, çevrenin ve doğal kaynakların korunması, atıkların bertaraf edilmesi gibi aşırı maliyetli ve gelişmiş teknoloji gerektiren projelerin oluşturulması ve yerine getirilmesinde yönetsel ve mali kapasitenin yetersizliği,
- İdari ve teknik kapasite yetersizliği sebebiyle başta ruhsat ve imar hizmetlerinin yeterli düzeyde, belirli standartlarda ve mevzuata uygun biçimde yerine getirilememesi,
- Tüzel kişiliklerinin kaldırılmasıyla birlikte yönetim giderlerinde önemli bir tasarrufun sağlanacağı düşüncesi,
- Kaynakların il özel yönetiminde toplanması ile yerel hizmetlerin daha nitelikli bir şekilde görüleceği inancı,
- Sayı bakımından yerel birimlerin azaltılması ile örgütsel yapıda sağlanacak tasarrufla kaynakların verimli bir şekilde kullanılacağı düşüncesidir.

5747 sayılı Yasa, tasarı halindeyken İçişleri Komisyonu'nda iktidar ve muhalefet partililerince hem olumlu hem de olumsuz görüşler ileri sürülerek tartışılmıştır (Akıllı, 2010: 17-18; Çınar vd., 2009: 119);

Olumlu görüş ileri sürenlere göre bu düzenleme yerel yönetim reformunun önemli bir parçası ve tamamlayıcısıdır. Bu düzenleme ile;

- Çok parçalı olan yerel yönetim yapısının sona ereceği,
- Yerel yönetimlerle aynı statüde merkezi yönetim teşkilatı oluşturulduğu,
- Sağlık, eğitim, güvenlik, sosyal yardım gibi merkezi yönetimin sorumlu tutulduğu pek çok hizmetin halka daha yakın yönetsel birimlerce yerine getirileceği,
- Yerel yönetimlerin, uluslararası düzeyde kabul gören optimal nüfus ve alan büyüklüğüne kavuşturulacağı,
- Kentlerdeki yaşam kalitesinin çok daha artacağı belirtilmiştir.

Olumsuz görüş bildirenlere göre ise;

- Düzenlemeyle birlikte yerel yönetimlerin güçlerinin önemli ölçüde azalacağı,

- Düzenlemeden etkilenecek olan yaklaşık 1.200.000 insanın psikolojik çöküntü yaşayacağı,
- Belediye statüsünün kazanılmış bir hak olduğu ve halkın rızasını almadan belediyelerin kapatılmasının hukukun genel kurallarına uygun olmadığı ve bu bağlamda mutlaka bir referandum yapılmasının zaruri olduğu,
- Ülkemizdeki doğal ve kültürel kaynakların ortaya çıkarılması ve korunmasında belediyelere önemli ölçüde ihtiyaç duyulduğu,
- Belediyelerin kapatılmasında nüfusun tek başına bir ölçüt olarak belirlemenin doğru bir anlayış olmadığı,
- Adrese dayalı nüfus kayıt sisteminin doğru sonuçlar vermediği,
- Tasarıyla siyasi bir amaç güdüldüğü,
- Belediyelerin kapatılmasıyla birlikte kırdan kente göçün hızla artacağı,
- Avrupa ülkelerinde genel olarak yerel yönetim sayılarının ülkemizdekinden daha fazla olduğu belirtilmiştir.

Bu yasa tasarısı çeşitli tartışmaların ışığında kabul görüp yasalaşmıştır. Yasa, sonraki süreçte iptali için Anayasa Mahkemesine taşınmış ve açılan dava üzerine mahkeme, yasanın büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde yaptığı düzenlemeleri Anayasa'ya uygun bulmuş fakat nüfusu 2.000'in altında kalan belediyelerle ilgili hükümleri ise şartlı iptal etmiştir. Buna göre;

- Nüfus sayımı sonuçlarına yasal süre içerisinde iptal davası açanlar,
- Yasanın yürürlüğe girdiği tarihten önce bir başka belediyeye katılımı birlikte nüfusu 2.000'in üzerine çıkanlar,
- Turizm ile ilgili özel statülü alan ve bölgelerde bulunanlar yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptal edilmesine karar verilmiştir (Elban, 2018: 1598-1599; Oktay, 2016: 78; Çınar vd., 2009: 133).

Bu karar sonrası 5747 sayılı Yasa'ya ilişkin İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılan 01.05.2008 tarih 2008/34 sayılı Genelgeyi, Kovanlık Belediyesi'nin Danıştay'a dava açmasıyla birlikte konu hukuki bakımdan tartışılır olmuştur. Yüksek yargı makamları kararları ve buna bağlı olarak seçim ve yürürlük konusu dolayısıyla Yüksek Seçim Kurulu'nun 12.02.2009 tarihinde almış olduğu kararıyla birlikte Anayasa Mahkemesi kararına istinaden 836 belediye köye dönüştürülmemiş olup, belediye tüzel kişiliği olarak seçimlere katılabilmişlerdir (Ozan Zengin, 2014: 101). Koçak ve Ekşi (2010: 304)'ye göre, yapılan bu yasal düzenlemelerle birlikte yerel yönetimlerin daha katılımcı ve demokratik bir biçimde yönetilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca gerek Avrupa Birliği gerekse demokrasi adına yapılan bu değişikliklerin Tanzimat'tan günümüze kadar Batı kaynaklı modernleşme sürecinin bir ürünü olduğu da ifade edilmiştir.

2.3. Etkinlik, Verimlilik, Katılım ve Demokrasi Bağlamında 6360 Sayılı Yasa ve İlgili Görüşler

Bu başlık altında, “6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”² hakkında düzenleme yapılan noktalar, gerekçesinde yer alan etkinlik, verimlilik ve katılıma ilişkin daha yasa yürürlüğe girmeden önce yapılan olumlu- olumsuz eleştiriler ve bu konuda yapılmış olan alan araştırmaları ile ilgili ayrıntılı bilgiler verilmiştir.

2.3.1. 6360 Sayılı Yasa’nın Gerekçesi

Yasanın gerekçesinde:

Belli bir coğrafi alanda, çok sayıda yerel yönetimin yetkili olması halinde planlama ve koordinasyonun sağlanamayışı ve ölçek ekonomisinden yeterince yararlanılamaması sebebiyle kaynak israfına yol açılması” olduğu belirtilmekte ve “bu çerçevede yönetim, planlama ve koordinasyon açısından belediye sınırı mülki sınır olacak biçimde optimal ölçekte hizmet üretebilecek güçlü yerel yönetim yapısının varlığına ihtiyaç duyulmaktadır” denilmiştir (Aksu, 2012: 1).

Yasa ile büyükşehir belediyelerinin yönetim, planlama ve eşgüdüm bakımından optimal ölçekte hizmet sunabilecek bir yapıya kavuşturulması hedeflenmiştir (Altan ve Karaca, 2016: 560). Bu bağlamda bu gerekçede yeni yapı iki temel nokta üzerine yoğunlaşmıştır. Bunlardan birincisi, yeni kamu yönetimi yaklaşımına ait ilkeleri benimseyen yerel yönetim anlayışının oluşturulması gerekliliği iken diğer nokta ise, güçlü ve bütünleştirici bir yapıya sahip olan büyük ölçekli yerleşim birimleri ile yerel yönetimlerin parçalı yapısının oluşturduğu olumsuzlukları ortadan kaldırma arzusudur (Oktay, 2016: 80).

Hizmet sunumu açısından bakıldığında bu Yasa ile daha etkili ve verimli bir yapının ortaya çıkacağı ve bu yapının vatandaşların karar alma sürecine katılımını teşvik edeceği ileri sürülmüştür (İzci ve Turan, 2013: 119). Nitekim Yasa’nın genel gerekçesinde, uygulamaya geçmesiyle birlikte ortaya çıkması beklenen olumlu sonuçlar şöyle sıralanmıştır (6360 sayılı Yasa’nın Genel Gerekçesi, s: 3; Tek ve Karaoğlan, 2018: 715; Kalağan, 2018: 595; Kızılboğa ve Alıcı, 2013: 367);

- Geniş bir ölçekte hizmet sunan yerel yönetim üniteleri ileri teknolojilerle donatılabilecektir,

² 14/3/2013 tarihli ve 6447 sayılı Kanununun 1 inci maddesiyle, bu Kanunun başlığında yer alan “ON ÜÇ” ibaresi “ON DÖRT” olarak, “YİRMİ ALTI” ibaresi “YİRMİ YEDİ” olarak değiştirilmiş ve 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Muğla,” ibaresinden sonra gelmek üzere “Ordu,” ibaresi eklenmiştir (6360/1. sayfa).

- Geniş bir ölçekte hizmet sunacak bu ünitelerde vasıflı teknik personel istihdam edileceği için işgücü uzmanlaşacağından verimlilik artışı sağlanacaktır,
- Geniş ölçekli yerel ünitelerden meydana gelen yerel yönetim sistemi, merkezi yönetim tarafından gönderilecek kaynakları etkin bir şekilde kullanacaktır,
- İl hudutları içinde bütünleştirilmiş yerel yönetim üniteleri arasında kaynakların dağılımı ve kullanımıyla ilgili imkânlar daha adil bir yapıya kavuşturulacaktır,
- Düzenleyici üst imar planları çerçevesinde bütün il genelinde imar ve planlama bütünlüğü sağlanacaktır.

Bu bağlamda gerekçeden de anlaşılacağı üzere 6360 sayılı Yasa'ya ihtiyaç duyulmasındaki en önemli nedenlerinden biri ölçek ekonomilerinden yararlanmaktır. Bu sayede hizmetlerde etkinlik, verimlilik, kalite ve koordinasyon yükselecek, kıt kaynak ile daha kaliteli ve fazla hizmet sunumu gerçekleştirilebilecektir. Ayrıca geniş ölçekli planlamayla imar, yol, su, kanalizasyon, katı atık, ulaşım gibi hizmetler daha iyi ve koordineli bir şekilde görülebilecek, kaynaklardan adil bir şekilde yararlanılacak, katılım konusunda büyük ölçeğin getirdiği olumsuzluklar tartışılrsa da geniş ölçekle birlikte önemli kararlara katılım gerçekleşecek ve siyasal katılım yolları da çeşitlenecektir.

2.3.2. 6360 Sayılı Yasa ile Gelen Değişiklikler

12.11.2012 tarih ve 6360 sayılı “On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile yerel yönetim sistemimizde köklü birtakım yeni düzenlemeler yapılmıştır. Büyükşehirler ile ilgili son düzenleme olan 6360 sayılı Yasa 2012 yılında çıkarılmış olup 2014 yerel seçimlerinin ardından yürürlüğe girmiştir. Bu Yasa ile gelen yeni düzenlemelerden; il özel idareleri, büyükşehir belediyeleri, belde belediyeleri ve köyler büyük ölçüde etkilenmiştir.

İlgili yasanın 1. Maddesi şu şekildedir:

MADDE 1 – (1) Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Ordu, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa ve Van illerinde, sınırları il mülki sınırları olmak üzere aynı adla büyükşehir belediyesi kurulmuş ve bu illerin il belediyeleri büyükşehir belediyesine dönüştürülmüştür. (2) Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, Erzurum, Gaziantep, İzmir, Kayseri, Konya, Mersin, Sakarya ve Samsun büyükşehir belediyelerinin sınırları il mülki sınırlarıdır. (3) Birinci ve ikinci fıkrada sayılan illere bağlı ilçelerin mülki sınırları içerisinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış, köyler mahalle olarak, belediyeler ise belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı oldukları ilçenin belediyesine katılmıştır. (4) İstanbul ve Kocaeli il mülki sınırları içerisinde bulunan köylerin tüzel kişiliği kaldırılarak bağlı oldukları ilçe belediyesine mahalle olarak katılmıştır. (5) Birinci, ikinci ve dördüncü fıkrada sayılan illerdeki il özel idarelerinin tüzel kişiliği kaldırılmıştır. (6) Birinci ve ikinci fıkrada sayılan illerin bucakları ve bucak teşkilatları kaldırılmıştır (6360 sayılı Yasa, 06.12.2012).

Bu kanun, 5216 sayılı Kanun'un 3. maddesinde değişiklik yaparak, büyükşehir belediyesi, "sınırları il mülkî sınırı olan ve sınırları içerisindeki ilçe belediyeleri arasında koordinasyonu sağlayan; idarî ve malî özerkliğe sahip olarak kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisi" olarak ifade edilmektedir. İlk kademe belediyelerinin bu tanımda yer almamasından hareketle, ilçe belediyelerinden meydana gelen bir büyükşehir yönetim modeli düşünüldüğü, büyükşehir belediyelerinin mücavir alanlarının il mülkî sınırlarına eşitlendiği anlaşılmaktadır (Tekin, 2018; 89).

6360 sayılı Yasa'nın yerel yönetim sistemimize getirmiş olduğu yenilikler kanun metni temel alınarak aşağıdaki gibi özetlenebilmektedir (6360 Sayılı Kanun, 2012; Aksu, 2012; 2-4; İzci ve Turan, 2013: 125-126; Özer, 2013: 114-115; Ozan Zengin, 2014: 102-103; Ökmen ve Arslan, 2014: 90);

- Belediye nüfusunun 750.000'in üzerinde olması koşulu yerine, il nüfusunun 750.000'den fazla olması şart koşularak değiştirilmiş olup, 750.000 nüfustan fazla olan il belediyeleri yasayla büyükşehir dönüşürülebilecektir.
- Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Ordu, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa ve Van'ın içinde bulunduğu 14 ilde, sınırları il mülki sınırları olarak aynı isimle büyükşehir belediyesi kurulmuş ve bunların il belediyeleri büyükşehir belediyesi statüsüne geçirilmiştir.
- Daha önce büyükşehir olan diğer illerin (İstanbul ve Kocaeli hariç³) mülki sınırları da olmak üzere tüm büyükşehir belediye sınırları, il mülki sınırlarıyla eşitlenmiş; büyükşehir ilçe belediyelerinin sınırları da ilçe mülki sınırlarıyla eşitlenmiştir.
- Mevcut 16 büyükşehir ile birlikte yukarıda sayılan 14 ilin büyükşehir belediye statüsü kazanmasıyla toplam büyükşehir belediye sayısı 30'a yükselmiştir.

Tablo 10: 6360 Sayılı Yasa Sonrası Büyükşehirlerin Tamamı

Mevcut Büyükşehirler (16 İl)	6360 Sayılı Yasayla Kurulan Büyükşehirler (14 İl)
Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, Erzurum, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kayseri, Kocaeli, Konya, Mersin, Sakarya, Samsun	Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Ordu, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa, Van

Tablo 10'da 6360 sayılı Yasa öncesinde büyükşehir olan 16 il ve bu düzenleme sonrasında büyükşehir olan 14 il belirtilmektedir.

³ İstanbul ve Kocaeli illerinin büyükşehir belediye sınırları 10.07.2004 tarih ve 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nun Geçici 2'nci maddesi ile il mülkî sınırları olarak belirlenmiştir.

- Bu düzenleme ile büyükşehir belediye statüsü elde eden 14 ilde, büyükşehir belediyesi kapsamında 25 yeni ilçe kurulmuş ve bağlılık değişiklikleri yapılmış, toplam büyükşehir ilçe belediye sayısı 143'ten 519'a yükselmiştir. İl belediyesi statüsü devam eden Zonguldak'ta da 2 yeni ilçe kurulmuş, bu Yasa ile kurulan toplam 27 ilçe olmuştur.
- 30 büyükşehir belediyesinde il özel idareleri kaldırılmış olup böylece il özel idare sayısı 81'den 51'e düşürülmüştür. Yasal düzenleme ile büyükşehir statüsüne sahip illerde ilgili kurumların yetkileri büyükşehir belediyelerine, bakanlıklara ve aynı yasa ile kurulan Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları (YİKOB)'na devredilmiştir. Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı, merkezi yönetimin askeri ve adli işleri dışında yereldeki bütün birimlerinin koordinasyonunu üstlenecektir. Yatırım izleme, acil çağrı, afet yardım, strateji ve koordinasyon, rehberlik ve denetim ile ilgili idari müdürlükler ve gerektiğinde geçici birimler oluşturulabilecektir. Kadro, unvan ve yerlerine bakılmaksızın gerekliliğine göre memur, sözleşmeli personel ve uzmanları bu başkanlıklarda görevlendirmeye valilik yetkili olacaktır (Genç ve Korkın, 2017: 86).
- Büyükşehir belediyesi olan yerlerdeki beldeler, kendi adıyla ve tek bir mahalle olarak bağlı bulunduğu ilçenin belediyesine katılmış olup tüzel kişiliğine son verilmiştir.
- Büyükşehir belediyelerinde yer alan bütün köy yönetimlerinin tüzel kişiliği kaldırılmış ve bunlar mahalleye dönüştürülmüştür; böylece emlak vergisi, harç ve katılım gibi yeni yükümlülükler altına da girmişlerdir.
- Tüzel kişiliğinin kaldırılması sonucu mahalleye dönüştürülen köylerin ve beldelerin mera, yaylak ve kışlakları üzerindeki her türlü hakları muhafaza altına alınmıştır.
- Eskiden köy olan ve yeni sistemde mahalleye dönüştürülen yerleşim yerlerini ilçe merkezine bağlayan yolların bakım ve onarımları büyükşehir belediyelerinin sorumluluğuna verilmiştir. Büyükşehir belediyesinin sorumluluğu altındaki yolların temizliği ve karla kaplanmış yolların açılmasının sorumluluğu da büyükşehir belediyesine verilmiştir.
- Büyükşehir belediyelerinde ayrılma yoluyla yeni bir ilçe belediyesi kurulabilmesi için daha önceden gerekli olan 50.000 kişilik nüfus şartı 20.000'e düşürülmüştür. Ancak kendisinden ayrılan belediyenin nüfusunun en az 100.000 kişilik olması gerekmektedir. Yani belediyenin nüfusu 100.000 kişinin altına düşmemelidir.
- Büyükşehir belediye sınırları içerisinde yeni mahalle kurulabilmesi için nüfusun en az 500 olması gereklidir.
- Büyükşehir belediye statüsü olmayan 51 ilde de, nüfusu 2.000'in altına düşen belde belediyeleri köye dönüştürülmüştür. Bu bağlamda 2011 yılı nüfusu 2000'in altında olan belde belediyelerinin tüzel kişiliği, ilk yerel seçimden itibaren geçerli olarak kaldırılıp köye dönüştürülmüştür. Kapanacak belediyelerden Yasa'nın ilan tarihine kadar birleşip 2000'inden fazla nüfus elde eden belediyelerin tüzel kişiliği devam edecek, ayrıca

30.06.2013 tarihine kadar köye dönüştürülen belediyeler, ortak sınırı olan ve kapanmayan belediyelerle belediye meclislerinin kararı ile birleşebilecektir.

- 5747 sayılı Yasa'dan itibaren iki kademeli (büyükşehir ve ilçe belediyesi) şekilde oluşturulan ve işleyen bu büyükşehir belediye modelinde, koşul olarak 2.000 nüfus aranmaksızın, bu büyükşehir belediye sınırları içinde kalan 1.076 belde belediyesi ile 16.500 köy mahalleye dönüşerek tüzel kişiliğini kaybetmiştir.
- İlçe belediyelerinin yetkilerinin birçoğu büyükşehir belediyesine aktarılmış olup büyükşehir belediyelerinin yetkileri genişletilmiştir.
- Büyükşehir belediye seçimlerinde, büyükşehir belediye sınır yani ilin mülki sınırı seçim çevresi olmuştur.
- Yerel yönetim seçimlerinde köyde (yeni adı ile mahalle) yaşayan bir seçmen muhtar ve ihtiyar heyeti, ilçe belediye meclisi, ilçe belediye başkanı ve büyükşehir belediye başkanı seçimleri için oy kullanma hakkına sahip olmuştur.
- Genel bütçe vergi gelirlerinden (GBVG) yerel yönetimlere aktarılan paylar yeniden düzenlenmiştir.
- Büyükşehir belediye başkanlarına diplomatik pasaport verilmesi bu yasayla düzenlenmiştir.

Tablo 11: 6360 Sayılı Kanun Öncesi ve Sonrası Yerel Yönetimlere İlişkin Durum

Belediye Türü	6360 Öncesi	6360 Sonrası	Değişim (Ne Oldu?)
Büyükşehir Belediye	16	30	14 il belediyesi daha büyükşehir belediyesi statüsü kazandı.
Büyükşehir İlçe	143	519	Büyükşehir ilçe belediyesi sayısı arttı.
İl Belediyesi	65	51	İl belediyesi olarak 51 il kaldı.
İlçe Belediyesi	749	416	333 ilçe belediyesi, büyükşehir ilçe belediyesi oldu.
Belde Belediyesi	1977	342	Tüzel kişiliği kaldırılan toplam 1635 belde belediyesi bulunmaktadır.
İl Özel İdaresi	81	51	Toplam 30 büyükşehirdeki il özel idareleri kapatıldı.
Toplam Belediye	2950	1396	Belediye sayısında azalma oldu.
Köy	34395	17834	Tüzel kişiliği kaldırılan toplam 17.541 köy bulunmaktadır.
Mahalle	19103	36740	30 il büyükşehir belediyesi olması ile birlikte köy yönetimleri bağlı bulunduğu ilçe belediyesine mahalle olarak bağlandı.

Kaynak: Genç ve Korkın, 2017: 86.

6360 sayılı Yasa ile birlikte yerel yönetimlerin sadece idari yapılarında değil mali yapılarında da değişiklikler yapılmıştır. Yani yetki paylaşımında değişiklik yapıldığı gibi kaynak paylaşımında da farklı uygulamalara gidilmiştir (Yüksel, 2016: 745).

6360 sayılı Yasa ile büyükşehir belediye haricindekilere, GBVG Tahsilatı Toplamından verilen pay %2,85'ten %1,5'e ve il özel idarelerinin payının da %1,15'ten %0,5'e düşürüleceği şeklinde düzenlemeye gidildiği görülmektedir. Fakat 5779 sayılı Yasa gereği büyükşehir ilçe belediyelerine GBVG toplamından verilen pay, %2,5'ten %4,5'e çıkarılmakta olup yine bu kanuna göre büyükşehir belediye sınırları içinden toplanan GBVG tahsilat toplamından büyükşehir belediyelerine ayrılan pay da %5'ten %6'ya çıkarılmaktadır. GBVG tahsilatı toplamı üzerinden büyükşehirdeki ilçe belediyelerine ayrılan payların yüzde 30'u, nüfus ve yüzölçümü temel alınarak yine büyükşehir belediyelerine aktarılmaktadır (Gül ve Batman, 2013: 34). Söz konusu %6'lık büyükşehir belediyelerine aktarılan payın %60'ı Maliye Bakanlığı tarafından bizzat ilgili büyükşehir belediyesine aktarılırken, kalan %40'lık paylardan bir havuz oluşturularak bu havuzda toplanan kaynağın %70'i nüfuslarına ve %30'u yüzölçümlerine göre bütün büyükşehir belediyeleri arasında paylaştırılmaktadır (Adıgüzel, 2012: 169; Genç, 2014: 5; Sivrekli ve Kırıcı Duman, 2016: 1297).

Büyükşehir ilçe belediyelerine verilen %4,5'lik payın %30'u da büyükşehir belediye payı olarak ayrılmaktadır. Büyükşehir ilçe belediyelerine verilen %4,5'in %90'nı ilçelerin nüfus oranı esas alınarak %10'u ise yüz ölçümü esas alınarak paylaştırılmaktadır. Bu bağlamda ilçe belediye gelirinden %30'luk kısmı büyükşehir belediyelerine aktarıldıktan sonra ilçe belediyelerinin payı dağıtılmaktadır (Karaaslan, 2012-2013: 153).

Ayrıca Maliye Bakanlığı bütçesine, GBVG tahsilatı toplamının binde biri aktarılmakta ve bu denkleştirme ödeneği olarak nüfusu 10.000'e kadar olan belediyeler için kullanılmak üzere ayrılmaktadır. Bu ödeneğin %65'i eşit olarak dağıtılmakta ve %35'i ise nüfus esasına göre dağıtılmaktadır. Yine büyükşehir belediyelerine yatırım bütçelerinin en az %10'unu 10 yıl süre ile bu yasa bağlamında belediye sınırlarına dâhil olan yerleşim birimlerinin altyapı hizmetleri için ayırma ve kullanma yükümlülüğü getirilmektedir (Sivrekli ve Kırıcı Duman, 2016: 1297).

6360 sayılı Yasa büyükşehir belediyelerinin gelirlerinin artmasına sebebiyet verecek düzenlemeler de getirmektedir. Örneğin, yeni yasa ile büyükşehir mahallesine dönüşen köylerde yaşayanlar da artık, "1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu" gereğince Emlak Vergisi, "2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu" gereğince de vergi, harç ve katılım payları ödemeye yükümlü olmuştur. İşyerleri ve diğer şekilde kullanılan binalara ait Çevre Temizlik Vergisinin ise büyükşehirlerde %25 artırımlı uygulanacağı belirtilmekte olup büyükşehir mücavir alanı içerisinde yer alan bütün mükellefler de çevre temizlik vergisini büyükşehir tarifesi üzerinden ödemeye yükümlü olacaktır. Ancak 6360 sayılı Yasa'nın Geçici Madde 1, 15. fıkrasına göre, bu vergi, harç ve katılım payları uygulaması beş yıl süre ile ertelenmektedir (Adıgüzel, 2012: 171). Ayrıca otopark gelirleri gibi gelirler de eklenerek büyükşehir belediyelerinin gelir kaynakları artırılmaktadır (Sivrekli ve Kırıcı Duman, 2016: 1297).

Aksu (2012: 4), büyükşehirlerin ilçeleri ve mahalleye dönüşen beldeler bakımından 6360 sayılı Yasa'yla birlikte; emlak vergilerinin yüzde yüz zamlı ödeneceği ve bu değerlerin;

- Evler ve araziler için binde 1 yerine binde 2,
- Diğer binalar için binde 2 yerine binde 4,
- Arsalar için binde 3 yerine binde 6 oranlarına yükseleceğini belirtmektedir.

Emlak vergisi dışındaki vergilerde de belli oranlarda artışlar olacaktır. Buralarda yaşayan esnaflar artık basit usulde değil, gerçek usulde vergilendirilecek ve ödeyeceği vergiler artacaktır.

Görüldüğü üzere bu Yasa ile birlikte GBVG'nden büyükşehir belediyelerine ayrılan devlet payları arttırılmaktadır. Yani bu Yasa, dağıtım ve oran düzenlemeleri açısından büyükşehir belediyelerinin payını artıracak olan mali düzenlemeleri de içermektedir.

2.3.3. 6360 Sayılı Yasa ile Gelen Değişikliklere İlişkin Etkinlik, Verimlilik ve Katılıma Yönelik Görüşler

6360 sayılı Yasa daha uygulamaya koyulmadan önce, bu Yasa'nın çıkarılmasıyla birlikte özellikle gerekçede daha fazla yer alan etkinlik, verimlilik ve katılıma ilişkin olumlu ve olumsuz şekilde birçok değerlendirmeye maruz kalmıştır. Bu kısımda da, yapılan bu değerlendirmelere yer verilmiştir.

2.3.3.1. 6360 Sayılı Yasa ile Gelen Değişikliklere İlişkin Olumlu Değerlendirmeler

Büyükşehir sınırlarını belirlemekte daha evvel kullanılan ve herhangi bir araştırmaya dayanmayan “pergel yasası” kuralına göre, il sınırlarının mülki yapılanma gibi farklı bir alanın yaklaşım ve anlayışıyla oluşturulan sınırlar oldukları belirtilse de 6360 sayılı Yasa ile düzenlenen mekânsal planlamanın, daha işlevsel olduğu savunulmaktadır (Genç, 2014: 6). Bu bağlamda imar ve planlamada getirilen birlik ve bütünsellik kuralının, bu yeni yasal düzenlemenin en olumlu yanlarından biri olduğu düşünülmektedir (Keleş, 2012b: 8).

Büyükşehir belediye sınırları içerisinde sunulan hizmetlerin tek bir merkezden koordine edilmesiyle hizmetlerde etkinlik ve kalitenin artacağı, kaynak israfının engelleneceği ve il genelinde uyumlu imar ve planlama çalışmalarının ortaya koyulacağı vurgulanmaktadır (Yılmaz, 2012: 5-6). Bu bağlamda sorumlulukların netleşmesi ve bunlarla ilgili oluşabilecek ihtilafların giderilebilmesi açısından büyükşehir belediye sınırlarının il sınırlarıyla eşitlenmesi olumlu bir adım olarak görülmektedir. Böylelikle karar mekanizmalarının sadeleştirilmiş olacağı ve çözüme giden

yolda ulaşılabilirlik ve muhatap bulma sorunlarının da azalacağı vurgulanmaktadır (Can, 2013: 267-268).

Bu yeni düzenlemeyle, vatandaşın müşterek ihtiyaçlarını karşılamak için sunulan hizmetin hızlı ve daha etkin olacağı ve hizmet rekabetinin artmasına neden olacağı savunulmaktadır (Can, 2013: 274). Verimli ve etkin hizmet verilmesi bakımından yeni yasayla mahalleye dönüştürülen köylerin alt yapı çalışmaları için belediye ve bağlı yönetimlere yatırım bütçelerinin %10'unu 10 yıl boyunca aktarma zorunluluğuna istinaden bu düzenleme, yeni yatırımların da yapılabilme ihtimalini artıracacağı yönünde olumlu olarak değerlendirilmektedir (Genç, 2014: 6). Büyükşehir belediye sınırlarının, il sınırı olarak düzenlenmesiyle belediye kaynaklarının artacağı ve daha çok sayıda hizmet bekleyen vatandaşın yararlanacağı projeler yapmanın kolaylaşacağı vurgulanmaktadır (Can, 2013: 269). Böylelikle etkinlik ve verimlilik konularına geniş yer verilen gerekçenin de, uygulamaya geçirilebileceğinin altı çizilmektedir.

Bu düzenlemeyle birlikte, il mülki sınırı ile büyükşehir belediye sınırının eşitlenmesi, aynı zamanda mülki amirler ile belediye başkanlarının yetki alanlarının da eşitlenmesi anlamına gelmekte olup atanmışlara karşı seçilmişlerin yetkilerini genişletmekte ve güçlendirmektedir. Bu da yerleşme açısından olumlu bir adım olarak değerlendirilmekte ve böylece kırsal-kent ayrımının kamu hizmeti sunumu açısından da ortadan kalkacağı belirtilmektedir (Günel vd., 2014: 62). Dolayısıyla hizmetlerin daha etkin ve kaliteli sunulmasının nedenlerinden bazıları da, kırsal alanlarda sunulan hizmetlerde artık büyükşehir belediyesinin imkânlarının da ekleneceği ve yine büyükşehir belediyesinin yerel seçimlerde kırsal alanlardan da oy alacağı için bunun bilinciyle hareket edeceği öngörüsü olmaktadır (Çelikyay, 2014: 19). Ayrıca yasa yapma erkinin yerel ve bölgesel alanlara dağıtılmadığı takdirde, 6360 sayılı bu Yasa'nın federalizm, federasyon ve bölgesel yönetim gibi kavramlarla ilişkili olmadığı da vurgulanmaktadır (Keleş, 2012b: 8).

Yeni büyükşehir belediye modelinde il sınırı içerisinde ikamet eden seçmenin, hem mahallesi için muhtar, hem ilçe belediyesi için meclis üyesi ve belediye başkanı, hem de büyükşehir belediyesi için meclis üyesi ve belediye başkanı seçmek için oy vereceğinden dolayı ildeki tüm yönetimlerde temsili sağlanmış olup bunun da yerel demokrasiyi ve hesap verilebilirliği artıracacağı düşünülmektedir (Güngör, 2012: 22). İl genelinde kırsal alanlarda yaşayan vatandaşların da, büyükşehir belediye seçimlerine katılarak yönetimde söz sahibi olacaklarından dolayı bu düzenlemenin demokrasiye katkı sağlayacağı savunulmaktadır (Çelikyay, 2014: 20-21). Bu çerçevede düzenlemenin bu tür artılarının, temsiliyet bağlamında katılım ve demokrasiyi artırıp geliştireceği planlanmaktadır.

Yukarıdaki olumlu görüşlerin yanında, Anayasa'nın 127. maddesini dayanak göstererek bu düzenlemenin Anayasa'ya aykırı olduğunu savunanlara karşın, bu maddede yalnızca yerel yönetimlerin tanımlandığı, "il özel idaresi" ibaresinin Anayasa'da açıkça yer almadığı, "il, belediye

ve köy halkı” yerine “il, belediye veya köy halkı” ibaresinin kullanılması ile il sınırında yalnızca birisinin veya ikisinin ve üçünün birlikte kurulabileceği yani il sınırlarında bu üç yerel yönetimin birlikte kurulması gerektiği gibi bir zorunluluğun ya da emredici hükmün bulunmadığı iddia edilerek Anayasa’ya aykırı olmadığı savunulmaktadır (Güngör, 2012: 28-29). Bu bağlamda Anayasa’ya aykırılık yönünden epeyce eleştirilen bu Yasa’nın gerçekte öyle olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Nitekim, 6360 sayılı Yasa birçok araştırmacı tarafından Anayasa’ya aykırılık dâhil pek çok açıdan eleştirilmiş olsa da, birimler ve ilçeler arası koordinasyonu sağlama, alt birimlerce sunulan hizmetlerin uygunluğunu denetleme, yerel ekonomik kalkınma ve ölçek ekonomilerinden yararlanma gibi avantajlar içerdiğinden büyükşehir belediye uygulamasının olmazsa olmaz olduğu vurgulanmaktadır (Altan ve Karaca, 2016: 556-560). Yerel yönetim birimlerinin gelişmiş teknolojiyle ve nitelikli personelle daha etkin hizmetler üretebileceği, bütüncül planlama imkânına sahip olacağı, mali kaynakların artacağı ve bunları daha etkin bir şekilde değerlendireceği, il genelindeki vatandaşların tümüne aynı standartlarda hizmet sunulacağı ifade edilmektedir (Çelikyay, 2014: 19).

Genel olarak olumlu değerlendirmeleri özetler nitelikte olan Bingöl vd. (2013: 18-19) tarafından 6360 sayılı Yasa’nın gerekçesinde de yer alan ölçek ekonomileri ile aşağıdaki olumlu gelişmelerin gerçekleşeceği savunulmuştur;

- Hizmet sunum kapasitesinin artmasıyla birlikte birim başına hizmet maliyetleri düşerek kaynakların daha etkin kullanımı sağlanacaktır,
- Nitelik ve nicelik açısından personel kapasitesi artacaktır,
- Karar alma organlarındaki seçilmişlerin çeşitliliği artarak daha uzmanlaşmış komisyonlar kurulabilecektir,
- Araç, gereç ve donanım parkı sayı ve nitelik bakımından gelişecek, verimlilik artacak ve savurganlık azalacaktır,
- Hizmetlerin sunumunda gelişmiş teknolojilerden yararlanılabilecektir,
- İşbölümü ve uzmanlaşmanın artacağından verimlilik yükselecek böylelikle kaynaklar etkin kullanılabilir,
- İmar planlarının bütün kent düzeyinde yapılması mümkün olacaktır,
- Büyük ölçekli projeler hayata geçirilebilecektir,
- Birimler arası koordinasyon eksiklikleri ortadan kalkarak hizmetler daha hızlı ve etkin biçimde sunulacaktır,
- Kaynaklar il geneline adil bir şekilde dağıtılacaktır,
- Halka daha iyi hizmet götürüleceğinden memnuniyet artacaktır.

Görüldüğü üzere, 6360 sayılı Yasa gündeme geldiği andan itibaren tartışmalı bir düzenleme olsa da bazı araştırmacılar tarafından pek çok alanda artı sağlayabileceğine ve olumlu gelişmeler elde edilebileceğine dair vurgu yapılmıştır.

2.3.3.2. 6360 Sayılı Yasa ile Gelen Değişikliklere İlişkin Olumsuz Değerlendirmeler

Bu düzenleme hakkında gerek gerekçede belirtilen gerekse bazı araştırmacılar tarafından ortaya koyulan yukarıda da bahsedilen gibi olumlu yanları olmasına karşın olumsuz yönde eleştirilecek birçok hususun da olduğu ifade edilmektedir. Yapılan bu olumsuz eleştirilerin, farklı başlıklar altında kategorize edilmesi anlaşılabilirlik açısından daha yararlı olacaktır.

2.3.3.2.1. Hizmette Etkinlik ve Verimlilik Konusu

Mali ve idari özerklik sağlamanın yolunun tüzel kişiliğe sahip olmakla mümkün olabileceği, mali ve idari özerkliğe sahip olmadan da kamusal işlerin etkili ve verimli olarak yürütülmesinin mümkün olamayacağı vurgulanmaktadır (Gözler, 2013: 38). Tüzel kişiliğini kaybederek, mahalleye dönüştürülen yerleşim birimlerinin tamamen pasifize edildiği ve böyle bir yapılanmadan etkin ve verimli bir hizmet beklenemeyeceği vurgulanmaktadır (Alptürker ve Göküş, 2016: 1757).

Hizmet sunulacak alanın büyümesiyle yani kırsal alanların da dâhil olması ile birlikte bunun hizmet sunumunun uzamasına, aksamasına ve bundan dolayı vatandaş memnuniyetinin düşmesine ve kaynak israfına sebebiyet vereceği ifade edilmektedir (Ozan Zengin, 2014: 112). 50 km yarıçapı olan büyükşehir belediyelerinde uzak noktalara hizmet götürme konusunda sıkıntılar yaşanırken, merkeze 250-300 km uzaklıktaki noktalara nasıl hizmet sunulacağı konusu ve dolayısıyla bu geniş alanlarda halkın süreçlere nasıl katılacağı noktası sakıncalı olarak görülmektedir (Keleş, 2012a: 11; Keleş, 2012b: 6). Yani büyükşehir belediyesinin tüm il sınırlarını kapsayan bir şekilde etkili ve verimli hizmet sunmasının olası olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Büyükşehir belediyeleri ile birlikte kent ölçekleri gerek nüfus gerek alan olarak gereğinden fazla büyürken su, kanalizasyon, konut, eğitim, sağlık gibi kentsel ve toplumsal altyapının maliyeti artmaktadır (Kara, 2016: 260). İl ve ilçe merkezi arasındaki mesafenin fazla olduğu illerde hizmet sunulurken bu hizmet maliyetlerine ulaşım maliyeti de eklenecektir ve böylece genel maliyetlerde artış yaşanacaktır. Ayrıca İstanbul, Ankara ve İzmir gibi fazla nüfuslu büyükşehirlerde kalabalıklaşma/yoğunlaşma maliyetlerinin de eklenmesiyle hizmet maliyetlerinin artacağı belirtilmektedir (Yıldırım ve Belli, 2013: 109).

Belediye hukuku, tüm il ölçeğini yönetmeye uygun yapıya sahip değildir ve bu belediye yönetimi hem ekonomik hem coğrafi açıdan kırsal alanları değil, kentsel alanların yönetimine uygun görülmektedir. Bu belediyelerin kırsal yerleşimlerden alabilecekleri eğlence, tabela, ilan,

reklam gibi vergi gelirleri olmayıp kırsal alandaki hayvancılık sektörünü yönetebilecek kapasiteye de sahip olmadığı belirtilmektedir. Bu yönden hedeflediği etkinlik ve verimlilik düzeyine ulaşma ihtimalinin mümkün olmayacağı ifade edilmektedir (Güler, 2012a: 4-5; İzci ve Turan, 2013: 128). Bu bağlamda Güler (2012b), mülki sınırların yerel hizmetler için optimal ölçek sayılmasının mümkün olmadığını söylemektedir.

Yoğun bir şekilde kentleşmiş alanlara sahip olan İstanbul ve Kocaeli’de uygulanan büyükşehir düzenlemesinin 6360 sayılı Yasa ile geniş kırsal alanları bulunan birbirine çok uzak ilçeleri olan illerde de uygulanacak olmasının birçok sorunu ortaya çıkaracağı düşünülmektedir. Normalde de kapasite ve kaynak sorunu yaşayan belediyelerin, bu geniş alanlara ekonomik ve etkin bir şekilde hizmet götürmekte sıkıntı yaşayacak olduğu ve bu yüzden hem merkezdeki hizmetlerin hem de kırsal alandaki hizmetlerin sunumunda aksaklıklar yaşanacağı öngörülmektedir (Gül ve Batman, 2013: 35-36). Hiç şüphesiz ki ortaya çıkacak olan mesafe sorunu, hizmet sunumunun etkin ve verimli bir şekilde görülmesini engelleyebilmekte ve hem vatandaşların hem de yönetim birimlerinin birçok sorun yaşamasına neden olmaktadır.

Yasanın gerekçesinde yer alan optimal ölçek ekonomisinin ne olduğu ve belli bir yöntemle göre mi hesaplandığı ya da bir etki analizinin kullanılıp kullanılmadığının belirsiz olduğu ifade edilmektedir (Aksu, 2012: 8). Gerekçesinde de ortaya koyulduğu gibi yalnızca “ölçek ekonomisi” değil, “hizmetin niteliğine göre yayıldığı alan” da göz önünde bulundurulması gereken önemli bir kıstas olup, hizmetlerin etkinliğinin yönetimin büyüklüğüyle değil, hizmetin faydasının yayıldığı alan ile ilişkili olduğu ifade edilerek gerekçe eleştirilmektedir (Arıkboğa, 2013: 84). Yani bazı hizmetlerin etkinlik alanı, faydası daha dar ölçeklerdeyken, bazı hizmetlerin faydası da daha geniş ölçeklerde sağlanabilecektir.

Bunların yanında bu yasal düzenlemenin imar ve planlama hizmetleri konusunda olumlu yanlarının da olmasının yanı sıra, imar planlarının denetim ve uygulama araçlarının kullanılması bakımından merkeze olan coğrafi uzaklığın, etkin ve verimli bir biçimde bu hizmetin yerine getirilmesini engelleyeceği düşünülmektedir (Keleş, 2012b: 6).

2.3.3.2.2. Kırsal Alan Konusu

Bu düzenleme ile tüzel kişiliğini kaybeden kırsal alanlarda yaşayan halk, beş yıllık bir geçiş sürecinin ardından vergi, harç ve katılım payı gibi ödemelerle karşı karşıya kalacak ve kullanım suyu ücreti ödemek zorunda olacaktır. Bütün bunlar da kırsal alandaki yoksulluğun daha da derinleşmesine neden olarak kırdan kente zaten var olan göçün şiddetini artıracaktır (Adıgüzel, 2012: 173). Dolayısıyla bu düzenleme, kırsal alanların kentsel yerleşimler içerisinde kaybolmasına, erimesine, göz ardı edilmesine sebebiyet vermektedir.

Kırsal alanların, bu düzenleme ile birlikte kentsel alanlar içerisinde ikinci plana atılarak katılım araçlarından ve yerinden yönetim olanaklarından uzaklaştırıldığı ifade edilmektedir (Koyuncu ve Köroğlu, 2012: 8). Diğer taraftan bu düzenlemede, kırsal alanların yönetimine dair herhangi bir şeye yer verilmemiş olmasından dolayı orman ve yaylaların, tarım arazileri ve meraların yapılaşma alanlarına dönüşme ihtimali de ortaya çıkmaktadır (Genç ve Korkın, 2017: 88).

Maliyet açısından bakıldığında ise büyükşehir belediyeleri, daha düşük vergi aldığı geniş kırsal alanlara daha fazla harcama yapmak ve daha fazla hizmet götürmek zorunda kalmaktadır. Bunun yanı sıra bu düzenleme ile kırsal alanda yaşayan vatandaşların ödemekle yükümlü olduğu vergiler ve oranlarının artacağı belirtilmektedir (Genç, 2014: 10). Hiç kuşkusuz bu durum, vatandaşı doğrudan etkileyen bir konudur ve ekonomik açıdan sıkıntılar yaşanmasına neden olacaktır. Bu da özellikle kırsal alanlarda yaşayan vatandaşların bu düzenlemeyi olumsuz olarak görmeleri için yeterli sebeplerden biri olmaktadır.

2.3.3.2.3. Hizmette Halka Yakınlık, Katılım ve Demokrasi Konusu

Büyükşehir belediye uygulaması ile, halka en yakın yönetim birimi yerine daha merkezi bir yönetim tarafından hizmet götürülmesinin, Avrupa Birliği kurucu ilkelerinden “hizmette vatandaşla yakınlık (yerellik-subsiarity)” ilkesi ile uyumlu olmayacağı belirtilmektedir (Özer, 2013: 123).

Minimum düzeyde ilişkisinin olduğu uzak yerleşim birimlerini büyükşehir belediyesine yükümlü kılmak, bu yerleşim birimlerine hizmet götürmekle görevlendirmek, hizmette halka yakınlık ilkesiyle örtüşmemektedir. Aksine bu durumun büyükşehir belediye uygulaması yoluyla merkeziyetçiliği artıracığı belirtilmektedir (Ozan Zengin, 2014: 112). Tüzel kişilikleri sona erdirilerek mahalle sakinlerine dönüştürülen vatandaşların istek, talep ve ihtiyaçlarının uzak merkezlerden çözülmeye ve hizmet götürülmeye çalışılmasının birçok sorunu ortaya çıkaracağı öngörülmektedir. Yine bu yerleşim birimleri ile ilgili kararların, uzak merkezde bulunan belediye meclisleri tarafından alınması yerellik ilkesine de aykırılık teşkil etmektedir (Adıgüzel, 2012: 172).

Bu düzenleme ile tüm ildeki yerel hizmetlerin sorumlusunun büyükşehir belediye olmasıyla yerellik ilkesi iskanmış olup büyükşehir belediyeleri birçok taleple karşı karşıya kalacak ve bunlara cevap bulmakta zorluk çekecektir. Buna karşın merkeze uzak mesafede kırsal alanlarda yaşayan vatandaşların da yerel sorunlarını, taleplerini büyükşehir belediyesine iletmekte ve hizmet alma konusunda sıkıntı çekeceği belirtilmektedir (Arıkboğa, 2013: 82). Bununla birlikte bu model, demokrasi açısından değerlendirildiğinde yerel topluluktan ya da belde belediyesinden uzaklaşan bir yerel yönetimin demokratik özelliğinin zayıflayacağı kanısına varılmaktadır (Sadioğlu vd., 2017: 102). Belde belediyeleri halka en yakın yerel yönetim birimleri arasındadır ve dolayısıyla halkın yönetime ulaşabilmesini sağlayan, karar mekanizmalarına daha kolay bir şekilde halkın

katılımını sağlayan bu yerleşim birimlerinin tüzel kişiliğinin ortadan kaldırılması yerine idari ve mali yönden daha da güçlendirilmesi gerekmektedir.

Bu düzenlemede, temsil konusunda da iki yönlü sıkıntının baş gösterdiği belirtilmekte olup bunlardan ilki, birçok belediyenin kapatılması ya da mahalleye dönüştürülmesinden dolayı o beldelerde yaşayanların, oluşumuna direkt olarak kendilerinin karar verdikleri meclislerin yani karar organlarının kapatılmış olmasıdır. İkincisi ise, büyükşehir belediye meclisinin yani karar organlarının oluşumuna kent merkezinden uzakta kırsal kesimde yaşayanların karar verecek olmasıdır (Ozan Zengin, 2014: 111). Yani bu durum, birçok nüfusu az olan yerleşim biriminden meclis üyesinin gelmesine neden olacağından ötürü temsil açısından sıkıntılar ortaya çıkarabileceği yönünden eleştirilmektedir.

Tüzel kişiliği kaldırılan yerleşim birimlerindeki karar organlarının da ortadan kalkmasıyla birlikte karar alma mekanizmalarına olan halk katılımı büyük oranda azalacaktır (Adıgüzel, 2012: 172). Köylerin ve belde belediyelerinin tüzel kişiliğinin kaldırılması sonucunda bu yerleşim yerleri ile alakalı olarak alınan kararların, buralarda yaşayan vatandaşlar tarafından değil de kilometrelerce uzakta olan belediye meclisleri tarafından alınacak olması uygun bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu uygulamanın, hem Anayasamızın 127/1 maddesine hem de demokrasiye aykırı olacağı ifade edilmektedir (Gözler, 2013: 30-36). Aynı şekilde belde belediyelerinin ve köylerin tüzel kişiliğinin kaldırılarak mahalle haline dönüştürülmesi ile birlikte demokratik katılımın ve seçmen denetiminin zayıflatılmış olacağı belirtilmektedir. (Aksu, 2012: 9). Bu durum hizmetin yerinden sunulması ilkesi yani yerellik ilkesiyle de örtüşmemektedir.

Bu düzenlemenin, etkinlik ve verimlilik gerekçesiyle temsili demokrasiyi azaltmakta olup siyasi ve demokratik katılımı da olumsuz etkilediği savunulmaktadır ve sayısal olarak bakıldığında, Türkiye’de doğrudan halk tarafından yaklaşık olarak 250.000 olan seçilmiş sayısını 200.000’e düşürmekte olduğu, Fransa’da ise bu seçilmiş sayısının 500.000’lerde olduğu belirtilmektedir. Vatandaşların tabandan hareket yeteneği yok edilmekte ve siyasal temsili, verimliliğe kurban edilmektedir (Güler, 2012b). Diğer taraftan büyükşehir meclislerinin hizmet çeşitliliği yönünden daha yoğun bir program yükü ile karşı karşıya kalmasının, yerel siyasette katılım mekanizmalarının daha yavaş işlemesine ve sorunların artmasına yol açacağı düşünülmektedir (Koyuncu ve Köroğlu, 2012: 7-8).

Genel olarak katılım ile ilgili açıklamaların, bir yerleşim yerinin çapı küçüldüğü ölçüde katılımın etkinliğinin artacağını belirttiğinden dolayı, bu yasal düzenlemeyle vatandaşların katılım süreçlerinde rol alma taleplerinin ucuz, hızlı ve kolay bir biçimde gerçekleştirilemeyecek olması öngörülmektedir (Keleş, 2012b: 7). Diğer taraftan tüzel kişiliği kaldırılarak mahalleye dönüştürülen küçük yerleşim birimleri, farklı kültürel kimlik ve yapı barındırmakta olup buralarda yaşayan vatandaşlar için bir kimlik ve aidiyet duygusu oluşturmaktadır. Fakat yeni düzenleme ile bu aidiyet

duygusu da kaybolmakta ve karar mekanizmalarına katılımın da daha düşük seviyelerde olacağı öngörülmektedir (Genç, 2014: 10). Dolayısıyla yerleşim birimlerinin alanı büyüdükçe birçok özellikleri de değişime uğrayacak ve bu süreçte katılım olgusu da olumsuz etkilenecektir.

Türkiye'nin 1992 yılında kabul ettiği AYYÖŞ hükümlerine ve dolayısıyla Anayasa'nın 90. madde hükümlerine, yerel halka sorulup danışılmadan emredici bir zihniyetle tüzel kişiliklerin kaldırılıp bu düzenlemenin getirilmesinin, aykırı olduğu savunulmaktadır (Güler, 2012b; Keleş,2012b: 9). Hiç şüphesiz ki tüzel kişiliği kaldırılan yerleşim birimlerinde, yerel halka ve tüzel kişiliklerin temsilcilerine danışma ya da referandum yapma gereği duyulmadan hükümet isteği ve TBMM çoğunluk oyları yeterli görülerek bu düzenlemenin yapılması ciddi eleştiri konusu olarak karşımıza çıkmaktadır (Güler, 2012a: 2). Yani bu düzenleme ile bazı yerel yönetim birimlerinin tüzel kişiliğinin halka danışılmadan kaldırılması; demokratik katılım, yerel özerklik, yerel demokrasi, yerellik ilkelerine ve AYYÖŞ'e uygun görülmemektedir (Gül ve Batman, 2013: 39).

Birçok belediye ve köyün tüzel kişiliği, yerel halka sorulmadan yani referanduma gidilmeden demokrasiye ve yerel özerkliğe uygun olmayan bir biçimde kaldırılmış olup bu durumun, çekince koymadan kabul ettiğimiz Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın 5. maddesi olan “yerel yönetimlerin sınırlarında, mevzuatın el verdiği durumlarda ve mümkünse bir referandum yoluyla ilgili yerel topluluklara önceden danışılmadan değişiklik yapılamaz” hükmüne de aykırı olduğu yönünde eleştirilmektedir (Arıkboğa, 2013: 77; Ozan Zengin, 2014: 111). Ancak bu beşinci maddenin içinde “mevzuat el veriyorsa” ibaresi geçtiğinden ötürü tartışma konusu yapmak için elverişli bir zemin olmadığı, bunun yanında 6360 sayılı Yasa'da ve Şart'ın farklı maddelerinde tartışılacak birçok konu olduğu da belirtilmektedir (Arıkboğa, 2013: 80-81).

Düzenlemenin çıkarılacağı tarihte Ana Muhalefet Partisi olan Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)'nden Günaydın, mevzuatımızda belediye kurulması, birleştirilmesi ve ayrılması konularında referanduma başvurulması gerektiğini belirtmiştir. CHP'de buna istinaden halkın iradesini ortaya koymak için, 14 Ekim ve 21 Ekim 2012 tarihlerinde 363 belde belediyesinde diğer partilerin yöneticilerinin de katıldığı yerel referandumlar yaptıklarını belirtmektedir. Buna göre 21 Ekim'de 265 belde belediyesinde 176.148 vatandaş oy kullanmış olup bunların 169.940'ı belediyenin kapatılmaması yönünde, 5.825'i de belediyenin kapatılması yönünde oy kullandığı belirtilmiştir. Toplam 363 belde belediyesinin 151'inin CHP'li, 127'sinin Adalet ve Kalkınma Parti (AKP)'li, 40'mın Milliyetçi Hareket Parti (MHP)'li belde belediyesi olduğu ifade edilmiştir (Milliyet, 2012). Buradan da anlaşılacağı gibi CHP'liler, bu yasa yapılırken referandum ile halka danışılması gerektiği, aksi takdirde diğer türünün hukuka aykırı olduğu yönünde ciddi eleştiriler yapmıştır.

2.3.3.2.4. Seçimler Konusu

Bu düzenlemeden bir önceki dönemde yapılan il genel meclisi seçim sonuçları ile belediye seçimlerinin sonuçları karşılaştırıldığında bunun sadece tüzel kişiliklerin niteliğini değiştirmek için değil, yerel seçim çevrelerini de değiştirerek mevcut hükümetin bu durumdan yarar sağlamak istediği düşünülmektedir (Güler, 2012a: 5-6). Dolayısıyla kırsal alanlardan daha fazla oy aldığı belirlenen mevcut hükümetin, büyükşehir belediye seçim çevresine bu alanları da dâhil ederek fayda sağlamayı planladığı düşünülebilmektedir.

Görüldüğü üzere bu yasa olumlu değerlendirmelerden çok olumsuz değerlendirmelere maruz kalmaktadır. Güler (2012b) tarafından bu düzenlemenin genel olarak, başkanlık sisteminin altyapısını oluşturmak için çıkarıldığı, bölgesel yönetimlere zemin hazırladığı, yerelde güçlü bir merkezleşmeye doğru gidildiği ve son olarak da iktidar partisinin yerel seçimleri kazanmasına yönelik bir strateji olduğu yönlerinden eleştirilmektedir. Bunun yanı sıra bu düzenlemenin; vatandaş ve kamusal hizmete, hizmet etkinliğini gözeten bir anlayışa odaklı olmayıp kâra odaklı olması, yerelleşme getirmeyip demokrasiye değil, antidemokratik ve keyfi yönetime dayalı otoriter bir yönetim modeli ortaya koyduğu da vurgulanmaktadır (Yayed, 2012: 6).

2.3.3.2.5. Merkeziyetçilik Konusu

Gereğede hizmet sunumunda etkinliğin artırılacağından bahsedilmesine rağmen, bu düzenlemenin asıl olarak merkeziyetçiliği ve bürokratik formaliteleri artırarak kamu hizmetlerinin büyük oranda aksamasına neden olacağı savunulmaktadır (Aksu, 2012: 8). Buna ek olarak büyükşehir belediyeleri, makro planlama ve yatırımları gerçekleştirme yetkileri dışında daha fazla yetkiler verildiğinde bunun merkezleşmeye yol açacağı şeklinde eleştirilmektedir (Özer, 2013: 123). Bu bağlamda, düzenleme ile ilçe belediyeleri karşısında geniş yetkilerle donatılmış olan büyükşehir belediye modeli merkeziyetçiliği artırmaktadır.

Kocaeli ve İstanbul'da hayata geçirilen belediye sınırları ile mülki sınırların örtüştürülmesinin, bu iller kadar kentleşmemiş ve daha çok kırsal alanlarda yerleşimi bulunan diğer illere uygulanmasının optimal ölçüğe ulaşmak adına merkeziyetçiliği artırıp yerel demokrasiyi azaltan bir uygulama ortaya çıkaracağı vurgulanmaktadır (Genç ve Korkın, 2017: 88).

Arıkboğa (2013: 87-88) tarafından 6360 sayılı Yasa'nın 34. maddesinin son fıkrasında yer alan ifadenin, vesayet açısından ağır olduğu, oldukça esnek ve sınırlarının belirsiz olduğu konusunda şu şekilde eleştirilmiştir:

İldeki kamu kurum ve kuruluşlarınca yürütülmesi gereken yatırım ve hizmetlerin aksadığının ve bu durumun halkın sağlığı, huzur, esenliği ile kamu düzeni ve güvenliğini olumsuz etkilediğinin

vali veya ilgili bakanlığınca tespit edilmesi durumunda, vali uygun süre vererek hizmet ve yatırımın gerçekleştirilmesini ister. Hizmet ve yatırımın verilen sürede gerçekleşmemesi halinde, vali söz konusu yatırım ve hizmetin ildeki diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca yerine getirilmesini isteyebileceği gibi yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığı aracılığıyla da yerine getirebilir.

2.3.3.2.6. Federalizm Konusu

Sönmez (2016: 173-174) tarafından idarenin bütünlüğü, kamu yararının korunması ve devlete olan güvenin temsili noktasında il idaresinin dolayısıyla belediyelerin büyük önem taşıdığı ancak 6360 sayılı yasadan sonra yapılan belediyelerin bu güveni vatandaşa veremediği belirtilmektedir. Yetkilerini merkezi yönetim veya yerel yönetime devreden il idaresinin aşındırılmasıyla taşrada hukukun üstünlüğünü koruyup kollayacak bir makamın kalmayacağı ve bu durumun kamu düzenini olumsuz etkileyerek sıkıntılara sebep olacağı kanısına varılmaktadır. Bunlara ek olarak üniter bir devlet olan Türkiye’de, il sisteminin zayıflatılmasının üniter yapıyı tartışılır hale getirdiği, federal eğilimlerin arttığı ileri sürülmektedir.

Merkezden yönetim esasına dayanan bir yönetim birimi olan ilin, bir yerel yönetim türü olarak yönetilmesi durumunda asıl “il” özelliklerinden uzaklaşıp “bölge” yönetimi niteliğine sahip olacağı ifade edilmektedir. Hatta bu başkanlık sistemi için olmazsa olmaz olan idari federalizme geçiş hedefi olarak görülmektedir (Güler, 2012a: 3-4). Federal bir yapı ve başkanlık sistemine zemin hazırlayan bir yapı vurgusu büyükşehir belediyelerinin artan yetkileri ile ilişkilendirilmektedir.

2.3.3.2.7. Anayasaya Aykırılık Konusu

Gözler (2013: 2-3)’e göre il ortadan kalkmadıkça o ilde bulunan il özel idaresinin yasayla kaldırılması Anayasa’ya uygun bulunmamaktadır. Anayasa’nın 127. maddesinin ilk fıkrasında, “mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları yasayla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir” ifadesi yer almaktadır. Anayasa’da “il özel idaresi” terimi yer almasa da 127. maddenin ilk fıkrasında yer alan “il” terimi ile bir yerel yönetim birimi olarak “il” yani “il özel idaresi” kastedilmektedir. Bundan dolayı il özel idarelerinin ülkemizde bir anayasal temelinin var olduğu ve yalnızca Anayasa değişikliği ile kaldırılabileceği belirtilmektedir.

Yine Anayasa’nın 127. maddesinde “büyük yerleşim merkezlerinde özel yönetim biçimleri kurulabilir” hükmüne yer verilmiştir, fakat “il” ve “ilçe” yerleşim merkezi değildir. Bu açıdan büyükşehir belediyesinin il ve ilçe mülki sınırlarıyla eşitlenmesi anayasaya aykırılık olarak değerlendirilmektedir (Güler, 2012b). Ayrıca, Anayasa madde 127/3 uyarınca “özel yönetim biçimleri” nin uygulanmasına “büyük iller” için değil “büyük yerleşim merkezleri” için

öngörmektedir. Buradaki yerleşim merkezi kavramı ile yaşam alanı olan, birbirine yakın evlerden oluşan merkez kastedilmekte olup boş araziler ve birbirine 80-90 km uzaklıktaki ilçeler tek bir yerleşim merkezi olarak görülmemektedir (Gözler, 2013: 11-12). Bu bağlamda bu Yasa ile düzenlenen büyükşehir belediye sınırları, “büyük yerleşim merkezleri” olarak kabul görmemektedir.

Türkiye’de iller mutlaka olacaktır (Anayasa madde 126/1 uyarınca Türkiye “iller” e ayrılmak zorundadır) ve nerede bir il varsa orada il özel idaresi bulunacaktır. Ayrıca 22 Şubat 2005 tarih ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 4. maddesine göre “il özel idaresi, ilin kurulmasına dair kanunla kurulur ve ilin kaldırılmasıyla tüzel kişiliği sona erer” hükmü yer almaktadır (Gözler, 2013: 4-5). Dolayısıyla bu açıklamalara bakıldığında, özellikle Anayasa’nın 127. maddesinin ihlâl edildiği düşüncesi ile 6360 sayılı Yasa, illeri kaldırmadan Anayasal bir temeli olan il özel idarelerini kaldırması sebebiyle Anayasa’ya aykırı olarak değerlendirilmektedir.

Yine Anayasa’nın 127. maddesi uyarınca beldenin olduğu her yerde bir belediyenin yani belediye yönetiminin olması gerekmektedir. Fakat 6360 sayılı Yasa ile beldelerin tüzel kişiliği kaldırılmakta ve birer mahalle haline dönüştürülmekte olup Yasa bu açıdan da Anayasa’ya aykırı görülmektedir ve ayrıyeten tüm belde belediyelerinin tüzel kişiliğinin kaldırılıp mahalleye dönüştürülmesinin sakıncalı olmadığı yani şehre fiilen yakınlaşmış beldelerin mahalleye dönüştürülmesinin uygun olduğu hususu da belirtilmektedir (Gözler, 2013: 7). Buna istinaden merkeze uzak kırsal alanlarda yer alan belde belediyelerinin tüzel kişiliğinin kaldırılmasının hem orada yaşayan vatandaşlar hem de yerel yönetimler açısından birçok soruna yol açabileceğinin öngörüldüğü yorumu yapılabilmektedir.

2.3.3.2.8. Bilimsel Hazırlık ve İkili Yapı Konusu

Herhangi bir bilimsel hazırlık, fizibilite çalışması yapılmaksızın veya farklı ülkelerle karşılaştırmalı analizler yapılmaksızın bu düzenlemenin getirilmesi zaman içerisinde bu yasanın uygulanmasına ilişkin ek düzenlemelere ihtiyaç duyulacağı ihtimali vurgulanmaktadır (Ozan Zengin, 2014: 109). Bu şekilde bilimsel hazırlık için bir sürece tabi olmadığı gibi bu düzenleme hakkında kamuoyu da yeterince bilgilendirilmemiş olup herhangi bir katılım sağlanmadığı açıkça görülmektedir.

6360 sayılı Yasa ile toplam sayısı otuz olan büyükşehir belediyesinde il özel idaresi kaldırılmakta, diğer elli bir ilde ise il özel idareli yapılar devam etmektedir. Büyükşehir belediyelerinde il özel idarelerinin görevleri farklı kurumlar tarafından yerine getirilmektedir ve dolayısıyla il özel idaresiz iller ve il özel idareli iller olmak kaydıyla ikili bir yapı oluşmaktadır (Genç, 2014: 7). Bu da ülkemizdeki yerel yönetim yapısında farklı düzenlemelerin geçerli olmasına yol açmaktadır.

Bu düzenleme ile bir nevi il özel idaresi görevini üstlenen Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı'nın sevk ve idaresi, illerde valilik, ilçelerde ise kaymakamlar aracılığı ile yapılacaktır. Böylelikle belediyeler hizmet sunmaya çalışacak ve yatırım yapacak ama bunun sevk ve idaresi mülki idarelerde olacak bu da belediyeler ile mülki idareler arasında sıkıntılar yaşanabilmesi olasılığını ortaya çıkaracaktır (Adıgüzel, 2012: 172-173). Oysaki yerel yönetim sistemimizde il özel idaresi ile diğer birimler arasında ince bir yetki ve görev paylaşımı olduğundan dolayı çatışma yaşanma olasılığı daha düşük olmaktadır.

Tablo 12: Alansal Konsolidasyonu Destekleyen ve Eleştiren Düşünceler

Destekleyen	Eleştiren
<p>Demokrasiyle İlgili Argümanlar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Farklı azınlık gruplarının daha iyi temsili • Yerel yönetime daha iyi ulaşılabilirlik • Seçimlik görevler için daha kaliteli adaylar 	<p>Demokrasiyle İlgili Argümanlar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yerel özerkliğin ihlal edilmesi • Siyasetçilerin zayıf hesap verebilirliği • Daha fazla bürokrasi • Daha kötü katılım ve siyasal kararların etkili olmayan denetimi • Daha düşük toplam seçim dışı katılım • Birleştirilen belediyenin farklı bölümleri arasında çatışma ihtimalleri
<p>Ekonomiyle İlgili Argümanlar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kamu hizmetlerinin görülmesinde ölçek ekonomileri • Daha iyi uzmanlaşma ve profesyonel bürokrasi • Daha az maliyetlerle dışsal ekonomiler • Bürokrasinin azaltılması • Kentte yaşayanlara daha fazla mali ve istihdam fırsatları sunulması • Yeterli personel, ekonomik ve siyasal kaynaklar • Daha iddialı kalkınma projeleri • Daha iyi teknik alt yapı 	<p>Ekonomiyle İlgili Argümanlar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Daha fazla yönetsel harcama • Yönetimin daha kötü koordinasyonu • Uygulanan kamu politikalarıyla vatandaşların bireysel tercihleri arasındaki uçurumun genişlemesi • Yerel yönetimler arasında mali kaynaklar için yapılan rekabetin azalması • Yolsuzluk

Kaynak: Nemeç vd., 2016'dan aktaran: Sadioğlu vd., 2017: 99.

Tablo 12'den de anlaşılacağı üzere bazı yerel yönetim birimlerinin tüzel kişiliğini kaldıran ve büyük ölçekli yerel yönetim birimleri oluşturan bu düzenlemeye ekonomi ile ilgili bir çok olumlu eleştiri yapılırken, aksine demokrasi ile ilgili ise bir çok nokta da yoğun olumsuz eleştiriler yapılmaktadır.

2.3.4. 6360 Sayılı Yasayla Gelen Değişikliklere İlişkin Yapılan Pratik Çalışmalar

2012 yılında 6360 sayılı Yasa'nın çıkmasıyla beraber daha yürürlüğe konulmadan bu düzenleme ile ilgili bazı araştırmacılar eleştirel, bazı araştırmacılar da destekleyici görüşler ortaya koymaktadırlar. Daha sonrasında ise bu görüşler bulgulara dayandırılmak istenmiş ve bu bağlamda uygulamaya dayalı alan çalışmaları yapılmaya devam edilerek farklı algı ve fikirlere yer

verilmiştir. Bu doğrultuda literatür incelendiğinde yerel yönetim birimi yöneticilerinin, kamu çalışanlarının ve vatandaşların algılarını ölçmek için uygulanan farklı çalışmalara rastlanmaktadır. Aşağıda bu çalışmalar hedef kitlelerine göre sınıflandırılmış olup kronolojik olarak verilmiştir.

İlki bu çalışma ile paralel nitelikte olan yani hedef kitlesini bu düzenlemeden etkilenen yörelerde yaşayan vatandaşlar olarak belirleyen çalışmalardır;

Genç ve Korkın (2017) tarafından yapılan çalışmada, Aydın Büyükşehir Belediyesi Sultanhisar ilçe mahallesine dönüştürülen Atça Belde Belediyesi'nde yaşayan 367 vatandaşa anket uygulanmıştır. Katılımcıların bu düzenleme hakkında bilgi sahibi olduğu, kapatılma kararının vatandaşa bırakılması gerektiği, eski yapıdaki Atça Belde Belediyesi kaynaklarının yeterli olduğu ve bu kaynakların etkili ve verimli bir biçimde değerlendirildiği yani Atça Belde Belediyesi'nin, Sultanhisar Belediyesi'nden daha üstün olduğu düşüncesinde oldukları ortaya çıkmakta olup burada yaşayan vatandaşların, açıkça bu yeni durumdan memnun olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Hergüner (2017)'in yaptığı çalışmanın Trabzon ölçeğinde bir örnek olay çalışması olmasından dolayı sonuçlar değerlendirilirken dikkate alınması gereken temel nokta olarak, sonuçların genelleştirilebilir olmadığına altı çizilmiştir. Trabzon'un mahalleye dönüştürülen 5 belde belediyesinde (Yıldızlı, Söğütlü, Bölümlü, Pelitli, Yeşilköy) 80 katılımcı ile yapılan bu araştırmada, 6360 sayılı Yasa'nın getirdiklerine vatandaş perspektifinden bakılmış olup belde belediyelerinin kapanmasının vatandaş tarafından olumsuz görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. Bunun nedeninin de fazla nüfuslu ve yüzölçümlü büyükşehirlerin, yerel düzeyde halkı tanınamaması ve sorunlarını bilmemesi sonucunda, yerelde demokrasinin olumsuz etkileneceği görüşü olduğu belirtilmiştir.

Uzun ve Çolak (2016) tarafından yine Trabzon'da mahalleye dönüştürülen beldelerden coğrafi özellikleri farklı olan ikisi seçilmiş ve buralarda yaşayan 176 vatandaşa anket uygulanmıştır. Yapılan araştırmada 6360 sayılı Yasa ile belde belediyesi statüsü elinden alınıp mahalleye dönüştürülen yerleşim birimlerinde yaşayan vatandaşların bir buçuk yıllık kısa bir sürede olumsuz yargı ve memnuniyetsizliğe sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmanın sonucunda kamu hizmeti, mali durum ve katılım boyutuna ilişkin farklı düzeylerde çıkan bu olumsuz eğilimler geçiş sürecindeki yapılar olmaları nedeniyle normal görülebileceği ve süreç ilerledikçe bu sıkıntıların giderilebileceği kanısına varılmıştır.

Gezgüç vd. (2016)'nin Muğla Menteşe halkından 261 kişi ile yaptığı çalışmada ankete katılan vatandaşların yasanın tepeden inme ve siyasi kaygıyla hazırlanmış olduğunu düşündüğü ve bu doğrultuda büyükşehir olmaktan memnun olmadıkları sonucuna varılmıştır. Mahalleye dönüştürülen köylerde yaşayan vatandaşların beş yıl sonra alınacak olan vergiler ve hizmet sunumu

açısından yaşanan eksiklikler konusunda oldukça tepkili oldukları, mahalleye dönüştürülen belde belediyelerinin ise kendilerini küçültülmüş olarak düşündükleri ortaya çıkmıştır. Bu yerleşim birimlerinde yaşayan vatandaşların katılımı olmaksızın bu yönetim birimlerinin kapatılmasının ne derece demokratik bir yönetim şekliyle bağdaşabileceğinin düşünülmesi yorumu da ortaya çıkmıştır.

Manisa'nın 15 ilçesinden 257 vatandaşla yapılan çalışmada ise bir buçuk yıldır uygulamada olan büyükşehir belediye düzenlemesiyle mahalleye dönüştürülen köylerde vatandaşların genel olarak bu duruma olumlu bakmadığı, kırsal kesimin kentle uyum sağlayamadığı, buralarda yaşayan vatandaşların kendilerini kentli gibi hissetmediği, bunlara karşın hak ve sorumluluklarda anlamlı bir değişiklik olmadığı, vergi ve harçların ekonomik açıdan vatandaşa ağır külfetler yüklediği düşüncesinde oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Ökmen vd., 2016: 1486).

Bir diğer büyükşehir belediye yönetimi olarak Hatay'da, 200 katılımcıya uygulanan anket ile karar alma sürecinde etkinlik ve verimlilik sorunu ile karşılaşıldığı belirtilmiştir. Bu sıkıntıları da;

- Büyükşehir belediye meclis üyelerinin halk tarafından tanınmaması, halkla iç içe olmaması,
- Büyükşehir belediye meclisinin karar alma sürecine vatandaşların katılımının sağlanmaması,
- Büyükşehir belediye meclis üyelerinin yasada geçtiği gibi ilkökul mezunu olma şartının günümüze uyum sağlamaması gibi sıralanmıştır. Bunlara çözüm önerisi olarak da, büyükşehir belediye başkanının ve meclis üyelerinin vatandaşların arasına karışarak onların talep ve önerilerini dikkate almaları gerektiği vurgulanmıştır (Eren ve Yılmaz, 2016: 1505-1506).

Yemen (2016) tarafından yapılan araştırmada Konya ve Manisa'dan toplam 1214 vatandaş ve buna ek olarak 219 meclis üyesi ile anket yapılmış olup katılımcı olarak yer alan vatandaşların büyükşehir belediyelerinden en çok talep ettikleri şeyin, hizmet sunumunda ayrımcılık yapmamaları olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında vatandaşların genel olarak büyükşehir belediye hizmetlerinden memnun olmadığı fakat büyükşehir belediyeyi ilk tercih olarak görmedikleri için de şikâyette bulunmadıkları görülmüştür. Vatandaşlar tarafından ilk tercih edilen birimlerin, ilçe belediyeleri olduğu bundan dolayı güçlendirilmesi gerektiği ortaya koyulmuştur. Bunların sonucunda çözüm önerisi olarak da vatandaşın denetiminin artırılması, büyükşehir belediye meclislerinin güçlendirilmesi gibi başlıca konularda yasal düzenlemelerin yapılması gerektiğine değinilmiştir.

Kaypak ve Yılmaz (2016) tarafından yapılan çalışmada, uygulamaya koyulan büyükşehir belediye düzenlemesi; “kır kente taşınmış veya başka bir ifade ile kent kıra doğru, kırın rızası alınmadan yayılmış, alanını genişletmiştir” diye ifade edilmiştir. Malatya genelinde yaşayan 200 vatandaşa anket uygulanarak 6360 sayılı Yasa değerlendirildiğinde ise yasanın hem olumlu hem de olumsuz etkilerinin olduğuna değinilmiştir. Büyükşehir olmanın, Malatya’ya yapılacak yatırımların artmasını öte yandan kamu yatırımlarından daha çok pay almasını sağlayacak olması ve kentin var olan potansiyelinin açığa çıkarılması yönünden önemli kazanımlar sağlayacağı üzerinde durulmuştur. Fakat araç ve trafik yoğunluğunun artmış olması, çevre ve peyzaj düzenlemelerinin yetersizliği, emlak, çöp, çevre ve temizlik vergilerinde, ulaşım ücretlerinde, konut satış ve kiralarda görülen artışlardan dolayı vatandaşların olumsuz yönde etkilendiği belirtilmiştir. Yeni yasayla beklentilerin fazla olmasına rağmen hizmetlerin etkinliği açısından herhangi bir farklılık olmadığı katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. En önemli dezavantaj olarak da Malatya Büyükşehir Belediyesi’nde köy sayısının azalmasıyla tarım kenti olma özelliğini kaybedebileceği endişesinin olduğu sonucuna varılmıştır.

Okcu vd. (2016) İzmir, Ankara, Antalya, Samsun, Kocaeli, Erzurum ve Diyarbakır’da toplam 7000 katılımcı ile yaptıkları anket çalışmasının sonucunda 6360 sayılı Yasa ile 30 Mart 2014 yerel seçimleri sonrasında uygulamaya koyulan il sınırlarına kadar genişletilmiş sınırlara sahip büyükşehir belediyelerinin oluşturulmasının etkin hizmet sunulması açısından vatandaşlar tarafından olumlu kabul edildiği sonucuna ulaşmıştır. Yine vatandaşlar tarafından büyükşehir belediyesindeki belde ve köylerin mahalleye dönüştürülmesi, il özel idarelerinin ve yerel yönetimlerin kapatılması olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmiştir. Fakat katılımcıların yeni büyükşehir belediye düzenlemesiyle birlikte sunulan hizmetlerin maliyetlerinin artacağını düşündükleri de bu çalışmada ortaya çıkmıştır. Çetinkaya vd. (2016) Bursa’da belediye hizmetlerinin kalitesi ve vatandaşların bunu nasıl algıladıkları üzerine Bursa genelinde 680 vatandaşa yaptıkları araştırma sonucunda genel anlamda iki kanının ortaya çıktığı görülmüştür. Birincisi, Bursa’da yaşayan vatandaşların zaten hizmetlerin kalitesinden genel olarak memnun olmadıkları, ikincisi ise vatandaşların belediye hizmetlerinin kalitesi ve belediyeden beklentiler konusunda yeterince bilgi sahibi olmadıkları görülmüş olup demografik değişkenlerin (gelir, yaş, eğitim vb.) beklentileri ve kalite algısını etkilediği de anlaşılmıştır.

Belli ve Aydın (2016), Kahramanmaraş’ın Onikişubat ilçesine bağlı, mahalleye dönüştürülen eski Önsen Belde Belediyesi’nde yaşayan vatandaşlardan 353 kişilik bir örneklem belirlemiş ve eski yapı ile yeni yapı arasında hizmette etkinlik, verimlilik ve temsil açısından farklılık olup olmadığını araştırmak için anket uygulamıştır. Katılımcıların, hizmette etkinlik ve verimlilik açısından belde belediyesinin kapatılması kararına olumlu baktığı, temsil açısından ise eski yapı ile yeni yapı arasında az da olsa olumsuz bir fark gördükleri, hizmette etkinlik ve verimlilik değişkenlerinin; cinsiyet, eğitim durumu ve sahip olunan ideoloji gibi demografik özellikler açısından anlamlı farklılıklar gösterdiği de belirlenmiştir.

Daştan ve Delice (2015) tarafından İzmir’de yaşayan 417 vatandaşa anket uygulanarak yapılan araştırmada İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin sunduğu hizmetlerden duyulan memnuniyet düzeyinin demografik değişkenlerle tamamen ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır. Hizmet kalitesini ve vatandaşların memnuniyetini artırmak için belediyenin himayesinde bulunan proje yürütücülerinin, bu hizmetleri gerçekleştirmeden önce vatandaşlar arasında eğitim seviyesi yüksek ve genç olan kitlenin fikirlerine daha da önem verilmesi gerektiği önerisinde bulunulmuştur.

Özaslan vd. (2014) tarafından kapatılan Gümüşlük Belde Belediyesi’nde yaşayan 409 vatandaşa anket uygulanarak yapılan çalışma 6360 sayılı Yasa yürürlüğe girmeden gerçekleştirilmiştir. Yapılan ankette vatandaşlara bu yasa hakkında bilgi sahibi olup olmadıkları sorulmuş olup bilgi sahibi oldukları anlaşılmıştır. Gümüşlük Beldesi’nde yaşayan vatandaşların, çoğunluğunun kapatılma kararını doğru bulmadığı ve bu karar alınmadan önce vatandaşa sorulması gerektiğini düşündüğü belirlenmiştir. Araştırmaya katılan vatandaşlar, Gümüşlük Belde Belediyesi’nin fiziki ve mali kaynaklarını yeterli gördüklerini ve bu kaynakların verimli ve etkin bir biçimde değerlendirildiğini belirtmiş olup Gümüşlük Belde Belediyesi’ni daha üstün gördükleri ortaya çıkmıştır.

Bu konuda yapılan çalışmalar açısından bakıldığında, ikincisi ise hedef kitlesini bu düzenlemeden etkilenen yörelerde yaşayan çeşitli yerel yönetim birimi yöneticileri ya da kamu çalışanları olarak belirleyen çalışmalar;

Örneğin, Dağlı (2018) tarafından yapılan doktora çalışmasında, 6360 sayılı Yasa’nın etkilerinin belirleyebilmek için Kocaeli ve Sakarya illerindeki farklı kurum ve kuruluşlarda yönetici pozisyonunda görev yapan 1585 kişinin, 300’ü Kocaeli’de, 350’si Sakarya’da olmak üzere 650 kişiye anket uygulanmıştır. Katılımcıların genel olarak bu düzenlemenin faydalılığı; kalite, verimlilik ve etkinlik düzeyi yüksek uygulamalar ortaya koyduğu, olumlu sonuçlar ürettiği noktasında hem fikir oldukları belirlenmiştir. Diğer taraftan da kaynak dağılımı ve güç değişimi konularında ise çeşitli sıkıntılar yaşandığı Yasa’nın bu anlamda bir takım iyileştirmelere ihtiyacı olduğu tespit edilmiştir.

Tekçe’nin (2018) yaptığı çalışma Aydın Büyükşehir Belediyesi genelinde mahalleye dönüştürülen 490 köyden, 100 tanesi seçilmiş ve bu 100 mahallenin muhtarlarıyla görüşmeler yapılmıştır. Muhtarlarla yapılan bu görüşmeler neticesinde; mahalleye dönüştürülen köylerin merkeze uzak olması bakımından hizmet sunumunda aksamalar yaşanacağı, ilçe belediyelerine bağlanması bakımından tarımın, tarım arazilerinin, yaylaların, orman ve meraların yapılaşma riskiyle karşı karşıya kalacağı endişesinin yaşandığı gözlemlenmiştir. Yine uygulanmakta olan bu düzenlemenin mahalleye dönüştürülen köylerde birçok olumsuzluğa neden olduğu, vatandaşların kamu hizmetlerinden yeterli ölçüde faydalanamadığı bu şekilde devam ederse kırdan kente göçün

artacağı belirtilmiştir. Sonuç olarak, muhtarların çoğunluğu eski yapının geri gelmesi gerektiği yönünde görüş bildirmiştir.

Saatci (2016) tarafından yapılan çalışmada İzmir'in Ödemiş ilçe sınırları içerisinde bulunan mahalleye dönüştürülen 9 belde belediyesinin muhtarlarına açık uçlu sorularla mülakat yapılmış olup bu 9 mahalle muhtarının cevaplarıyla işaret ettiği; hizmetlerin eski yapıda yani belde belediyesi konumdayken daha etkin bir şekilde sunulduğu, şu anda ise hizmetlerin etkin ve zamanında sunulmadığı noktası ortaya çıkmıştır.

Candan ve Maltaş (2016)'ın Hatay Büyükşehir Belediyesi'nin hizmet kalitesi ile ilgili 138 mahalle muhtarının algısını ölçtükleri çalışmada hizmet kalitesi memnuniyet düzeylerinin orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Hatay'da sadece 6360 sayılı Yasa'nın uygulamaya koyulmasından sonra değil bu uygulamanın öncesinde de memnuniyet düzeyinin orta olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla uygulama öncesi ve sonrasının karşılaştırıldığı bu çalışmada hizmetlerden sadece finans alt boyutunda anlamlı bir farklılığa rastlanırken diğerlerinde genel memnuniyet açısından anlamlı bir farka rastlanılmadığı, finans boyutunda görülen farkın 6360 sayılı Yasa'nın uygulanmasından sonra finans hizmetlerinde olumlu bir artışın olduğu yönünde olmuştur. Genel memnuniyet düzeylerinin karşılaştırılmasında anlamlı farklar olmasa da 6360 sayılı Yasa ile sınırlı bir olumlu değişimin ortaya çıkmış olmasının geleceğe yönelik olumlu bir bakış açısı oluşturabileceğine işaret edilmiştir.

Alptürker ve Göküş (2016), mahalleye dönüştürülen altı Silifke köyündeki muhtarların görüşleri üzerine yaptıkları çalışmada bu muhtarların ciddi bir şekilde itibar kaybettiklerini, yine de belediye başkanlarına ya da belediyedeki herhangi bir üst amire istedikleri zaman ulaşabildiklerini dolayısıyla iletişim sorunu yaşamadıklarını ancak hizmet talebinde bulduklarında bazıları hizmetin gerçekleştiğini bazıları ise gerçekleşmediğini, çok önceden yazdıkları dilekçelere bile cevap alamadıklarını belirtmişlerdir. Hizmet alan muhtarlar bunun kendi iletişim becerilerinden kaynaklandığını belirtirken, hizmet alamayanlar ise bunun nedeninin siyasi olduğunu ve partizanca davranıldığını belirtmişlerdir. Genel olarak bu çalışma sonucuna bakıldığında ise muhtarların bir kısmı bu dönüşümden memnunken bir kısmının da itibarları ve ekonomik güçleri ellerinden alındığı için memnun olmadığı tespit edilmiştir.

Altan ve Karaca (2016), Samsun'daki 1 büyükşehir belediye, 17 ilçe belediye ve 23 belde belediye başkanı ile büyükşehir belediye ve bu ilçe belediyelerinde görev yapan, başkan yardımcısı, daire başkanı, şube müdürü ve meclis üyelerinden oluşan 563 kişilik yönetici grubundan 510 katılımcıya ulaşılarak anket uygulamıştır. Yapılan bu alan araştırmasında genel olarak büyükşehir belediye modelinin olumlu anlamda birçok gelişmeye ve yeniliğe imkân sağladığı fakat buna karşın bazı sorunlara da yol açtığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu açıdan bu Yasa'nın bazı mevzuat düzenlemeleri ile daha işlevsel hale getirilebileceği düşünülmüştür.

Daşcı (2016)'nın, Balıkesir Büyükşehir Belediyesi'nde 21 belediye başkanı, 36 belediye başkan yardımcısı ve 3 belediye başkan vekiliyle görüşme yapmak için çıktığı bu çalışmada toplam 55 anket tamamlanmış olup bu saha çalışması sonucunda, 6360 sayılı Yasa'ya katılımcıların çoğunluğunun olumlu baktığı ortaya çıkmıştır. Büyükşehir belediyesinin il sınırlarına kadar genişlemiş olmasının vatandaşa daha kaliteli, etkin ve verimli hizmet götürülmesini sağlayacağı belirtilirken buna karşın coğrafi faktörlerden dolayı kırsal alanlarda hizmet etkinliğinin azalabileceği ve maliyetlerin artacağı kabul edilmiştir.

Gürel ve Özel (2013) tarafından Ankara'da çeşitli kamu kuruluşlarında çalışan 672 katılımcıya uygulanan anket araştırmasının sonucuna bakıldığında kamu çalışanlarının büyükşehir belediyesinin kimi hizmetlerinden memnun oldukları kimi hizmetlerinin de kalitesinin artırılması gerektiği bu nedenle hem kamu yönetimleri hem de özel yönetimlere, çeşitli kurum ve kuruluşlara görev ve sorumlulukların düştüğü sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak literatüre bakıldığında 6360 sayılı Yasa ile uygulanan dönüşüm hakkında farklı çalışmaların da olduğu fakat bu çalışmaların daha çok teorik çalışmalar olarak kaldığı görülmüştür. Yapılan pratik çalışmalar ise incelendiğinde eksik ya da tamamlanması gereken yönlerinin olduğu düşünülmüştür. Örneğin Özaslan vd. (2014), Belli ve Aydın (2016), Genç ve Korkın (2017) tarafından yapılan alan araştırmalarında kapatılacak olan ya da kapatılan tek bir belde belediyesinde yaşayan vatandaşların algıları ölçülerek genel bir sonuç ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Buna karşın bu çalışmada, tek bir belde belediyesinde yaşayan vatandaşlardan oluşan katılımcıların algılarını ölçmekten ziyade Trabzon genelinde kapatılan tüm belde belediyelerinde yaşayan vatandaşlardan oluşan katılımcıların algıları ölçülerek bir genelleme yapılmaya çalışılmıştır.

Yine uygulama alanı olan Trabzon'da, daha önce bu Yasa'ya ilişkin algıların incelendiği iki çalışmaya rastlanmıştır. Bu çalışmalardan birisi olan Uzun ve Çolak (2016)'ın yaptığı araştırmada yalnızca iki belde üzerinde çalışıldığı, Hergüner (2017)'in yaptığı çalışmada ise Trabzon'un kapatılan beş beldesinde nitel araştırma yapılarak sınırlı katılımcı üzerinde çalışıldığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda bu çalışmada, Trabzon'a bağlı mahalleye dönüştürülen 57 belde belediyesinde yaşayan 2642 katılımcı vatandaşın yer alması bakımından Trabzon açısından daha anlamlı ve genelleme yapılabilecek bir sonuca ulaşılabilecektir.

Daştan ve Delice (2015) İzmir genelinde 417 katılımcı vatandaş ile, Eren ve Yılmaz (2016) Hatay genelinde 200 katılımcı ile bu araştırmaları daha çok il merkezinde yaşayan sınırlı sayıda katılımcı ile yapmışlardır. Bu çalışmada ise bu Yasa'dan daha çok etkilendiği düşünülen ve tüzel kişiliğini kaybeden belde belediyelerinde yani bilhassa kırsal kesimde yaşayan vatandaşların algıları ölçülmeye çalışılmıştır. Bunun yanında mahalleye dönüştürülen bu belde belediyeleri

merkeze olan uzaklıkları bakımından üç grupta kategorize edilerek analizler yapılmıştır. Bunun sonucunda bu çalışmanın, merkeze yakın olan vatandaşlarla daha uzak olan vatandaşlar arasında etkinlik, verimlilik ve katılım gibi algıların farklılık gösterip göstermediğine ilişkin daha somut ve net bilgi vereceği üzerinde durulmuştur.

Okcu vd. (2016) tarafından 7000 vatandaşa yapılan katılımcı sayısı bir hayli yüksek olan çalışmada İzmir, Ankara, Antalya, Samsun, Kocaeli, Erzurum ve Diyarbakır olmak üzere yedi büyükşehirde yani çok geniş bir alanda ve il genelinde yapılmıştır. Bu bağlamda bu çalışmanın alanı yalnızca Trabzon genelindeki tüm belde belediyelerini kapsamı bakımından daha spesifik bir alan olarak görülerek, bu alana ilişkin daha kapsamlı veriler elde edilebileceği varsayılmıştır. Bunun yanısıra bu çalışmada, vatandaş algılarını etkileyen değişkenler olarak diğer çalışmalarda yer almayan, vatandaşların siyasi parti tercihleri, yaşadıkları yerin nüfus yoğunluğu yani kırsal olup olmadığı ve merkeze olan uzaklığı hususları üzerinde ayrıntılı bir şekilde durulmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. 6360 SAYILI YASA BAĞLAMINDA BELDEDEN DÖNÜŞTÜRÜLEN MAHALLELERDE YAŞAYAN VATANDAŞLARIN ALGILARINA İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA

Bu bölümde öncelikle araştırma yapılacak olan alana ilişkin bilgiler, araştırmanın amacı, önemi, kısıtları, evren ve örneklemin nasıl belirlendiği aktarılmıştır. Bunun yanında uygulanan anket formunda yer alan değişkenler ve ifadelere ilişkin yapılan istatistiksel analizler ve elde edilen bulgular ortaya koyulmuştur. Son olarak da bu bulgular değerlendirilmiş, bir sonuca ulaşılmış ve uygulayıcılara önerilerde bulunulmaya çalışılmıştır.

3.1. Araştırma Alanı Olarak Trabzon

Bilinen tarihi geçmişi 4000 yıl öncesine dayanan Trabzon, konumu itibariyle stratejik öneme sahip bir geçiş güzergâhı üzerinde bulunmaktadır. Ticari ve idari bir merkez olan ve birçok medeniyete ev sahipliği yapması bakımından kültürel varlık yönünden zengin olan Trabzon, tüm dünyanın ilgisini çeken nadir kentlerden birisidir (www.trabzon.gov.tr). Bu bağlamda İran transit ticaretini Karadeniz'e oradan da Batı'ya bağlayan kent olan Trabzon, limanının da sağladığı avantajla demografik ve sosyoekonomik yönden her çağda önemini sürdürmektedir (Çakıcı, 2018: 332).

Osmanlı İmparatorluğu'ndan sonra kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin idari yapısında Trabzon, 61 numaralı il olarak yerini almaktadır. Cumhuriyet döneminde bu ilin sınırları belirlenirken kültürel ve tarihsel olgular değil yalnızca idari yapı ve merkeze olan uzaklıkların dikkate alındığı görülmektedir. Doğu Karadeniz Bölgesi'nde bulunan ve Türkiye Cumhuriyeti'nin 81 ilinden biri Trabzon, 4685 km²'lik yüzölçümüne sahip olup ülke topraklarının %6'sını oluşturmaktadır.

Görüldüğü üzere Cumhuriyet döneminden bu yana il statüsünü sürdüren Trabzon, 2012 yılında kabul edilip 2014 yılında yürürlüğe koyulan 6360 sayılı Yasa ile büyükşehir belediye statüsü kazanmıştır. Trabzon kentinin, merkez ilçesi Ortahisar adını almış olup bununla birlikte toplam 18 ilçesi (Akçaabat, Araklı, Arsin, Beşikdüzü, Çarşıbaşı, Çaykara, Dernekpazarı, Düzköy, Hayrat, Köprübaşı, Maçka, Of, Ortahisar, Sürmene, Şalpazarı, Tonya, Vakfikebir, Yomra) ve kente bağlı 704 mahallesi bulunmaktadır. Bu düzenlemeyle Trabzon genelindeki belde belediyelerinin ve

köylerin tüzel kişiliği kaldırılarak mahalleye dönüştürülmüş olup bu araştırma, Trabzon ilinde 6360 sayılı Yasa gereği aynı adla mahalleye dönüştürülen 57 belde belediyesinde gerçekleştirilmiştir. Bu beldeler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 13: Mahalleye Dönüştürülen Beldelerin İl ve İlçe Merkezine Uzaklıkları ve Nüfusları

İlçe ve Mahallenin Adı	Mahallenin Nüfusu (2018)	Mahallenin Seçmen Nüfusu (2017)	İlçe Merkezine Uzaklık (Km)	İl Merkezine Uzaklık (Km)
Akçaabat İlçesi (16 km)				
Adacık	1194	1011	19	33
Akçakale	2286	1898	10	24
Akçaköy	2123	1496	17	21
Akpınar	1407	1122	21	32
Darıca	3469	2744	6	21
Derecik	4082	3314	14	19
Doğanköy	1986	1401	20	30
Dört Yol	2002	1672	17	27
Işıklar	2229	1666	22	32
Kavaklı	4105	3138	2	17
Mersin	2809	2284	17	31
Şinik	810	666	15	26
Söğütlü	19528	10355	4	14
Yıldızlı	10939	7178	7	13
Araklı İlçesi (34 km)				
Çankaya	706	525	30	63
Erenler	1333	1042	29	63
Yeşilyurt	1898	1358	36	63
Arsin İlçesi (23 km)				
Atayurt	1162	651	28	51
Fındıklı	913	664	20	43
Yeşilyalı	5134	3160	5	26
Beşikdüzü İlçesi (50 km)				
Oğuz	764	652	8	61
Yeşilköy	841	636	12	62
Çaykara İlçesi (77 km)				
Ataköy	893	519	8	84
Karaçam	1348	1069	25	101
Taşkıran	1003	715	12	88
Uzungöl	1606	1247	20	96
Düzköy İlçesi (38 km)				
Aykut	937	739	8	34
Çalköy	1582	1250	6	43
Çayırbağı	4938	3372	10	46
Hayrat İlçesi (68 km)				
Balaban	1318	824	6	74

Tablo 13: (Devamı)

İlçe ve Mahallenin Adı	Mahallenin Nüfusu (2018)	Mahallenin Seçmen Nüfusu (2017)	İlçe Merkezine Uzaklık (Km)	İl Merkezine Uzaklık (Km)
Köprübaşı İlçesi (52 km)				
Beşköy	1250	946	7	59
Maçka İlçesi (29 km)				
Atasu	1127	922	20	25
Esiroğlu	4077	2580	12	18
Of İlçesi (52 km)				
Balıca	796	551	13	65
Bölümlü	1967	1530	18	69
Cumapazarı	992	768	15	68
Eskipazar	784	671	7	60
Gürpınar	1378	1170	15	68
Kıyıcık	1298	996	4	57
Uğurlu	1148	925	15	68
Ortahisar (Merkez)				
Akoluk	2285	1680	15	15
Çağlayan	3791	3175	15	15
Çukurçayır	25958	17252	5	5
Pelitli	17527	12355	12	12
Yalınca	5247	2689	12	12
Akyazı	2610	1986	12	12
Gürbulak	1631	1202	12	12
Sürmene İlçesi (40 km)				
Çamburnu	1125	820	7	47
Ormanseven	1289	1004	14	53
Oylum	1131	875	30	61
Yeniay	1174	952	7	47
Şalpazarı İlçesi (67 km)				
Geyikli	1484	1266	10	76
Tonya İlçesi (66 km)				
İskenderli	864	751	8	73
Vakıfkebir İlçesi(46 km)				
Yalıköy	1678	1420	6	42
Yomra İlçesi (18 km)				
Kaşüstü	11936	6195	6	16
Oymalı (Oymalıtepe)	1138	902	19	36
Özdil	1730	1465	18	35

Kaynak: <https://biruni.tuik.gov.tr>

3.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

6360 sayılı Yasa ile tüzel kişiliği kaldırılıp mahalleye dönüştürülen belde belediyelerinde yaşayan vatandaşlara verilen hizmetleri sunan kişiler ile sunum yerleri; vatandaşların hizmetlerden yararlanma ve yönetime katılma koşulları farklılaşmıştır. Hizmet sınırları değişen belediyeler, tüzel kişiliği kaldırılan köy ve belde gibi birimler söz konusu olmuştur. Bu değişimlerin mahalleye dönüştürülen belde belediyelerinde yaşayan vatandaşlara yansımalarını araştırmak, sözü geçen beldelerde yaşayan yerel vatandaşların, yeni yapıya ilişkin etkinlik, verimlilik, katılım gibi algıları ve memnuniyet düzeylerini değerlendirmek, ortaya çıkan sorunları belirleyebilmek ve uygulayıcılara, çözüm stratejilerine yardımcı olabilecek öneriler sunabilmek bu tezin amacıdır.

Araştırmada, 6360 sayılı Yasa ile tüzel kişiliği kaldırılıp mahalleye dönüştürülen belde belediyelerinde yaşayan mahalle sakinlerinin yaklaşık beş yıllık süre zarfında yaşadıkları tecrübeler doğrultusunda büyükşehir belediyelerince sunulan hizmetlerde algılanan sorunlar, şikayetler, etkinlik, verimlilik ve kararlara katılıma ilişkin vatandaş algıları incelenecektir. Bu bağlamda genel olarak ifade edecek olursak, belde belediyelerinin kapatılıp mahalleye dönüştürülmesini içeren 6360 sayılı büyükşehir düzenlemesinin vatandaşların etkinlik, verimlilik ve katılıma ilişkin sahip oldukları algılarının; demografik değişkenler (cinsiyet, yaş, öğrenim durumu ve gelir düzeyi), yaşanan yerin merkeze olan uzaklığı, nüfus yoğunluğu yani yerleşim yerinin kırsal olup olmadığı ve siyasi parti tercihleri yönünden farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak araştırmanın temel tezini oluşturmaktadır.

Bunlara ek olarak 6360 sayılı Yasa sonrasında büyükşehir belediye olan illerden Trabzon örneğini eksen alan bu çalışmanın, daha sonra yapılacak benzer nitelikteki çalışmalara kıyaslama imkânı sağlayabilecek biçimde tasarlanması da amaçlanmıştır.

3.3. Araştırmanın Özgün Değeri

Literatüre bakıldığında farklı belediyeler ve büyükşehir belediyeleri hakkında buna benzer araştırmalar yapılmış olup bu araştırmaların bazılarında yerel yöneticilerin ya da vatandaşların algısı ve memnuniyeti ele alınırken bazılarının ise sadece teorik çalışmalar olarak kaldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra beş yıllık geçiş sürecinin bu çalışmaların yapıldıkları tarihlere de bakıldığında neredeyse hiç birinde dikkate alınmadığı ve vatandaş algılarını dikkate alınan yapılan çalışmaların genel olarak daha dar alanları kapsadığı ve çok daha az katılımcı sayısını içerdiği görülmektedir.

Bu çalışmanın literatürdeki diğer çalışmalardan farklı yönünü, 6360 sayılı Yasa kapsamında beş yıllık geçiş sürecinin neredeyse tamamını deneyimlemiş yerel vatandaşların tecrübeleri ve bunun sonucunda meydana gelen algının incelenmesi ve değerlendirilmesi oluşturmaktadır. Bu

bağlamda vatandaşların algılarının hangi değişkenlere göre farklılık gösterdiği incelenirken demografik değişkenlerin yanında özellikle siyasi parti tercihleri, yaşanan yerin merkeze olan uzaklığı ve nüfus yoğunluğu da değerlendirmeye alınmış olup bu değişkenlerin bir arada incelenmesi de bu çalışmanın özgünlüğünü oluşturmaktadır.

3.4. Araştırmanın Kısıtları

Araştırma 6360 sayılı Yasa ile büyükşehir belediyelerine dönüştürülen il belediyelerinin sınırlarının, il mülki sınırlarına genişlemesi ve bununla birlikte belde belediyelerinin mahalleye dönüşümüyle vatandaşların bu yeni düzenlemeye ilişkin algılarının belirlenmesine yönelik Trabzon il genelinde 57 belde ile sınırlandırılmıştır. Bu doğrultuda araştırma Trabzon'da kapatılıp mahalleye dönüştürülen belde belediyeleri açısından geçerli olup, farklı büyükşehir belediyelerinde yapılacak benzer araştırmaların değişik sonuçlara ulaşabilmesi mümkündür. Böylelikle elde edilen sonuçlar değerlendirilirken bu gerçeği yadsımamak gerekmektedir. Bununla birlikte bu algıların zaman içerisinde de önemli değişiklikler gösterebileceği düşünüldüğünden, araştırma yapıldığı zamanla sınırlıdır. Yine bu araştırma, katılımcılar tarafından ankette yer alan ifadelerin net bir biçimde idrak edilip, samimi ve doğru bir şekilde bunlara cevap verildiği varsayımı ile sınırlıdır.

3.5. Araştırmanın Metodolojisi

Bu kısımda araştırmaya dair belirlenen hipotezler ve model, araştırmanın evreni, örneklem kitlesinin nasıl belirlendiği, veri toplama yöntemi, elde edilen verilerin analizi ve uygulanacak analiz yöntemleri ile ilgili ayrıntılı bir şekilde bilgi verilmiştir.

3.5.1. Araştırmanın Hipotezleri ve Modeli

Bu araştırmada hipotezler iki boyutta ele alınmaktadır. Buna istinaden ilk olarak farklılık hipotezleri, ikinci olarak ise yapısal eşitlik analizi hipotezleri yer almaktadır.

3.5.1.1. Ortalama Farklara Ait Hipotezler

Çalışmada, 6360 sayılı büyükşehir belediye düzenlemesiyle tüzel kişiliği kaldırılıp mahalleye dönüştürülen belde belediyelerinde yaşayan vatandaşların yeni yapıya ilişkin algılarının; demografik değişkenlere, siyasi parti tercihine, yaşanan yerin merkeze olan uzaklığına ve nüfus yoğunluğuna göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin temel tez konusu aşağıdaki hipotezlerle sınamaya çalışılmıştır.

H₁: Vatandaşların etkinlik algısı; a) cinsiyet, b) yaş, c) öğrenim durumu ve d) gelir düzeyine göre farklılık göstermektedir.

H₂: Vatandaşların verimlilik algısı; a) cinsiyet, b) yaş, c) öğrenim durumu ve d) gelir düzeyine göre farklılık göstermektedir.

H₃: Vatandaşların hizmet sorunu algısı; a) cinsiyet, b) yaş, c) öğrenim durumu ve d) gelir düzeyine göre farklılık göstermektedir.

H₄: Vatandaşların şikayet algısı; a) cinsiyet, b) yaş, c) öğrenim durumu ve d) gelir düzeyine göre farklılık göstermektedir.

H₅: Vatandaşların katılım algısı; a) cinsiyet, b) yaş, c) öğrenim durumu ve d) gelir düzeyine göre farklılık göstermektedir.

H₆: Vatandaşların memnuniyetsizlik algısı; a) cinsiyet, b) yaş, c) öğrenim durumu ve d) gelir düzeyine göre farklılık göstermektedir.

H₇: Vatandaşların siyasi algısı; a) cinsiyet, b) yaş, c) öğrenim durumu ve d) gelir düzeyine göre farklılık göstermektedir.

H₈: Siyasi parti tercihinin göre vatandaşların; a) etkinlik, b) verimlilik, c) hizmet sorunu, d) şikayet, e) katılım, f) memnuniyetsizlik ve g) siyasi algıları farklılık göstermektedir.

H₉: Yaşanılan yerin merkeze olan uzaklığına göre vatandaşların; a) etkinlik, b) verimlilik, c) hizmet sorunu, d) şikayet, e) katılım, f) memnuniyetsizlik ve g) siyasi algıları farklılık göstermektedir.

H₁₀: Yaşanılan yerin nüfus yoğunluğuna göre vatandaşların; a) etkinlik, b) verimlilik, c) hizmet sorunu, d) şikayet, e) katılım, f) memnuniyetsizlik ve g) siyasi algıları farklılık göstermektedir.

3.5.1.2. Yapısal Eşitlik Analizi Hipotezleri

H₁: Vatandaşların BŞB düzenlemesinden kaynaklı hizmet sorunu algısı ile hizmet etkinliği algısı arasında negatif (olumsuz) bir etki vardır.

H₂: Vatandaşların BŞB düzenlemesinden kaynaklı şikayet algısı ile hizmet etkinliği algısı arasında negatif (olumsuz) bir etki vardır.

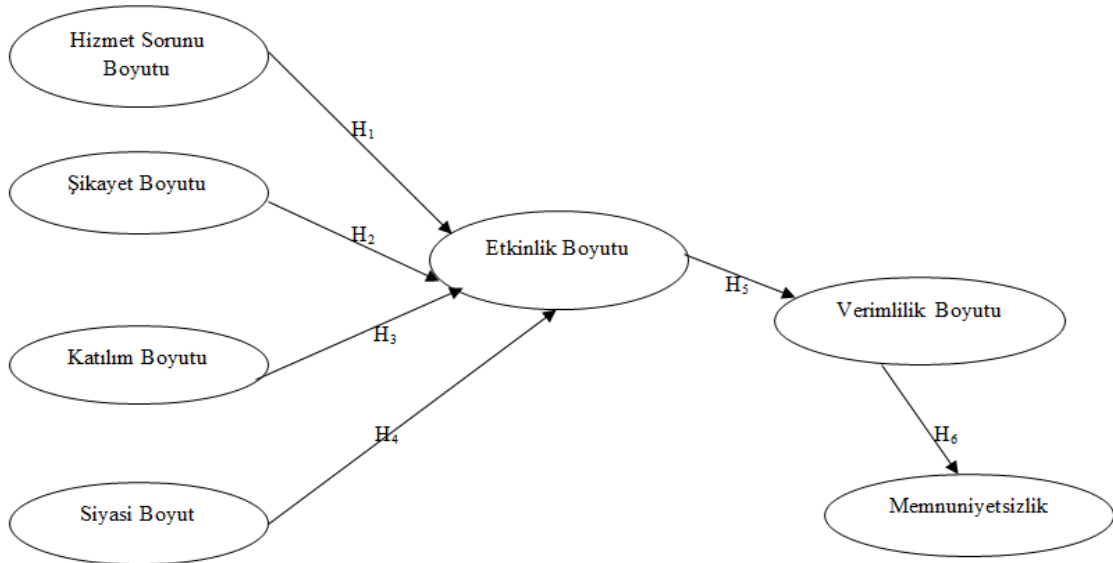
H₃: Vatandaşların BŞB düzenlemesinden kaynaklı katılım algısı ile hizmet etkinliği algısı arasında pozitif (olumlu) bir etki vardır.

H₄: Vatandaşların BŞB düzenlemesinden kaynaklı siyasi algısı ile hizmet etkinliği algısı arasında negatif (olumsuz) bir etki vardır.

H₅: Vatandaşların BŞB düzenlemesinden kaynaklı hizmet etkinliği algısı ile hizmet verimliliği algısı arasında pozitif (olumlu) bir etki vardır.

H₆: Vatandaşların BŞB düzenlemesinden kaynaklı hizmet verimliliği algısı ile memnuniyetsizlik algısı arasında negatif (olumsuz) bir etki vardır.

Şekil 4: Araştırmanın Modeli

3.5.2. Araştırma Evreni ve Örneklem Seçimi

Evren, örneklemin seçildiği ve bulunan sonuçların genelleştirileceği gruptur (Karagöz, 2017: 53). Herhangi bir çalışma kapsamı içerisinde bulunan obje, olgu, olay ve kişilerin hepsi evreni oluşturmaktadır (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2007: 53). Örneklem ise belirli kurallara ilişkin uygulama yapılacak evrenden seçilen ve bu evreni temsil yeterliliği bulunan küçük bir küttedir (Karasar, 2005: 110). Araştırmalarda örneklem sayısının belirlenmesinde bazı zorlukların yaşandığı görülmektedir. Cohen vd. (2007)'ne göre araştırmalarda örneklem belirleme aşağıdaki tablodan yararlanılarak gerçekleştirilebilir.

Tablo 14: Tesadüfi Örneklem İçin Örneklem Büyüklüğü

Evren (N)	Örneklem (%90 Güven düzeyi)			Örneklem (%95 Güven düzeyi)			Örneklem (%99 Güven düzeyi)		
	%5 hata payı	%4 hata payı	%3 hata payı	%5 hata payı	%4 hata payı	%3 hata payı	%5 hata payı	%4 hata payı	%3 hata payı
50	42	45	47	44	46	48	46	48	49
100	73	81	88	79	86	91	87	91	95
200	115	136	158	132	150	168	154	168	180
500	176	230	301	217	273	340	285	337	393
1000	214	298	431	278	375	516	399	509	648
2000	240	351	549	322	462	696	498	683	959
5000	258	392	657	357	536	879	586	859	1347
10000	265	408	703	370	566	964	622	939	1556
20000	269	417	729	377	583	1013	642	986	1688
50000	271	422	745	381	593	1045	655	1016	1778
100000	272	424	751	383	597	1056	659	1026	1810

Tablo 14: (Devamı)

Evren (N)	Örneklem (%90 Güven düzeyi)			Örneklem (%95 Güven düzeyi)			Örneklem (%99 Güven düzeyi)		
	%5 hata payı	%4 hata payı	%3 hata payı	%5 hata payı	%4 hata payı	%3 hata payı	%5 hata payı	%4 hata payı	%3 hata payı
200000	272	424	753	383	598	1061	661	1031	1826
500000	272	425	755	384	600	1065	663	1035	1837
1000000	272	425	756	384	600	1066	663	1036	1840

Kaynak: Cohen vd., 2007: 104.

Rescoe (1975)'e göre araştırmalarda değişkenlere yönelik alt gruplar incelenirken, her bir grupta en az 30 denek sayısının olması gerektiği işaret edilmiştir. Çok değişkenli araştırmalarda ise değişken sayısının en az 10 katı olarak belirlenen örneklem büyüklüğünün, güvenilir sonuçlar elde edilebileceği vurgulanmıştır (Ural ve Kılıç, 2006: 48).

Araştırmanın evrenini, Trabzon Büyükşehir Belediyesi'ndeki 6360 sayılı Yasa ile tüzel kişiliği kaldırılıp mahalleye dönüştürülen 57 belde belediyesinde yaşayan vatandaşlar oluşturmaktadır. 2018 yılı nüfus verilerine göre 57 beldede toplam 170.929 kişi sürekli olarak ikamet etmektedir. İkamet eden toplam kadın sayısı 87.007, toplam erkek sayısı 83.922'dir. 16 Nisan 2017'de yapılan referandum verilerine bakıldığında ise 57 beldedeki toplam seçmen sayısı 124.700 toplam oy kullanan seçmen sayısı 107.526 olarak tespit edilmiştir. Yine bu oranlar tek tek her belde için incelenmiş, tam ve güvenilir bir sonuca ulaşabilmek için seçmen sayıları dikkate alınarak örneklem sayısı hesaplanmış olup ayrı ayrı beldelere uygulanacak anket sayıları da belirlenmiştir. Bu çalışmada, mahalleye dönüştürülen beldelerin gerek nüfus yoğunluğu gerekse Büyükşehir'e olan uzaklıklarının vatandaşların algılarında farklılık oluşturup oluşturmadığını sağlıklı bir biçimde analiz edilebilmek için her bir mahalleye dönüştürülen beldede en az 30 anket uygulanmıştır. Mahalleye dönüştürülen beldelerdeki toplam nüfus dikkate alındığında yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi %99 güven düzeyinde %3 hata payı ile uygulanacak anket sayısı 1826 iken bu çalışmanın daha sağlıklı sonuç vermesi için 57 mahallenin her birinde en az 30 anket yapılmış olmasından dolayı uygulanan anket sayısı 2642'ye ulaşmıştır.

Anket çalışması evrenden basit tesadüfi örneklem yöntemine göre seçilen seçmen vatandaşlara uygulanmış olup 2018 Ekim ayında başlanmış ve 2019 yılı Haziran ayında tamamlanmıştır. Bu anket, aşağıdaki tabloda ayrıntılı olarak belirtilen mahalleye dönüştürülen belde belediyelerinde yaşayan toplam 2700 civarında vatandaşa uygulanmış olup 2642'si değerlendirmeye alınmıştır.

Tablo 15: Anket Uygulanan Yerler ve Anket Sayıları

Mahalleye Dönüştürülen Belde Belediyeleri	Uygulanan Anket Sayısı	Mahalleye Dönüştürülen Belde Belediyeleri	Uygulanan Anket Sayısı	Mahalleye Dönüştürülen Belde Belediyeleri	Uygulanan Anket Sayısı
Adacık	30	Yeşilyalı	31	Kıyıcık	40
Akçaköy	40	Oğuz	30	Uğurlu	35
Akpınar	35	Yeşilköy	30	Akoluk	40
Akçakale	40	Ataköy	30	Çağlayan	50
Darıca	50	Karaçam	36	Çukurçayır	252
Derecik	40	Taşkıran	30	Pelitli	150
Doğanköy	40	Uzungöl	40	Yalınca	41
Dört Yol	40	Aykut	30	Akyazı	50
Işıklar	30	Çalköy	30	Gürbulak	40
Kavaklı	40	Çayırbağı	40	Çamburnu	40
Mersin	51	Balaban	30	Ormanseven	40
Söğütlü	150	Beşkoy	30	Oylum	35
Şinik	30	Atasu	30	Yeniay	35
Yıldızlı	80	Esiroğlu	50	Geyikli	56
Çankaya	30	Balıca	30	İskenderli	50
Erenler	35	Bölümlü	40	Yalıköy	40
Yeşilyurt	40	Cumapazarı	30	Kaşüstü	80
Atayurt	30	Eskipazar	30	Oymaltepe	30
Fındıklı	30	Gürpınar	40	Özdil	40
Toplam Anket			2642		

3.5.3. Veri Toplama Aracı ve Verilerin Analiz Yöntemi

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak anket kullanılmıştır. Bu bağlamda araştırmada Aktel vd.'nin "5747 Sayılı Yasa ile Köye Dönüştürülen Küçük Belediyeler: Isparta Örneği" adlı çalışmasında 2009 yılında geliştirdiği ve daha sonra 2014 yılında Özasan vd.'nin "6360 Sayılı Kanun Çerçevesinde Gümüşlük Belediyesinin Kapatılmasına İlişkin Yöre Halkının Algısı" nı ortaya çıkarmak için yaptıkları çalışmada kullandıkları ölçek ve Daşcı (2016)'nın "6360 sayılı Yasanın Kamu Hizmetlerinin Sunumuna Etkisi: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Örneği" adlı çalışmasında kullanmış olduğu ölçekten yararlanılmıştır. Anketlerde yer alan önermeler araştırma amacı ve araştırma alanı doğrultusunda konuyla ilgili uzman görüşü de alınarak büyük ölçüde revize edilmiş ve yapılan analizlerle boyutlandırılarak kullanılmıştır. Kullanılan anket formunda iki bölüm bulunmakta olup birinci bölümde demografik özelliklere ait sorular bulunmaktadır. İkinci bölümde ise 6360 sayılı Yasa'ya ilişkin vatandaşın algılarını tespit etmeye yarayan beşli likert (1=kesinlikle katılmıyorum, 2=katılmıyorum, 3=kararsızım, 4=katılıyorum, 5=kesinlikle katılıyorum) ölçeği ile düzenlenmiş ifadeler bulunmaktadır.

Araştırmada elde edilen veriler, SPSS 22 ve AMOS 20 adlı istatistik programlarıyla analiz edilmiştir. Çalışmada; demografik değişkenlerin, özellikle siyasi yapının, coğrafi özelliklerin (şehir merkezine uzaklığı vb.), nüfus yoğunluğunun yani yerleşim yerinin kırsal kesim olup olmadığının vb. özelliklere göre bu yörelerde yaşayan vatandaşların bu düzenlemeye ilişkin algıları analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda uygulanan analizler, ankete katılan vatandaşlara ilişkin demografik özelliklerin frekansları, ankette yer alan ifadelere ilişkin ortalamalar ve standart sapmalara ait tanımlayıcı bulgular, ifadelerin uygunluk testleri, ifadelere ilişkin hem açıklayıcı hem de doğrulayıcı faktör analizleri, ifadelerin güvenilirlik testleri ve değişkenler arasındaki ilişkilerin anlamlı olup olmadığını belirlemek adına tek yönlü varyans analizi (One Way Anova) kullanılmıştır. Daha sonra etki hipotezlerin testine ilişkin yapısal eşitlik modeli (YEM) adlı istatistiksel teknik kullanılmıştır.

3.6. Araştırmanın Bulguları

Bu kısımda veri setine uygulanan analizler sonucunda ulaşılan tanımlayıcı istatistiksel analizler, faktör analizleri, tek yönlü varyans analizlerinden elde edilen bulgular ve yapısal eşitlik analizi sonuçları kanıtlarıyla birlikte verilmiştir.

3.6.1. Demografik Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistiksel Bulgular

Aşağıda araştırmaya katılan vatandaşlara ait demografik değişkenlere ilişkin bilgiler bulunmaktadır.

Tablo 16: Vatandaşlara İlişkin Demografik Özellikler

	Değişken	Frekans	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	1696	64,2
	Kadın	946	35,8
Yaş	22- 30	474	17,9
	31- 37	586	22,2
	38- 44	406	15,4
	45- 54	452	17,1
	55- 64	426	16,1
	65+	298	11,3
Öğrenim Durumu	Okuma- yazma bilmiyor	94	3,6
	Okuma- yazma biliyor	160	6,1
	İlkokul	558	21,1
	Ortaokul	348	13,2
	Lise	780	29,5
	Ön lisans	288	10,9
	Lisans	338	12,8
	Yüksek Lisans	64	2,4
	Doktora	12	0,5

Tablo 16: (Devamı)

	Değişken	Frekans	Yüzde (%)
Meslek	Memur	221	8,4
	Esnaf	430	16,3
	İşçi	653	24,7
	Çiftçi	89	3,4
	Ev Hanımı	517	19,6
	Emekli	408	15,4
	Serbest Meslek	324	12,3
Gelir	0- 2000	952	36,0
	2001- 3000	860	32,6
	3001- 4000	535	20,2
	4001- 5000	216	8,2
	5001+	79	3,0
İkamet Süresi	5	165	6,2
	6- 10	293	11,1
	11- 15	204	7,7
	16- 20	181	6,9
	21+	1799	68,1
Siyasi Parti Tercihi	AKP	1207	45,7
	CHP	371	14,0
	MHP	328	12,4
	Diğer	213	8,1
	Belirtilmemiş	523	19,8

Tablo 16’da katılımcıların demografik değişkenler açısından değerlendirilmesinin sonuçları gösterilmektedir ve buna istinaden cinsiyet değişkenine göre, katılımcıların %35,8’inin kadın, %64,2’sinin erkek olduğu görülmektedir. Katılımcılar arasındaki erkek sayısının fazla olmasının nedeni ise araştırma alanının kırsal olmasına ve bu bölgelerde gerçekleşen mevsimsel göçlere bağlanmaktadır.

Yaş değişkeni göz önüne alındığında, katılımcıların %17,9’u 22-30 yaş arası, %22,2’si 31-37 yaş arası, %15,4’ü 38-44 yaş arası, %17,1’i 45-54 yaş arası, %16,1’i 55-64 yaş arası ve %11,3’ünün de 65 yaş ve üzerinde olduğu görülmektedir. Katılımcı oranlarının, yaş aralıklarına göre birbirine yakın olduğu yine de belirtecek olursak 31-37 yaş aralığında %22,2’lik oranla en fazla katılımcının yer aldığı ve 65 yaş üzerinin de %11,3’lük katılım oranıyla en az katılımcıya sahip olduğu saptanmaktadır.

Öğrenim durumu değişkenine bakıldığında, katılımcıların %3,6’sı okuma-yazma bilmiyor, %6,1 sadece okuma-yazma biliyor, %21,1’i ilkokul, %13,2’si ortaokul, %29,5’i lise, %10,9’u ön lisans, %12,8’i lisans, %2,4’ü yüksek lisans ve %0,5’inin ise doktora düzeyinde bulunduğu görülmektedir. Bu oranlara bakıldığında, katılımcıların ilkokul ve lise düzeyinde yoğunlaştığı ortaya çıkmaktadır.

Meslek değişkenine göre, katılımcıların %8,4'i memur, %16,3'ü esnaf, %24,7'si işçi, %3,4'ü çiftçi, %19,6'sı ev hanımı, %15,4'ü emekli ve %12,3'ünün de serbest meslek sahibi olduğu gözlenmektedir. Bu oranlara bakıldığında, en yüksek katılım oranı ev hanımı ve işçilerden oluşurken, hemen hemen her meslek grubundan araştırmaya katılımın olduğu da görülmektedir.

Gelir değişkenine bakıldığında, katılımcıların %36'sı 0-2000 TL gelir düzeyinde, %32,6'sı 2001-3000 TL gelir düzeyinde, %20,2'si 3001-4000TL gelir düzeyinde, %8,2'si 4001-5000 TL gelir düzeyinde ve %3'ünün ise 5001 TL ve üzerinde gelir düzeyinde olduğu görülmektedir. Bu oranlara bakıldığında, katılımcıların %36'sının asgari ücretin altında bir gelir düzeyinde olduğu ve toplam %68,6'sının da 3000 TL altında gelir elde ettiği ortaya çıkmaktadır.

İkamet süresi değişkenine bakıldığında, katılımcıların %6,2'si 5 yıldır, %11,1'i 6-10 yıldır, %7,7'si 11-15 yıldır, %6,9'u 16-20 yıldır ve %68,1'inin de 21 yıl ve üzerinde bu yerlerde ikamet ettiği anlaşılmaktadır. Bu oranlara bakıldığında, katılımcıların %68,1 oranla büyük bölümünün 21 yıl ve üzerinde ikamet etme seçeneğinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Siyasi parti tercihi değişkenine göre, katılımcıların %45,7'si AKP, %14'ü CHP, %12,4'ü MHP, %8,1'i diğer ve %19,8'inin de belirtilmemiş olduğu gözlenmektedir. Bu oranlara bakıldığında, katılımcılar en yüksek oranla AKP seçeneği üzerinde yoğunlaşmakta olup ikinci en yoğun tercih edilen seçeneğin ise görüş bildirmeme yönünde olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 17: Uygulama Alanlarına İlişkin Bilgiler

	Değişken	Frekans	Yüzde (%)
Uzaklık	5- 30	1364	51,6
	31- 60	631	23,9
	61- 105	647	24,5
Nüfus Yoğunluğu	500- 2000	1297	49,1
	2001- 5000	560	21,2
	5001-26.000	785	29,7

Tablo 17'de uzaklık ve nüfus yoğunluğuna ilişkin bilgiler ayrıntılı olarak belirtilmekle beraber bu değişkenler katılımcılara anket uygulandıktan sonra eklenmiştir. Eklenme amacı ise araştırma alanını kategorize ederek, bu değişkenler ile anket boyutları arasındaki ilişkileri daha düzenli bir şekilde sunabilmektir. Buna istinaden uzaklık değişkenine bakıldığında, büyükşehre 5-30 km mesafede bulunan 21 mahalleden katılım oranı %51,6 olurken, 31-60 km mesafede bulunan 18 mahalleden katılım oranı %23,9 olmakta, 61-105 km mesafede bulunan 18 mahalleden katılım oranının ise %24,5 olduğu görülmektedir. Nüfus yoğunluğu değişkenine bakıldığında ise, 500-2000 nüfuslu olan 37 mahalleden katılım oranı %49,1 olurken, 2001-5000 nüfuslu olan 13 mahalleden katılım oranı %21,2 olmakta ve 5001-26000 nüfuslu olan 7 mahalleden katılım oranının ise %29,7 olduğu görülmektedir.

3.6.2. Vatandaş Algılarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistiksel Bulgular

Katılımcıların 6360 sayılı Büyükşehir Belediye Yasası'na ilişkin etkinlik, verimlilik, katılım, hizmet sorunu ve siyasi algıları, oluşan bu algıları sonucunda bu Yasa'ya karşı duydukları memnuniyetsizlik ve şikayetlere ilişkin ifadelerle verdikleri yanıtların ortalama ve standart sapmaları değerlendirilmektedir. Net bir düzey olarak ifade edilmese de, uygulamalarda genelde 3 değerinden daha yüksek bir standart sapmaya ulaşmış veriler, uç değerde veriler olarak belirtilmektedir (Kline, 1998: 9). Aritmetik ortalamalar yorumlanırken aralıklar genellikle 1,00-1,79 “oldukça düşük”, 1,80-2,59 “düşük”, 2,60-3,39 “orta”, 3,40-4,19 “yüksek”, 4,20-,00 aralığı ise “oldukça yüksek” olarak değerlendirilmektedir (Geçikli, 2012: 58). Anket formunda yer alan ifadelerin aşağıdaki tablolarda ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmıştır.

Tablo 18: Etkinlik Faktör (F1) İfadelerine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

DEĞİŞKEN	Ortalama	Standart Sapma
Etkinlik		
Büyükşehir belediyesi (il) sınırlarındaki beldelerin mahalleye dönüştürülmesini uygun buluyorum. (S2)	2,41	1,19
Büyükşehir belediyesi (il) sınırlarındaki il özel idarelerinin kapatılmasını uygun buluyorum. (S3)	2,62	1,09
Belde belediyelerinin kapatılıp mahalleye dönüştürülmesi biz vatandaşlar için olumlu bir karar olmuştur. (S9)	2,47	1,30
Mahallemizle ilgili problemlerin çözümünde ve hizmet sunumunda büyükşehir belediyesi daha etkin çalışmaktadır. (S12)	2,41	1,25
Büyükşehir belediyesi statüsüne geçilmesinin mahallemizde imar ve planlama bütünlüğü sağladığını düşünüyorum. (S13)	2,65	1,20
Büyükşehir belediyesi statüsüne geçilmesinin mahallemizde ulaşım planlamasında bütünlüğü sağladığını düşünüyorum. (S14)	2,66	1,29
Büyükşehir belediyesi statüsüne geçilmesinin mahallemizde altyapı planlamasında bütünlüğü sağladığını düşünüyorum. (S15)	2,54	1,27

1= Kesinlikle Katılmıyorum...5= Kesinlikle Katılıyorum

Tablo 18'de 6360 sayılı Yasa neticesinde mahalleye dönüştürülen beldelerde yaşayan katılımcıların, bu düzenlemeyle birlikte imar, ulaşım, altyapı gibi hizmetler ve hizmet sunumunun daha etkin olup olmadığına ilişkin algılarının değerlendirildiği bu faktörün içerisinde bulunan ifadelerin, ortalamaları ve standart sapmaları verilmiştir. Bunun sonucunda katılımcıların, faktörün içeriğinde yer alan maddelere 2,41 ila 2,66 şiddetinde cevaplar verdiği görülmüştür. Bu maddelerden “İl özel idarelerinin kapatılması”, “ulaşım planlamasında bütünlüğün sağlandığı” ve “imar ve planlama bütünlüğü sağlandığı” hususlarında verilen cevapların şiddetinin 2,60 değerinin üzerinde olması dolayısıyla orta düzeyde yani kararsızlık noktasında bulunduğu fakat diğer sorulara verilen cevapların şiddeti dolayısıyla orta düzeyden yani kararsızlıktan oldukça uzaklaştığı tam anlamıyla katılmama noktasında olduğu söylenebilir.

Tablo 19: Verimlilik Faktör (F2) İfadelerine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

DEĞİŞKEN	Ortalama	Standart Sapma
Verimlilik		
Büyükşehir belediyesi sınırlarının il sınırlarına kadar genişlemiş olması vatandaşa daha verimli hizmet sunulması açısından olumlu bir gelişmedir. (S1)	2,47	1,19
Büyükşehir belediye statüsüne geçilmesinin, hizmet maliyetlerini azalttığımı düşünüyorum. (S11)	2,52	1,22
Büyükşehir belediyesi düzenlemesine geçildikten sonra mahallemizde sunulan yerel hizmetlerin verimliliğinin arttığını düşünüyorum. (S16)	2,33	1,19
Yeni bağlandığımız ilçe belediyemizin mali ve fiziki kaynakları yeterlidir. (S36)	2,66	1,17
Yeni bağlandığımız ilçe belediyemiz mali ve fiziki kaynaklarını verimli kullanmaktadır. (S37)	2,56	1,25

1= Kesinlikle Katılmıyorum...5= Kesinlikle Katılıyorum

Tablo 19’da 6360 sayılı Yasa neticesinde mahalleye dönüştürülen beldelerde yaşayan katılımcıların, bu düzenlemenin maliyetleri azalttığı, verimliliği artırdığı ve yeni bağlandıkları belediyelerdeki kaynakların yeterli olduğuna ilişkin algılarının değerlendirildiği bu faktörün içerisinde bulunan ifadelerin, ortalamaları ve standart sapmaları verilmiştir. Bunun sonucunda katılımcıların, faktörün içeriğinde yer alan maddelere 2,33 ila 2,66 şiddetinde cevaplar verdiği görülmüştür. Dolayısıyla bu değerlerden yalnızca “yeni bağlandığımız ilçe belediyemizin mali ve fiziki kaynakları yeterlidir” maddesine 2,66 şiddetinde verilen cevapla orta düzeyde yani kararsızlık noktasında bulunduğu fakat diğer sorulara verilen cevapların şiddeti dolayısıyla orta düzeyden yani kararsızlıktan oldukça uzaklaşıldığı tam anlamıyla katılmama noktasında bulunduğu söylenebilir.

Tablo 20: Hizmet Sorunu Faktör (F3) İfadelerine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

DEĞİŞKEN	Ortalama	Standart Sapma
Hizmet Sorunu		
Eski beldeler/ yeni mahallelerin merkeze uzak olması alınan hizmetlerde sorun yaşanmasına neden olmaktadır. (S10)	3,45	1,26
Büyükşehir belediyesinin sorumluluk sahasının genişlemesi mahallemizde hizmet sunumunda aksamalara neden olmaktadır. (S18)	3,46	1,26
Beldemizin mahalleye dönüşmesi hizmet sorunlarını artırmıştır. (S22)	3,45	1,28
Beldemizin mahalleye dönüşmesinden sonra mahallemizde çöp, su, kanalizasyon gibi konularda sorun yaşamaktayız. (S24)	3,01	1,31
Beldemizin mahalleye dönüşmesinden sonra mahallemizde teknik ekipman ve araç- gereç sorunu yaşamaktayız. (S26)	3,33	1,32

1= Kesinlikle Katılmıyorum...5= Kesinlikle Katılıyorum

Tablo 20’de 6360 sayılı Yasa neticesinde mahalleye dönüştürülen beldelerde yaşayan katılımcıların, aldıkları hizmetler noktasında yaşadıkları sıkıntılara ilişkin algılarının

değerlendirildiği bu faktörün içerisinde bulunan ifadelerin, ortalamaları ve standart sapmaları verilmiştir. Bunun sonucunda katılımcıların, faktörün içeriğinde yer alan bütün ifadelerle 3'ün üzerinde yanıtlar verdikleri görülmüştür. Bunun anlamı tüm katılımcıların büyük bir çoğunluğunun bu Yasa'nın yürürlüğe girmesi neticesinde hizmet sunumunda sıkıntılar yaşandığına ilişkin kanaatlerinin bulunmasıdır. Katılımcıların, bu Yasa ile birlikte mahalleye dönüşen beldelerin merkeze uzak olması nedeniyle hizmetlerde sorun yaşanacağına, aksamalara neden olacağına ve hizmet sorunlarının artacağına 3,45 ve 3,46 şiddetinde cevaplar verdikleri görülmüş olup katılımcılar bu kanaatlere tam anlamıyla katılma noktasındadır. Bunun yanında katılımcıların bu mahallelerde teknik ekipman ve araç-gereç sorunu yaşama hususuna 3,33 şiddetinde cevap verdiği dolayısıyla bu değer kararsızlıktan uzaklaşmaya başladığı hatta katılma noktasına çok yakın olduğu söylenebilir. Fakat katılımcıların, yine bu Yasa'dan sonra çöp, su, kanalizasyon gibi konularda sorun yaşadıkları hususuna tam anlamıyla katıldıkları söylenemez. Çünkü bu maddenin ortalama değeri 3,01'dir ve bu değer orta düzeyi işaret etmekte olup dolayısıyla katılımcıların bu konuda kararsız kaldıklarını söylemek doğru olacaktır. Bunun nedeni de yüz yüze yapılan anket çalışmasına istinaden bu sorunların ortadan kaldırdığı mahalleler ile sorunların halen devam ettiği mahallelerin neredeyse yarı yarıya olduğu sonucuna bağlanabilir.

Tablo 21: Şikayet Faktör (F4) İfadelerine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

DEĞİŞKEN	Ortalama	Standart Sapma
Şikayet		
Beldemizin mahalleye dönüşmesi sonrasında, mahallemizde altyapı konusundaki şikâyetler artmıştır. (S19)	3,15	1,25
Beldemizin mahalleye dönüşmesi sonrasında, mahallemizde ulaşım konusundaki şikâyetler artmıştır. (S20)	3,00	1,30
Beldemizin mahalleye dönüşmesi sonrasında, mahallemizde imar düzenlemeleri konusundaki şikâyetler artmıştır. (S21)	3,10	1,22
Büyükşehir belediye statüsüne geçilmesinin, su faturalarına olumsuz yansımaları olmuştur ya da olacaktır. (S25)	3,36	1,32

1= Kesinlikle Katılmıyorum...5=Kesinlikle Katılıyorum

Tablo 21'de 6360 sayılı Yasa neticesinde mahalleye dönüştürülen beldelerde yaşayan katılımcıların altyapı, ulaşım, imar düzenlemeleri ve su faturaları noktasındaki şikayet algılarının değerlendirildiği bu faktörün içerisinde bulunan ifadelerin, ortalamaları ve standart sapmaları verilmiştir. Bunun sonucunda katılımcıların faktörün içeriğinde yer alan bütün ifadelerle 3'ün üzerinde fakat 3,00'e çok yakın cevaplar verdikleri belirlenmiştir. Bunun anlamı katılımcıların önemli bir kısmının, bu Yasa'nın yürürlüğe girmesi neticesinde altyapı, ulaşım ve imar düzenlemelerinde sıkıntı yaşandığı hususunda kararsız kaldıklarıdır. Fakat bunun yanında katılımcıların bu mahallelerdeki yeni uygulamanın, su faturalarına olumsuz yansımaları olmuştur ya da olacaktır hususuna 3,36 şiddetinde cevap verdiği dolayısıyla bu değer kararsızlıktan uzaklaşmaya başladığı hatta katılma noktasına çok yakın olduğu da tespit edilmiştir.

Tablo 22: Katılım Faktör (F5) İfadelerine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

DEĞİŞKEN	Ortalama	Standart Sapma
Katılım		
Büyükşehir belediye olmanın yönetici-vatandaş ilişkilerini güçlendirdiğini düşünüyorum. (S27)	2,59	1,22
Büyükşehir belediye hizmetlerinin eksikliği ile ilgili şikâyetlerimi yetkililere rahatlıkla iletebiliyorum ve dikkate almıyorum. (S30)	2,58	1,25
Büyükşehir belediyesi birçok hizmeti yaparken halkın görüşünü almaktadır. (S31)	2,22	1,20
Büyükşehir belediyelerine ulaşabilmek için yerel hizmet ofisleri açılmalıdır. (S32)	3,65	1,26

1= Kesinlikle Katılmıyorum...5= Kesinlikle Katılıyorum

Tablo 22’de 6360 sayılı Yasa neticesinde mahalleye dönüştürülen beldelerde yaşayan katılımcıların, yöneticilere ulaşması ve kararlara katılım noktasında yaşadıkları sıkıntılara ilişkin algılarının değerlendirildiği bu faktörün içerisinde bulunan ifadelerin, ortalamaları ve standart sapmaları verilmiştir. Bunun sonucunda katılımcıların faktörün içeriğinde yer alan “yönetici-vatandaş ilişkilerini güçlendirdiğini düşünüyorum” maddesine 2,59 şiddetinde cevap verdiği, “hizmetlerin eksikliği ile ilgili şikâyetlerimi yetkililere rahatlıkla iletebiliyorum ve dikkate almıyorum” maddesine 2,58 şiddetinde cevap verdiği ve “büyükşehir belediyesi birçok hizmeti yaparken halkın görüşünü almaktadır” maddesine 2,22 şiddetinde cevap verdiği dolayısıyla bu değerlerin orta düzeyden yani kararsızlıktan oldukça uzaklaştığı tam anlamıyla katılmama noktasında olduğu belirlenmiştir. Fakat katılımcıların yine bu Yasa ile birlikte belde belediyelerinin kapatılmasından sonra buralarda “yerel hizmet ofisleri açılması gerektiği” hususuna 3,65 şiddetinde verdiği cevapla tam anlamıyla katıldıkları anlaşılmıştır. Dolayısıyla vatandaşların, böyle bir uygulama olursa katılımın ve hizmetlerin daha iyi seviyede gerçekleştirilebileceğini düşündükleri sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 23: Memnuniyetsizlik Faktör (F6) İfadelerine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

DEĞİŞKEN	Ortalama	Standart Sapma
Memnuniyetsizlik		
Tüzel kişiliği kaldırılan (kapatılan) beldelerde yaşayan vatandaşlarda aidiyet sorunu yaşanmaktadır. (S4)	2,95	1,15
Büyükşehir belediye modeli öncesine geri dönmelidir. (S7)	3,27	1,28
Belde belediyeleri yeniden kurulmalıdır. (S8)	3,37	1,19
Büyükşehir belediyesi statüsüne geçilmesinin mahallemizde yazışmaları/ bürokrasiyi artırdığını düşünüyorum. (S17)	3,16	1,18

1= Kesinlikle Katılmıyorum...5=Kesinlikle Katılıyorum

Tablo 23’te 6360 sayılı Yasa neticesinde mahalleye dönüştürülen beldelerde yaşayan katılımcılarda aidiyet sorunu yaşanması ve bürokrasi noktasındaki memnuniyetsizlik algılarının ve

bu belde belediyelerinin tekrar kurulması hususlarının değerlendirildiği bu faktörün içerisinde bulunan ifadelerin, ortalamaları ve standart sapmaları verilmiştir. Bunun sonucunda katılımcıların faktörün içeriğinde yer alan maddelerden aidiyet ve bürokrasi sorunlarına yönelik 3,00 şiddetine çok yakın cevaplar verdikleri görülmüştür. Böylelikle katılımcıların büyük bir çoğunluğunun, bu Yasa'nın yürürlüğe girmesi neticesinde bu iki noktada sıkıntı yaşandığı hususunda kararsız kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Fakat bunun yanında katılımcıların bu mahallelerdeki yeni uygulamadan geri dönülmesi ve belde belediyelerinin tekrar kurulması konusunda verdikleri cevapların şiddeti dolayısıyla bu değerlerin kararsızlıktan uzaklaşmaya başladığı hatta katılma noktasına çok yakın olduğu söylenebilir.

Tablo 24: Siyasi Faktör (F7) İfadelerine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

DEĞİŞKEN	Ortalama	Standart Sapma
Siyasi		
Belde belediyelerinin mahalleye dönüştürülmesi ile ilgili düzenleme siyasi parti ve kişilere fayda sağlamak amacıyla yapılmıştır. (S6)	3,07	1,30
Büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasındaki siyasi çekişmeler mahallemizde sunulan hizmeti olumsuz etkilemektedir. (S23)	3,06	1,28
Büyükşehir yönetimine geçilmesiyle kapatılan belde belediyelerinin temsil imkânı azalmıştır.(temsil adaletsizliği) (S28)	3,26	1,15
Büyükşehir belediye düzenlemesi yerel demokrasi açısından uygun değildir. (S29)	3,11	1,23

1= Kesinlikle Katılmıyorum...5= Kesinlikle Katılıyorum

Tablo 24'te 6360 sayılı Yasa neticesinde mahalleye dönüştürülen beldelerde yaşayan katılımcıların siyasi algılarının değerlendirildiği bu faktörün içerisinde bulunan ifadelerin, ortalamaları ve standart sapmaları verilmiştir. Bunun sonucunda katılımcıların faktörün içeriğinde yer alan tüm maddelere 3'ün üzerinde fakat 3,00'e çok yakın oranlarda yanıtlar verdikleri belirlenmiştir. Bunun anlamı katılımcıların önemli bir kısmının, bu Yasa'nın yürürlüğe girmesi neticesinde siyasi noktalarda sıkıntı yaşandığı hususunda kararsız kaldıkları sonucunun ortaya çıkmasıdır ve bu da uygulamaya katılan vatandaş kitlesinin bu konular hakkında fazla fikir sahibi olmadığı hususuna bağlanabilir.

Tablo 25: Faktör Analizine Göre Ölçekten Çıkarılan İfadelere İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

DEĞİŞKEN	Ortalama	Standart Sapma
Belde belediyelerinin mahalleye dönüştürülmesi ile ilgili düzenleme kamu yararına olmuştur. (S5)	2,67	1,24
Beldemizin mali kaynakları yeterliydi. (S33)	3,09	1,12

Tablo 25: (Devamı)

DEĞİŞKEN	Ortalama	Standart Sapma
Beldemizin fiziki kaynakları yeterliydi. (S34)	3,19	1,11
Beldemiz mali ve fiziki kaynaklarını verimli kullanmaktaydı. (S35)	3,19	1,21

1= Kesinlikle Katılmıyorum...5= Kesinlikle Katılıyorum

Tablo 25'te faktör analizine göre ölçekten çıkarılan ifadelerle ilgili vatandaşların verdiği cevaplarla ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir.

3.6.3. Normal Dağılım Analizi

Verilerin dağılımının normal veya normale yakın olması istatistiksel birçok testin uygulanabilmesini sağlamaktadır. Ortalaması "0" ve standart sapması "1" olan dağılım standart normal dağılımı ifade etmekte ve çan şeklinde bir frekans eğrisine sahip olmaktadır (Kalaycı vd., 2005: 53-54). Diğer bir ifadeyle grafiğinin şekli, çan eğrisini oluşturan dağılıma normal dağılım adı verilmektedir (Can, 2018: 41).

İstatistiksel farklı uygulamalar kullanılarak normallik değerlendirilebilmekte olup bunlardan birisi de çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) katsayılarının değerlendirilmesidir (Çokluk vd., 2012: 6). Basıklık, verilerin tepe noktalarının dikliği ya da düzlüğü hususunda bilgi veren ölçüttür. Çarpıklık, ise dağılımda verilerin simetrisinin ortalama etrafında ne derece saptığını belirleyen ölçüttür (Kalaycı vd., 2005: 58).

Çarpıklık ve basıklık katsayılarının "0" olduğu normal dağılımda bu katsayıların -1.0 ile +1.0 arasında olmasının da normalliği bozmadığı söylenebilir (Hair vd., 2014: 34-35). Diğer taraftan Tabachnick ve Fidell (2013) tarafından da çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1,5 ile +1,5 arasında olmasının da normalliği bozmayacağı savunulur.

Tablo 26: Normallik Dağılımı Analiz Sonuçları

		İstatistik	Std. Hata
Etkinlik Boyutu (F1)	Ortalama (Mean)	2,5432	,01706
	Çarpıklık (Skewness)	,496	,048
	Basıklık (Kurtosis)	-,379	,095
Verimlilik Boyutu (F2)	Ortalama (Mean)	2,5137	,01647
	Çarpıklık (Skewness)	,451	,048
	Basıklık (Kurtosis)	-,447	,095

Tablo 26: (Devamı)

		İstatistik	Std. Hata
Hizmet Sorunu Boyutu (F3)	Ortalama (Mean)	3,3448	,01887
	Çarpıklık (Skewness)	-,336	,048
	Basıklık (Kurtosis)	-,728	,095
Şikayet Boyutu (F4)	Ortalama (Mean)	3,1579	,01821
	Çarpıklık (Skewness)	-,119	,048
	Basıklık (Kurtosis)	-,574	,095
Katılım Boyutu (F5)	Ortalama (Mean)	2,7657	,01537
	Çarpıklık (Skewness)	,496	,048
	Basıklık (Kurtosis)	,213	,095
Memnuniyetsizlik Boyutu (F6)	Ortalama (Mean)	3,1925	,01560
	Çarpıklık (Skewness)	-,214	,048
	Basıklık (Kurtosis)	-,483	,095
Siyasi Boyut (F7)	Ortalama (Mean)	3,1306	,01641
	Çarpıklık (Skewness)	-,136	,048
	Basıklık (Kurtosis)	-,516	,095

Tablo 26’da görüldüğü üzere çarpıklık ve basıklık değerleri itibariyle verilerin normal ya da normale yakın olduğu tespit edilmiş ve çalışmada bu doğrultuda analizler kullanılmıştır.

3.6.4. Güvenilirlik ve Geçerlilik Analizi

Bir ölçeğin ya da testin ölçmeyi planladığı şeyi istikrarlı ve tutarlı bir şekilde ölçme derecesine güvenilirlik adı verilmektedir (Altunışık vd., 2010: 122; Tekin, 2007: 28). Diğer taraftan güvenilirlik, bir araştırmada kullanılan veri toplama tekniklerinin aynı konuda daha sonra yapıldığında da aynı veya benzer sonuçlar vermesi özelliğidir (Aziz, 2010: 58).

Güvenilirliğin hesaplanabilmesi için birçok yöntem bulunmaktadır. Bugün bilimsel araştırmalarda en çok kullanılan Alfa Modeli (Cronbach Alpha Coefficient)’dir (Lorcu, 2015: 207). Bu model, ölçekte yer alan k sorunun homojen bir yapıda olan bir bütünü ifade etme durumunu araştırmaktadır. Alfa modeli, ağırlıklı standart değişim ortalaması olup, bir ölçekte yer alan k sorunun varyansları toplamının genel varyansa oranlanması sonucunda tespit edilir (Kalaycı vd., 2005: 405). 0 ile 1 arasında değerler alabilen alfa değerinin, kabul edilebilir değerinin de en az 0,7 olması beklenmektedir. Fakat bazı çalışmalarda bu değer en az 0,5 olabileceği çeşitli araştırmacılar tarafından ileri sürülmüştür (Altunışık vd., 2010: 124). Alfa (α) katsayısının aldığı değerlere göre ölçeğin güvenilirliği aşağıdaki gibi yorumlanmaktadır (Kalaycı vd., 2005: 405);

- $0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir,
- $0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçeğin güvenilirliği düşüktür,

- $0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir,
- $0,80 \leq \alpha < 1$ ise ölçek yüksek düzeyde güvenilir bir ölçektir.

Geçerlilik, bir testin ölçmek istediği özelliği ölçebilme yeterliliği ile ilgili bir kavramdır (Lorcu, 2015: 207). Geçerlilik, bir ölçek ya da testin ölçülmeyi planladığı şeyi ölçme derecesi diye tanımlanabilir (Altunışık vd., 2010: 121). Bir başka ifade ile geçerlilik, araştırmada kullanılan ölçeğin, ölçülmesi gereken şeyi gerçekten ölçebilmesi (Balcı, 2005: 102) ve ölçmenin doğru yöntemle, doğru bir biçimde yapıp yapılmadığı ile ilgilidir (Tekin, 2007: 26).

Tablo 27: Güvenilirlik Analizi Değeri

Cronbach's Alpha	N of Items
,736	33

Tablo 27'den anlaşılacağı üzere anketin tamamına ilişkin uygulanan genel güvenilirlik analizinin 0,736 değerine ulaştığı görülmüş olup, bu çıkan değer yukarıda bahsettiğimiz $0,60 \leq \alpha < 0,80$ değerleri arasında olması nedeniyle ölçeğimizin oldukça güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3.6.5. Açımlayıcı Faktör Analizi

Faktör analizi, birbiriyle ilişkili birçok değişkeni bir araya getirerek kavramsal bakımdan anlamlı yeni değişkenler (faktörler/boyutlar) bulmayı amaçlayan istatistiksel bir tekniktir. Faktör analizi açımlayıcı ve doğrulayıcı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Büyüköztürk, 2003: 117). Açımlayıcı faktör analizi ile belirli bir faktör altında yer alan göstergelerin, kuramsal yapının göstergeleri olup olmadığını test ederken, doğrulayıcı faktör analizi ile kuramsal yapı doğrultusunda oluşturulan ölçme aracından ulaşılan verilerle, söz konusu yapının doğrulanıp doğrulanmadığını test etmeye çalışmaktadır (Çokluk vd., 2012: 177).

Toplanan verilerin faktör analizi açısından uygunluğunu değerlendirebilmek maksadıyla korelasyon matrisinin oluşturulması, Barlett testi ve Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testleri gibi yöntemler kullanılmaktadır. KMO testi, gözlenen korelasyon katsayıları büyüklüğü ile kısmi korelasyon katsayılarının büyüklüğünü mukayese eden bir indekstir. Yapılan çalışmalarda KMO değeri 0,50 altındayken kabul edilemezken, 0,60 “orta”, 0,70 “iyi”, 0,80 “çok iyi”, 0,90 “mükemmel” olarak değerlendirilir (Kalaycı vd., 2005: 321-322).

Tablo 28: KMO ve Bartlett's Testi Değerleri

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,918
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	36253,793
	df	666
	Anlamlılık düzeyi (Sig.)	,000

Tablo 28’de görüldüğü üzere çalışmada KMO testi %91,8 (0,918) sonucunu vermiş, $0,918 > 0,50$ olduğu için bu veri setinin faktör analizine uygun olduğu belirlenmiştir. Bir diğer uygulayacağımız test Bartlett testi olup bu testin de verdiği değer (sig. değeri: 0,000) açısından anlamlı olduğu görülmüştür. Bunun anlamı değişkenler arasında yüksek korelasyonun olduğu ve elimizdeki verilerin faktör analizine uygun olduğudur.

Yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda sekiz boyut elde edilmiş olup bu boyutlardan birinde yer alan soruların diğer boyutlarla anlamsal bir bütünlük oluşturduğu görülmüş ve bu boyuttaki sorular anlamlı olarak diğer boyutlara dağıtılmıştır. Bu bağlamda anket yedi boyuta ayrılmış ve bu boyutlar; etkinlik, verimlilik, hizmet sorunu, şikayet, katılım, memnuniyetsizlik ve siyasi boyut olmak üzere adlandırılmıştır. Bunun yanında yapılan faktör analizi sonucunda anketten 5, 33, 34 ve 35. sorular çıkarılmıştır. Anketin tamamına uygulanan açımlayıcı faktör analizi sonucunda açıklanan varyans oranı %56,757 olarak bulunmuştur.

3.6.6. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bağımsız t-Testi Bulguları

Çalışmanın bu aşamasında araştırmaya katılan, Trabzon’da tüzel kişiliği kapatılan 57 belde belediyesinde yaşayan vatandaşların ankette yer alan cinsiyet değişkeni açısından etkinlik, verimlilik, hizmet sorunu, şikayet, katılım, memnuniyetsizlik ve siyasi boyutlara ilişkin algıları iki ortalama arasında anlamlı fark görülüp görülmediğini test etmek amacıyla kullanılan t-Testiyle analiz edilmiştir. Bu kapsamda cinsiyet değişkeni açısından aşağıdaki hipotezler kurulmuştur.

H_{1a}: Vatandaşların etkinlik algısı cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H_{2a}: Vatandaşların verimlilik algısı cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H_{3a}: Vatandaşların hizmet sorunu algısı cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H_{4a}: Vatandaşların şikayet algısı cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H_{5a}: Vatandaşların katılım algısı cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H_{6a}: Vatandaşların memnuniyetsizlik algısı cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H_{7a}: Vatandaşların siyasi algısı cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

Tablo 29: Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bağımsız t-Testi Bulguları

	Grup	N	Ortalama	Std. Sapma	t	df	Sig. (2-tailed)
Etkinlik Boyutu (F1)	Erkek	1696	2,4944	,87420	-3,837	2640	,000
	Kadın	946	2,6306	,87561	-3,835	1951,607	
Verimlilik Boyutu (F2)	Erkek	1696	2,4614	,85101	-4,262	2640	,000
	Kadın	946	2,6074	,83108	-4,291	1993,463	
Hizmet Sorunu Boyutu (F3)	Erkek	1696	3,3690	,96771	1,716	2640	,086
	Kadın	946	3,3015	,97283	1,713	1945,584	
Şikayet Boyutu (F4)	Erkek	1696	3,1568	,92965	-,080	2640	,936
	Kadın	946	3,1599	,94778	-,080	1922,706	
Katılım Boyutu (F5)	Erkek	1696	2,7404	,78871	-2,205	2640	,028
	Kadın	946	2,8110	,79068	-2,203	1950,157	
Memnuniyetsizlik Boyutu (F6)	Erkek	1696	3,2101	,82659	1,509	2640	,122
	Kadın	946	3,1609	,75553	1,548	2104,950	
Siyasi Boyut (F7)	Erkek	1696	3,1602	,86450	2,421	2640	,013
	Kadın	946	3,0774	,80204	2,473	2079,715	

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı

Tablo 29'da görüldüğü üzere cinsiyet değişkeni ile vatandaşların hizmet sorunu, şikayet ve memnuniyetsizlik boyutlarına ilişkin algılarında $p < 0,05$ önem düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanamamıştır. Bu bağlamda H_{3a} , H_{4a} ve H_{6a} hipotezleri reddedilmiştir. Cinsiyet değişkeni ile vatandaşların etkinlik, verimlilik, katılım ve siyasi boyutlara ilişkin algılarında $p < 0,05$ önem düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Dolayısıyla H_{1a} , H_{2a} , H_{5a} ve H_{7a} hipotezleri kabul edilmiştir. Bu anlamlı farklılık tespit edilen etkinlik, verimlilik ve katılım boyutlarına ilişkin erkeklerin algılarının kadınlara oranla daha düşük olduğu yani bu boyutlarda yer alan ifadeler daha az katıldıkları, siyasi boyutta yer alan ifadeler ise her iki grubun da orta düzeyde katıldıkları yani karasız kaldıkları fakat yine de erkeklerin kadınlara oranla buradaki ifadeler katılımlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

3.6.7. Tek Yönlü Varyans (One-Way Anova) Analizine Ait Bulgular

Tek yönlü varyans analizi, ilişkisiz iki veya daha fazla örneklem ortalaması arasındaki farkın anlamlı bir biçimde farklı olup olmadığını analiz etmek amacıyla kullanılan istatistiksel bir yöntemdir (Büyüköztürk, 2003: 44). Sig. değeri %5 anlamlılık düzeyi için 0,05'ten, %1 anlamlılık düzeyi için 0,01'den küçük ise karşılaştırılan gruplar arasında anlamlı bir fark görüldüğü, bu değerlerden büyük ise karşılaştırılan gruplar arasında anlamlı bir fark görülmediği tespit edilir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2007: 220).

Kısaca bu analiz grupların ortalamaları arasında fark görülüp görülmediğini ifade etmektedir. Sadece iki grup arasında fark olsa, diğer gruplar arasında fark olmasa da ANOVA "gruplar

arasında anlamlı farklılık vardır” sonucunu verecektir (Kalaycı vd., 2005: 135). İki grup arasında anlamlı fark bulunan değişkenlerde bu farklılığın nereden kaynaklandığını görebilmek amacıyla post-hoc istatistiğinden yararlanılır. Bunun için bu çalışmada da post-hoc istatistiği Tukey testinden yararlanılmıştır.

3.6.7.1. Yaş Değişkeni Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

Burada demografik özelliklerden olan yaş ve uyguladığımız anketin tüm boyutlarına dair yapılan tek yönlü varyans analizi bulguları ortaya koyulmuştur. Bu bağlamda yaş değişkeni açısından aşağıdaki hipotezler kurulmuştur.

- H_{1b}**: Vatandaşların etkinlik algısı yaşa göre farklılık göstermektedir.
H_{2b}: Vatandaşların verimlilik algısı yaşa göre farklılık göstermektedir.
H_{3b}: Vatandaşların hizmet sorunu algısı yaşa göre farklılık göstermektedir.
H_{4b}: Vatandaşların şikayet algısı yaşa göre farklılık göstermektedir.
H_{5b}: Vatandaşların katılım algısı yaşa göre farklılık göstermektedir.
H_{6b}: Vatandaşların memnuniyetsizlik algısı yaşa göre farklılık göstermektedir.
H_{7b}: Vatandaşların siyasi algısı yaşa göre farklılık göstermektedir.

Tablo 30: Yaş Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

		N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata	95% Ortalama Güven Aralığı		F	Sig.
						Alt Sınır	Üst Sınır		
Etkinlik Boyutu (F1)	22- 30	474	2,5799	,88279	,04055	2,5002	2,6595	3,443	,004
	31- 37	586	2,5985	,91631	,03785	2,5241	2,6728		
	38- 44	406	2,6105	,91967	,04564	2,5208	2,7002		
	45- 54	452	2,4058	,81677	,03842	2,3303	2,4813		
	55- 64	426	2,5309	,85497	,04142	2,4494	2,6123		
	65+	298	2,5105	,82898	,04802	2,4160	2,6051		
	Total	2642	2,5432	,87698	,01706	2,5097	2,5767		
Verimlilik Boyutu (F2)	22- 30	474	2,5608	,87148	,04003	2,4821	2,6394	3,020	,010
	31- 37	586	2,4867	,86386	,03569	2,4166	2,5568		
	38- 44	406	2,6025	,87291	,04332	2,5173	2,6876		
	45- 54	452	2,3987	,81128	,03816	2,3237	2,4737		
	55- 64	426	2,5277	,80284	,03890	2,4512	2,6042		
	65+	298	2,5255	,83538	,04839	2,4303	2,6207		
	Total	2642	2,5137	,84667	,01647	2,4814	2,5460		

Tablo 30: (Devamı)

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata	95% Ortalama Güven Aralığı		F	Sig.	
					Alt Sınır	Üst Sınır			
Hizmet Sorunu Boyutu (F3)	22- 30	474	3,2603	,94741	,04352	3,1748	3,3458	8,111	,000
	31- 37	586	3,2126	,97408	,04024	3,1336	3,2917		
	38- 44	406	3,2951	,99972	,04962	3,1975	3,3926		
	45- 54	452	3,3960	,96174	,04524	3,3071	3,4849		
	55- 64	426	3,4432	,98316	,04763	3,3496	3,5368		
	65+	298	3,5886	,88839	,05146	3,4873	3,6899		
	Total	2642	3,3448	,96990	,01887	3,3078	3,3818		
Şikayet Boyutu (F4)	22- 30	474	3,1266	,91445	,04200	3,0440	3,2091	1,136	,339
	31- 37	586	3,0951	,95049	,03926	3,0180	3,1723		
	38- 44	406	3,1792	,96084	,04769	3,0854	3,2729		
	45- 54	452	3,1715	,91272	,04293	3,0871	3,2558		
	55- 64	426	3,2160	,98758	,04785	3,1219	3,3100		
	65+	298	3,1988	,86195	,04993	3,1006	3,2971		
	Total	2642	3,1579	,93600	,01821	3,1222	3,1936		
Katılım Boyutu (F5)	22- 30	474	2,8170	,80768	,03710	2,7441	2,8899	2,080	,065
	31- 37	586	2,7986	,79822	,03297	2,7339	2,8634		
	38- 44	406	2,7882	,83320	,04135	2,7069	2,8695		
	45- 54	452	2,6698	,73427	,03454	2,6019	2,7377		
	55- 64	426	2,7424	,76183	,03691	2,6698	2,8149		
	65+	298	2,7676	,79872	,04627	2,6766	2,8587		
	Total	2642	2,7657	,78999	,01537	2,7356	2,7958		
Memnuniyetsizlik Boyutu (F6)	22- 30	474	3,0844	,81800	,03757	3,0106	3,1582	4,782	,000
	31- 37	586	3,1203	,78639	,03249	3,0565	3,1841		
	38- 44	406	3,2118	,79974	,03969	3,1338	3,2898		
	45- 54	452	3,2533	,81473	,03832	3,1780	3,3286		
	55- 64	426	3,2594	,82848	,04014	3,1805	3,3383		
	65+	298	3,2919	,72323	,04190	3,2095	3,3744		
	Total	2642	3,1925	,80207	,01560	3,1619	3,2231		
Siyasi Boyut (F7)	22- 30	474	3,0759	,86742	,03984	2,9977	3,1542	2,709	,019
	31- 37	586	3,0870	,88741	,03666	3,0150	3,1590		
	38- 44	406	3,0973	,83615	,04150	3,0157	3,1789		
	45- 54	452	3,1294	,80403	,03782	3,0551	3,2037		
	55- 64	426	3,1948	,81757	,03961	3,1170	3,2727		
	65+	298	3,2584	,80790	,04680	3,1663	3,3505		
	Total	2642	3,1306	,84345	,01641	3,0984	3,1628		

*p<0,05 düzeyinde anlamlı

Tablo 30’da görüldüğü üzere yaş değişkeni açısından şikayet ve katılım boyutları ile vatandaş algıları arasında anlamlılık (Sig.) değeri olan p<0,05 şartını sağlamadıklarından anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Dolayısıyla H_{4b} ve H_{5b} hipotezleri reddedilmiştir. Fakat yaş değişkeni ile etkinlik, verimlilik, hizmet sorunu, memnuniyetsizlik ve siyasi boyutlar arasındaki anlamlılık (Sig.) değeri

ise $p < 0,05$ şartını sağladığından dolayı bunlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda H_{1b} , H_{2b} , H_{3b} , H_{6b} ve H_{7b} hipotezleri kabul edilmiştir. Bu farklılığa hangi grupların neden olduğu aşağıdaki Tukey tablolarında ayrıntılı olarak belirtilmiştir.

Tablo 31: Yaş Değişkeni ve Etkinlik Boyutu Arasında Fark Oluşturan Gruplara İlişkin Tukey Testi Bulguları

Bağımlı Değişken	(I) Yaş	(J) Yaş	Ortalama Fark (I- J)	Std. Hata	Sig.
Etkinlik Boyutu (F1)	22- 30	31- 37	-,01862	,05405	,999
		38- 44	-,03062	,05917	,996
		45- 54	,17405*	,05752	,030
		55- 64	,04902	,05841	,960
		65+	,06932	,06468	,893
	31- 37	38- 44	-,01200	,05650	1,000
		45- 54	,19267*	,05477	,006
		55- 64	,06764	,05571	,830
		65+	,08794	,06225	,719
	38- 44	45- 54	,20467*	,05983	,008
		55- 64	,07963	,06068	,778
		65+	,09994	,06674	,666
	45- 54	55- 64	-,12504	,05908	,279
		65+	-,10473	,06529	,596
	55- 64	65+	,02031	,06608	1,000

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı

Tablo 31’de yapılan Tukey analizi sonucunda yaş ve etkinlik boyutu arasındaki anlamlı farkın üç gruptan kaynaklandığı görülmüştür. Bunlardan birincisi 22-30 yaş ile 45-54 yaş aralığında olan vatandaşların algılarındaki fark, ikincisi 31-37 yaş ile 45-54 yaş aralığında olanların algıları ve son olarak 38-44 ile 45-54 yaş aralığında olan vatandaşların algılarında fark olduğu tespit edilmiştir. Bu yargıya anlamlılık (Sig.) değerlerinin $p < 0,05$ değerini sağladığı için ulaşılmıştır. Tablo 30’a bakıldığında tüm yaş gruplarının etkinlik algısının düşük olduğu ancak 45-54 yaş aralığında olanların etkinlik algısının diğerlerine nazaran daha da düşük olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 32: Yaş Değişkeni ve Verimlilik Boyutu Arasında Fark Oluşturan Gruplara İlişkin Tukey Testi Bulguları

Bağımlı Değişken	(I) Yaş	(J) Yaş	Ortalama Fark (I- J)	Std. Hata	Sig.
Verimlilik Boyutu (F2)	22- 30	31- 37	,07407	,05220	,716
		38- 44	-,04170	,05714	,978
		45- 54	,16209*	,05556	,041
		55- 64	,03306	,05642	,992
		65+	,03526	,06247	,993

Tablo 32: (Devamı)

Bağımlı Değişken	(I) Yaş	(J) Yaş	Ortalama Fark (I- J)	Std. Hata	Sig.
Verimlilik Boyutu (F2)	31- 37	38- 44	-,11577	,05457	,276
		45- 54	,08802	,05290	,556
		55- 64	-,04101	,05380	,974
		65+	-,03881	,06012	,987
	38- 44	45- 54	,20379*	,05778	,006
		55- 64	,07476	,05861	,798
		65+	,07696	,06446	,840
	45- 54	55- 64	-,12903	,05706	,211
		65+	-,12683	,06306	,336
	55- 64	65+	,00220	,06382	1,000

*p<0,05 düzeyinde anlamlı

Tablo 32’de yapılan Tukey analizi sonucunda yaş ve verimlilik boyutu arasındaki anlamlı farkın iki gruptan kaynaklandığı saptanmıştır. Bunlardan ilki 22-30 yaş ile 45-54 yaş aralığında olan vatandaşların algılarındaki fark ve ikincisi 38-44 ile 45-54 yaş aralığında olan vatandaşların algılarında fark olduğu tespit edilmiştir. Bu yargıya anlamlılık (Sig.) değerlerinin p<0,05 değerini sağladığı için ulaşılmıştır. Tablo 30’a bakıldığında tüm yaş gruplarının verimlilik algısının düşük olduğu ancak 45-54 yaş aralığında olanların verimlilik algısının diğerlerine nazaran daha da düşük olduğu görülmüştür.

Tablo 33: Yaş Değişkeni ve Hizmet Sorunu Boyutu Arasında Fark Oluşturan Gruplara İlişkin Tukey Testi Bulguları

Bağımlı Değişken	(I) Yaş	(J) Yaş	Ortalama Fark (I- J)	Std. Hata	Sig.
Hizmet Sorunu Boyutu (F3)	22- 30	31- 37	,04771	,05952	,967
		38- 44	-,03474	,06515	,995
		45- 54	-,13568	,06334	,266
		55- 64	-,18285	,06432	,051
		65+	-,32825*	,07123	,000
	31- 37	38- 44	-,08245	,06221	,771
		45- 54	-,18339*	,06031	,029
		55- 64	-,23056*	,06134	,002
		65+	-,37596*	,06855	,000
	38- 44	45- 54	-,10094	,06588	,643
		55- 64	-,14812	,06682	,230
		65+	-,29352*	,07349	,001
	45- 54	55- 64	-,04717	,06506	,979
		65+	-,19257	,07189	,080
	55- 64	65+	-,14540	,07276	,343

*p<0,05 düzeyinde anlamlı

Tablo 33'te yapılan Tukey analizi sonucunda yaş ve hizmet sorunu boyutu arasındaki anlamlı farkın beş gruptan kaynaklandığı görülmüştür. Bunlardan birincisi 22-30 yaş ile 65+ yaş aralığında olan vatandaşların algılarındaki fark, ikincisi 31-37 yaş ile 45-54, 31-37 yaş ile 55-64 ve 31-37 yaş ile 65+ yaş aralığında olanların algıları ve son olarak 38-44 ile 65+ yaş aralığında olan vatandaşların algılarında fark olduğu tespit edilmiştir. Bu yargıya anlamlılık (Sig.) değerlerinin $p<0,05$ değerini sağladığı için ulaşılmıştır. Tablo 30'a bakıldığında tüm yaş gruplarının hizmet sorunu algısının yüksek olduğu ancak 55-64 ve 65 yaş üzeri yaş aralığında olanların sorun algısının diğerlerine nazaran daha da yüksek olduğu ve bu sorun algısının yaş ilerledikçe arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 34: Yaş Değişkeni ve Memnuniyetsizlik Boyutu Arasında Fark Oluşturan Gruplara İlişkin Tukey Testi Bulguları

Bağımlı Değişken	(I) Yaş	(J) Yaş	Ortalama Fark (I- J)	Std. Hata	Sig.
Memnuniyetsizlik Boyutu (F6)	22- 30	31- 37	-,03592	,04937	,979
		38- 44	-,12743	,05404	,172
		45- 54	-,16893*	,05254	,017
		55- 64	-,17500*	,05336	,013
		65+	-,20756*	,05908	,006
	31- 37	38- 44	-,09152	,05161	,483
		45- 54	-,13301	,05003	,084
		55- 64	-,13908	,05089	,069
		65+	-,17164*	,05686	,031
	38- 44	45- 54	-,04150	,05465	,974
		55- 64	-,04757	,05543	,956
		65+	-,08012	,06096	,777
	45- 54	55- 64	-,00607	,05397	1,000
		65+	-,03863	,05964	,987
	55- 64	65+	-,03256	,06036	,995

* $p<0,05$ düzeyinde anlamlı

Tablo 34'te yapılan Tukey analizi sonucunda yaş ve memnuniyetsizlik boyutu arasındaki anlamlı farkın dört gruptan kaynaklandığı görülmüştür. Bunlardan birincisi 22-30 yaş ile 45-54, 22-30 yaş ile 55- 64, 22-30 yaş ile 65+ yaş aralığında olan vatandaşların algılarındaki fark ve 31- 37 yaş ile 65+ yaş aralığında olanların algılarında fark olduğu ortaya çıkmıştır. Bu yargıya anlamlılık (Sig.) değerlerinin $p<0,05$ değerini sağladığı için tespit edilmiştir. Tablo 30'a bakıldığında tüm yaş gruplarının memnuniyetsizlik algısının yüksek olduğu ve bu memnuniyetsizliğin yaş ilerledikçe arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 35: Yaş Değişkeni ve Siyasi Boyut Arasında Fark Oluşturan Gruplara İlişkin Tukey Testi Bulguları

Bağımlı Değişken	(I) Yaş	(J) Yaş	Ortalama Fark (I- J)	Std. Hata	Sig.
Siyasi Boyut (F7)	22- 30	31- 37	-,01108	,05202	1,000
		38- 44	-,02134	,05694	,999
		45- 54	-,05348	,05536	,929
		55- 64	-,11889	,05622	,280
		65+	-,18244*	,06225	,040
	31- 37	38- 44	-,01026	,05438	1,000
		45- 54	-,04239	,05272	,967
		55- 64	-,10780	,05362	,336
		65+	-,17136*	,05991	,049
	38- 44	45- 54	-,03213	,05758	,994
		55- 64	-,09755	,05841	,552
		65+	-,16110	,06424	,122
	45- 54	55- 64	-,06541	,05686	,860
		65+	-,12896	,06284	,313
	55- 64	65+	-,06355	,06359	,918

*p<0,05 düzeyinde anlamlı

Tablo 35'te yapılan Tukey analizi sonucunda yaş ve siyasi boyut arasındaki anlamlı farkın iki gruptan kaynaklandığı saptanmıştır. Bunlardan ilki 22-30 yaş ile 65+ yaş aralığında olan vatandaşların algılarındaki fark ve ikincisi 31-37 yaş ile 65+ yaş aralığında olanların algılarında fark olduğu, bu yargı da anlamlılık (Sig.) değerlerinin p<0,05 değerini sağladığı için tespit edilmiştir. Tablo 30'a bakıldığında siyasi algının yaş ilerledikçe arttığı ortaya çıkmıştır.

3.6.7.2. Öğrenim Durumu Değişkeni Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

Burada demografik özelliklerden olan öğrenim durumu ve uyguladığımız anketin tüm boyutlarına dair yapılan tek yönlü varyans analizi bulguları ortaya koyulmuştur. Bu bağlamda öğrenim durumu değişkeni açısından aşağıdaki hipotezler kurulmuştur.

- H_{1c}**: Vatandaşların etkinlik algısı öğrenim durumuna göre farklılık göstermektedir.
- H_{2c}**: Vatandaşların verimlilik algısı öğrenim durumuna göre farklılık göstermektedir.
- H_{3c}**: Vatandaşların hizmet sorunu algısı öğrenim durumuna göre farklılık göstermektedir.
- H_{4c}**: Vatandaşların şikayet algısı öğrenim durumuna göre farklılık göstermektedir.
- H_{5c}**: Vatandaşların katılım algısı öğrenim durumuna göre farklılık göstermektedir.
- H_{6c}**: Vatandaşların memnuniyetsizlik algısı öğrenim durumuna göre farklılık göstermektedir.
- H_{7c}**: Vatandaşların siyasi algısı öğrenim durumuna göre farklılık göstermektedir.

Tablo 36: Öğrenim Durumu Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

		N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata	95% Ortalama Güven Aralığı		F	Sig.
						Alt Sınır	Üst Sınır		
Etkinlik Boyutu (F1)	Okuma yazma bilmiyor	94	2,5638	,72431	,07471	2,4155	2,7122	2,228	,023
	Okuma yazma biliyor	160	2,7089	,86086	,06806	2,5745	2,8433		
	İlkokul	558	2,5614	,85467	,03618	2,4904	2,6325		
	Ortaokul	348	2,4626	,84453	,04527	2,3736	2,5517		
	Lise	780	2,4734	,88514	,03169	2,4112	2,5357		
	Ön Lisans	288	2,6121	,86567	,05101	2,5117	2,7125		
	Lisans	338	2,5900	,94499	,05140	2,4889	2,6911		
	Yüksek Lisans	64	2,6518	,95234	,11904	2,4139	2,8897		
	Doktora	12	2,6429	1,08882	,31432	1,9511	3,3347		
	Total	2642	2,5432	,87698	,01706	2,5097	2,5767		
Verimlilik Boyutu (F2)	Okuma yazma bilmiyor	94	2,5787	,75261	,07763	2,4246	2,7329	,843	,564
	Okuma yazma biliyor	160	2,5200	,84621	,06690	2,3879	2,6521		
	İlkokul	558	2,5344	,82957	,03512	2,4654	2,6034		
	Ortaokul	348	2,4902	,79785	,04277	2,4061	2,5743		
	Lise	780	2,5003	,89008	,03187	2,4377	2,5628		
	Ön Lisans	288	2,5979	,84647	,04988	2,4997	2,6961		
	Lisans	338	2,4562	,81749	,04447	2,3687	2,5437		
	Yüksek Lisans	64	2,4187	,96853	,12107	2,1768	2,6607		
	Doktora	12	2,6167	,97778	,28226	1,9954	3,2379		
	Total	2642	2,5137	,84667	,01647	2,4814	2,5460		
Hizmet Sorunu Boyutu (F3)	Okuma yazma bilmiyor	94	3,4234	,99238	,10236	3,2201	3,6267	2,756	,005
	Okuma yazma biliyor	160	3,3150	,88781	,07019	3,1764	3,4536		
	İlkokul	558	3,4434	,99257	,04202	3,3608	3,5259		
	Ortaokul	348	3,4080	,95751	,05133	3,3071	3,5090		
	Lise	780	3,3387	,98382	,03523	3,2696	3,4079		
	Ön Lisans	288	3,1667	,91064	,05366	3,0610	3,2723		
	Lisans	338	3,3101	,95449	,05192	3,2079	3,4122		
	Yüksek Lisans	64	3,1250	1,06219	,13277	2,8597	3,3903		
	Doktora	12	3,5333	,94708	,27340	2,9316	4,1351		
	Total	2642	3,3448	,96990	,01887	3,3078	3,3818		
Şikayet Boyutu (F4)	Okuma yazma bilmiyor	94	3,0293	,88889	,09168	2,8472	3,2113	1,749	,082
	Okuma yazma biliyor	160	2,9703	,86936	,06873	2,8346	3,1061		
	İlkokul	558	3,1711	,91052	,03855	3,0954	3,2469		
	Ortaokul	348	3,1932	,92778	,04973	3,0954	3,2911		
	Lise	780	3,1750	,94962	,03400	3,1083	3,2417		
	Ön Lisans	288	3,1094	,97986	,05774	2,9957	3,2230		
	Lisans	338	3,1990	,95026	,05169	3,0973	3,3006		
	Yüksek Lisans	64	3,2109	,92068	,11509	2,9810	3,4409		
	Doktora	12	3,6458	1,03055	,29749	2,9911	4,3006		
	Total	2642	3,1579	,93600	,01821	3,1222	3,1936		

Tablo 36: (Devamı)

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata	95% Ortalama Güven Aralığı		F	Sig.	
					Alt Sınır	Üst Sınır			
Katılım Boyutu (F5)	Okuma yazma bilmiyor	94	2,8245	,83508	,08613	2,6534	2,9955	1,099	,360
	Okuma yazma biliyor	160	2,8031	,76190	,06023	2,6842	2,9221		
	İlkokul	558	2,7370	,77026	,03261	2,6730	2,8011		
	Ortaokul	348	2,7572	,74961	,04018	2,6782	2,8362		
	Lise	780	2,7215	,78060	,02795	2,6666	2,7763		
	Ön Lisans	288	2,8290	,73552	,04334	2,7437	2,9143		
	Lisans	338	2,8284	,90711	,04934	2,7313	2,9255		
	Yüksek Lisans	64	2,7695	,81687	,10211	2,5655	2,9736		
	Doktora	12	2,9583	,99335	,28676	2,3272	3,5895		
Total	2642	2,7657	,78999	,01537	2,7356	2,7958			
Memnuniyetsizlik Boyutu (F6)	Okuma yazma bilmiyor	94	3,1090	,74375	,07671	2,9567	3,2614	3,553	,000
	Okuma yazma biliyor	160	3,0953	,80235	,06343	2,9700	3,2206		
	İlkokul	558	3,2361	,77083	,03263	3,1720	3,3002		
	Ortaokul	348	3,2629	,75001	,04020	3,1839	3,3420		
	Lise	780	3,2295	,81666	,02924	3,1721	3,2869		
	Ön Lisans	288	2,9957	,83098	,04897	2,8993	3,0920		
	Lisans	338	3,2189	,79999	,04351	3,1333	3,3045		
	Yüksek Lisans	64	3,0859	,97815	,12227	2,8416	3,3303		
	Doktora	12	3,2083	,81068	,23402	2,6933	3,7234		
Total	2642	3,1925	,80207	,01560	3,1619	3,2231			
Siyasi Boyut (F7)	Okuma yazma bilmiyor	94	2,9601	,75873	,07826	2,8047	3,1155	2,441	,013
	Okuma yazma biliyor	160	2,9625	,84358	,06669	2,8308	3,0942		
	İlkokul	558	3,1949	,77999	,03302	3,1300	3,2598		
	Ortaokul	348	3,1415	,83678	,04486	3,0533	3,2297		
	Lise	780	3,1612	,83675	,02996	3,1024	3,2200		
	Ön Lisans	288	3,0295	,82929	,04887	2,9333	3,1257		
	Lisans	338	3,1376	,94072	,05117	3,0369	3,2382		
	Yüksek Lisans	64	3,1992	1,01005	,12626	2,9469	3,4515		
	Doktora	12	3,2708	1,00825	,29106	2,6302	3,9114		
Total	2642	3,1306	,84345	,01641	3,0984	3,1628			

*p<0,05 düzeyinde anlamlı

Tablo 36’da ortaya koyulduğu gibi öğrenim durumu değişkenine ilişkin verimlilik, şikayet ve katılım boyutları ile vatandaş alguları arasında anlamlılık (Sig.) değeri olan p<0,05 şartını sağlamadıklarından ötürü anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Böylelikle H_{2c}, H_{4c} ve H_{5c} hipotezleri reddedilmiştir. Ancak öğrenim durumu değişkeni ile etkinlik, hizmet sorunu, memnuniyetsizlik ve siyasi boyutlar arasındaki anlamlılık (Sig.) değeri ise p<0,05 şartını sağladığından dolayı bunlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda H_{1c}, H_{3c}, H_{6c} ve H_{7c} hipotezleri

kabul edilmiştir. Bu farklılığa hangi grupların neden olduğu aşağıdaki Tukey tablolarında ayrıntılı olarak belirtilmiştir.

Tablo 37: Öğrenim Durumu Değişkeni ve Etkinlik Boyutu Arasında Fark Oluşturan Gruplara İlişkin Tukey Testi Bulguları

Bağımlı Değişken	(I) Öğrenim Durumu	(J) Öğrenim Durumu	Ortalama Fark (I-J)	Std. Hata	Sig.
Etkinlik Boyutu (F1)	Okuma yazma bilmiyor	Okuma yazma biliyor	-,14510	,11376	,938
		İlkokul	,00239	,09759	1,000
		Ortaokul	,10119	,10175	,986
		Lise	,09039	,09557	,990
		Ön Lisans	-,04827	,10398	1,000
		Lisans	-,02620	,10207	1,000
		Yüksek Lisans	-,08796	,14186	1,000
		Doktora	-,07903	,26834	1,000
	Okuma yazma biliyor	İlkokul	,14748	,07850	,629
		Ortaokul	,24628	,08361	,079
		Lise	,23549	,07597	,051
		Ön Lisans	,09683	,08631	,971
		Lisans	,11890	,08400	,892
		Yüksek Lisans	,05714	,12947	1,000
		Doktora	,06607	,26200	1,000
	İlkokul	Ortaokul	,09880	,05979	,775
		Lise	,08800	,04853	,673
		Ön Lisans	-,05066	,06351	,997
		Lisans	-,02858	,06033	1,000
		Yüksek Lisans	-,09034	,11552	,997
		Doktora	-,08141	,25539	1,000
	Ortaokul	Lise	-,01080	,05643	1,000
		Ön Lisans	-,14946	,06973	,444
		Lisans	-,12738	,06685	,610
		Yüksek Lisans	-,18914	,11906	,811
		Doktora	-,18021	,25701	,999
	Lise	Ön Lisans	-,13866	,06036	,344
		Lisans	-,11658	,05700	,512
		Yüksek Lisans	-,17834	,11382	,823
		Doktora	-,16941	,25463	,999
	Ön Lisans	Lisans	,02208	,07020	1,000
		Yüksek Lisans	-,03968	,12097	1,000
		Doktora	-,03075	,25790	1,000
Lisans	Yüksek Lisans	-,06176	,11933	1,000	
	Doktora	-,05283	,25714	1,000	
Yüksek Lisans	Doktora	,00893	,27536	1,000	

*p<0,05 düzeyinde anlamlı

Tablo 37’de öğrenim durumu değişkeni ve etkinlik boyutu arasında fark oluşturan gruplara bakıldığında $p<0,05$ değerini sağlayan bir verinin bulunmadığı görülmüştür. Ancak sadece okuma yazma bilenler ile lise mezunu olanlar arasında 0,051’lik bir değer olduğu fark edilmiş olup öğrenim durumu ile etkinlik boyutu arasındaki anlamlı farkın bu değerle ilişkili olarak ortaya çıkmış olabileceği düşünülmüştür. Tablo 36’ya bakıldığında değişkenlerin algılarına ilişkin ortalamaların birbirine çok yakın ve etkinlik algısının düşük olduğu belirlenmiştir.

Tablo 38: Öğrenim Durumu Değişkeni ve Hizmet Sorunu Boyutu Arasında Fark Oluşturan Gruplara İlişkin Tukey Testi Bulguları

Bağımlı Değişken	(I) Öğrenim Durumu	(J) Öğrenim Durumu	Ortalama Fark (I-J)	Std. Hata	Sig.
Hizmet Sorunu Boyutu (F3)	Okuma yazma bilmiyor	Okuma yazma biliyor	,10840	,12571	,995
		İlkokul	-,01996	,10785	1,000
		Ortaokul	,01536	,11244	1,000
		Lise	,08469	,10561	,997
		Ön Lisans	,25674	,11491	,384
		Lisans	,11335	,11280	,986
		Yüksek Lisans	,29840	,15676	,611
		Doktora	-,10993	,29653	1,000
	Okuma yazma biliyor	İlkokul	-,12837	,08675	,865
		Ortaokul	-,09305	,09240	,985
		Lise	-,02372	,08395	1,000
		Ön Lisans	,14833	,09538	,829
		Lisans	,00494	,09283	1,000
		Yüksek Lisans	,19000	,14307	,923
		Doktora	-,21833	,28953	,998
		İlkokul	Ortaokul	,03532	,06607
	Lise		,10465	,05363	,578
	Ön Lisans		,27670*	,07019	,003
	Lisans		,13331	,06667	,544
	Yüksek Lisans		,31837	,12766	,235
	Doktora		-,08996	,28223	1,000
	Ortaokul	Lise	,06933	,06236	,973
		Ön Lisans	,24138*	,07706	,046
		Lisans	,09799	,07387	,924
		Yüksek Lisans	,28305	,13157	,438
		Doktora	-,12529	,28402	1,000
	Lise	Ön Lisans	,17205	,06670	,196
		Lisans	,02866	,06299	1,000
		Yüksek Lisans	,21372	,12578	,747
		Doktora	-,19462	,28138	,999
Ön Lisans	Lisans	-,14339	,07757	,649	
	Yüksek Lisans	,04167	,13368	1,000	
	Doktora	-,36667	,28500	,935	
Lisans	Yüksek Lisans	,18506	,13187	,897	
	Doktora	-,22327	,28416	,997	
Yüksek Lisans	Doktora	-,40833	,30430	,919	

* $p<0,05$ düzeyinde anlamlı

Tablo 38’de yapılan Tukey analizi sonucunda öğrenim durumu ve hizmet sorunu boyutu arasındaki anlamlı farkın iki gruptan kaynaklandığı saptanmıştır. Bunlardan birincisi ilkokul ve ön lisans düzeyindeki vatandaşların algılarında fark ve ikincisi ortaokul ve ön lisans düzeyinde olanların algılarında fark olduğu belirlenmektedir. Bu yargı anlamlılık (Sig.) değerlerinin $p < 0,05$ değerini sağladığı için tespit edilmiştir. Tablo 36’ya bakıldığında hizmet sorunu algısının ilkokul ve ortaokul eğitim düzeylerine nazaran ön lisans düzeyinde azaldığı saptanmıştır. Bunun nedeninin ise hizmet sorunlarının daha çok kırsal kesimlerde yaşandığı, herkesi etkilediği ve buralarda yaşayan vatandaşların daha çok ilkokul ve ortaokul mezunu olmalarından kaynaklandığı düşünülebilir.

Tablo 39: Öğrenim Durumu Değişkeni ve Memnuniyetsizlik Boyutu Arasında Fark Oluşturan Gruplara İlişkin Tukey Testi Bulguları

Bağımlı Değişken	(I) Öğrenim Durumu	(J) Öğrenim Durumu	Ortalama Fark (I-J)	Std. Hata	Sig.
Memnuniyetsizlik Boyutu (F6)	Okuma yazma bilmiyor	Okuma yazma biliyor	,01373	,10383	1,000
		İlkokul	-,12707	,08908	,888
		Ortaokul	-,15389	,09287	,773
		Lise	-,12044	,08723	,905
		Ön Lisans	,11338	,09491	,958
		Lisans	-,10989	,09317	,961
		Yüksek Lisans	,02311	,12948	1,000
		Doktora	-,09929	,24493	1,000
	Okuma yazma biliyor	İlkokul	-,14080	,07165	,568
		Ortaokul	-,16762	,07632	,408
		Lise	-,13417	,06934	,589
		Ön Lisans	,09965	,07878	,941
		Lisans	-,12362	,07667	,798
		Yüksek Lisans	,00937	,11817	1,000
		Doktora	-,11302	,23914	1,000
	İlkokul	Ortaokul	-,02682	,05458	1,000
		Lise	,00662	,04430	1,000
		Ön Lisans	,24045*	,05797	,001
		Lisans	,01718	,05507	1,000
		Yüksek Lisans	,15017	,10545	,889
		Doktora	,02778	,23311	1,000
	Ortaokul	Lise	,03344	,05151	,999
		Ön Lisans	,26727*	,06365	,001
		Lisans	,04400	,06102	,999
		Yüksek Lisans	,17699	,10867	,789
		Doktora	,05460	,23459	1,000
	Lise	Ön Lisans	,23383*	,05509	,001
		Lisans	,01055	,05203	1,000
Yüksek Lisans		,14355	,10389	,905	
Doktora		,02115	,23242	1,000	

Tablo 39: (Devamı)

Bağımlı Değişken	(I) Öğrenim Durumu	(J) Öğrenim Durumu	Ortalama Fark (I-J)	Std. Hata	Sig.
Memnuniyetsizlik Boyutu (F6)	Ön Lisans	Lisans	-,22328*	,06407	,015
		Yüksek Lisans	-,09028	,11041	,996
		Doktora	-,21267	,23540	,993
	Lisans	Yüksek Lisans	,13300	,10892	,952
		Doktora	,01060	,23471	1,000
	Yüksek Lisans	Doktora	-,12240	,25134	1,000

*p<0,05 düzeyinde anlamlı

Tablo 39’da yapılan Tukey analizi sonucunda öğrenim durumu ve memnuniyetsizlik boyutu arasındaki anlamlı farkın dört gruptan kaynaklandığı görülmüştür. Bunlardan birincisi ilkökul ve ön lisans düzeyinde olan vatandaşların algılarındaki fark, ikincisi ortaokul ve ön lisans düzeyinde olanların algılarındaki fark, üçüncüsü lise ve ön lisans düzeyinde olan vatandaşların algılarındaki fark ve son olarak ön lisans ile lisans eğitim düzeyine sahip olanların algılarındaki fark olduğu saptanmıştır. Bu yargı anlamlılık (Sig.) değerlerinin p<0,05 değerini sağladığı için tespit edilmiştir. Tablo 36’ya bakıldığında memnuniyetsizlik algısının her eğitim düzeyinde var olduğu ancak aralarında çok küçük farklar olduğu ve bu algının orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 40: Öğrenim Durumu Değişkeni ve Siyasi Boyut Arasında Fark Oluşturan Gruplara İlişkin Tukey Testi Bulguları

Bağımlı Değişken	(I) Öğrenim Durumu	(J) Öğrenim Durumu	Ortalama Fark (I-J)	Std. Hata	Sig.
Siyasi Boyut (F7)	Okuma yazma bilmiyor	Okuma yazma biliyor	-,00239	,10937	1,000
		İlkokul	-,23479	,09383	,231
		Ortaokul	-,18142	,09783	,645
		Lise	-,20111	,09189	,413
		Ön Lisans	-,06941	,09997	,999
		Lisans	-,17747	,09814	,677
		Yüksek Lisans	-,23911	,13639	,713
	Okuma yazma biliyor	Doktora	-,31073	,25800	,956
		İlkokul	-,23239	,07547	,054
		Ortaokul	-,17902	,08039	,388
		Lise	-,19872	,07304	,141
		Ön Lisans	-,06701	,08298	,997
		Lisans	-,17507	,08076	,427
		Yüksek Lisans	-,23672	,12448	,613
	İlkokul	Doktora	-,30833	,25190	,951
		Ortaokul	,05337	,05749	,991
		Lise	,03367	,04666	,999
		Ön Lisans	,16538	,06106	,145

Tablo 40: (Devamı)

Bağımlı Değişken	(I) Öğrenim Durumu	(J) Öğrenim Durumu	Ortalama Fark (I-J)	Std. Hata	Sig.
Siyasi Boyut (F7)	İlkokul	Lisans	,05732	,05801	,987
		Yüksek Lisans	-,00433	,11107	1,000
		Doktora	-,07594	,24555	1,000
	Ortaokul	Lise	-,01969	,05425	1,000
		Ön Lisans	,11201	,06704	,765
		Lisans	,00395	,06427	1,000
		Yüksek Lisans	-,05770	,11447	1,000
		Doktora	-,12931	,24711	1,000
		Ön Lisans	,13170	,05803	,361
	Lise	Lisans	,02364	,05481	1,000
		Yüksek Lisans	-,03800	,10943	1,000
		Doktora	-,10962	,24481	1,000
		Ön Lisans	-,10806	,06749	,805
	Ön Lisans	Yüksek Lisans	-,16970	,11631	,874
		Doktora	-,24132	,24796	,988
		Lisans	-,06164	,11473	1,000
	Lisans	Yüksek Lisans	-,13326	,24723	1,000
		Doktora	-,07161	,26475	1,000

*p<0,05 düzeyinde anlamlı

Tablo 40'ta öğrenim durumu değişkeni ve siyasi boyut arasında fark oluşturan gruplara bakıldığında p<0,05 değerini sağlayan bir verinin bulunmadığı görülmüştür. Ancak sadece okuma yazma bilenler ile ilkokul mezunu olanlar arasında 0,054'lük bir değer olduğu fark edilmiş olup öğrenim durumu ile siyasi boyut arasındaki anlamlı farkın bu değerle ilişkili olarak ortaya çıkmış olabileceği düşünülmüştür. Tablo 36'ya bakıldığında her eğitim düzeyinde olan vatandaşların algılarına ilişkin ortalamaların çok yakın ve orta seviyede olduğu tespit edilmiştir.

3.6.7.3. Gelir Değişkeni Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

Burada demografik özelliklerden olan gelir ve uyguladığımız anketin tüm boyutlarına dair yapılan tek yönlü varyans analizi bulguları ortaya koyulmuştur. Bu bağlamda gelir değişkeni açısından aşağıdaki hipotezler kurulmuştur.

H_{1a}: Vatandaşların etkinlik algısı gelir düzeyine göre farklılık göstermektedir.

H_{2a}: Vatandaşların verimlilik algısı gelir düzeyine göre farklılık göstermektedir.

H_{3a}: Vatandaşların hizmet sorunu algısı gelir düzeyine göre farklılık göstermektedir.

H_{4a}: Vatandaşların şikayet algısı gelir düzeyine göre farklılık göstermektedir.

H_{5a}: Vatandaşların katılım algısı gelir düzeyine göre farklılık göstermektedir.

H_{6a}: Vatandaşların memnuniyetsizlik algısı gelir düzeyine göre farklılık göstermektedir.

H_{7a}: Vatandaşların siyasi algısı gelir düzeyine göre farklılık göstermektedir.

Tablo 41: Gelir Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

		N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata	95% Ortalama Güven Aralığı		F	Sig.
						Alt Sınır	Üst Sınır		
Etkimlik Boyutu (F1)	0- 2000	952	2,5969	,90469	,02932	2,5394	2,6545	2,203	,066
	2001- 3000	860	2,5369	,84898	,02895	2,4801	2,5937		
	3001- 4000	535	2,4975	,84279	,03644	2,4259	2,5690		
	4001- 5000	216	2,4306	,91109	,06199	2,3084	2,5527		
	5000+	79	2,5823	,94145	,10592	2,3714	2,7932		
	Total	2642	2,5432	,87698	,01706	2,5097	2,5767		
Verimlilik Boyutu (F2)	0- 2000	952	2,5800	,85444	,02769	2,5257	2,6344	3,139	,014
	2001- 3000	860	2,4491	,84206	,02871	2,3927	2,5054		
	3001- 4000	535	2,4778	,79921	,03455	2,4099	2,5456		
	4001- 5000	216	2,5463	,88085	,05993	2,4282	2,6644		
	5000+	79	2,5722	,96701	,10880	2,3556	2,7888		
	Total	2642	2,5137	,84667	,01647	2,4814	2,5460		
Hizmet Sorunu Boyutu (F3)	0- 2000	952	3,3174	1,03200	,03345	3,2518	3,3831	,469	,759
	2001- 3000	860	3,3609	,94296	,03215	3,2978	3,4240		
	3001- 4000	535	3,3518	,88007	,03805	3,2770	3,4265		
	4001- 5000	216	3,3472	1,00213	,06819	3,2128	3,4816		
	5000+	79	3,4456	,99018	,11140	3,2238	3,6674		
	Total	2642	3,3448	,96990	,01887	3,3078	3,3818		
Şikayet Boyutu (F4)	0- 2000	952	3,1373	,96221	,03119	3,0761	3,1985	2,012	,090
	2001- 3000	860	3,1363	,93554	,03190	3,0737	3,1990		
	3001- 4000	535	3,1813	,87734	,03793	3,1068	3,2558		
	4001- 5000	216	3,1771	,93146	,06338	3,0522	3,3020		
	5000+	79	3,4304	,99271	,11169	3,2080	3,6527		
	Total	2642	3,1579	,93600	,01821	3,1222	3,1936		
Katılım Boyutu (F5)	0- 2000	952	2,7915	,83708	,02713	2,7383	2,8447	1,060	,375
	2001- 3000	860	2,7706	,77744	,02651	2,7186	2,8227		
	3001- 4000	535	2,7430	,74645	,03227	2,6796	2,8064		
	4001- 5000	216	2,6782	,73852	,05025	2,5792	2,7773		
	5000+	79	2,7943	,76141	,08567	2,6238	2,9648		
	Total	2642	2,7657	,78999	,01537	2,7356	2,7958		
Memnuniyetsizlik Boyutu (F6)	0- 2000	952	3,1607	,78232	,02536	3,1110	3,2105	,877	,477
	2001- 3000	860	3,2038	,81368	,02775	3,1493	3,2582		
	3001- 4000	535	3,2308	,78685	,03402	3,1640	3,2977		
	4001- 5000	216	3,1701	,85809	,05839	3,0551	3,2852		
	5000+	79	3,2532	,85531	,09623	3,0616	3,4447		
	Total	2642	3,1925	,80207	,01560	3,1619	3,2231		

Tablo 41: (Devamı)

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata	95% Ortalama Güven Aralığı		F	Sig.	
					Alt Sınır	Üst Sınır			
Siyasi Boyut (F7)	0- 2000	952	3,0557	,85144	,02760	3,0015	3,1098	5,171	,000
	2001- 3000	860	3,1625	,81912	,02793	3,1077	3,2173		
	3001- 4000	535	3,1407	,82560	,03569	3,0705	3,2108		
	4001- 5000	216	3,1968	,83670	,05693	3,0845	3,3090		
	5000+	79	3,4367	1,03734	,11671	3,2044	3,6691		
	Total	2642	3,1306	,84345	,01641	3,0984	3,1628		

*p<0,05 düzeyinde anlamlı

Tablo 41’de görüldüğü üzere gelir değişkeni açısından etkinlik, hizmet sorunu, şikayet, katılım ve memnuniyetsizlik boyutları ile vatandaş algıları arasında anlamlılık (Sig.) değeri olan $p<0,05$ şartını sağlamadıklarından ötürü anlamlı bir farklılık saptanamamıştır. Dolayısıyla H_{1d} , H_{3d} , H_{4d} , H_{5d} ve H_{6d} hipotezleri reddedilmiştir. Buna karşın gelir değişkeni ile verimlilik ve siyasi boyutlar arasındaki anlamlılık (Sig.) değeri ise $p<0,05$ şartını sağladığından dolayı bunlar arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Bu bağlamda H_{2d} ve H_{7d} hipotezleri kabul edilmiştir. Bu farklılığa hangi grupların neden olduğu aşağıdaki Tukey tablosunda ayrıntılı olarak belirtilmiştir.

Tablo 42: Gelir Değişkeni ile Verimlilik ve Siyasi Boyut Arasında Fark Oluşturan Gruplara İlişkin Tukey Testi Bulguları

Bağımlı Değişken	(I) Gelir	(J) Gelir	Ortalama Fark (I-J)	Std. Hata	Sig.
Verimlilik Boyutu (F2)	0- 2000	2001- 3000	,13097*	,03977	,009
		3001- 4000	,10229	,04567	,166
		4001- 5000	,03375	,06371	,984
		5000+	,00789	,09897	1,000
	2001- 3000	3001- 4000	-,02869	,04654	,973
		4001- 5000	-,09723	,06433	,555
		5000+	-,12308	,09938	,729
	3001- 4000	4001- 5000	-,06854	,06814	,853
		5000+	-,09439	,10188	,887
	4001- 5000	5000+	-,02586	,11114	,999
Siyasi Boyut (F7)	0- 2000	2001- 3000	-,10683	,03956	,054
		3001- 4000	-,08498	,04543	,334
		4001- 5000	-,14109	,06337	,170
		5000+	-,38104*	,09844	,001
	2001- 3000	3001- 4000	,02185	,04630	,990
		4001- 5000	-,03426	,06399	,984
		5000+	-,27421*	,09885	,044
	3001- 4000	4001- 5000	-,05611	,06778	,922
		5000+	-,29605*	,10134	,029
	4001- 5000	5000+	-,23995	,11055	,191

*p<0,05 düzeyinde anlamlı

Tablo 42’de yapılan Tukey analizi sonucunda gelir ve verimlilik boyutu arasındaki anlamlı farkın 0-2000 ile 2001-3000 gelir düzeylerine sahip olanların algılarındaki farktan kaynaklandığı görülmüştür. Bu yargı, anlamlılık (Sig.) değerinin $p < 0,05$ şartını sağladığı için tespit edilmiştir. Tablo 41’e bakıldığında her gelir düzeyindeki vatandaşların algılarına ilişkin ortalamaların birbirine çok yakın olduğu ve verimliliğe ilişkin bu algıların düşük olduğu belirlenmiştir.

Tablo 42’de yapılan Tukey analizi sonucunda gelir ve siyasi boyut arasındaki anlamlı farkın üç gruptan kaynaklandığı görülmüştür. Bunlardan birincisi 0-2000 ile 5000 ve üzeri gelir düzeyinde olan vatandaşların algılarındaki fark, ikincisi 2001-3000 ile 5000 ve üzeri gelir düzeyinde olanların algılarındaki fark ve son olarak 3001-4000 ile 5000 ve üzeri gelir düzeyinde olan vatandaşların algılarındaki fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu yargı, anlamlılık (Sig.) değerinin $p < 0,05$ şartını sağladığı için tespit edilmiştir. Tablo 41’e bakıldığında her gelir düzeyindeki vatandaşların algılarına ilişkin ortalamaların birbirine çok yakın olduğu ve siyasi boyuta ilişkin bu ifadelerle katılma oranının orta derecede yani kararsızlık düzeyinde olduğu belirlenmiştir.

3.6.7.4. Siyasi Parti Tercihine Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

Burada demografik değişkenlerden olan siyasi parti tercihi ve uyguladığımız anketin tüm boyutlarına dair yapılan tek yönlü varyans analizi bulguları ortaya koyulmuştur. Bu bağlamda siyasi parti tercihiyle ilişkin aşağıdaki hipotezler kurulmuştur.

- H_{8a}:** Siyasi parti tercihiyle göre vatandaşların etkinlik algısı farklılık göstermektedir.
- H_{8b}:** Siyasi parti tercihiyle göre vatandaşların verimlilik algısı farklılık göstermektedir.
- H_{8c}:** Siyasi parti tercihiyle göre vatandaşların hizmet sorunu algısı farklılık göstermektedir.
- H_{8d}:** Siyasi parti tercihiyle göre vatandaşların şikayet algısı farklılık göstermektedir.
- H_{8e}:** Siyasi parti tercihiyle göre vatandaşların katılım algısı farklılık göstermektedir.
- H_{8f}:** Siyasi parti tercihiyle göre vatandaşların memnuniyetsizlik algısı farklılık göstermektedir.
- H_{8g}:** Siyasi parti tercihiyle göre vatandaşların siyasi algısı farklılık göstermektedir.

Tablo 43: Siyasi Parti Tercihine Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata	95% Ortalama Güven Aralığı		F	Sig.	
					Alt Sınır	Üst Sınır			
Etkinlik Boyutu (F1)	AKP	1207	2,7590	,91945	,02647	2,7071	2,8109	38,768	,000
	CHP	371	2,2588	,77562	,04027	2,1796	2,3379		
	MHP	328	2,4233	,82432	,04552	2,3338	2,5129		
	Diğer	213	2,4970	,85349	,05848	2,3817	2,6123		
	Belirtilmemiş	523	2,3409	,75758	,03313	2,2758	2,4060		
	Total	2642	2,5432	,87698	,01706	2,5097	2,5767		

Tablo 43: (Devamı)

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata	95% Ortalama Güven Aralığı		F	Sig.	
					Alt Sınır	ÜstSınır			
Verimlilik Boyutu (F2)	AKP	1207	2,7049	,91762	,02641	2,6531	2,7567	33,935	,000
	CHP	371	2,2038	,75673	,03929	2,1265	2,2810		
	MHP	328	2,4073	,80773	,04460	2,3196	2,4951		
	Diğer	213	2,3709	,72405	,04961	2,2731	2,4687		
	Belirtilmemiş	523	2,4172	,69022	,03018	2,3579	2,4765		
	Total	2642	2,5137	,84667	,01647	2,4814	2,5460		
Hizmet Sorunu Boyutu (F3)	AKP	1207	3,1715	,98462	,02834	3,1159	3,2271	19,646	,000
	CHP	371	3,5482	,98952	,05137	3,4472	3,6493		
	MHP	328	3,5433	,87818	,04849	3,4479	3,6387		
	Diğer	213	3,4948	1,00387	,06878	3,3592	3,6304		
	Belirtilmemiş	523	3,4149	,89186	,03900	3,3383	3,4915		
	Total	2642	3,3448	,96990	,01887	3,3078	3,3818		
Şikayet Boyutu (F4)	AKP	1207	3,0139	,96092	,02766	2,9596	3,0681	15,288	,000
	CHP	371	3,2513	,94993	,04932	3,1544	3,3483		
	MHP	328	3,3529	,87497	,04831	3,2579	3,4479		
	Diğer	213	3,3756	1,04092	,07132	3,2350	3,5162		
	Belirtilmemiş	523	3,2132	,79973	,03497	3,1445	3,2819		
	Total	2642	3,1579	,93600	,01821	3,1222	3,1936		
Katılım Boyutu (F5)	AKP	1207	2,9031	,81219	,02338	2,8572	2,9489	22,208	,000
	CHP	371	2,5526	,81224	,04217	2,4696	2,6355		
	MHP	328	2,8056	,78751	,04348	2,7201	2,8912		
	Diğer	213	2,6397	,74853	,05129	2,5386	2,7408		
	Belirtilmemiş	523	2,6262	,66853	,02923	2,5688	2,6836		
	Total	2642	2,7657	,78999	,01537	2,7356	2,7958		
Memnuniyetsizlik Boyutu (F6)	AKP	1207	3,0290	,81535	,02347	2,9830	3,0750	29,743	,000
	CHP	371	3,4704	,81506	,04232	3,3871	3,5536		
	MHP	328	3,2546	,74140	,04094	3,1740	3,3351		
	Diğer	213	3,4049	,74886	,05131	3,3038	3,5061		
	Belirtilmemiş	523	3,2471	,73173	,03200	3,1843	3,3100		
	Total	2642	3,1925	,80207	,01560	3,1619	3,2231		
Siyasi Boyut (F7)	AKP	1207	2,9466	,84620	,02436	2,8988	2,9943	36,346	,000
	CHP	371	3,4414	,86217	,04476	3,3534	3,5294		
	MHP	328	3,1113	,82592	,04560	3,0216	3,2010		
	Diğer	213	3,3991	,79043	,05416	3,2923	3,5058		
	Belirtilmemiş	523	3,2376	,74090	,03240	3,1739	3,3012		
	Total	2642	3,1306	,84345	,01641	3,0984	3,1628		

*p<0,05 düzeyinde anlamlı

Tablo 43'te görüldüğü üzere siyasi parti tercihi değişkeni açısından etkinlik, verimlilik, hizmet sorunu, şikayet, katılım, memnuniyetsizlik ve siyasi boyutları ile vatandaş algıları arasında anlamlılık (Sig.) değerinin p<0,05 şartını sağladığı belirlenmiştir. Dolayısıyla siyasi parti tercihi ve

tüm boyutlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiş olup H_{8a} , H_{8b} , H_{8c} , H_{8d} , H_{8e} , H_{8f} ve H_{8g} hipotezleri kabul edilmiştir. Bu farklılığa hangi grupların neden olduğu aşağıdaki Tukey tablolarında ayrıntılı olarak belirtilmiştir.

Tablo 44: Siyasi Parti Tercihii ile Etkinlik Boyutu Arasında Fark Oluşturan Gruplara İlişkin Tukey Testi Bulguları

Bağımlı Değişken	(I) Parti	(J) Parti	Ortalama Fark (I-J)	Std. Hata	Sig.
Etkinlik Boyutu (F1)	AKP	CHP	,50026*	,05063	,000
		MHP	,33568*	,05311	,000
		Diğer	,26204*	,06339	,000
		Belirtilmemiş	,41813*	,04465	,000
	CHP	MHP	-,16458	,06464	,081
		Diğer	-,23822*	,07332	,010
		Belirtilmemiş	-,08213	,05789	,616
	MHP	Diğer	-,07364	,07506	,864
		Belirtilmemiş	,08245	,06007	,645
	Diğer	Belirtilmemiş	,15609	,06933	,161

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı

Tablo 44'te yapılan Tukey analizi sonucunda siyasi parti tercihi ve etkinlik boyutu arasındaki anlamlı farkın beş gruptan kaynaklandığı görülmüştür. Bunlar; AKP ile CHP, MHP, diğer partiler ve siyasi parti belirtmeyen vatandaşların algılarında fark olduğu ve CHP ile diğer parti seçeneğini tercih eden vatandaşların algılarında fark olduğu belirlenmiştir. Bu yargı anlamlılık (Sig.) değerlerinin $p < 0,05$ değerini sağladığı için tespit edilmiştir. Tablo 43'e bakıldığında etkinlik boyutuna genel olarak tüm vatandaşların algısının düşük olduğu yani katılmadığı fakat AKP'li vatandaşların diğerlerine nazaran etkinlik algısının daha yüksek olduğu, CHP'li vatandaşların ise etkinlik algısının en düşük olduğu saptanmıştır.

Tablo 45: Siyasi Parti Tercihii ile Verimlilik Boyutu Arasında Fark Oluşturan Gruplara İlişkin Tukey Testi Bulguları

Bağımlı Değişken	(I) Parti	(J) Parti	Ortalama Fark (I-J)	Std. Hata	Sig.
Verimlilik Boyutu (F2)	AKP	CHP	,50111*	,04905	,000
		MHP	,29757*	,05145	,000
		Diğer	,33400*	,06141	,000
		Belirtilmemiş	,28768*	,04326	,000
	CHP	MHP	-,20354*	,06263	,010
		Diğer	-,16712	,07104	,129
		Belirtilmemiş	-,21343*	,05609	,001
	MHP	Diğer	,03643	,07271	,987
		Belirtilmemiş	-,00989	,05820	1,000
	Diğer	Belirtilmemiş	-,04632	,06716	,959

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı

Tablo 45'te yapılan Tukey analizi sonucunda siyasi parti tercihi ve verimlilik boyutu arasındaki anlamlı farkın altı gruptan kaynaklandığı görülmüştür. Bunlar; AKP ile CHP, MHP, diğer partiler ve siyasi parti belirtmeyen vatandaşların algılarında fark olduğu ve CHP ile MHP ve siyasi parti belirtmeyen vatandaşların algılarında fark olduğu belirlenmiştir. Bu yargı anlamlılık (Sig.) değerlerinin $p < 0,05$ değerini sağladığı için tespit edilmiştir. Tablo 43'e bakıldığında verimlilik boyutuna genel olarak tüm vatandaşların algısının düşük olduğu yani katılmadığı fakat AKP'li vatandaşların diğerlerine nazaran verimlilik algısının daha yüksek olduğu, CHP'li vatandaşların ise verimlilik algısının en düşük olduğu saptanmıştır.

Tablo 46: Siyasi Parti Tercihi ile Hizmet Sorunu Boyutu Arasında Fark Oluşturan Gruplara İlişkin Tukey Testi Bulguları

Bağımlı Değişken	(I) Parti	(J) Parti	Ortalama Fark (I-J)	Std. Hata	Sig.
Hizmet Sorunu Boyutu (F3)	AKP	CHP	-,37675*	,05678	,000
		MHP	-,37179*	,05956	,000
		Diğer	-,32334*	,07109	,000
		Belirtilmemiş	-,24341*	,05007	,000
	CHP	MHP	,00496	,07249	1,000
		Diğer	,05341	,08223	,967
		Belirtilmemiş	,13333	,06492	,241
	MHP	Diğer	,04846	,08417	,979
		Belirtilmemiş	,12838	,06737	,314
	Diğer	Belirtilmemiş	,07992	,07775	,842

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı

Tablo 46'da yapılan Tukey analizi sonucunda siyasi parti tercihi ve hizmet sorunu boyutu arasındaki anlamlı farkın dört gruptan kaynaklandığı görülmüştür. Bunların AKP ile CHP, MHP, diğer partiler ve siyasi parti belirtmeyen vatandaşların algılarındaki fark olduğu belirlenmiştir. Bu yargı anlamlılık (Sig.) değerlerinin $p < 0,05$ değerini sağladığı için tespit edilmiştir. Tablo 43'e bakıldığında hizmet sorunu boyutuna ilişkin genel algı vatandaşlar açısından hizmette sorunlar, aksaklıklar yaşandığı yönünde olup fakat AKP'li vatandaşların diğerlerine nazaran sorun algısının daha düşük olduğu, CHP'li ve MHP'li vatandaşların ise sorun algısının en yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Tablo 47: Siyasi Parti Tercihi ile Şikayet Boyutu Arasında Fark Oluşturan Gruplara İlişkin Tukey Testi Bulguları

Bağımlı Değişken	(I) Parti	(J) Parti	Ortalama Fark (I-J)	Std. Hata	Sig.
Şikayet Boyutu (F4)	AKP	CHP	-,23747*	,05497	,000
		MHP	-,33902*	,05766	,000
		Diğer	-,36171*	,06882	,000
		Belirtilmemiş	-,19932*	,04848	,000

Tablo 47: (Devamı)

Bağımlı Değişken	(I) Parti	(J) Parti	Ortalama Fark (I-J)	Std. Hata	Sig.
	CHP	MHP	-,10155	,07018	,597
		Diğer	-,12424	,07961	,523
		Belirtilmemiş	,03815	,06286	,974
	MHP	Diğer	-,02269	,08149	,999
		Belirtilmemiş	,13970	,06522	,203
	Diğer	Belirtilmemiş	,16239	,07527	,196

*p<0,05 düzeyinde anlamlı

Tablo 47’de yapılan Tukey analizi sonucunda siyasi parti tercihi ve şikayet boyutu arasındaki anlamlı farkın dört gruptan kaynaklandığı görülmüştür. Bunların AKP ile CHP, MHP, diğer partiler ve siyasi parti belirtmeyen vatandaşların algılarındaki fark olduğu belirlenmiştir. Bu yargı anlamlılık (Sig.) değerlerinin p<0,05 değerini sağladığı için tespit edilmiştir. Tablo 43’e bakıldığında şikayet boyutuna ilişkin genel algı tüm partiler açısından yükseğe yakın bir düzeyde yani şikayetçi oldukları görülmüş fakat AKP’li vatandaşların diğerlerine nazaran şikayet algısının en düşük olduğu, diğer partili vatandaşların şikayet algısının ise en yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 48: Siyasi Parti Tercihi ile Katılım Boyutu Arasında Fark Oluşturan Gruplara İlişkin Tukey Testi Bulguları

Bağımlı Değişken	(I) Parti	(J) Parti	Ortalama Fark (I-J)	Std. Hata	Sig.
Katılım Boyutu (F5)	AKP	CHP	,35050*	,04616	,000
		MHP	,09743	,04842	,260
		Diğer	,26339*	,05779	,000
		Belirtilmemiş	,27687*	,04071	,000
	CHP	MHP	-,25308*	,05893	,000
		Diğer	-,08711	,06685	,689
		Belirtilmemiş	-,07363	,05278	,631
	MHP	Diğer	,16597	,06843	,109
		Belirtilmemiş	,17945*	,05477	,009
	Diğer	Belirtilmemiş	,01348	,06321	1,000

*p<0,05 düzeyinde anlamlı

Tablo 48’de yapılan Tukey analizi sonucunda siyasi parti tercihi ve katılım boyutu arasındaki anlamlı farkın beş gruptan kaynaklandığı görülmüştür. Bunlar; AKP ile CHP, diğer partiler ve siyasi parti belirtmeyen vatandaşların algılarında fark olduğu, CHP ile MHP’li vatandaşların algılarında fark olduğu ve MHP ile siyasi parti belirtmeyen vatandaşların algılarında fark olduğu belirlenmiştir. Bu yargı anlamlılık (Sig.) değerlerinin p<0,05 değerini sağladığı için tespit edilmiştir. Tablo 43’e bakıldığında katılım boyutuna genel olarak tüm vatandaşların orta düzeyde

yaklaştığı fakat AKP’li ve MHP’li vatandaşların diğerlerine nazaran katılım algısının daha yüksek olduğu, CHP’li vatandaşların ise katılım algısının en düşük olduğu saptanmıştır.

Tablo 49: Siyasi Parti Tercihi ile Memnuniyetsizlik Boyutu Arasında Fark Oluşturan Gruplara İlişkin Tukey Testi Bulguları

Bağımlı Değişken	(I) Parti	(J) Parti	Ortalama Fark (I-J)	Std. Hata	Sig.
Memnuniyetsizlik Boyutu (F6)	AKP	CHP	-,44135*	,04661	,000
		MHP	-,22558*	,04889	,000
		Diğer	-,37593*	,05835	,000
		Belirtilmemiş	-,21813*	,04110	,000
	CHP	MHP	,21578*	,05951	,003
		Diğer	,06542	,06750	,869
		Belirtilmemiş	,22322*	,05330	,000
	MHP	Diğer	-,15036	,06909	,189
		Belirtilmemiş	,00744	,05530	1,000
	Diğer	Belirtilmemiş	,15780	,06382	,097

*p<0,05 düzeyinde anlamlı

Tablo 49’da yapılan Tukey analizi sonucunda siyasi parti tercihi ve memnuniyetsizlik boyutu arasındaki anlamlı farkın altı gruptan kaynaklandığı görülmüştür. Bunlar; AKP ile CHP, MHP, diğer partiler ve siyasi parti belirtmeyen vatandaşların algılarında fark olduğu ve CHP ile MHP ve siyasi parti belirtmeyen vatandaşların algılarında fark olduğu belirlenmiştir. Bu yargı anlamlılık (Sig.) değerlerinin p<0,05 değerini sağladığı için tespit edilmiştir. Tablo 43’e bakıldığında memnuniyetsizlik boyutuna genel olarak tüm vatandaşların orta düzeyde katıldığı yani memnun olmadığı, buna istinaden en yüksek memnuniyetsizlik düzeyinin CHP’li vatandaşlarda görüldüğü ve en düşük memnuniyetsizlik düzeyinin de AKP’li vatandaşlarda görüldüğü tespit edilmiştir.

Tablo 50: Siyasi Parti Tercihi ile Siyasi Boyut Arasında Fark Oluşturan Gruplara İlişkin Tukey Testi Bulguları

Bağımlı Değişken	(I) Parti	(J) Parti	Ortalama Fark (I-J)	Std. Hata	Sig.
Siyasi Boyut (F7)	AKP	CHP	-,49481*	,04878	,000
		MHP	-,16472*	,05117	,011
		Diğer	-,45250*	,06107	,000
		Belirtilmemiş	-,29101*	,04302	,000
	CHP	MHP	,33009*	,06228	,000
		Diğer	,04231	,07064	,975
		Belirtilmemiş	,20380*	,05578	,002
	MHP	Diğer	-,28778*	,07231	,001
		Belirtilmemiş	-,12629	,05788	,187
	Diğer	Belirtilmemiş	,16149	,06679	,111

*p<0,05 düzeyinde anlamlı

Tablo 50’de yapılan Tukey analizi sonucunda siyasi parti tercihi ve siyasi boyut arasındaki anlamlı farkın yedi gruptan kaynaklandığı görülmüştür. Bunlar; AKP ile CHP, MHP, diğer partiler ve siyasi parti belirtmeyen vatandaşların algılarında fark olduğu, CHP ile MHP ve siyasi parti belirtmeyen vatandaşların algılarında fark olduğu ve MHP ile diğer partili vatandaşların algılarında fark olduğu belirlenmiştir. Bu yargı anlamlılık (Sig.) değerlerinin $p < 0,05$ değerini sağladığı için tespit edilmiştir. Tablo 43’e bakıldığında siyasi boyuttaki ifadeler genel olarak tüm vatandaşların orta düzeyde katıldığı, fakat en yüksek oranla CHP’li vatandaşların ve en düşük oranla da AKP’li vatandaşların siyasi boyuttaki ifadeler katıldığı saptanmıştır.

3.6.7.5. Merkeze Olan Uzaklık Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

Burada değişkenlerden olan uzaklık, yani anket uyguladığımız mahalleye dönüştürülen 57 belde belediyesinin büyükşehir belediyeye uzaklıkları üç kategori şeklinde gruplandırılmıştır ve bunlarla uyguladığımız anketin tüm boyutlarına dair yapılan tek yönlü varyans analizi bulguları ortaya koyulmuştur. Bu bağlamda merkeze olan uzaklıklara ilişkin aşağıdaki hipotezler kurulmuştur.

H_{9a}: Yaşanılan yerin merkeze olan uzaklığına göre vatandaşların etkinlik algısı farklılık göstermektedir.

H_{9b}: Yaşanılan yerin merkeze olan uzaklığına göre vatandaşların verimlilik algısı farklılık göstermektedir.

H_{9c}: Yaşanılan yerin merkeze olan uzaklığına göre vatandaşların hizmet sorunu algısı farklılık göstermektedir.

H_{9d}: Yaşanılan yerin merkeze olan uzaklığına göre vatandaşların şikayet algısı farklılık göstermektedir.

H_{9e}: Yaşanılan yerin merkeze olan uzaklığına göre vatandaşların katılım algısı farklılık göstermektedir.

H_{9f}: Yaşanılan yerin merkeze olan uzaklığına göre vatandaşların memnuniyetsizlik algısı farklılık göstermektedir.

H_{9g}: Yaşanılan yerin merkeze olan uzaklığına göre vatandaşların siyasi algısı farklılık göstermektedir.

Tablo 51: Uzaklık (km) Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata	95% Ortalama Güven Aralığı		F	Sig.	
					Alt Sınır	Üst Sınır			
Etkinlik Boyutu (F1)	5- 30	1364	2,6812	,91211	,02470	2,6327	2,7296	37,744	,000
	31- 60	631	2,4433	,82816	,03297	2,3785	2,5080		
	61- 105	647	2,3497	,79536	,03127	2,2883	2,4111		
	Total	2642	2,5432	,87698	,01706	2,5097	2,5767		

Tablo 51: (Devamı)

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata	95% Ortalama Güven Aralığı		F	Sig.	
					Alt Sınır	Üst Sınır			
Verimlilik Boyutu (F2)	5- 30	1364	2,6047	,87796	,02377	2,5581	2,6513	16,527	,000
	31- 60	631	2,4089	,81691	,03252	2,3450	2,4727		
	61- 105	647	2,4241	,78565	,03089	2,3635	2,4848		
	Total	2642	2,5137	,84667	,01647	2,4814	2,5460		
Hizmet Sorunu (F3)	5- 30	1364	3,1859	,93484	,02531	3,1363	3,2356	42,597	,000
	31- 60	631	3,4422	1,02431	,04078	3,3621	3,5222		
	61- 105	647	3,5849	,92650	,03642	3,5133	3,6564		
	Total	2642	3,3448	,96990	,01887	3,3078	3,3818		
Şikayet Boyutu (F4)	5- 30	1364	3,1343	,93984	,02545	3,0844	3,1843	9,470	,000
	31- 60	631	3,0737	,90519	,03603	3,0029	3,1445		
	61- 105	647	3,2898	,94522	,03716	3,2168	3,3628		
	Total	2642	3,1579	,93600	,01821	3,1222	3,1936		
Katılım Boyutu (F5)	5- 30	1364	2,8882	,83412	,02259	2,8439	2,9325	35,945	,000
	31- 60	631	2,6014	,70740	,02816	2,5461	2,6567		
	61- 105	647	2,6677	,72647	,02856	2,6116	2,7238		
	Total	2642	2,7657	,78999	,01537	2,7356	2,7958		
Memnuniyet sızlık (F6)	5- 30	1364	3,0916	,80621	,02183	3,0488	3,1345	38,265	,000
	31- 60	631	3,1759	,81257	,03235	3,1124	3,2394		
	61- 105	647	3,4212	,73526	,02891	3,3644	3,4779		
	Total	2642	3,1925	,80207	,01560	3,1619	3,2231		
Siyasi Boyut (F7)	5- 30	1364	3,1529	,84745	,02295	3,1078	3,1979	2,345	,096
	31- 60	631	3,1462	,85619	,03408	3,0793	3,2131		
	61- 105	647	3,0684	,82039	,03225	3,0051	3,1317		
	Total	2642	3,1306	,84345	,01641	3,0984	3,1628		

*p<0,05 düzeyinde anlamlı

Tablo 51’de görüldüğü üzere merkeze olan uzaklık (km) değişkeni açısından siyasi boyut ile vatandaş algıları arasında anlamlılık (Sig.) değeri olan p<0,05 şartını sağlamadığından dolayı anlamlı bir farklılık tespit edilememiş olup H_{9g} hipotezi reddedilmiştir. Ancak merkeze olan uzaklık (km) değişkeni açısından etkinlik, verimlilik, hizmet sorunu, şikayet, katılım ve memnuniyetsizlik boyutları ile vatandaş algıları arasında anlamlılık (Sig.) değerinin p<0,05 şartını sağladığı belirlenmiş olup uzaklık ve bu altı boyut arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda H_{9a}, H_{9b}, H_{9c}, H_{9d}, H_{9e} ve H_{9f} hipotezleri kabul edilmiştir. Söz konusu bu farklılığa hangi grupların neden olduğu aşağıdaki Tukey tablosunda ayrıntılı olarak belirtilmiştir.

Tablo 52: Merkeze Olan Uzaklık ile Boyutlar Arasında Fark Oluşturan Gruplar Arasındaki Tukey Testi Bulguları

Bağımlı Değişken	(I) Uzaklık	(J) Uzaklık	Ortalama Fark (I-J)	Std. Hata	Sig.
Etkinlik Boyutu (F1)	5- 30	31- 60	,23790*	,04165	,000
		61- 105	,33144*	,04129	,000
	31- 60	61- 105	,09354	,04840	,130
Verimlilik Boyutu (F2)	5- 30	31- 60	,19582*	,04053	,000
		61- 105	,18058*	,04018	,000
	31- 60	61- 105	-,01524	,04709	,944
Hizmet Sorunu Boyutu (F3)	5- 30	31- 60	-,25623*	,04598	,000
		61- 105	-,39893*	,04559	,000
	31- 60	61- 105	-,14270*	,05343	,021
Şikayet Boyutu (F4)	5- 30	31- 60	,06065	,04492	,367
		61- 105	-,15545*	,04454	,001
	31- 60	61- 105	-,21611*	,05220	,000
Katılım Boyutu (F5)	5- 30	31- 60	,28677*	,03754	,000
		61- 105	,22050*	,03722	,000
	31- 60	61- 105	-,06627	,04363	,282
Memnuniyetsizlik Boyutu (F6)	5- 30	31- 60	-,08427	,03808	,069
		61- 105	-,32953*	,03776	,000
	31- 60	61- 105	-,24526*	,04426	,000

*p<0,05 düzeyinde anlamlı

Tablo 52’de yapılan Tukey analizi sonucunda uzaklık ve etkinlik boyutu arasındaki anlamlı farkın iki gruptan kaynaklandığı saptanmıştır. Bunların merkeze 5-30 km ile 31-60 ve 61-105 km uzaklıkta yaşayan vatandaşların algılarındaki fark olduğu belirlenmiştir. Bu yargı anlamlılık (Sig.) değerlerinin p<0,05 değerini sağladığı için tespit edilmiştir. Tablo 51’e bakıldığında en yüksek etkinlik algısının merkeze 5-30 km arası uzaklıkta yaşayan vatandaşlarda görüldüğü ve mesafe arttıkça etkinlik algısının düştüğü saptanmıştır.

Tablo 52’de yapılan Tukey analizi sonucunda uzaklık ve verimlilik boyutu arasındaki anlamlı farkın iki gruptan kaynaklandığı saptanmıştır. Bunların merkeze 5-30 km ile 31-60 ve 61-105 km uzaklıkta yaşayan vatandaşların algılarındaki fark olduğu belirlenmiştir. Bu yargı anlamlılık (Sig.) değerlerinin p<0,05 değerini sağladığı için tespit edilmiştir. Tablo 51’e bakıldığında en yüksek verimlilik algısının merkeze 5- 30 km arası uzaklıkta yaşayan vatandaşlarda görüldüğü ve mesafe arttıkça verimlilik algısının düştüğü saptanmıştır.

Tablo 52’de yapılan Tukey analizi sonucunda uzaklık ve hizmet sorunu boyutu arasındaki anlamlı farkın üç gruptan kaynaklandığı görülmüştür. Bunların merkeze 5-30 km ile 31-60 ve 61-105 km uzaklıkta yaşayan vatandaşların algılarındaki fark olduğu ve merkeze 31-60 km ile 61-105 km uzaklıkta yaşayan vatandaşların algılarındaki fark olduğu belirlenmiştir. Bu yargı anlamlılık

(Sig.) değerlerinin $p < 0,05$ değerini sağladığı için tespit edilmiştir. Tablo 51'e bakıldığında en düşük hizmet sorunu algısının merkeze 5- 30 km arası uzaklıkta yaşayan vatandaşlarda görüldüğü ve mesafe arttıkça sorun ve aksaklık algısının yükseldiği belirlenmiştir.

Tablo 52'de yapılan Tukey analizi sonucunda uzaklık ve şikayet boyutu arasındaki anlamlı farkın iki gruptan kaynaklandığı saptanmıştır. Bunların merkeze 5-30 km ile 61-105 km uzaklıkta yaşayan vatandaşların algılarındaki fark olduğu ve merkeze 31-60 km ile 61-105 km uzaklıkta yaşayan vatandaşların algılarındaki fark olduğu belirlenmiştir. Bu yargı anlamlılık (Sig.) değerlerinin $p < 0,05$ değerini sağladığı için tespit edilmiştir. Tablo 51'e bakıldığında en düşük şikayet algısının merkeze 31-60 km arası uzaklıkta yaşayan vatandaşlarda görüldüğü ve en yüksek şikayet algısının da 61-105 km uzaklıkta yaşayan vatandaşlarda görüldüğü belirlenmiştir.

Tablo 52'de yapılan Tukey analizi sonucunda uzaklık ve katılım boyutu arasındaki anlamlı farkın iki gruptan kaynaklandığı saptanmıştır. Bunların merkeze 5-30 km ile 31-60 ve 61-105 km uzaklıkta yaşayan vatandaşların algılarındaki fark olduğu belirlenmiştir. Bu yargı anlamlılık (Sig.) değerlerinin $p < 0,05$ değerini sağladığı için tespit edilmiştir. Tablo 51'e bakıldığında en düşük katılım algısının merkeze 31-60 km ve 61-105 km arası uzaklıkta yaşayan vatandaşlarda görüldüğü ve en yüksek katılım algısının da 5-30 km uzaklıkta yaşayan vatandaşlarda görüldüğü belirlenmiştir.

Tablo 52'de yapılan Tukey analizi sonucunda uzaklık ve memnuniyetsizlik boyutu arasındaki anlamlı farkın iki gruptan kaynaklandığı saptanmıştır. Bunların merkeze 5-30 km ile 61-105 km arası uzaklıkta yaşayan vatandaşların algılarındaki fark olduğu ve merkeze 31-60 km ile 61-105 km arası uzaklıkta yaşayan vatandaşların algılarındaki fark olduğu belirlenmiştir. Bu yargı anlamlılık (Sig.) değerlerinin $p < 0,05$ değerini sağladığı için tespit edilmiştir. Tablo 51'e bakıldığında en düşük memnuniyetsizlik algısının merkeze 5-30 km arası uzaklıkta yaşayan vatandaşlarda görüldüğü ve uzaklık arttıkça memnuniyetsizlik algısının da yükseldiği belirlenmiştir.

3.6.7.6. Nüfus Yoğunluğu Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

Burada değişkenlerden olan nüfus yoğunluğu, yani anket uyguladığımız mahalleye dönüştürülen 57 belde belediyesi nüfus yoğunluklarına göre üç kategori şeklinde gruplandırılmıştır ve bunlarla uyguladığımız anketin tüm boyutlarına dair yapılan tek yönlü varyans analizi bulguları ortaya koyulmuştur. Bu bağlamda merkeze olan uzaklıklara ilişkin aşağıdaki hipotezler kurulmuştur.

H_{10a}: Yaşanılan yerin nüfus yoğunluğuna göre vatandaşların etkinlik algısı farklılık göstermektedir.

H_{10b}: Yaşanılan yerin nüfus yoğunluğuna göre vatandaşların verimlilik algısı farklılık göstermektedir.

H_{10c}: Yaşanılan yerin nüfus yoğunluğuna göre vatandaşların hizmet sorunu algısı farklılık göstermektedir.

H_{10d}: Yaşanılan yerin nüfus yoğunluğuna göre vatandaşların şikayet algısı farklılık göstermektedir.

H_{10e}: Yaşanılan yerin nüfus yoğunluğuna göre vatandaşların katılım algısı farklılık göstermektedir.

H_{10f}: Yaşanılan yerin nüfus yoğunluğuna göre vatandaşların memnuniyetsizlik algısı farklılık göstermektedir.

H_{10g}: Yaşanılan yerin nüfus yoğunluğuna göre vatandaşların siyasi algısı farklılık göstermektedir.

Tablo 53: Nüfus Yoğunluğu Değişkeni Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi

		N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata	95% Ortalama Güven Aralığı		F	Sig.
						Alt Sınır	Üst Sınır		
Etkinlik Boyutu (F1)	500- 2000	1297	2,4136	,80345	,02231	2,3698	2,4574	37,870	,000
	2001- 5000	560	2,5480	,95915	,04053	2,4683	2,6276		
	5001- 26000	785	2,7540	,89187	,03183	2,6915	2,8164		
	Total	2642	2,5432	,87698	,01706	2,5097	2,5767		
Verimlilik Boyutu (F2)	500- 2000	1297	2,4372	,78063	,02168	2,3946	2,4797	25,143	,000
	2001- 5000	560	2,4414	,91990	,03887	2,3651	2,5178		
	5001- 26000	785	2,6917	,87116	,03109	2,6307	2,7528		
	Total	2642	2,5137	,84667	,01647	2,4814	2,5460		
Hizmet Sorunu (F3)	500- 2000	1297	3,5272	,95284	,02646	3,4753	3,5791	61,910	,000
	2001- 5000	560	3,3354	1,03022	,04353	3,2498	3,4209		
	5001- 26000	785	3,0502	,87708	,03130	2,9887	3,1116		
	Total	2642	3,3448	,96990	,01887	3,3078	3,3818		
Şikayet Boyutu (F4)	500- 2000	1297	3,1825	,92925	,02580	3,1319	3,2332	6,352	,002
	2001- 5000	560	3,2339	,95433	,04033	3,1547	3,3131		
	5001- 26000	785	3,0631	,92754	,03311	2,9981	3,1280		
	Total	2642	3,1579	,93600	,01821	3,1222	3,1936		
Katılım Boyutu (F5)	500- 2000	1297	2,6636	,71488	,01985	2,6247	2,7026	22,317	,000
	2001- 5000	560	2,8339	,86763	,03666	2,7619	2,9059		
	5001- 26000	785	2,8857	,82814	,02956	2,8276	2,9437		
	Total	2642	2,7657	,78999	,01537	2,7356	2,7958		
Memnuniyet sızlık (F6)	500- 2000	1297	3,2912	,77370	,02148	3,2491	3,3334	65,599	,000
	2001- 5000	560	3,3379	,80443	,03399	3,2712	3,4047		
	5001- 26000	785	2,9255	,78329	,02796	2,8706	2,9804		
	Total	2642	3,1925	,80207	,01560	3,1619	3,2231		

Tablo 53: (Devamı)

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata	95% Ortalama Güven Aralığı		F	Sig.	
					Alt Sınır	Üst Sınır			
Siyasi Boyut (F7)	500- 2000	1297	3,1128	,82814	,02300	3,0676	3,1579	13,192	,000
	2001- 5000	560	3,2839	,86044	,03636	3,2125	3,3553		
	5001- 26000	785	3,0506	,84330	,03010	2,9916	3,1097		
	Total	2642	3,1306	,84345	,01641	3,0984	3,1628		

*p<0,05 düzeyinde anlamlı

Tablo 53'te görüldüğü üzere nüfus yoğunluğu değişkeni açısından etkinlik, verimlilik, hizmet sorunu, şikayet, katılım, memnuniyetsizlik ve siyasi boyutlar ile vatandaş algıları arasında anlamlılık (Sig.) değerinin p<0,05 şartını sağladığı belirlenmiş olup nüfus yoğunluğu ve bu boyutlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda H_{10a}, H_{10b}, H_{10c}, H_{10d}, H_{10e}, H_{10f} ve H_{10g} hipotezleri kabul edilmiştir. Bu farklılığa hangi grupların neden olduğu aşağıdaki Tukey tablosunda ayrıntılı olarak belirtilmiştir.

Tablo 54: Nüfus Yoğunluğu ile Boyutlar Arasında Fark Oluşturan Gruplara İlişkin Tukey Testi Bulguları

Bağımlı Değişken	(I) Nüfus	(J) Nüfus	Ortalama Fark (I-J)	Std. Hata	Sig.
Etkinlik Boyutu (F1)	500- 2000	2001- 5000	-,13437*	,04374	,006
		5001- 26000	-,34037*	,03912	,000
	2001- 5000	5001- 26000	-,20600*	,04785	,000
Verimlilik Boyutu (F2)	500- 2000	2001- 5000	-,00427	,04243	,994
		5001- 26000	-,25456*	,03794	,000
	2001- 5000	5001- 26000	-,25029*	,04641	,000
Hizmet Sorunu Boyutu (F3)	500- 2000	2001- 5000	,19186*	,04795	,000
		5001- 26000	,47703*	,04288	,000
	2001- 5000	5001- 26000	,28517*	,05245	,000
Şikayet Boyutu (F4)	500- 2000	2001- 5000	-,05139	,04723	,522
		5001- 26000	,11948*	,04224	,013
	2001- 5000	5001- 26000	,17087*	,05167	,003
Katılım Boyutu (F5)	500- 2000	2001- 5000	-,17028*	,03963	,000
		5001- 26000	-,22202*	,03544	,000
	2001- 5000	5001- 26000	-,05174	,04335	,457
Memnuniyetsizlik Boyutu (F6)	500- 2000	2001- 5000	-,04670	,03960	,466
		5001- 26000	,36577*	,03541	,000
	2001- 5000	5001- 26000	,41247*	,04332	,000
Siyasi Boyut (F7)	500- 2000	2001- 5000	-,17117*	,04245	,000
		5001- 26000	,06212	,03797	,231
	2001- 5000	5001- 26000	,23329*	,04644	,000

*p<0,05 düzeyinde anlamlı

Tablo 54'te yapılan Tukey analizi sonucunda nüfus yoğunluğu ve etkinlik boyutu arasındaki anlamlı farkın üç gruptan kaynaklandığı görülmüştür. Bunların 500-2000 nüfus aralığı ile 2001-5000 ve 5001-26000 nüfus aralığında bulunan yerlerde yaşayan vatandaşların algılarındaki farktan ve 2001-5000 nüfus aralığı ile 5001-26000 nüfus aralığında bulunan yerlerde yaşayan vatandaşların algılarındaki farktan kaynaklandığı belirlenmiştir. Bu yargı anlamlılık (Sig.) değerlerinin $p < 0,05$ değerini sağladığı için tespit edilmiştir. Tablo 53'e bakıldığında genel olarak etkinlik algısının düşük olduğu ancak nüfus yoğunluğu arttıkça etkinlik algısının da arttığı gözlemlenmiştir.

Tablo 54'te yapılan Tukey analizi sonucunda nüfus yoğunluğu ve verimlilik boyutu arasındaki anlamlı farkın iki gruptan kaynaklandığı saptanmıştır. Bunların 500-2000 nüfus aralığı ile 5001-26000 nüfus aralığında bulunan yerlerde yaşayan vatandaşların algılarındaki farktan ve 2001-5000 nüfus aralığı ile 5001-26000 nüfus aralığında bulunan yerlerde yaşayan vatandaşların algılarındaki farktan kaynaklandığı belirlenmiştir. Bu yargı anlamlılık (Sig.) değerlerinin $p < 0,05$ değerini sağladığı için tespit edilmiştir. Tablo 53'e bakıldığında genel olarak verimlilik algısının düşük olduğu ancak nüfus yoğunluğu arttıkça verimlilik algısının da arttığı gözlemlenmiştir.

Tablo 54'te yapılan Tukey analizi sonucunda nüfus yoğunluğu ve hizmet sorunu boyutu arasındaki anlamlı farkın üç gruptan kaynaklandığı görülmüştür. Bunların 500-2000 nüfus aralığı ile 2001-5000 ve 5001-26000 nüfus aralığında bulunan yerlerde yaşayan vatandaşların algılarındaki farktan ve 2001-5000 nüfus aralığı ile 5001-26000 nüfus aralığında bulunan yerlerde yaşayan vatandaşların algılarındaki farktan kaynaklandığı belirlenmiştir. Bu yargı anlamlılık (Sig.) değerlerinin $p < 0,05$ değerini sağladığı için tespit edilmiştir. Tablo 53'e bakıldığında en yüksek hizmet sorunu algısının 500-2000 arasında nüfus yoğunluğu bulunan yerlerde yaşayan vatandaşlarda görüldüğü ve en düşük hizmet sorunu algısının 5001-26000 arasında nüfus yoğunluğu bulunan yerlerde yaşayan vatandaşlarda görüldüğü saptanmış olup nüfus yoğunluğu azaldıkça hizmet sorunu algısının arttığı belirlenmiştir.

Tablo 54'te yapılan Tukey analizi sonucunda nüfus yoğunluğu ve şikayet boyutu arasındaki anlamlı farkın iki gruptan kaynaklandığı saptanmıştır. Bunların 500-2000 nüfus aralığı ile 5001-26000 nüfus aralığında bulunan yerlerde yaşayan vatandaşların algılarındaki farktan ve 2001-5000 nüfus aralığı ile 5001-26000 nüfus aralığında bulunan yerlerde yaşayan vatandaşların algılarındaki farktan kaynaklandığı belirlenmiştir. Bu yargı anlamlılık (Sig.) değerlerinin $p < 0,05$ değerini sağladığı için tespit edilmiştir. Tablo 53'e bakıldığında en yüksek şikayet algısının 2001-5000 arasında nüfus yoğunluğu bulunan yerlerde yaşayan vatandaşlarda görüldüğü ve en düşük şikayet algısının 5001-26000 arasında nüfus yoğunluğu bulunan yerlerde yaşayan vatandaşlarda görüldüğü saptanmıştır.

Tablo 54'te yapılan Tukey analizi sonucunda nüfus yoğunluğu ve katılım boyutu arasındaki anlamlı farkın iki gruptan kaynaklandığı saptanmıştır. Bunların 500-2000 nüfus aralığı ile 2001-

5000 nüfus aralığı ve 5001-26000 nüfus aralığında bulunan yerlerde yaşayan vatandaşların algılarındaki farktan kaynaklandığı belirlenmiştir. Bu yargı anlamlılık (Sig.) değerlerinin $p < 0,05$ değerini sağladığı için tespit edilmiştir. Tablo 53'e bakıldığında genel olarak vatandaşların katılım algısının olumsuz yönde olduğu, buna istinaden nüfus yoğunluğu arttıkça katılım algısına yönelik olumlu bakış açısının da arttığı gözlemlenmiştir.

Tablo 54'te yapılan Tukey analizi sonucunda nüfus yoğunluğu ve memnuniyetsizlik boyutu arasındaki anlamlı farkın iki gruptan kaynaklandığı saptanmıştır. Bunların 500-2000 nüfus aralığı ile 5001-26000 nüfus aralığında bulunan yerlerde yaşayan vatandaşların algılarındaki farktan ve 2001-5000 nüfus aralığı ile 5001-26000 nüfus aralığında bulunan yerlerde yaşayan vatandaşların algılarındaki farktan kaynaklandığı belirlenmiştir. Bu yargı anlamlılık (Sig.) değerlerinin $p < 0,05$ değerini sağladığı için tespit edilmiştir. Tablo 53'e bakıldığında genel olarak vatandaşların memnuniyetsizliğe yakın olduğu, buna istinaden en yüksek memnuniyetsizlik algısının 2001-5000 arasında nüfus yoğunluğu bulunan yerlerde yaşayan vatandaşlarda görüldüğü ve en düşük memnuniyetsizlik algısının 5001-26000 arasında nüfus yoğunluğu bulunan yerlerde yaşayan vatandaşlarda görüldüğü saptanmıştır.

Tablo 54'te yapılan Tukey analizi sonucunda nüfus yoğunluğu ve siyasi boyut arasındaki anlamlı farkın iki gruptan kaynaklandığı saptanmıştır. Bunların 500-2000 nüfus aralığı ile 2001-5000 nüfus aralığında bulunan yerlerde yaşayan vatandaşların algılarındaki farktan ve 2001-5000 nüfus aralığı ile 5001-26000 nüfus aralığında bulunan yerlerde yaşayan vatandaşların algılarındaki farktan kaynaklandığı belirlenmiştir. Bu yargı anlamlılık (Sig.) değerlerinin $p < 0,05$ değerini sağladığı için tespit edilmiştir. Tablo 53'e bakıldığında genel olarak vatandaşların siyasi boyuta ilişkin ifadelerde kararsız kaldığı ancak en yüksek siyasi algının 2001-5000 arasında nüfus yoğunluğu bulunan yerlerde yaşayan vatandaşlarda görüldüğü ve en düşük siyasi algının 5001-26000 arasında nüfus yoğunluğu bulunan yerlerde yaşayan vatandaşlarda görüldüğü saptanmıştır.

3.6.8. Tek Yönlü Varyans Analizine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

6360 sayılı Yasa'yla büyükşehir statüsü kazanan Trabzon Büyükşehir Belediyesi'nde, belde belediyelerinden dönüştürülen mahallelerde yaşayan vatandaşların algıları; etkinlik, verimlilik, hizmet sorunu, şikayet, katılım, memnuniyetsizlik ve siyasi açılardan değerlendirilmiştir.

3.6.8.1. Etkinlik Algısına İlişkin Bulgular

Bu düzenlemeye ilişkin etkinlik boyutu içerisinde yer alan ifadeler, Trabzon'da mahalleye dönüştürülen belde belediyelerinde yaşayan vatandaşların, bu ifadelere verdikleri cevaplara ilişkin etkinlik algıları araştırma bulgularına dayanılarak ortaya koyulmuştur. Bu doğrultuda ilk olarak, cinsiyet değişkenine dair Bağımsız t-Testi ile yapılan değerlendirmelerde etkinlik algısının

cinsiyete göre farklılık gösterdiği ve bu algının kadınlara nazaran erkeklerde daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yani erkekler etkinlik boyutu içerisindeki olumlu ifadelerle daha düşük düzeyde kadınlar ise düşüğe yakın düzeyde katılmıştır. Buna paralel olarak Belli ve Aydın (2016), kadınların etkinlik hususuna erkeklere nazaran daha olumlu baktığı dolayısıyla cinsiyet ile bu algılar arasında anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yaş, öğrenim durumu, gelir düzeyi ve siyasi parti tercihi gibi değişkenlere ilişkin etkinlik algısı tek yönlü varyans analizi (One Way Anova) ile test edilmiştir. Bu doğrultuda etkinlik algısının yaşa göre farklılık gösterdiği, genel olarak tüm yaş gruplarında bu algının düşük olduğu özellikle 45-54 yaş aralığında olan vatandaşların ise en düşük etkinlik algısına sahip olduğu anlaşılmıştır. Yine etkinlik algısının öğrenim durumuna göre farklılık gösterdiği, genel olarak tüm öğrenim gruplarında bu algının düşük olduğu fakat yalnızca okuma yazma bilen gruptaki vatandaşların etkinlik algısının diğerlerine nazaran biraz daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Belli ve Aydın (2016) tarafından yapılan çalışmada ise etkinlik algısının öğrenim durumuna göre farklılık göstermediği ortaya koyulmuştur. Diğer taraftan etkinlik algısının gelir düzeyine göre farklılık göstermediği ve tüm gelir gruplarında bu algının düşük olduğu görülmüştür. Bu çalışmada etkinlik algısının siyasi parti tercihine göre ise farklılık gösterdiği, genel olarak bu algının tüm gruplarda düşük olduğu fakat AKP'yi tercih eden vatandaşların diğerlerine nazaran net bir şekilde etkinlik algısının yüksek olduğu yani bu yeni durumdan daha çok memnun olduğu, CHP'yi tercih eden vatandaşların ise etkinliği en düşük düzeyde algıladığı yani bu durumun etkinliğinden memnun olmadığı ortaya çıkmıştır.

Anketin demografik bölümünde yer alan yukarıdaki değişkenlere ek olarak uygulama yapılan alanların merkeze olan uzaklıklarına ve nüfus yoğunluğuna ilişkin özellikleri belli etmenler göz önünde bulundurularak üçer kategoriye ayrılmıştır. Merkeze olan uzaklık 5-30 km, 31-60 km ve 61-105 km olarak üç kategoriye, nüfus yoğunluğu ise 500-2000 nüfuslu, 2001-5000 nüfuslu ve 5001-26000 nüfuslu olan yerler olmak üzere üç kategoriye ayrılmıştır. Buna benzer bir ayırım Okcu vd. (2016)'nin yaptığı çalışmada, büyükşehir merkeze olan uzaklıklar 0-49 km, 50-99 km ve 100-160 km olan ilçeler olarak kategorize edilmiş ve 1, 2 ve 3 şeklinde kodlanmıştır. Buna istinaden bu çalışmada katılımcıların yani vatandaşların yaşadıkları yerin büyükşehir belediye merkezine olan uzaklığı ile etkinlik algısı arasında bir farklılık olduğu ortaya koyulmuştur ve genel olarak bu algı düşük çıkmakla birlikte en düşük etkinlik algısının merkeze uzaklığı 61 ile 105 km aralığında olan yerlerde ikamet eden vatandaşlarda görüldüğü anlaşılmıştır. Dolayısıyla bu düzenlemenin, merkeze en uzak olan yerleşim yerlerinde etkinliğe ulaşmadığı halkın durumdan memnun olmadığı ve bu memnuniyetsizliğin en yüksek düzeyde en uzak yerleşim yerlerinde görüldüğü şeklinde yorumlanabilir. Son olarak nüfus yoğunluğu ile etkinlik algısı arasında bir farklılık olduğu ortaya koyulmuş ve genel olarak bu algı düşük çıkmakla birlikte en düşük etkinlik algısının 500 ilâ 2000 nüfusu olan küçük yerleşim birimlerinde ortaya çıktığı görülmüştür. Yani bu algının, mahalleye dönüştürülen beldeler arasından daha küçük yerleşim birimi olarak ifade ettiğimiz kentsel olmayan

kırsal özellik gösteren kesimlerde düşük olduğu, vatandaşın gözünde hizmetlerin etkinlik düzeyine ulaşmadığı sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Yukarıdaki bulgulara istinaden etkinlik algısının; cinsiyete, yaşa, öğrenim durumuna, siyasi parti tercihinin, merkeze olan uzaklığa ve nüfus yoğunluğuna göre farklılık gösterdiği buna karşın gelir düzeyine göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla H_{1a} , H_{1b} , H_{1c} , H_{8a} , H_{9a} ve H_{10a} hipotezleri kabul edilirken H_{1d} hipotezi reddedilmiştir.

3.6.8.2. Verimlilik Algısına İlişkin Bulgular

Bu düzenlemeye ilişkin verimlilik boyutu içerisinde yer alan ifadeler, katılımcıların yani vatandaşların, bu ifadelere verdikleri cevaplara ilişkin verimlilik algıları araştırma bulgularına dayanılarak ortaya koyulmuştur. Bu doğrultuda öncelikle, cinsiyet değişkenine dair Bağımsız t-Testi ile yapılan değerlendirmelerde verimlilik algısının cinsiyete göre farklılık gösterdiği ve bu algının kadınlara nazaran erkeklerde daha düşük olduğu, dolayısıyla verimlilik algısını erkeklerin daha az hissettiği sonucuna ulaşılmıştır. Yani erkekler verimlilik boyutu içerisinde yer alan olumlu ifadelerle daha düşük düzeyde kadınlar ise düşüğe yakın düzeyde katılmıştır. Benzer şekilde Belli ve Aydın (2016), kadınların verimlilik hususuna erkeklere nazaran daha olumlu baktığı dolayısıyla cinsiyet ile bu algılar arasında farklılık olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Katılımcıların, tek yönlü varyans analizi ile yaş, öğrenim durumu, gelir düzeyi ve siyasi parti tercihi gibi değişkenlere ilişkin verimlilik algısı değerlendirildiğinde bu algının; yaşa göre farklılık gösterdiği, genel olarak tüm yaş gruplarında bu algının düşük olduğu özellikle 45-54 yaş aralığında olan vatandaşların ise en düşük verimlilik algısına sahip olduğu anlaşılmıştır. Diğer taraftan verimlilik algısının, öğrenim durumuna göre farklılık göstermediği ve genel olarak tüm öğrenim gruplarında bu algının düşük olduğu görülmüş olup Belli ve Aydın (2016) tarafından yapılan çalışmada da öğrenim durumuna göre verimlilik algısının farklılık göstermediği ortaya koyulmuştur. Gelir düzeyine göre verimlilik algısının ise farklılık gösterdiği ve tüm gelir gruplarında bu algı düşük olmakla birlikte özellikle 2001-3000 gelir düzeyine sahip vatandaşlarda verimliliğin daha düşük düzeyde algılandığı anlaşılmıştır. Yine verimlilik algısının siyasi parti tercihinin göre farklılık gösterdiği, genel olarak bu algının tüm gruplarda düşük olduğu fakat AKP'yi tercih eden vatandaşların diğerlerine nazaran etkinlik algısının belirgin bir şekilde daha yüksek olduğu yani bu yeni durumdan daha çok memnun olduğu, CHP'yi tercih eden vatandaşların ise verimliliği en düşük düzeyde algıladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bunlara ek olarak verimlilik algısı, katılımcıların yaşadığı yerin merkeze olan uzaklığı ve nüfus yoğunluğuna istinaden oluşturulmuş olunan kategorilere göre de değerlendirilmiştir. Bu bağlamda vatandaşların yaşadıkları yerin büyükşehir belediye merkezine olan uzaklığı ile verimlilik algısı arasında bir farklılık olduğu görülmüş ve genel olarak bu algı düşük çıkmakla

birlikte en düşük verimlilik algısının merkeze uzaklığı 31 ile 60 km aralığında olan yerler ile 61 ile 105 km aralığında olan yerlerde ikamet eden vatandaşlarda görüldüğü anlaşılmıştır. Dolayısıyla bu düzenlemenin, merkeze en uzak olan yerleşim birimlerinde verimliliğe ulaşmadığı halkın durumdan verimlilik açısından memnun olmadığı ve bu memnuniyetsizliğin en yüksek düzeyde merkeze daha uzak yerleşim birimlerinde görüldüğü belirlenmiştir. Son olarak nüfus yoğunluğu ile verimlilik algısı arasında bir farklılık olduğu ortaya koyulmuş ve genel olarak bu algı düşük çıkmakla birlikte en düşük verimlilik algısının 500 ilâ 2000 nüfusu olan ve 2001 ilâ 5000 nüfusu olan küçük yerleşim birimlerinde ortaya çıktığı görülmüştür. Yani bu algının mahalleye dönüştürülen beldeler arasından daha küçük yerleşim birimi olarak ifade edilen kentsel olmayan kırsal özellik gösteren kesimlerde düşük olduğu, kırsal alanlarda yaşayan vatandaşın gözünde hizmetlerin verimlilik düzeyine ulaşmadığı ve nüfus yoğunluğu arttıkça verimlilik algısının da arttığı şeklinde yorumlanabileceği ifade edilmiştir.

Bu bağlamda bulgulara istinaden verimlilik algısının; cinsiyete, yaşa, gelir düzeyine, siyasi parti tercihine, merkeze olan uzaklığa ve nüfus yoğunluğuna göre farklılık gösterdiği buna karşın öğrenim durumuna göre farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla H_{1a} , H_{1b} , H_{1d} , H_{8b} , H_{9b} ve H_{10b} hipotezleri kabul edilirken H_{1c} hipotezi reddedilmiştir.

3.6.8.3. Hizmet Sorunu Algısına İlişkin Bulgular

Bu düzenlemeye ilişkin hizmet sorunu boyutu içerisinde yer alan ifadeler, katılımcıların bu ifadelere verdikleri yanıtlara ilişkin hizmetlerde yaşanan sorun algıları araştırma bulgularına dayanılarak ortaya koyulmuştur. Bu doğrultuda ilk olarak, cinsiyet değişkenine dair Bağımsız t-Testi ile yapılan değerlendirmelerde hizmet sorunu algısının cinsiyete göre farklılık göstermediği ve bu algının her iki grupta da yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla cinsiyet farkı olmaksızın katılımcıların tümünün hizmet sorunu algısını yüksek derecede hissettiği yani hizmetlerde sorun yaşandığını düşündüğü ortaya çıkmıştır. Benzer bir şekilde Belli ve Aydın (2016), cinsiyete göre hizmet sorunu algısının farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır.

Yaş, öğrenim durumu, gelir düzeyi ve siyasi parti tercihi gibi değişkenlere ilişkin hizmet sorunu algısı tek yönlü varyans analizi ile değerlendirilmiştir. Bu bağlamda hizmet sorunu algısının yaşa göre farklılık gösterdiği, genel olarak tüm yaş gruplarında bu algının yükseğe yakın ve yüksek düzeyde olduğu ve yaş profili yükseldikçe hizmet sorunu yaşandığına ilişkin algıların daha da arttığı anlaşılmıştır. Bunun nedeninin de çalışmanın yapıldığı alanın büyük kısmının kırsal alanda gerçekleştiği, bu kırsal alanlarda hizmet sorunlarının daha yoğun yaşandığı ve bu alanlarda yaşayan vatandaş profiline yaş itibarıyla orta yaşın üzerinde olmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Diğer taraftan hizmet sorunu algısının öğrenim durumuna göre farklılık gösterdiği ve genel olarak tüm öğrenim durumu gruplarında bu algının yükseğe yakın ve yüksek düzeyde olduğu özellikle doktora düzeyinde olanların en yüksek hizmet sorunu algısına sahip olduğu görülmüştür. Bir diğer değişken

olan gelir açısından bakıldığında ise hizmet sorunu algısının gelir düzeyine göre farklılık göstermediği ve tüm gelir gruplarında bu algının yüksek olduğu anlaşılmıştır. Yine hizmet sorunu algısının siyasi parti tercihinin göre farklılık gösterdiği, genel olarak bu algının yüksek olduğu fakat AKP'yi tercih eden vatandaşların diğerlerine nazaran hizmet sorunu algısının düşük olduğu yani hizmetlerde yoğun bir sorun hissetmedikleri, CHP'yi ve MHP'yi tercih eden vatandaşların ise hizmet sorununu aynı oranda en yüksek düzeyde algıladığı görülmüştür.

Bunlara ek olarak hizmet sorunu algısı, yukarıdaki değişkenlerin yanında katılımcıların yaşadığı yerin merkeze olan uzaklığı ve nüfus yoğunluğuna göre değerlendirildiğinde, katılımcıların yaşadıkları yerin büyükşehir belediye merkezine olan uzaklığı ile hizmet sorunu algısı arasında bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Genel olarak bu algı yüksek çıkmakla birlikte en yüksek hizmet sorunu algısının merkeze uzaklığı 61 ile 105 km aralığında olan yerlerde ikamet eden vatandaşlarda görüldüğü anlaşılmıştır. 5 ile 30 km aralığında olan yerlerde ikamet eden vatandaşlarda ise hizmetlerde yaşanan sorun algısının diğerlerine nazaran daha düşük olduğu dolayısıyla mesafe kıaldıkça hizmetlerde yaşanan sorun algısının da azalmakta olduğu saptanmıştır. Bu sebeple merkeze en uzak olan yerleşim yerlerinde daha yoğun bir şekilde hizmet sorunu yaşandığı ileri sürülebilir. Benzer bir şekilde Okcu vd. (2016) merkeze olan uzaklık 0-49 km aralığındayken yani yakinken hizmet sunumu açısından olumlu görüşler ortaya çıktığını fakat mesafe arttıkça hizmet sorunları oluşturduğu yani bu görüşlerin olumsuz olduğu ve giderek şiddetini artırdığı sonucuna ulaşmıştır. Yemen (2016: 244)'in çalışmasında da merkeze yakın olan yerlerde bu düzenlemeye ilişkin olumlu sonuçlara ulaşılırken mesafe arttıkça hizmet sorunlarının da arttığı ve dolayısıyla bu düzenlemenin etkili bir şekilde hizmet sunulmasını negatif yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Son olarak nüfus yoğunluğu ile hizmet sorunu algısı arasında bir farklılık olduğu ortaya koyulmuş ve genel olarak bu algı yüksek çıkmakla birlikte hizmet sorunlarının 500 ilâ 2000 nüfusu olan küçük yerleşim birimlerinde yani kırsal alanlarda yoğun olarak hissedildiği ortaya çıkmış olup nüfus yoğunluğu arttıkça hizmet sorunu algısının azaldığı sonucuna ulaşmıştır.

Bu kapsamda yukarıdaki bulgulara istinaden hizmet sorunu algısının yaşa, öğrenim durumuna, siyasi parti tercihinin, merkeze olan uzaklığa ve nüfus yoğunluğuna göre farklılık gösterdiği buna karşın cinsiyete ve gelir düzeyine göre farklılık oluşturmadığı sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla H_{1b} , H_{1c} , H_{8c} , H_{9c} ve H_{10c} hipotezleri kabul edilirken H_{1a} ve H_{1d} hipotezleri reddedilmiştir.

3.6.8.4. Şikayet Algısına İlişkin Bulgular

6360 sayılı Yasa'ya istinaden yapılan ankette şikayet boyutu içerisinde yer alan ifadeler, katılımcıların bu ifadelere verdikleri cevaplara ilişkin şikayet algıları araştırma bulgularına dayanılarak ortaya koyulmuştur. Bu doğrultuda öncelikle, cinsiyet değişkenine dair Bağımsız t-

Testi ile yapılan değerlendirmelerde Şikayet algısının cinsiyete göre farklılık göstermediği ve bu algının grupların her ikisinde de orta düzeyde hatta yükseğe yakın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla cinsiyet farkı olmadan katılımcıların tümünün bu düzenlemeyle ilgili Şikayetlerinin bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Vatandaşların; yaş, öğrenim durumu, gelir düzeyi ve siyasi parti tercihi gibi değişkenlere ilişkin Şikayet algısı yine tek yönlü varyans analizi ile değerlendirilmiştir. Bu bağlamda Şikayet algısının yaşa ve öğrenim durumuna göre farklılık göstermediği, genel olarak tüm yaş gruplarında ve öğrenim gruplarında bu algının orta düzeyde olduğu grlmştir. Aynı Şekilde bir diğer değişken olan gelir açısından bakıldığında ise Şikayet algısının gelir düzeyine göre farklılık göstermediği ve tüm gelir gruplarında bu algının orta düzeyde olduğu yalnızca 5000 ve üzeri gelir seviyesinde olanlarda biraz daha fazla Şikayet algısının yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Diğer taraftan Şikayet algısının siyasi parti tercihine göre farklılık gösterdiği, genel olarak bu algının yüksek olduğu fakat yalnızca AKP'yi tercih eden vatandaşların Şikayet algısının orta düzeyde olduğu yani Şikayet konusu olacak yoğunlukta bir sıkıntı yaşamadıkları ortaya çıkmıştır.

Bunların yanında hizmet sorunu algısı, yukarıdaki değişkenlere ek olarak katılımcıların yaşadığı yerin merkeze olan uzaklığı ve nüfus yoğunluğuna göre de değerlendirilmiştir. Bu bağlamda katılımcıların yaşadıkları yerin büyükşehir belediye merkezine olan uzaklığı ile Şikayet algısı arasında bir farklılık olduğu saptanmış ve genel olarak bu algı yüksek çıkmakla birlikte en yüksek Şikayet algısının merkeze uzaklığı 61 ile 105 km aralığında olan yerlerde ikamet eden vatandaşlarda görüldüğü anlaşılmıştır. Dolayısıyla merkeze en uzak olan yerleşim birimlerinde Şikayetlerin daha yoğun bir Şekilde yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak yaşanılan yerin nüfusunun yoğunluğu ile Şikayet algısı arasında bir farklılık görüldüğü ortaya koyulmuş ve genel olarak bu algı orta düzeyde görülmekle birlikte Şikayetlerin en düşük düzeyde 5001 ila 26000 nüfuslu olan daha büyük yerleşim birimlerinde yani kentsel alanlarda hissedildiği ortaya çıkmıştır.

Yukarıdaki bulgulara istinaden Şikayet algısının; siyasi parti tercihine, merkeze olan uzaklığa ve nüfus yoğunluğuna göre farklılık gösterdiği buna karşın cinsiyete, yaşa, öğrenim durumuna ve gelir düzeyine göre farklılık oluşturmadığı sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla H_{8d} , H_{9d} ve H_{10d} hipotezleri kabul edilirken H_{1a} , H_{1b} , H_{1c} ve H_{1d} hipotezleri reddedilmiştir.

3.6.8.5. Katılım Algısına İlişkin Bulgular

Bu düzenlemeye ilişkin katılım boyutu içerisinde yer alan ifadeler, vatandaşların bu ifadelere verdikleri cevaplara ilişkin katılım algıları araştırma bulgularına dayanılarak değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda öncelikle, cinsiyet değişkenine dair Bağımsız t-Testi ile yapılan değerlendirmelerde katılım algısının cinsiyete göre farklılık gösterdiği ve bu algının kadınlara nazaran erkeklerde daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yani erkekler katılım boyutu içerisindeki ifadelerle daha

olumsuz bakarken yani bunların uygulandığını düşünmezken kadınların ise bu ifadeler hakkında orta düzeyde yanıtlar vererek kararsız kaldıkları anlaşılmıştır. Belli ve Aydın (2016) tarafından yapılan çalışmada ise katılım algısının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yaş, öğrenim durumu, gelir düzeyi ve siyasi parti tercihi gibi değişkenlere ilişkin katılım algısı tek yönlü varyans analizi ile değerlendirilmiştir. Bu bağlamda katılım algısının yaşa, öğrenim durumuna ve gelir düzeyine göre farklılık göstermediği, genel olarak tüm yaş gruplarında, öğrenim gruplarında ve gelir düzeylerinde bu algının orta düzeyde olduğu anlaşılmıştır. Benzer şekilde katılım algısının öğrenim durumuna göre farklılık göstermediği Belli ve Aydın (2016) tarafından da belirlenmiştir. Diğer taraftan katılım algısının siyasi parti tercihinin göre farklılık gösterdiği, bu farklılığın siyasi parti belirtmek istemeyen, diğer seçeneğini ve CHP'yi tercih eden vatandaşların AKP ve MHP'yi tercih edenlere nazaran katılım algısının belirgin bir şekilde düşük olmasından kaynaklandığı belirlenmiştir.

Demografik bölümde yer alan yukarıdaki değişkenlere ek olarak, katılım algısı katılımcıların yaşadığı yerin merkeze olan uzaklığı ve nüfus yoğunluğuna göre de analiz edilmiştir. Bu bağlamda katılımcıların yani vatandaşların yaşadıkları yerin büyükşehir belediye merkezine olan uzaklığı ile katılım algısı arasında bir farklılık olduğu ortaya koyulmuş olup genel olarak bu algı düşük ve orta düzeyde çıkmıştır. Buna istinaden en düşük katılım algısının merkeze uzaklığı 61 ile 105 km ve 31 ile 60 km aralığında olan yerlerde ikamet eden vatandaşlarda görüldüğü, merkeze uzaklığı 5 ile 30 km aralığında olan yerlerde yaşayan vatandaşlarda ise bu algının orta düzeyde yani kararsızlık düzeyinde olduğu saptanmıştır. Dolayısıyla bu durum, merkeze en uzak olan yerleşim birimlerinde vatandaş katılımının henüz sağlanamadığı, halkın durumdan tatmin olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Son olarak nüfus yoğunluğu ile katılım algısı arasında bir farklılık olduğu ortaya koyulmuş ve katılım algısının 500 ilâ 2000 nüfusu olan küçük yerleşim birimlerinde düşük düzeyde olduğu, nüfusu daha fazla olan diğer yerlerde ise orta düzeyde olduğu görülmüştür. Yani bu algının mahalleye dönüştürülen beldeler arasından daha küçük yerleşim birimi olarak ifade edilen kentsel olmayan kırsal özellik gösteren kesimlerde düşük olduğu, özellikle buralarda vatandaşın kendisini ilgilendiren kararlara katılımının sağlanamadığı şeklinde yorumlanabileceği söylenebilir.

Bu bağlamda analiz bulgularına istinaden katılım algısının; cinsiyete, siyasi parti tercihinin, merkeze olan uzaklığa ve nüfus yoğunluğuna göre farklılık gösterdiği buna karşın yaşa, öğrenim durumuna ve gelir düzeyine göre farklılık oluşturmadığı sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla H_{1a} , H_{8e} , H_{9e} ve H_{10e} hipotezleri kabul edilirken H_{1b} , H_{1c} ve H_{1d} hipotezleri reddedilmiştir.

3.6.8.6. Memnuniyetsizlik Algısına İlişkin Bulgular

6360 sayılı Yasa'ya istinaden yapılan ankette memnuniyetsizlik boyutu içerisinde yer alan ifadeler, katılımcıların bu ifadelere verdikleri cevaplara ilişkin memnuniyetsizlik algıları araştırma bulgularına dayanılarak ortaya koyulmuştur. Bu doğrultuda ilk olarak, cinsiyet değişkenine dair Bağımsız t-Testi ile yapılan değerlendirmelerde memnuniyetsizlik algısının cinsiyete göre farklılık göstermediği ve bu algının her iki grupta da orta düzeyde hatta yükseğe yakın olduğu görülmüştür. Dolayısıyla cinsiyet farkı olmadan katılımcıların tümünün bu düzenlemeyle ilgili memnuniyetsizliklerinin bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Daştan ve Delice (2015) tarafından yapılan çalışmada ise cinsiyet ile memnuniyet algısı arasında bir farklılık olduğu ve kadınların erkeklere nazaran daha az memnun olduğu yani kadınlardaki memnuniyetsizlik oranının daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılan tek yönlü varyans analizi ile yaş, öğrenim durumu, gelir düzeyi ve siyasi parti tercihi gibi değişkenlere ilişkin memnuniyetsizlik algısı değerlendirilmiştir. Bu bağlamda memnuniyetsizlik algısının yaşa göre farklılık gösterdiği, özellikle 65 yaş ve üzeri katılımcıların en yüksek memnuniyetsizlik algısına sahip olduğu ve yaş profili yükseldikçe bu algının da arttığı ortaya çıkmıştır. Aynı şekilde Daştan ve Delice (2015) memnuniyet algısının yaşa göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmış fakat bu çalışmaya göre tam tersi 55-64 yaş aralığında olanlarda memnuniyetin en yüksek olduğu ve yaş arttıkça memnuniyetin arttığını belirtmişlerdir. Diğer taraftan Kaypak ve Yılmaz (2016), katılımcıların çoğunun bu düzenlemeden memnuniyetsizlik duyduğunu ve bu memnuniyetsizliğin yaşa göre farklılık gösterdiğini, yalnızca 18-25 yaş aralığının memnun olduğunu, 26 yaş ve üzeri katılımcıların ise memnun olmadığını ortaya koymuştur. Yine memnuniyetsizlik algısının öğrenim durumuna göre farklılık gösterdiği, bazı gruplarda bu algının orta düzeyde bazı gruplarda ise yükseğe yakın düzeyde görüldüğü ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan gelir açısından bakıldığında ise memnuniyetsizlik algısının gelir düzeyine göre farklılık göstermediği ve tüm gelir gruplarında bu algının yükseğe yakın olduğu tespit edilmiştir. Bir diğer değişken olan siyasi parti tercihinin göre ise memnuniyetsizlik algısının farklılık gösterdiği, buna istinaden en düşük memnuniyetsizlik algısını AKP'yi tercih eden vatandaşların hissettikleri, en yüksek memnuniyetsizlik algısını da CHP'yi tercih eden vatandaşların hissettikleri ortaya çıkmıştır. Yani memnuniyetsizlik algısını tersine çevirecek olursak AKP'yi tercih eden vatandaşların bu düzenlemeden, CHP'yi tercih eden vatandaşlara nazaran daha çok memnun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Demografik bölümde yer alan yukarıdaki değişkenlere ek olarak memnuniyetsizlik algısı, katılımcıların yaşadığı yerin merkeze olan uzaklığı ve nüfus yoğunluğuna göre de değerlendirilmiştir. Bu bağlamda katılımcıların yaşadıkları yerin büyükşehir belediye merkezine olan uzaklığı ile memnuniyetsizlik algısı arasında bir farklılık olduğu ortaya koyulmuştur. Buna istinaden memnuniyetsizlik algısının merkeze uzaklığı 61 ile 105 km aralığında olan yerlerde

ikamet eden vatandaşlarda en yüksek düzeyde hissedildiği, merkeze uzaklığı 5 ile 30 km aralığında olan yerlerde yaşayan vatandaşlarda ise bu algının orta düzeyde yani kararsızlık düzeyinde olduğu ve mesafe arttıkça memnuniyetsizlik algısının da arttığı saptanmıştır. Son olarak nüfus yoğunluğu ile memnuniyetsizlik algısı arasında bir farklılık olduğu sonucuna varılmış ve memnuniyetsizlik algısının 500 ilâ 2000 ve 2001 ilâ 5000 nüfusu olan küçük yerleşim birimlerinde yükseğe yakın düzeyde olduğu, nüfusu daha fazla olan diğer yerlerde ise orta düzeyde olduğu görülmüştür. Yani bu memnuniyetsizlik algısının, mahalleye dönüştürülen beldeler arasından kırsal özellik gösteren kesimlerde diğerlerine nazaran daha yüksek olduğu şeklinde yorumlanmıştır.

Bu bağlamda yukarıdaki bulgulara istinaden memnuniyetsizlik algısının; yaşa, öğrenim durumuna, siyasi parti tercihine, merkeze olan uzaklığa ve nüfus yoğunluğuna göre farklılık gösterdiği buna karşın cinsiyete ve gelir düzeyine göre farklılık oluşturmadığı sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla H_{1b} , H_{1c} , H_{8f} , H_{9f} ve H_{10f} hipotezleri kabul edilirken H_{1a} ve H_{1d} hipotezleri reddedilmiştir.

3.6.8.7. Siyasi Algıya İlişkin Bulgular

Bu düzenlemeye ilişkin siyasi boyut içerisinde yer alan ifadeler, vatandaşların bu ifadelere verdikleri cevaplara ilişkin siyasi algıları araştırma bulgularına dayanılarak değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda öncelikle, cinsiyet değişkenine dair Bağımsız t-Testi ile yapılan değerlendirmelerde siyasi algının cinsiyete göre farklılık gösterdiği ve bu algının kadınlara nazaran erkeklerde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yani erkekler siyasi boyut içerisindeki ifadelerle daha yüksek düzeyde katılırken, kadınların ise bu ifadelerle katılma oranı orta düzeyde kalmıştır.

Yaş, öğrenim durumu, gelir düzeyi ve siyasi parti tercihi gibi değişkenlere ilişkin memnuniyetsizlik algısı tek yönlü varyans analizi ile değerlendirilmiş olup buna istinaden siyasi algının yaşa göre farklılık gösterdiği ve yaş profili yükseldikçe bu algının da arttığı ortaya çıkmıştır. Aynı şekilde siyasi algının öğrenim durumuna göre farklılık gösterdiği, genel olarak bu algının orta düzeyde olduğu ve en yüksek algının doktora düzeyinde olan katılımcılarda görüldüğü ortaya çıkmıştır. Bir diğer değişken olan gelir açısından bakıldığında siyasi algının gelir düzeyine göre farklılık oluşturduğu ve en yüksek algının 5000 ve üzeri gelir düzeyinde olan katılımcılarda görüldüğü anlaşılmıştır. Siyasi parti tercihine göre ise siyasi algının farklılık gösterdiği, buna istinaden siyasi boyutta yer alan ifadelerle AKP'yi tercih eden vatandaşların en düşük düzeyde katıldığı, CHP'yi tercih eden vatandaşların ise en yüksek düzeyde katıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bunlara ek olarak siyasi algı, katılımcıların yaşadığı yerin merkeze olan uzaklığı ve nüfus yoğunluğuna istinaden oluşturulmuş olunan kategorilere göre de değerlendirilmiştir. Bu bağlamda katılımcıların yani vatandaşların yaşadıkları yerin büyükşehir belediye merkezine olan uzaklığı ile siyasi boyuttaki ifadelerle verdiği yanıtlar arasında bir farklılık görülmediği ve genel olarak bu

algının tüm gruplarda orta düzeyde yani kararsızlık düzeyinde olduğu anlaşılmıştır. Son olarak katılımcıların yaşadığı yerin nüfus yoğunluğu ile siyasi boyuttaki ifadelerine verdiği cevaplar arasında bir farklılık olduğu ortaya koyulmuş ve genel olarak bu algı orta düzeyde çıkmakla birlikte 500 ilâ 2000 nüfusu olan ve 2001 ilâ 5000 nüfusu olan küçük yerleşim birimlerinde en yüksek düzeylerde ortaya çıktığı görülmüştür. Yani bu algının mahalleye dönüştürülen beldeler arasından daha küçük yerleşim birimi olarak ifade edilen kırsal özellik gösteren kesimlerde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu bağlamda yukarıdaki analiz bulgularına istinaden siyasi algının; cinsiyete, yaşa, öğrenim durumuna, gelir düzeyine, siyasi parti tercihine ve nüfus yoğunluğuna göre farklılık gösterdiği buna karşın merkeze olan uzaklığa göre farklılık oluşturmadığı sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla H_{1a} , H_{1b} , H_{1c} , H_{1d} , H_{8g} ve H_{10g} hipotezleri kabul edilirken H_{9g} hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 55: Ortalama Farklara Ait Hipotezlerin Kabul ve Red Durumları

İleri Sürülen Hipotezler	Kabul veya Red Durumu
H₁ : Vatandaşların etkinlik algısı; a) cinsiyet, b) yaş, c) öğrenim durumu ve d) gelir düzeyine göre farklılık göstermektedir.	a) Kabul b) Kabul c) Kabul d) Red
H₂ : Vatandaşların verimlilik algısı; a) cinsiyet, b) yaş, c) öğrenim durumu ve d) gelir düzeyine göre farklılık göstermektedir.	a) Kabul b) Kabul c) Red d) Kabul
H₃ : Vatandaşların hizmet sorunu algısı; a) cinsiyet, b) yaş, c) öğrenim durumu ve d) gelir düzeyine göre farklılık göstermektedir.	a) Red b) Kabul c) Kabul d) Red
H₄ : Vatandaşların şikayet algısı; a) cinsiyet, b) yaş, c) öğrenim durumu ve d) gelir düzeyine göre farklılık göstermektedir.	a) Red b) Red c) Red d) Red
H₅ : Vatandaşların katılım algısı; a) cinsiyet, b) yaş, c) öğrenim durumu ve d) gelir düzeyine göre farklılık göstermektedir.	a) Kabul b) Red c) Red d) Red
H₆ : Vatandaşların memnuniyetsizlik algısı; a) cinsiyet, b) yaş, c) öğrenim durumu ve d) gelir düzeyine göre farklılık göstermektedir.	a) Red b) Kabul c) Kabul d) Red
H₇ : Vatandaşların siyasi algısı; a) cinsiyet, b) yaş, c) öğrenim durumu ve d) gelir düzeyine göre farklılık göstermektedir.	a) Kabul b) Kabul c) Kabul d) Kabul

Tablo 55: (Devamı)

İleri Sürülen Hipotezler	Kabul veya Red Durumu
H₈ : Siyasi parti tercihine göre vatandaşların; a) etkinlik, b) verimlilik, c) hizmet sorunu, d) şikayet, e) katılım, f) memnuniyetsizlik ve g) siyasi algıları farklılık göstermektedir.	a) Kabul b) Kabul c) Kabul d) Kabul e) Kabul f) Kabul g) Kabul
H₉ : Yaşanılan yerin merkeze olan uzaklığına göre vatandaşların; a) etkinlik, b) verimlilik, c) hizmet sorunu, d) şikayet, e) katılım, f) memnuniyetsizlik ve g) siyasi algıları farklılık göstermektedir.	a) Kabul b) Kabul c) Kabul d) Kabul e) Kabul f) Kabul g) Red
H₁₀ : Yaşanılan yerin nüfus yoğunluğuna göre vatandaşların; a) etkinlik, b) verimlilik, c) hizmet sorunu, d) şikayet, e) katılım, f) memnuniyetsizlik ve g) siyasi algıları farklılık göstermektedir.	a) Kabul b) Kabul c) Kabul d) Kabul e) Kabul f) Kabul g) Kabul

Tablo 55'te görüldüğü üzere araştırmada ulaşılan verilerin analiz bulgularına ve yukarıda yapılan değerlendirmelere dayanılarak, gözlem ve teorik çerçeve esaslı kurulan hipotezlerin büyük çoğunluğu kabul edilmiş ve geri kalan az sayıda hipotez de reddedilmiştir.

3.6.9. Doğrulayıcı Faktör Analizi

Doğrulayıcı faktör analizi, faktör analizi üzerine kurulu hipotezlerin test edilmesi ve bu hipotezlerin doğrulanmasını amaçlayan, ölçek geliştirmede ve geçerlilik analizlerinde kullanılan ileri düzey bir yöntemdir. Tabachnick ve Fidell (2001)'e göre ise doğrulayıcı faktör analizi, gizil değişkenlere ilişkin kuramların test edilmesini sağlayan gelişmiş bir yöntem olarak tanımlanmaktadır (Çokluk vd., 2012: 275-276).

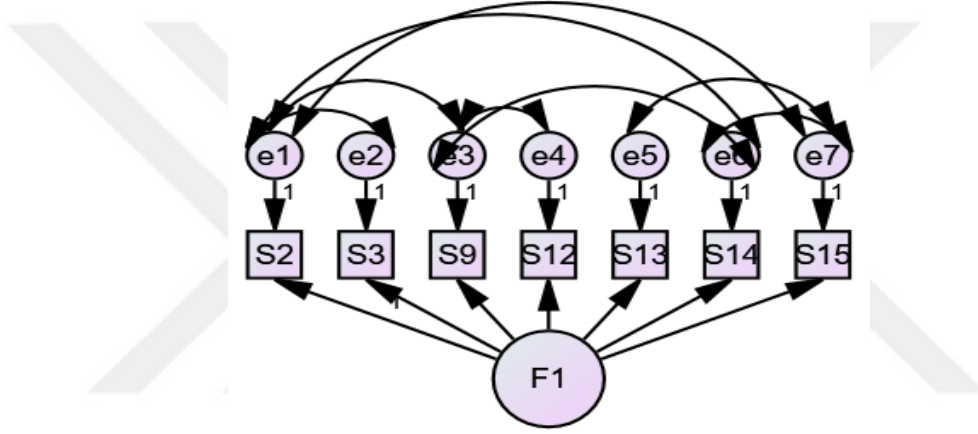
Doğrulayıcı faktör analizi, genel olarak açımlayıcı faktör analizi sonrasında uygulanan bir analiz türü olmakla birlikte, sağlam bir alt yapıya sahip olmayan çalışmalarda açımlayıcı faktör analizi sonuçları ne kadar iyi olursa olsun doğrulayıcı faktör analizi sırasında sıkıntılarla karşılaşılabilir. Buna istinaden bu analizin katı bir istatistiksel test olduğundan bahsedilmektedir (Şimşek, 2007: 5).

Analizdeki kısaltmaların açılımları ise şu şekildedir: X^2 : Ki-kare İstatistiği (İyilik Uyumu), df: Serbestlik derecesi, RMSEA: Yaklaşık hataların ortalama karekökü, CFI: Karşılaştırmalı uyum indeksi, NFI: Normlaştırılmış uyum indeksi, NNFI (TLI: Turker-Lewis indeksi): Normlaştırılmamış uyum indeksi, GFI: İyilik uyum indeksi, AGFI: Düzenlenmiş iyilik uyum indeksi, RFI: Bağlı uyum indeksi.

Tablo 56: Etkinlik Faktörünü Oluşturan Yapılar

ÖRTÜK DEĞİŞKEN	DEĞİŞKENLER	GÖZLENEN DEĞİŞKEN
Etkinlik Faktörü	7 Değişken	2, 3, 9, 12, 13, 14, 15

Şekil 5: Etkinlik (F1) Faktörünün Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Değerleri

Şekil 5'te görüldüğü üzere örtük ve gözlenen değişkenler arasındaki yol katsayılarının 1'den küçük ve gözlenen değişkenlere ait hata varyans değerlerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Uygulanan doğrulayıcı faktör analizinin uyum ölçüleri ve bu etkinlik faktörüne ilişkin güvenilirlik (α) değeri Tablo 57'de aktarılmaktadır. Uyum ölçülerine bakıldığında χ^2 / df oranının 7.998 çıkması örneklemin çok geniş olmasından kaynaklanmaktadır (Çam, 2012: 142). CFI, NFI ve RMSEA değerlerinin kabul edilebilir uyum değerlerinde olduğu anlaşılırken GFI, AGFI, TLI ve RFI değerleri ideal uyum ölçülerine ulaştıklarından dolayı doğrulayıcı faktör analizi neticesinde, incelenen etkinlik algısına dair en uygun faktör yapısının elde edildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 57: Etkinlik (F1) Faktörünün Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İyiliği Ölçüleri

Uyum Ölçüsü	İdeal Uyum Değerleri	Kabul Edilebilir Uyum Değerleri	Faktörün Uyum Değeri
χ^2	($P > 0,05$) beklenmektedir.		47.991
χ^2 / df	$\chi^2 / df \leq 2$	$\chi^2 / df \leq 5$	7.998
RMSEA	$0.00 < RMSEA < 0.05$	$0.05 < RMSEA < 0.10$	0.051
GFI	$0.95 < GFI < 1.00$	$0.90 < GFI < 0.95$	0.995
AGFI	$0.90 < AGFI < 1.00$	$0.80 < AGFI < 0.90$	0.976
CFI	$0.95 < CFI < 1.00$	$0.90 < CFI < 0.95$	0.993

Tablo 57: (Devamı)

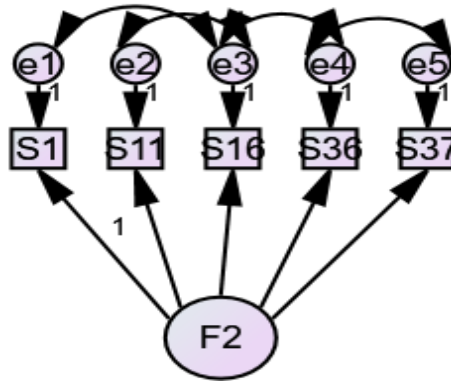
Uyum Ölçüsü	İdeal Uyum Değerleri	Kabul Edilebilir Uyum Değerleri	Faktörün Uyum Değeri
NFI	$0.95 < NFI < 1.00$	$0.90 \leq NFI < 0.95$	0.993
TLI	$0.95 < TLI < 1.00$	$0.90 \leq TLI < 0.95$	0.977
RFI	$0.90 < RFI < 1.00$	$0.85 < RFI < 0.90$	0.974
Cronbach α değeri		$\alpha \geq 0,70$	0,837

Kaynak: Schumacker ve Lomax, 1996'dan aktaran: Çetinkaya, 2007: 57.

Tablo 58: Verimlilik Faktörünü Oluşturan Yapılar

ÖRTÜK DEĞİŞKEN	DEĞİŞKENLER	GÖZLENEN DEĞİŞKEN
Verimlilik Faktörü	5 Değişken	1, 11, 16, 36, 37

Şekil 6: Verimlilik (F2) Faktörünün Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Değerleri

Şekil 6'da görüldüğü üzere örtük ve gözlenen değişkenler arasındaki yol katsayılarının 1'den küçük ve gözlenen değişkenlere ait hata varyans değerlerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Uygulanan doğrulayıcı faktör analizinin uyum ölçüleri ve bu verimlilik faktörüne ilişkin güvenilirlik (α) değeri Tablo 59'da aktarılmaktadır. Uyum ölçülerine bakıldığında RMSEA oranı, χ^2 / df oranı, GFI, AGFI, CFI, NFI, TLI ve RFI değerleri, ideal uyum ölçülerine ulaştıkları için doğrulayıcı faktör analizi neticesinde, incelenen verimlilik algısına dair en uygun faktör yapısının elde edildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 59: Verimlilik (F2) Faktörünün Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İyiliği Ölçüleri

Uyum Ölçüsü	İdeal Uyum Değerleri	Kabul Edilebilir Uyum Değerleri	Faktörün Uyum Değeri
χ^2	($P > 0,05$) beklenmektedir.		0.071
χ^2 / df	$\chi^2 / df \leq 2$	$\chi^2 / df \leq 5$	0.071
RMSEA	$0.00 < RMSEA < 0.05$	$0.05 < RMSEA < 0.10$	0.001
GFI	$0.95 < GFI < 1.00$	$0.90 < GFI < 0.95$	0.999
AGFI	$0.90 < AGFI < 1.00$	$0.80 < AGFI < 0.90$	0.999

Tanlo 59: (Devamı)

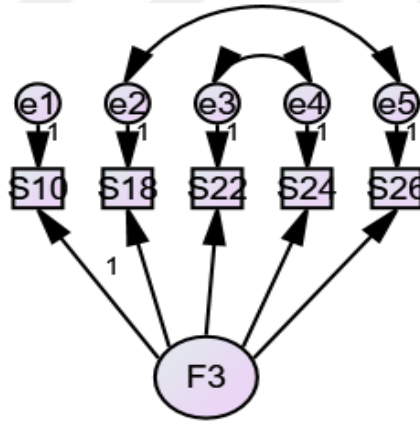
Uyum Ölçüsü	İdeal Uyum Değerleri	Kabul Edilebilir Uyum Değerleri	Faktörün Uyum Değeri
CFI	0.95<CFI<1.00	0.90<CFI<0.95	0.999
NFI	0.95<NFI<1.00	0.90≤NFI<0.95	0.999
TLI	0.95<TLI<1.00	0.90≤TLI<0.95	0.999
RFI	0.90<RFI<1.00	0.85<RFI<0.90	0.999
Cronbach α değeri		α ≥0,70	0,741

Kaynak: Schumacker ve Lomax, 1996'dan aktaran: Çetinkaya, 2007: 57.

Tablo 60: Hizmet Sorunu Faktörünü Oluşturan Yapılar

ÖRTÜK DEĞİŞKEN	DEĞİŞKENLER	GÖZLENEN DEĞİŞKEN
Hizmet Sorunu Faktörü	5 Değişken	10, 18, 22, 24, 26

Şekil 7: Hizmet Sorunu (F3) Faktörünün Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Değerleri

Şekil 7'de görüldüğü üzere örtük ve gözlenen değişkenler arasındaki yol katsayılarının 1'den küçük ve gözlenen değişkenlere ait hata varyans oranlarının istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Uygulanan doğrulayıcı faktör analizinin uyum ölçüleri ve bu hizmet sorunu faktörüne ilişkin güvenilirlik (α) değeri Tablo 61'de aktarılmaktadır. Uyum ölçülerine bakıldığında χ^2 / df oranının 5.308 çıkması örneklemin çok geniş olmasından kaynaklanmaktadır (Çam, 2012: 142). RMSEA değerinin kabul edilebilir uyum değerlerinde olduğu anlaşılırken GFI, AGFI, CFI, NFI, TLI ve RFI değerleri, ideal uyum ölçülerine ulaştıklarından dolayı doğrulayıcı faktör analizi neticesinde, incelenen hizmet sorunu algısına dair en uygun faktör yapısının elde edildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 61: Hizmet Sorunu (F3) Faktörünün Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İyiliği Ölçüleri

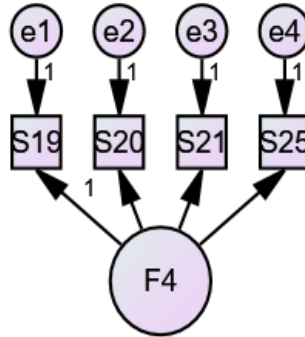
Uyum Ölçüsü	İdeal Uyum Değerleri	Kabul Edilebilir Uyum Değerleri	Faktörün Uyum Değeri
χ^2	(P>0,05) beklenmektedir.		15.923
χ^2 / df	$\chi^2 / df \leq 2$	$\chi^2 / df \leq 5$	5.308
RMSEA	0.00<RMSEA<0.05	0.05<RMSEA<0.10	0.040
GFI	0.95<GFI<1.00	0.90<GFI<0.95	0.998
AGFI	0.90<AGFI<1.00	0.80<AGFI<0.90	0.988
CFI	0.95<CFI<1.00	0.90<CFI<0.95	0.997
NFI	0.95<NFI<1.00	0.90≤NFI<0.95	0.996
TLI	0.95<TLI<1.00	0.90≤TLI<0.95	0.989
RFI	0.90<RFI<1.00	0.85< RFI <0.90	0.987
Cronbach α değeri		$\alpha \geq 0,70$	0,807

Kaynak: Schumacker ve Lomax, 1996'dan aktaran: Çetinkaya, 2007: 57.

Tablo 62: Şikayet Faktörünü Oluşturan Yapılar

ÖRTÜK DEĞİŞKEN	DEĞİŞKENLER	GÖZLENEN DEĞİŞKEN
Şikayet Faktörü	4 Değişken	19, 20, 21, 25

Şekil 8: Şikayet (F4) Faktörünün Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Değerleri

Şekil 8'de görüldüğü üzere örtük ve gözlenen değişkenler arasındaki yol katsayılarının 1'den küçük ve gözlenen değişkenlere ait hata varyans oranlarının istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Uygulanan doğrulayıcı faktör analizinin uyum ölçüleri ve bu şikayet faktörüne ilişkin güvenilirlik (α) değeri Tablo 63'te aktarılmaktadır. Uyum ölçülerine bakıldığında RMSEA oranı, χ^2 / df oranı, GFI, AGFI, CFI, NFI, TLI ve RFI değerleri, ideal uyum ölçülerine ulaştıklarından dolayı doğrulayıcı faktör analizi neticesinde, incelenen şikayet algısına dair en uygun faktör yapısının elde edildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 63: Şikayet (F4) Faktörünün Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İyiliği Ölçüleri

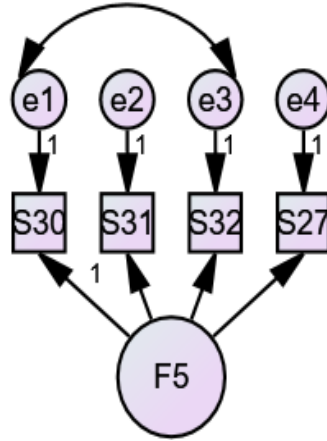
Uyum Ölçüsü	İdeal Uyum Değerleri	Kabul Edilebilir Uyum Değerleri	Faktörün Uyum Değeri
χ^2	(P>0,05) beklenmektedir.		0.024
χ^2 / df	$\chi^2 / df \leq 2$	$\chi^2 / df \leq 5$	0.012
RMSEA	0.00<RMSEA<0.05	0.05<RMSEA<0.10	0.001
GFI	0.95<GFI<1.00	0.90<GFI<0.95	0.999
AGFI	0.90<AGFI<1.00	0.80<AGFI<0.90	0.999
CFI	0.95<CFI<1.00	0.90<CFI<0.95	0.999
NFI	0.95<NFI<1.00	0.90≤NFI<0.95	0.999
TLI	0.95<TLI<1.00	0.90≤TLI<0.95	0.999
RFI	0.90<RFI<1.00	0.85< RFI <0.90	0.999
Cronbach α değeri		$\alpha \geq 0,70$	0,711

Kaynak: Schumacker ve Lomax, 1996'dan aktaran: Çetinkaya, 2007: 57.

Tablo 64: Katılım Faktörünü Oluşturan Yapılar

ÖRTÜK DEĞİŞKEN	DEĞİŞKENLER	GÖZLENEN DEĞİŞKEN
Katılım Faktörü	4 Değişken	27, 30, 31, 32

Şekil 9: Katılım (F5) Faktörünün Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Değerleri

Şekil 9'da görüldüğü üzere örtük ve gözlenen değişkenler arasındaki yol katsayılarının 1'den küçük ve gözlenen değişkenlere ait hata varyans oranlarının istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Uygulanan doğrulayıcı faktör analizinin uyum ölçüleri ve bu katılım faktörüne ilişkin güvenilirlik (α) değeri Tablo 65'te aktarılmaktadır. Uyum ölçülerine bakıldığında RMSEA oranı, χ^2 / df oranı, AGFI, RFI ve TLI, GFI, CFI ve NFI değerleri, ideal uyum ölçülerine ulaştıklarından dolayı doğrulayıcı faktör analizi neticesinde, incelenen katılım algısına dair en uygun faktör yapısının elde edildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 65: Katılım (F5) Faktörünün Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İyiliği Ölçüleri

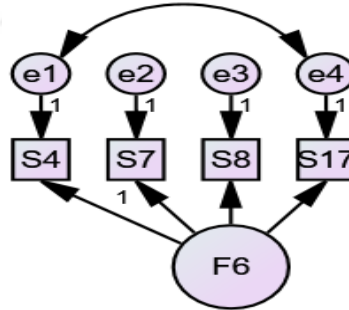
Uyum Ölçüsü	İdeal Uyum Değerleri	Kabul Edilebilir Uyum Değerleri	Faktörün Uyum Değeri
χ^2	(P>0,05) beklenmektedir.		0,105
χ^2 / df	$\chi^2 / df \leq 2$	$\chi^2 / df \leq 5$	0.105
RMSEA	0.00<RMSEA<0.05	0.05<RMSEA<0.10	0.001
GFI	0.95<GFI<1.00	0.90<GFI<0.95	0.999
AGFI	0.90<AGFI<1.00	0.80<AGFI<0.90	0.999
CFI	0.95<CFI<1.00	0.90<CFI<0.95	0.999
NFI	0.95<NFI<1.00	0.90≤NFI<0.95	0.999
TLI	0.95<TLI<1.00	0.90≤TLI<0.95	0.999
RFI	0.90<RFI<1.00	0.85< RFI <0.90	0.999
Cronbach α değeri		$\alpha \geq 0,70$	0,516

Kaynak: Schumacker ve Lomax, 1996'dan aktaran: Çetinkaya, 2007: 57.

Tablo 66: Memnuniyetsizlik Faktörünü Oluşturan Yapılar

ÖRTÜK DEĞİŞKEN	DEĞİŞKENLER	GÖZLENEN DEĞİŞKEN
Memnuniyetsizlik Faktörü	4 Değişken	4, 7, 8, 17

Şekil 10: Memnuniyetsizlik (F6) Faktörünün Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Değerleri

Şekil 10'da görüldüğü üzere örtük ve gözlenen değişkenler arasındaki yol katsayılarının 1'den küçük ve gözlenen değişkenlere ait hata varyans oranlarının istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Uygulanan doğrulayıcı faktör analizinin uyum ölçüleri ve bu memnuniyetsizlik faktörüne ilişkin güvenilirlik (α) değeri Tablo 67'de aktarılmaktadır. Uyum ölçülerine bakıldığında χ^2 / df oranının 5.139 çıkması örneklemin çok geniş olmasından kaynaklanmaktadır (Çam, 2012: 142). RMSEA oranı, GFI, AGFI, CFI, NFI, TLI ve RFI değerleri, ideal uyum ölçülerine ulaştıklarından dolayı doğrulayıcı faktör analizi neticesinde, incelenen memnuniyetsizlik algısına dair en uygun faktör yapısının elde edildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 67: Memnuniyetsizlik (F6) Faktörünün Doğrulatoryı Faktör Analizi Uyum İyiliği Ölçüleri

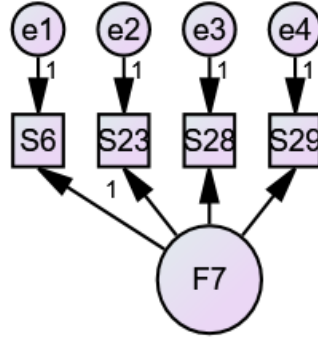
Uyum Ölçüsü	İdeal Uyum Değerleri	Kabul Edilebilir Uyum Değerleri	Faktörün Uyum Değeri
χ^2	(P>0,05) beklenmektedir.		5.139
χ^2 /df	$\chi^2 /df \leq 2$	$\chi^2 /df \leq 5$	5.139
RMSEA	0.00<RMSEA<0.05	0.05<RMSEA<0.10	0.040
GFI	0.95<GFI<1.00	0.90<GFI<0.95	0.999
AGFI	0.90<AGFI<1.00	0.80<AGFI<0.90	0.990
CFI	0.95<CFI<1.00	0.90<CFI<0.95	0.997
NFI	0.95<NFI<1.00	0.90<NFI<0.95	0.997
TLI	0.95<TLI<1.00	0.90<TLI<0.95	0.985
RFI	0.90<RFI<1.00	0.85<RFI<0.90	0.981
Cronbach α değeri		$\alpha \geq 0,70$	0,580

Kaynak: Schumacker ve Lomax, 1996'dan aktaran: Çetinkaya, 2007: 57.

Tablo 68: Siyasi Faktörü Oluşturan Yapılar

ÖRTÜK DEĞİŞKEN	DEĞİŞKENLER	GÖZLENEN DEĞİŞKEN
Siyasi Faktör	4 Değişken	6, 23, 28, 29

Şekil 11: Siyasi (F7) Faktörün Doğrulatoryı Faktör Analizine İlişkin Değerleri

Şekil 11'de görüldüğü üzere örtük ve gözlenen değişkenler arasındaki yol katsayılarının 1'den küçük ve gözlenen değişkenlere ait hata varyans oranlarının istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Uygulanan doğrulatoryı faktör analizinin uyum ölçüleri ve bu siyasi faktöre ilişkin güvenilirlik (α) değeri Tablo 69'da aktarılmaktadır. Uyum ölçülerine bakıldığında χ^2 /df oranının kabul edilebilir uyum değerine sahip olduğu görülürken RMSEA oranı, GFI, AGFI, CFI, NFI, TLI ve RFI değerleri, ideal uyum ölçülerine ulaştıklarından dolayı doğrulatoryı faktör analizi neticesinde, incelenen siyasi algıya dair en uygun faktör yapısının elde edildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 69: Siyasi (F7) Faktörün Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İyiliği Ölçüleri

Uyum Ölçüsü	İdeal Uyum Değerleri	Kabul Edilebilir Uyum Değerleri	Faktörün Uyum Değeri
χ^2	(P>0,05) beklenmektedir.		4.496
χ^2 / df	$\chi^2 / df \leq 2$	$\chi^2 / df \leq 5$	2.248
RMSEA	0.00<RMSEA<0.05	0.05<RMSEA<0.10	0.022
GFI	0.95<GFI<1.00	0.90<GFI<0.95	0.999
AGFI	0.90<AGFI<1.00	0.80<AGFI<0.90	0.996
CFI	0.95<CFI<1.00	0.90<CFI<0.95	0.998
NFI	0.95<NFI<1.00	0.90≤NFI<0.95	0.996
TLI	0.95<TLI<1.00	0.90≤TLI<0.95	0.993
RFI	0.90<RFI<1.00	0.85< RFI <0.90	0.987
Cronbach α değeri		$\alpha \geq 0,70$	0,604

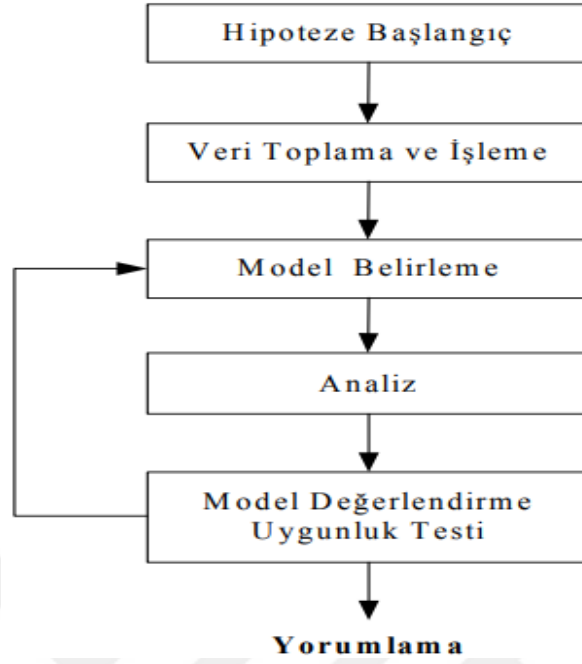
Kaynak: Schumacker ve Lomax, 1996'dan aktaran: Çetinkaya, 2007: 57.

3.6.10. Yapısal Eşitlik Analizi ve Sonuçları

Yapısal eşitlik modeli (YEM; Structural Equation Modeling-SEM); yol analizi, çoklu grup uygulamaları, doğrulayıcı faktör analizi gibi birçok istatistik tekniği içeren genel bir kavram olarak tanımlanmaktadır (Çokluk, 2012: 251). YEM'ler, gizli değişkenler, hata değişkenleri ve gözlenen değişkenler arasındaki etkileri içeren denklemler kümesidir (Bollen, 2011: 360). Yapısal eşitlik modellemesi, çeşitli sosyal bilimler disiplinlerinde, açıklayıcı değişkenler ile bağımlı değişkenler arasındaki etkileri analiz etmek için kullanılan ortak birçok değişkenli istatistiksel tekniktir (Kolenikov, 2011: 120).

Buna ek olarak YEM, neredeyse bir araştırma yöntemi olarak görülmekte olup farklı avantajlar sağlayabilmektedir ve bu modelin temel niteliği teorik çerçeveye dayalı olmasıdır (Şimşek, 2007: 1). Diğer bir ifadeyle, araştırmacı tarafından oluşturulan yapısal eşitlik modeli kapsamında, değişkenler arasındaki doğrudan etkiler ile dolaylı etkiler test edilmektedir (Çokluk, 2012: 255).

Şekil 12: Yapısal Eşitlik Modelinin Aşamaları

Kaynak: Eroğlu, 2003: 164.

Şekil 12’de yapısal eşitlik modellerini kurgulama sürecinde izlenmesi gereken basamaklar gösterilmektedir.

Bunlara istinaden burada, araştırmanın yapısal eşitlik modeline ilişkin hipotezlerini test etmek amacıyla AMOS 20 istatistik programı kullanılarak yapılan analiz sonuçları bulunmaktadır.

Tablo 70: Model Uyum İyiliği Ölçüleri

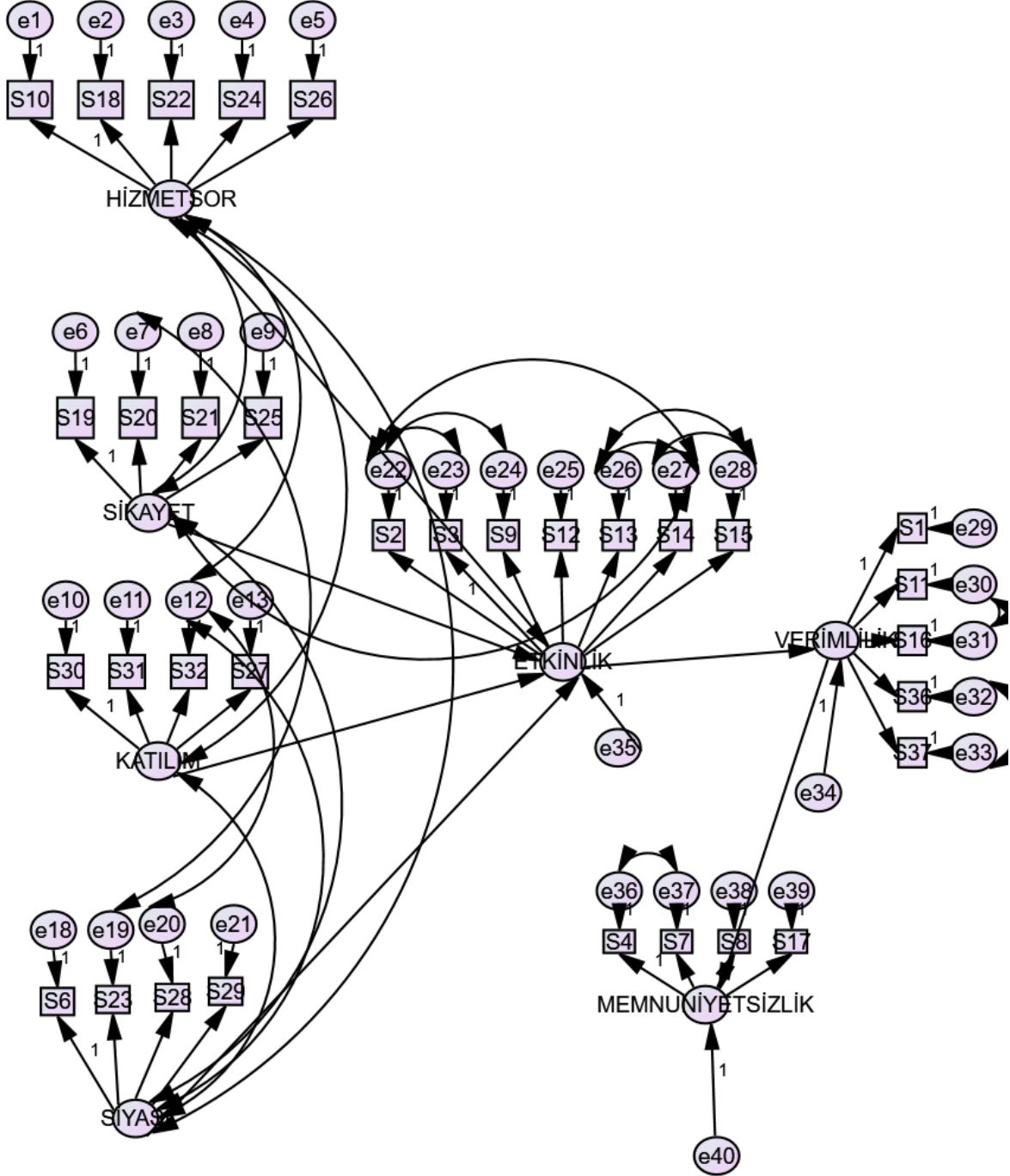
Uyum Ölçüsü	İdeal Uyum Değerleri	Kabul Edilebilir Uyum Değerleri	Faktörün Uyum Değeri
χ^2	(P>0,05) beklenmektedir.		1964.043
χ^2 / df	$\chi^2 / df \leq 2$	$\chi^2 / df \leq 5$	4,589
RMSEA	0.00<RMSEA<0.05	0.05<RMSEA<0.10	0.037
GFI	0.95<GFI<1.00	0.90<GFI<0.95	0.957
AGFI	0.90<AGFI<1.00	0.80<AGFI<0.90	0.943
CFI	0.95<CFI<1.00	0.90<CFI<0.95	0.950
NFI	0.95<NFI<1.00	0.90≤NFI<0.95	0.923
TLI	0.95<TLI<1.00	0.90≤TLI<0.95	0.938
RFI	0.90<RFI<1.00	0.85<RFI<0.90	0.923

Kaynak: Schumacker ve Lomax, 1996’ dan aktaran: Çetinkaya, 2007: 57.

Tablo 70’de yer alan, doğrulayıcı faktör analizinde de kullanılan uyum değerleri aracılığı ile modelimizin uyum ölçüleri aktarılmış ve değerlendirilmiştir. Bu uyum ölçülerine bakıldığında χ^2

/df, NFI ve TLI değerlerinin kabul edilebilir uyum değerine sahip olduğu ve bu modelin uygun ölçütlere sahip olduğu görülürken RMSEA oranı, GFI, AGFI, CFI ve RFI değerleri ideal uyum ölçülerini sağladıkları için modele ilişkin son derece ideal bir yapıya ulaşıldığı anlaşılmıştır.

Şekil 13: Yapısal Eşitlik Modeline İlişkin Sonuçlar

Şekil 13'te görüldüğü üzere modele ait en iyi uyumu yakalamak için bazı modifikasyonlar yapıldığı görülmüştür. Tablo 70'de bu değerlerin oldukça iyi bir uyumda olduğu aktarılmıştır.

Tablo 71: Yapısal Eşitlik Modeli Regresyon Yükleri

Boyutlar			Regresyon Yükleri (β)	S.E.	C.R.	P
ETKİNLİK	<---	HİZMET SORUNU	-,126	,028	-4,414	0,000**
ETKİNLİK	<---	ŞİKAYET	-,021	,024	-,884	,377
ETKİNLİK	<---	KATILIM	,565	,032	17,893	0,000**
ETKİNLİK	<---	SİYASİ	-,268	,071	-3,764	0,000**
VERİMLİLİK	<---	ETKİNLİK	1,031	,031	33,046	0,000**
MEMNUNİYETSİZLİK	<---	VERİMLİLİK	-,877	,061	-14,354	0,000**

**p<0.01 düzeyinde anlamlı

Tablo 71’de modele ait hipotezlere ilişkin çıkarım yapabilmek ve bu hipotezlerin anlamlı olup olmadığına ilişkin sonuçlara ulaşabilmek adına incelenmesi gereken regresyon yükleri ve p değerleri (p<0,05) aktarılmıştır. Bu değerler incelendiğinde, etkinlik boyutu ile yalnızca şikayet boyutu arasında p<0,05 değeri sağlanmadığından dolayı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yani herhangi bir etkinin olmadığı saptanmıştır. Diğer taraftan etkinlik boyutu ile verimlilik, hizmet sorunu, katılım ve siyasi boyutlar arasında ve yine memnuniyetsizlik boyutu ile verimlilik boyutu arasında p<0,01 düzeyinde (p=0,000) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yani etkinin olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 72: Yapısal Eşitlik Modeli Standardize Edilmiş Regresyon Yükleri

Boyutlar			Standardize Edilmiş Regresyon Yükleri (β)
ETKİNLİK	<---	HİZMET SORUNU	-0,163
ETKİNLİK	<---	ŞİKAYET	-0,027
ETKİNLİK	<---	KATILIM	0,606
ETKİNLİK	<---	SİYASİ	-0,158
VERİMLİLİK	<---	ETKİNLİK	0,967
MEMNUNİYETSİZLİK	<---	VERİMLİLİK	-0,998

Tablo 72’de görüldüğü üzere modelin standardize edilmiş regresyon yükleri aktarılmıştır. Modelde yer alan değişkenler arasındaki etkilerin yönü bu regresyon yükleri aracılığı ile ifade edilmiştir. Standardize edilmiş yol katsayıları etki dereceleri değerlendirildiğinde; 0,10’dan küçük ise düşük etkilere (small effect), 0,30 civarındaki değerler orta düzeyde etkilere (medium effect), 0,50 ve üzerindeki değerlerin ise yüksek etkilere (large effect) neden olacağı belirtilmektedir (Kline, 1998:185). Bu yönden değerlendirildiğinde hizmet sorunu boyutunun etkinlik boyutu üzerinde -0,163 katsayı derecesinde düşük düzeyde negatif bir etkisi olduğu görülmüştür ve bu doğrultuda H₁ hipotezi kabul edilmiştir. Benzer şekilde katılım boyutunun etkinlik boyutu üzerinde 0,606 katsayı derecesinde yüksek düzeyde pozitif bir etkisi olduğu anlaşılmıştır ve H₃ hipotezi kabul edilmiştir. Siyasi boyutun etkinlik boyutu üzerindeki -0,158 katsayı derecesinde düşük

düzeyde negatif bir etkisi olduğu anlaşılmıştır ve H₄ hipotezi kabul edilmiştir. Yine etkinlik boyutunun verimlilik boyutu üzerinde 0,967 katsayı derecesinde yüksek düzeyde pozitif bir etkisi olduğu anlaşılmıştır ve H₅ hipotezi kabul edilmiştir. Verimlilik boyutunun memnuniyetsizlik boyutu üzerinde -0,998 katsayı derecesinde yüksek düzeyde negatif bir etkisi olduğu saptanmıştır ve H₆ hipotezi de kabul edilmiştir. Son olarak da yalnızca şikayet boyutunun etkinlik boyutu üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı ortaya çıkmıştır ve dolayısıyla H₂ hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 73: Yapısal Eşitlik Analizine Ait Hipotezlerin Kabul ve Red Durumları

İleri Sürülen Hipotezler	Kabul veya Red Durumu
H₁: Vatandaşların BŞB düzenlemesinden kaynaklı hizmet sorunu algıları ile hizmet etkinliği algısı arasında negatif (olumsuz) bir etki vardır.	0,000 (KABUL)
H₂: Vatandaşların BŞB düzenlemesinden kaynaklı şikayet algıları ile hizmet etkinliği algısı arasında negatif (olumsuz) bir etki vardır.	,377 (RED)
H₃: Vatandaşların BŞB düzenlemesinden kaynaklı katılım algıları ile hizmet etkinliği algısı arasında pozitif (olumlu) bir etki vardır.	0,000 (KABUL)
H₄: Vatandaşların BŞB düzenlemesinden kaynaklı siyasi algıları ile hizmet etkinliği algısı arasında negatif (olumsuz) bir etki vardır.	0,000 (KABUL)
H₅: Vatandaşların BŞB düzenlemesinden kaynaklı hizmet etkinliği algıları ile hizmet verimliliği algısı arasında pozitif (olumlu) bir etki vardır.	0,000 (KABUL)
H₆: Vatandaşların BŞB düzenlemesinden kaynaklı hizmet verimliliği algıları ile memnuniyetsizlik algısı arasında negatif (olumsuz) bir etki vardır.	0,000 (KABUL)

Tablo 73'te görüldüğü üzere yapısal eşitlik modeline istinaden “p” değerleri baz alınarak hipotezler değerlendirilmiştir. Bunun anlamı eğer hipotez tablosunda yer alan “p” değeri 0,05 veya 0,01’den küçük değerler almışsa H₀ hipotezi reddedilirken H₁ hipotezi yani öne sürmüş olduğumuz iddiayı test eden hipotez kabul edilir. Dolayısıyla yapısal eşitlik modeli çerçevesinde kurulan hipotezlerden H₁ hipotezi kabul edilmiş olup bu da vatandaşlar ne kadar hizmetlerle ilgili sorun yaşıyorsa etkinlik algılarının da o düzeyde olumsuz etkilendiği yani azaldığı ortaya çıkmıştır. H₃ hipotezi de kabul edilmiş olup bu da vatandaşların katılım algıları yani kararlara katılım düzeyleri ne kadar yüksekse etkinlik algılarının da o düzeyde olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. H₄ hipotezi değerlendirildiğinde kabul edildiği görülmüş olup siyasi boyuttaki ifadelerin hissedilme düzeyi yükseldikçe etkinlik algısının olumsuz etkilendiği yani azaldığı görülmüştür. H₅ hipotezi kabul edilmiş olup vatandaşların etkinlik algıları arttıkça verimlilik algılarının da olumlu etkileneceği yani artacağı ve son olarak H₆ hipotezi de kabul edilmiş olup vatandaşların verimlilik algıları ne kadar yüksekse memnuniyetsizlik düzeylerinin olumsuz etkilendiği yani verimlilik algıları arttıkça memnuniyetsizlik düzeylerinin azaldığı ortaya koyulmuştur. Diğer taraftan H₂ hipotezi ise reddedilmiş olup şikayet algısının etkinlik algısı üzerinde anlamlı hiçbir etkisi olmadığı anlaşılmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yerel yönetimler, insanların bir arada yaşamalarından kaynaklanan mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak ve sorunlarını çözmek için yasalarla oluşturulmuş kuruluşlardır. Kamu hizmetlerinin tümünü tek bir merkezden yürütmek mümkün değildir. Bu açıdan yerel yönetimler, toplumsal faydayı sağlaması, halkın yönetime katılımını gerçekleştirebilmesi, demokrasinin kurumsallaşmasına katkıda bulunması ve halka en yakın birimler olmaları nedeniyle hizmetlerin daha etkin ve verimli bir şekilde sunulmasına imkân tanınması bakımından önemli bir tüzel kişiliktir. Yerel yönetimlerin kuruluşundan günümüze kadar birçok evrelerden geçtiği görülmektedir. 1980'lerde Dünya'da yaşanan teknolojik gelişmeler, kentleşme, nüfus artışı ve bunların sonucunda kentlerin plansız bir şekilde büyümeleri, kamu yönetiminde reform hareketleriyle birlikte büyük yerleşim yerlerinin yeniden düzenlenmesini gündeme getirmiştir ve bir yerel yönetim birimi olan belediye sistemine ilişkin yeni adımlar atılması söz konusu olmuştur.

Bu bağlamda yapılan düzenlemeler kronolojik olarak sıralandığında, ilk girişim 1984 yılında "2972 Sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Yasa"nın çıkarılmasıdır. Daha sonra yine 1984 yılında "195 sayılı KHK" ve "3030 Sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Yasa", 2004 yılında "5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Yasası", 2008 yılında "5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Yasalarda Değişiklik Yapılmasına Dair Yasa", 2012'de "6360 Sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Yasa ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Yasa" ve bu son düzenlemede 2013 yılında yapılan değişiklik olan "6447 Sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Yasa" yürürlüğe koyulmuştur.

Bu çalışmanın da temel hususlarından biri ve büyükşehir belediye yönetimi uygulamasında en son yapılan değişiklik olan 6360 sayılı Yasa ile mahalleye dönüştürülen belde belediyelerinde yaşayan vatandaşlara verilen hizmetleri sunan kişiler ile sunum merkezleri; vatandaşların hizmetlerden yararlanma ve yönetime katılma koşulları farklılaşmıştır. Hizmet sınırları değişen belediyeler, tüzel kişiliği kaldırılan köy ve belde gibi birimler söz konusu olmuştur.

Yasa'nın gerekçesinde, belli bir alanda birden fazla yerel yönetim biriminin varlığının koordinasyon ve planlama eksikliğine neden olduğu, küçük ölçekli birimlerin mali kaynaklarının

yetersiz olması ve kaynak israfına neden olmaları gibi durumlardan yola çıkılarak bu Yasa'nın düzenlendiği açıklanmıştır. Dolayısıyla bu sorunları ortadan kaldırmak amacıyla optimal ölçekte hizmet verebilecek güçlü yerel yönetim yapılarının olması gerektiği, böylece daha etkili ve verimli bir yönetim yapısının ortaya çıkacağı ve bu yapının vatandaşların karar alma sürecine katılımını teşvik edeceği benimsenmiştir.

Bu gerekçede yer alan olumlu bakış açısına karşın daha bu Yasa yürürlüğe girmeden birçok yönden eleştiri almış, olumlu ve olumsuz değerlendirmelere maruz kalmıştır. Olumlu yaklaşımlar, gerekçede de yer alan hizmetlerde etkinlik, verimlilik, kalite ve katılımın artacağı, kaynak israfının engelleneceği, imar ve planlamada birlik ve bütünsellik sağlanarak uyumlu bir yapının ortaya çıkacağı yönünde olmuştur. Ayrıca bu düzenleme ile birlikte büyükşehir belediye ile il mülki sınırlarının eşitlenmesi, belediye başkanları ile mülki idare amirlerinin yetki alanlarının da eşitlenmesine neden olduğundan dolayı atanmışlara karşı seçilmişlerin yetkilerini genişletmekte ve güçlendirmekte olduğu, bunun da yerelleşme açısından olumlu olarak değerlendirileceği görüşü savunulmuştur. Bunlara ek olarak, vatandaşların büyükşehir belediye seçimleri için oy kullanarak söz sahibi olacağından dolayı demokrasinin güçleneceği ifade edilmiştir.

6360 sayılı yasa genel olarak; optimal ölçek, hizmetlerde etkinlik ve verimlilik, hizmette halka yakınlık, katılım ve demokrasi, kırsal alan, seçimler, anayasaya aykırılık, merkeziyetçilik ve federalizm gibi birçok yönden de eleştiri almıştır. Kısaca bunlar;

- Mülki sınırların yerel hizmetler için optimal ölçek olarak belirlenmesinin bilimsel bir ölçüte dayandırılmadığından dolayı mümkün olmadığı,
- Hizmet sunulacak alanın genişlemesiyle yani kırsal alanların da büyükşehir belediye hizmet alanına dâhil olmasıyla birlikte hizmet sunumunda aksamaların yaşanacağı, sürecin uzayacağı,
- Büyükşehir belediyelerinin doğası gereği farklı coğrafi özelliklere sahip kırsal alanların yönetiminden ziyade kentsel alanların yönetimine uygun olduğu,
- Hizmet sunulacak alanın büyümesiyle birlikte hem zaman kaybı hem de kaynak israfına neden olunacağı, dolayısıyla merkeze olan bu coğrafi uzaklığın hizmetlerin etkin ve verimli bir biçimde sunulmasını engelleyeceği,
- Halka sunulması gereken tüm hizmetlerin faydasının geniş ölçekte olmadığı, bazı hizmetlerin faydasının geniş, bazılarının ise daha dar ölçeklerde sağlanabileceği,
- Hizmetlerin halka en yakın yönetim birimi tarafından sunulması gerektiği böylece Avrupa Birliği kurucu ilkelerinden “yerellik” ilkesiyle uyumlu olunabileceği, aksi takdirde yapılanların bu ilke ile örtüşmeyeceği, halkın istek, talep ve şikâyetlerinin göz ardı edilebileceği, birçok sorun yaşanacağı ve dolayısıyla katılımın olumsuz etkileneceği,

- Yerel halka sorulmadan, referanduma gidilmeden yapılan bu Yasa'nın AYYÖŞ'ün 5. maddesine aykırı olduğu ve demokrasinin ruhuna uygun olmadığı,
- Beldelerde yaşayan vatandaşların karar organlarının, yani belediye meclislerinin kapatılmış olmasını ve diğer taraftan büyükşehir belediye meclislerine kentsel alandan uzakta kırsal kesimde yaşayanların karar verecek olmasının temsil konusunda iki yönlü sıkıntı ortaya çıkardığı,
- Mevcut hükümetin, yerel seçim çevrelerini değiştirerek bu durumdan yarar sağlamak istediği ifade edilerek, 6360 sayılı Yasa birçok yönden eleştiri almıştır.

Bu çalışmada, Türkiye'de 6360 sayılı Yasa ile değişen büyükşehir belediye sisteminin bilhassa etkinlik, verimlilik ve katılım yönünden Trabzon'da tüzel kişiliği kaldırılarak mahalleye dönüştürülen bütün belde belediyelerinde yaşayan vatandaşların düşünceleri ve algıları üzerindeki yansımalarını incelemek için yola çıkılmıştır. Bu bağlamda belirtilen alanda yaşayan 2642 katılımcı vatandaşa anket uygulanmış olup bu Yasa'ya ilişkin hizmet algısı farklı boyutlarıyla tespit edilmeye çalışılmıştır. Yapılan bu çalışma neticesinde de hizmetlerde etkinlik, verimlilik, kararlara katılım, yaşanan hizmet sorunları, şikâyetler ve bu düzenlemeye karşı duyulan memnuniyetsizliğe ilişkin literatürdeki eleştirileri destekler nitelikte bulgulara ulaşılmıştır.

Çalışmada yapılan alan araştırmasının sonucunda, elde edilen verilere faktör analizi uygulandığında anketteki ifadeler yedi boyuta ayrılmış olup bu boyutlar literatüre ve ifadelere uygun şekilde adlandırılmış ve veriler buna göre analiz edilip değerlendirilmiştir. Ankette yer alan bu boyutlar; etkinlik, verimlilik, hizmet sorunu, şikâyet, katılım, memnuniyetsizlik ve siyasi boyut olarak adlandırılmıştır. Bu boyutlara ilişkin yapılan analizler sonucunda, etkinlik (2,54), verimlilik (2,51) ve katılım (2,76) algılarının düşük düzeyde; şikâyet (3,15), memnuniyetsizlik (3,19) ve siyasi (3,13) algıların orta düzeyde yani kararsızlık düzeyinde; hizmet sorunu (3,34) algısının ise yüksek düzeyde hissedildiği sonucuna ulaşılmıştır. Görüldüğü üzere Trabzon'a ilişkin bulgular değerlendirildiğinde bu yasa yapılırken planlanan ya da ulaşılmak istenilen ile şu ana kadar gerçekleşenlerin birbiriyle uyumlu olmadığı dolayısıyla bu düzenlemenin etkinliğe ulaşamadığı ortaya çıkmıştır.

Bu bağlamda etkinlik algısını oluşturan ifadeler incelendiğinde, bu algının vatandaşlar açısından genel olarak düşük düzeyde hissedildiği anlaşılmıştır. Bilhassa “Büyükşehir belediyesi (il) sınırlarındaki beldelerin mahalleye dönüştürülmesini uygun buluyorum” ile “Mahallemizle ilgili problemlerin çözümünde ve hizmet sunumunda büyükşehir belediyesi daha etkin çalışmaktadır” ifadeleri için çıkan 2,41 ortalama değeri ile vatandaşların bu ifadelere katılmadıkları saptanmıştır. Dolayısıyla vatandaşların yaşadıkları yerlerdeki belediyelerin tüzel kişiliklerinin kaldırılmasını hoş karşılamadıkları, bu yeni düzenlemenin etkinliği artırmadığını düşündükleri ve bu düzenlemeyi uygun bulmadıkları sonuçlarına ulaşılmıştır. Özasan vd. (2014) katılımcıların,

belde belediyelerinin kaldırılmasını uygun bulmadığını ve bu düzenlemenin etkinlik noktasında sıkıntılar çıkaracağını düşündüklerini ortaya koymuştur. Yine Hergüner (2017), vatandaşların büyükşehir belediyenin sınırlarının genişlemesinden dolayı hizmetlerin hızlı ve etkili bir şekilde sunulmadığını düşündüklerini ortaya koymuştur.

Verimlilik algısını oluşturan ifadeler incelendiğinde, bu algının da vatandaşlar açısından genel olarak düşük düzeyde hissedildiği saptanmıştır. Bilhassa “Büyükşehir belediyesi düzenlemesine geçildikten sonra mahallemizde sunulan yerel hizmetlerin verimliliğinin arttığını düşünüyorum” ifadesi için çıkan 2,33 ortalama değeri ile vatandaşların bu ifadeye yüksek düzeyde katılmadıkları anlaşılmıştır. Dolayısıyla vatandaşların yaşadıkları yerlerdeki belediyelerin tüzel kişiliklerinin kaldırılmasının hizmetlerdeki verimliliği artırmadığını düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Özaslan vd. (2014) katılımcıların, belde belediyelerinin kaldırılmasını uygun bulmadığını ve bu düzenlemenin verimlilik noktasında sıkıntılar çıkaracağını düşündüklerini ortaya koymuştur. Buna karşın Belli ve Aydın (2016) ise vatandaşların, bu düzenlemeye geçildikten sonra daha verimli ve kaliteli hizmet sunulduğu görüşünde olduğunu ortaya koymuştur.

Hizmet sorunu algısını oluşturan ifadeler incelendiğinde ise bunlar doğrultusunda bu algının vatandaşlar açısından genel olarak yüksek düzeyde hissedildiği saptanmıştır. Özellikle “Büyükşehir belediyesinin sorumluluk sahasının genişlemesi mahallemizde hizmet sunumunda aksamalara neden olmaktadır” ifadesi için çıkan 3,46 ortalama değeri ile vatandaşların bu ifadeye yüksek düzeyde katıldıkları belirlenmiştir. Dolayısıyla vatandaşların, yaşadıkları yerlerdeki belediyelerin tüzel kişiliklerinin kaldırılmasının hizmetlerdeki aksamaları yani sorunları artırdığını düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda Genç ve Korkın (2017) da vatandaşların, belde belediyeleri kapatıldıktan sonra mahallelerine sunulan hizmetlere yönelik aksamalar yaşandığı konusunda neredeyse hem fikir oldukları sonucuna ulaşımlardır.

Şikayet algısını oluşturan ifadelerin ortalama değerleri incelendiğinde ise bunlar doğrultusunda bu algının vatandaşlar açısından genel olarak orta ve yükseğe yakın düzeyde olduğu saptanmıştır. Bilhassa “Büyükşehir belediye statüsüne geçilmesinin, su faturalarına olumsuz yansımaları olmuştur ya da olacaktır” ifadesi için çıkan 3,36 ortalama değeri ile vatandaşların bu ifadeye yüksek düzeyde katıldıkları saptanmıştır. Aynı zamanda Gezgüç vd. (2016) ve Hergüner (2017) de vatandaşların bu düzenlemenin, su faturalarına olumsuz yansımaları olduğu ve yeni vergi yükleri getirdiği noktasında şikayetçi oldukları sonucuna ulaşmış ve hatta vatandaşların düzenleme getirildiğinden bu yana hizmetlerin kalitesinde herhangi bir değişiklik olmadığı fakat buna rağmen vergi yüklerinin arttığını düşündüklerini belirtmiştir. Dolayısıyla bu sonuçlar, vatandaşların yaşadıkları yerlerdeki belediyelerin tüzel kişiliklerinin kaldırılmasının yeni şikayetler ortaya çıkardığını ya da çıkarabileceğini düşündükleri şeklinde yorumlanabilir.

Katılım algısını oluşturan ifadeler incelendiğinde, bu algının genel olarak düşük düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. Özellikle “Büyükşehir belediyesi birçok hizmeti yaparken halkın görüşünü almaktadır” ifadesi için çıkan 2,22 ortalama değeri ile vatandaşların bu ifadeye yoğun olarak katılmadıkları anlaşılmıştır. Belli ve Aydın (2016), vatandaşların katılım hususunda kararsız kaldıkları hatta alınan kararlardan haberdar olmadıkları, görüş ve düşüncelerinin alınmadığı gibi olumsuz ifadeler kullandıklarını aktarmıştır. Özaslan vd. (2014) vatandaşların, bu düzenlemenin halkın katılımını olumsuz etkileyeceği düşüncesinde olduğunu vurgulamıştır. Diğer taraftan “Büyükşehir belediyelerine ulaşabilmek için yerel hizmet ofisleri açılmalıdır” ifadesine vatandaşların 3,65 ortalama değeri ile yüksek düzeyde katıldıkları görülmüştür. Belli ve Aydın (2016) katılımcı vatandaşların, yeni bir belediye şubesi açılmasını talep ettiklerini bunun nedenini ise hem yüz yüze görüşebilecek bir yetkilinin olması hem de su faturalarını ödemek için merkeze gitmenin zorluğundan bahsederek açıkladıklarını ortaya koymuştur. Genç ve Korkın (2017) da vatandaşların, bu düzenlemeden sonra yetkililere ulaşamadığını ve taleplerinin dikkate alınmadığını ifade ettiğini belirtmiştir. Dolayısıyla vatandaşların, kendileri ve yaşadıkları yeri ilgilendiren konulardaki kararlara katılımlarının sağlanamadığını düşündükleri ve bunun için bir şeyler yapılmasını istedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Memnuniyetsizlik algısını oluşturan ifadeler incelendiğinde, bu algının vatandaşlar açısından genel olarak yüksek düzeyde hissedildiği saptanmıştır. Özellikle “Belde belediyeleri yeniden kurulmalıdır” ifadesi için çıkan 3,37 ortalama değeri ile vatandaşların bu ifadeye katıldığı anlaşılmış ve dolayısıyla katılımcıların büyük bir kısmının bu yeni durumdan memnun olmadığı, önceki duruma geri dönmek istediği şeklinde yorumlanmıştır. Benzer şekilde Uzun ve Çolak (2016) da katılımcı vatandaşların, belde belediyelerinin kapatılması ile ilgili ifadelere olumsuz yaklaştıkları ve dolayısıyla bu düzenlemeye karşı olumsuz yargı ve memnuniyetsizlik duydukları sonucuna ulaşmıştır. Bunlara ek olarak Gezgüç vd. (2016), vatandaşların bu düzenleme ile birlikte aidiyet duygularının zayıfladığı, kendilerini herhangi bir belediyeye ait hissetmedikleri ve resmi işlemler ile ilgili merkeze giderek işlerini halletmek gibi zorluklar yaşadıklarını tespit etmişlerdir. Bu çalışmada yer alan “Tüzel kişiliği kaldırılan (kapatılan) beldelerde yaşayan vatandaşlarda aidiyet sorunu yaşanmaktadır” ifadesi 2,95 ortalama ile “Büyükşehir belediyesi statüsüne geçilmesinin mahallemizde yazışmaları/bürokrasiyi artırdığını düşünüyorum” ifadesi de 3,16 ortalama ile orta düzeyde çıkmış yani katılımcıların bu noktalarda kararsız kaldıkları belirlenmiştir.

Siyasi algıyı oluşturan ifadeler incelendiğinde ise bu algının, vatandaşlar yönünden genel olarak orta düzeyde olduğu yani kararsız kalındığı saptanmış olup kararsızlığın sebebi bu hususlarda fazla bilgi sahibi olunmaması olarak görülebilir. Örneğin “Büyükşehir belediye düzenlemesi yerel demokrasi açısından uygun değildir” ifadesi 3,11 ortalama ile orta düzeyde yani kararsızlık düzeyinde kalmıştır. Hergüner (2017)’in yaptığı çalışmada ise vatandaşları ilgilendiren kararlar ve sunulan hizmetler en yakın birimden yapılmadığı için katılımcı vatandaşlar tarafından yerel demokrasiye uygun bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Bir diğer ifade olan “Belde

belediyelerinin mahalleye dönüştürülmesi ile ilgili düzenleme siyasi parti ve kişilere fayda sağlamak amacıyla yapılmıştır” ifadesi 3,07 ortalama ile orta düzeyde çıkmıştır. Bunun nedeni, katılımcıların neredeyse yarısını bu yasayı çıkaran siyasi partiyi tercih eden vatandaşların oluşturduğundan kaynaklandığı söylenebilir. Diğer taraftan Özaslan vd. (2014) ve Hergüner (2017) vatandaşların bu düzenlemenin, iktidar partisi kastedilerek siyasi parti ve kişilere fayda sağlamaya, oylarını artırmaya yönelik olarak yapıldığı düşüncesinde olduğunu belirtmişlerdir. Bu çalışmada yer alan “Büyükşehir yönetimine geçilmesiyle kapatılan belde belediyelerinin temsil imkânı azalmıştır” ifadesinin ise 3,26 ortalama ile katılımcılar tarafından kabul edilme düzeyinin orta hatta yükseğe yakın olduğu görülmüştür.

Bu çalışmada özellikle yer alması istenilen ve böylece literatüre farklı açılardan katkı sağlayacağı düşünülen siyasi parti tercihi, yaşanan yerin merkeze olan uzaklığı ve nüfus yoğunluğu değişkenlerinin vatandaşların algıları üzerinde değişiklik meydana getirip getirmediği de analiz edilmiştir. Bu bulgular sonucunda, vatandaşların siyasi parti tercihine göre etkinlik, verimlilik, katılım, yaşadıkları hizmet sorunları, şikayetleri, memnuniyetsizlikleri ve siyasi algılarının tümünün farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Bu farklılık etkinlik ve verimlilik algısında en belirgin bir şekilde AKP ve CHP’yi tercih eden vatandaşlar arasında ortaya çıkmış olup, CHP’yi tercih eden vatandaşlarda etkinlik ve verimlilik algısı en düşük düzeyde çıkarken AKP’yi tercih eden vatandaşlarda bu algılar diğer gruplara nazaran en yüksek düzeyde çıkmıştır. Fakat nihayetinde yapılan analiz bulguları değerlendirildiğinde etkinlik ve verimlilik algılarının siyasi parti tercihi içerisindeki tüm gruplarda düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Hizmet sorunu algısındaki siyasi parti tercihlerine göre, MHP ve CHP’yi tercih eden vatandaşlarda bu algının en yüksek düzeyde görülmesi yani çok fazla sorun yaşandığını düşünmeleri, AKP’yi tercih eden vatandaşların da sorun yaşandığını düşündükleri fakat diğer gruplara nazaran daha düşük düzeylerde kaldığından dolayı bu farklılığın ortaya çıktığı sonucuna ulaşılmıştır. Şikayet algısının tüm siyasi parti tercihi gruplarında yüksek olduğu fakat yalnızca AKP’yi tercih edenlerde orta düzeyde olduğu için farklılığın ortaya çıktığı görülmüştür. Katılım algısının siyasi parti tercihine göre farklılık gösterdiği, bu farklılığın siyasi parti belirtmek istemeyen, diğer seçeneğini ve CHP’yi tercih eden vatandaşların AKP ve MHP’yi tercih edenlere nazaran katılım algısının belirgin bir şekilde düşük olmasından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Memnuniyetsizlik algısının ise tüm siyasi parti tercihi gruplarında yüksek olduğu fakat AKP’yi tercih eden vatandaşlarda orta düzeyde olduğu için farklılığın görüldüğü tespit edilmiştir. Son olarak siyasi algı içerisindeki ifadeler ise AKP’yi tercih eden vatandaşların en düşük düzeyde katıldığı, CHP’yi tercih eden vatandaşların ise en yüksek düzeyde katıldığı sonucuna ulaşılmış ve farklılığın buralardan kaynaklandığı görülmüştür. Genel olarak bu değişkene baktığımızda siyasi parti tercihi gruplarının AKP ve MHP’yi tercih eden vatandaşların birçok algıda aynı düşüncelere sahip olduğu buna karşın CHP, Diğer ve Belirtilmemiş seçeneklerini tercih eden vatandaşların birçok algıda benzer düşüncelerde olduğu ve farklılıkların bunlardan kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda, özellikle dikkat edilen bir diğer husus olan yaşanan yerin merkeze olan uzaklığına göre etkinlik, verimlilik, katılım, hizmet sorunu, şikayet ve memnuniyetsizlik algılarının farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. Etkinlik, verimlilik ve katılım algıları genel olarak tüm uzaklıklarda düşük olsa da uzaklık arttıkça bu algılara ilişkin olumsuz görüşlerin şiddeti de artmış ve yine hizmet sorunu, şikayet ve memnuniyetsizlik algıları genel olarak tüm uzaklıklarda yüksek olsa da merkezden uzaklaştıkça bu algılar daha da şiddetini artırarak yükselmiştir. Siyasi algı ise uzaklığa göre farklılık göstermemiş ve tüm gruplarda genel olarak orta düzeyde yani kararsızlık düzeyinde görülmüştür.

Çalışmada yer alan tüm algıların, son olarak nüfus yoğunluğuna göre farklılık gösterdiği; etkinlik, verimlilik ve katılım algılarının genel olarak tüm nüfus gruplarında düşük olduğu fakat nüfus yoğunluğu azaldıkça yani kırsal alanlara doğru gidildikçe bu algıların daha da düştüğü görülmüştür. Yaşanılan hizmet sorunları, şikayetler ve memnuniyetsizliğin de genel olarak tüm nüfus gruplarında yüksek düzeyde algılandığı fakat nüfus yoğunluğu azaldıkça daha fazla hissedildiği; sorunların, şikayetlerin ve dolayısıyla memnuniyetsizliğin kırsal alanlarda arttığı ortaya çıkmıştır.

Bunların yanında, ankette yer alan ifadeler ve bazı katılımcıların ek olarak görüş bildirdiği kısım incelendiğinde, en çok sıkıntı yaşanan belli başlı hususlar ortaya çıkmaktadır. Bu sıkıntılar;

- Bu mahallelerde alt yapı ve yollarla ilgili büyük sıkıntıların yaşandığı,
- Gerekli teknik ekipman ve araç gerece ulaşmanın eskiye nazaran daha da zor olduğu,
- Yine eski düzene nazaran sorunların ve taleplerin iletilebileceği bir yetkiliye ulaşmanın neredeyse imkânsız olduğu,
- Mahalleye dönüştürülen birçok beldede bu düzenlemeden önce faaliyette bulunan sağlık ocağı, banka, karakol, okul ve belediye gibi binaların şu anda kullanılmıyor ve harabeye dönüyor olmasının kaynak israfına neden olması,
- Daha uzak bir birimden hizmet beklemenin yapılacak olan işlerin sürecini arttırdığı ve böylelikle zaman kaybına neden olduğu,
- Bu düzenleme ile bu yörelerde iş olanağının azaldığı,
- Beldelerin kaldırılmasıyla mahalle olan yerlerin nüfuslarının azaldığı yani kırdan kente göçün arttığı,
- Büyükşehir belediye ve ilçe belediyesi arasında anlaşmazlık olduğu, koordineli çalışmadığı ve her kurumun bir diğer kurumu yetkili olarak gösterdiği yani yetki karmaşası yaşandığı,
- İlçe belediyelerinin gelirlerinin yetersiz olduğundan dolayı bu mahallelere yeterli hizmeti sunamadığı şeklinde sıralanmıştır.

Yukarıda belirtilen alt yapı, yol, araç gereç, hizmetlerin aksaması ve zaman kaybı yaşanması ve sorunların, taleplerin iletilebileceği bir yetkilinin bulunmaması gibi büyük sıkıntıların aşılabilmesi için uygulanan ankette de yer alan, vatandaşların yüksek düzeyde katıldığı ve uygulanmasını istediği, “büyükşehir belediyelerine ulaşabilmek için yerel hizmet ofisleri açılmalıdır” ifadesi dikkate alınmalıdır. Bu bağlamda mahallelerde aktif olarak kullanılmayan eski kamu binaları yerel hizmet ofisine dönüştürülmeli, bu ofislerde görevli olarak birkaç belediye çalışanı bulundurulmalıdır. Yine bu ofislerde vatandaşların ihtiyaçlarını karşılayabilecek teknik ekipman ve birer tane araç gereç yer almalı böylelikle hizmetlerin daha yakından, zaman kaybına uğramadan etkin ve verimli bir biçimde sunulması sağlanabilmelidir. Aynı zamanda bu ofislere talep ve şikayetleri yetkililere iletebilen, yetkili kurumlarla vatandaşların dilekçe ve yazışmalarını yani resmi işlerini yapabilen bir işlev kazandırılmalıdır. Bu şekilde işleyen resmi bir yerel yönetim ofisi kurulduğunda, hem hizmetlerin etkin ve verimli bir biçimde sunulması sağlanabilecek hem de vatandaşların yetkililerle arasındaki bağı kurabileceğinden dolayı katılıma ilişkin de olumlu bir katkı sağlanabilecektir. Bu kapsamda alternatif olarak, bu alanlara aktarılan gelirler ve muhtarların yetkileri artırılarak etkinlik ve verimliliğin de artırılması sağlanabilir.

Ayrıca bu mahallelerde terkedilmiş olan kamu binalarının, yerel hizmet ofisi olarak kullanılmasının yanında, vatandaşların ortak olarak kullanabileceği alanlara dönüştürülmelidir. Bu kapsamda bu binalar, vatandaşların cinsiyet ayrımı olmaksızın boş zamanlarını değerlendirebildiği, muhtarla haftada bir toplanıp talep ve şikayetlerin dile getirilebildiği, diğer günlerde de okuma yazma bilmeyenlere eğitim verildiği, kadınların birbirine el işi öğrettiği, yöresel ürün üretip pazarladığı bir istihdam alanı ve bir sosyal tesis haline getirilebilir.

Diğer taraftan, ülkemiz için büyük bir sorun olan göç dile getirilmiştir. Bu mahallelerde özellikle merkeze daha uzak olan mahallelerde yaşayan vatandaşların bu durumdan çok şikayetçi olduğu görülmüştür. Bilhassa gençlerin iş imkânı bulamaması, bunun yanında evlerine kendi imkânlarıyla getirdikleri suyun faturalandırılması, vergi ve harçların artmasına rağmen sunulan hizmetin kalitesinin değişmemesi ya da daha kötü olması sonucunda doğup büyüdükleri yerlerden kentsel alanlara göç etmek zorunda kaldıkları görülmüştür. Bu gibi sıkıntılara, ancak iş olanaklarının artırılmasını destekleyen, kırsal kesimde üretimin attırılmasını teşvik eden devlet politikalarıyla çözüm bulunabilecektir. Bunun yanında göçün nedenlerinden birisi olarak görülen vergi ve harçların oranları tekrardan gözden geçirilmeli ya da tamamen kaldırılmalıdır.

Bunlara ek olarak bu düzenlemenin, daha etkin bir biçimde devam edebilmesi için büyükşehir belediye ve ilçe belediyeleri arasındaki çekişmelerin sonlandırılması ve koordineli bir şekilde çalışabilmeleri gerekmektedir. Yetkiler konusunda da, muhtarlar ya da yukarıda açılmasını önerdiğimiz yerel hizmet ofisleri tarafından hangi iş için hangi birime gidilmesi gerektiği konusunda vatandaşlar bilgilendirilmelidir.

İlçe belediyelerinin kendisine bağı bu mahallelerin tümüne hizmet götürebilmesi için yeterli kaynağının olmadığı bundan dolayı yeterli hizmet sunamadığı ifade edilmiştir. Bu bağlamda bu düzenlemeyle birlikte gelen ilçe belediyelerinin GBVG'den aldıkları payın %30'unun büyükşehir belediyelerine aktarılmasından vazgeçilmeli ya da büyükşehir belediyelerine aktarılan bu pay öncelikli olarak kırsal kesimdeki mahallelere hizmet götürülmesi için harcanmalıdır.

Sonuç olarak 6360 sayılı Yasa'nın gerekçesinde vurgulanan ölçek ekonomileri bağlamında Trabzon'daki tüm belde belediyelerinin tüzel kişiliğinin kaldırılarak mahalleye dönüştürülmesinin; bu alanlarda söz edildiği gibi etkinlik ve verimlilik yönünden olumlu geri dönüşlere sebebiyet vermediği, vatandaşların bu uygulama sonucunda hizmetlerde sorun yaşadığı, kararlara katılım ya da taleplerini dile getirme noktasında sıkıntı çektiği, uygulamalardan şikayetçi olduğu ve sonucunda bu düzenlemeden memnuniyetsizlik duyduğu ortaya çıkmıştır. Ancak Trabzon genelinde mahalleye dönüştürülen belde belediyelerinde sonucun bu şekilde çıkmış olması tüm Türkiye'ye genellenebilecek bir durum değildir. Bu bağlamda özellikle Karadeniz Bölgesi'nin coğrafi koşulları göz önünde bulundurulmalıdır. Trabzon'da mahalleler dağınık ve araziler engebeli bir yapıya sahip olduğundan dolayı bu mahallelere hizmet götürmek pek de kolay bir iş değildir. Dolayısıyla İç Anadolu Bölgesi gibi coğrafi koşulları tamamen farklı, daha toplu alanlarda ikamet edilen düz arazilerde daha sonra yapılacak olan çalışmalarda tam tersi sonuçlar çıkabilecektir. Diğer taraftan zaman geçtikçe bu uygulama belli bir olgunluğa erişecek ve bu algılar Trabzon'da uygulama yapılan aynı alanda da değişebilecektir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Abid, Naimatullah (1998), “Performans Denetiminde Pakistan’ın Deneyimi Üzerine Bir Yaklaşım”, **Sayıştay Dergisi**, Çev: Derya Kubalı, (29), 104-127.
- Acartürk, Ertuğrul ve Özgür, Hüseyin (2004), “Teoride ve Türkiye’de Desantralizasyon”, Abdullah Yılmaz ve Mustafa Ökmen (Ed.), **Kamu Yönetimi, içinde** (143-182), Gazi Kitabevi, Ankara.
- Adıgüzel, Şenol (2012), “6360 Sayılı Yasa’nın Türkiye’nin Yerel Yönetim Dizgesi Üzerine Etkileri: Eleştirel Bir Değerlendirme”, **Toplum ve Demokrasi**, 6 (13-14), 153-176.
- Akal, Zuhul (2000), **İşletmelerde Performans Ölçüm ve Denetimi Çok Yönlü Performans Göstergeleri**, 4. Basım, Milli Produktivite Merkezi Yayınları, No: 473, Ankara.
- Akçakaya, Murat (2017), “Yeni Yönetim Anlayışının Yerel Yönetimlere Yansımaları”, **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 4 (9), 105-130.
- Akdede, S. Hadi ve Acartürk, Ertuğrul (2005), “Türkiye’de İlçe ve Belediye Optimizasyonu”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, 14 (3), 5-17.
- Akgül, Arif (2003), “Kent Büyüklüğü ve Hizmetlerde Etkinlik İlişkisi”, **Türk İdare Dergisi**, 75 (438), 249-262.
- Akıllı, Hüsniye (2010), “Türkiye’de Yerel Yönetim Sistemindeki Dönüşümün Sayısal Sonuçları: Antalya Örneği”, **Türk İdare Dergisi**, (469), 11-35.
- Akıllı, Hüsniye ve Kızılboga Özasan, Rüveyda (2015), “6360 Sayılı Kanun’a İlişkin Literatür Taraması”, **Akdeniz İ. İ. B. F. Dergisi**, (30), 155-184.
- Aksu, İ. Faruk (2012), “On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”, **Türk Akademisi Siyaset, Hukuk ve Yönetim Araştırmaları Merkezi**, Bilgi Notu No: 1, 1-12.
- Aktel, Mehmet vd. (2009), “5447 Sayılı Yasa İle Köye Dönüştürülen Küçük Belediyeler: Isparta Örneği”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, 18 (1), 45-70.
- Alıcı, Orhan Veli (2013), “Büyükşehir İlçe Belediyelerinin İdari ve Mali Özerkliği”, **Yerel Politikalar Dergisi**, (3), 127-152.
- _____ (2017), “Yerelleşme Sürecinde Belediyelerin Öz Gelirlerinin Değerlendirilmesi”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, 26 (4), 103-123.

- Alptürker, Hakan ve Göküş, Mehmet (2016), “6360 Sayılı Yasa İle Köy Yönetiminden Mahalle Yönetimine Geçiş Sonrası Etkin Hizmet Sunumuna İlişkin Muhtarların Görüşü: Silifke Köyleri Örneği”, **Kayfor** **13**, 1753-1767.
- Altan, Yakup (2009), “Meclis-İ Meb’usân Zabıt Cerideleri (1293: 1877) Üzerinden Türk Belediyeciliğini Anlamak”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 14 (2), 293-310.
- Altan, Yakup ve Karaca, Ferhan (2016), “Türk Metropolitan Şehir Yönetim Sistemindeki Değişime 6360 Sayılı Kanun’un Etkileri: Samsun Büyükşehir Belediyesi Örneği”, **Yönetim Bilimleri Dergisi**, 14 (28), 553-584.
- Altman, David ve Linan, Anibal P. (2002), “Assessing the Quality of Democracy: Freedom, Competitiveness and Participation in Eighteen Latin American Countries”, **Democratization**, 9 (2), 85-100.
- Altunışık, Remzi vd. (2010), **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı**, 6. Baskı, Sakarya Yayıncılık, Sakarya.
- Anckar, Carsten (2008), “Size, Islandness, and Democracy: A Global Comparison”, **International Political Science Review/Revue internationale de Science Politique**, 29 (4), 433-459.
- Anckar, Dag (2010), “Small Is Democratic, But Who Is Small?”, **Arts and Social Sciences Journal**, 2010, 1-10.
- Andrews, Rhys ve Boyne, George A. (2009), “Size, Structure and Administrative Overheads: An Empirical Analysis of English Local Authorities”, **Urban Studies**, 46 (4), 739-759.
- Arıbaş, Nazlı N. (2015), “İngiltere ve Fransa’da Merkez – Yerel İlişkilerini Yerellik (Subsidiarity) İlkesi Üzerinden Karşılaştırmak”, **Akademik Yaklaşımlar Dergisi**, 6 (1), 1-17.
- Arikboğa, Erbay (2007), “Yerel Yönetimlerde Ölçek Sorunu ve Belediye Reformu”, KAYFOR, Kocaeli (<http://mimoza.marmara.edu.tr/~earikboga/yayin/olcek.pdf>)
- _____ (2013), “Geçmişten Geleceğe Büyükşehir Belediye Modeli”, **Yerel Politikalar Akademik Araştırma ve Düşünce Dergisi**, 1(3), 48-96.
- Aroney, Nicholas (2007), “Subsidiarity, Federalism and The Best Constitution: Thomas Aquinas on City, Province and Empire”, **Law and Philosophy**, (26), 161-228.
- Aydemir, S. Ruhi (2001), “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartının Işığı Altında Türk Yerel Yönetimleri”, **Mevzuat Dergisi**, (45), 1-10.
- Aydın, A. Hamdi (2011), **Türk Kamu Yönetimi**, 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Aydınlı, H. İbrahim ve Çiftçi, Salih (2015), “Türkiye’de Kır- Kent Kavramlarının Değişen Niteliği ve Mevzuatın Sürece Etkisi”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, 14 (54), 192-200.

- Aygen, Murat (2017), “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Üzerine Bir İnceleme: Türkiye Örneği”, **Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi**, 5 (10), 256-276.
- Ayyıldız, Merve vd. (2016), “6360 Sayılı Büyükşehir Yasasının Kırsal Kesime Olası Etkileri”, **Nevşehir Bilim ve Teknoloji Dergisi**, TARGİD Özel Sayı, 280-285.
- Aziz, Aysel (2010), **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri**, 5. Baskı, Nobel Yayınları, Ankara.
- Balcı, Ali (2005), **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler**, 5. Baskı, Pegem A Yayınları, Ankara.
- Bardhan, Pranab (2002), “Decentralization of Governance and Development”, **Journal of Economic Perspectives**, 16 (4), 185-205.
- Bayer, Patrick ve McMillan, Robert (2012), “Tiebout Sorting and Neighborhood Stratification”, **Journal of Public Economics**, 96, 1129-1143.
- Bel, Germà ve Sebó, Marianna (2018), “Does inter-municipal cooperation really reduce delivery costs? An empirical evaluation of the role of scale economies, transaction costs, and governance arrangements”, **Institut de Recerca en Economia Aplicada Regional i Pública Research Institute of Applied Economics**, 2018 (16), 1-33.
- Belli, Aziz (2017), “Türk Yerel Yönetim Sisteminin Yerellik İlkesi Açısından Değerlendirilmesi”, **International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, 12 (3), 75-92.
- Belli, Aziz ve Aydın, Abdullah (2016), “6360 Sayılı Yasa İle Kapatılan Belde Belediyelerinin Hizmette Etkinlik, Verimlilik ve Temsil Sorunsalı Üzerine Bir Alan Araştırması: Önsen Belediyesi Örneği”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 9 (43), 1698-1713.
- Berkün, Sanem (2017), “Kamu Açısından Yönetim”, **HAK- İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi**, 6 (16), 638-663.
- Bilgiç, Veysel. K (1998), **Yerel Yönetimler**, 1. Baskı, 21. Yüzyıl Yayınları, Ankara.
- Bingöl, Yılmaz vd. (2013), “İl Sınırında Büyükşehir Belediye Modeli Kocaeli Deneyimi”, **Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı Yayınları**, Yayın No: 38, 1. Baskı.
- Biricikoğlu, Hale ve Demirel Duyar, Duygu (2015), “6360 Sayılı Yasa'nın Genişleyen Büyükşehir Belediyesi Hizmet Sınırının Etkinlik ve Verimliliğe Etkisi Bağlamında Değerlendirmesi: Sakarya Büyükşehir Belediyesi Örneği”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 20 (4), 369-393.

- Bodkin Ronald G. ve Conklin, David W. (1971), "Scale and Other Determinants of Municipal Government Expenditures in Ontario: A Quantitative Analysis", **International Economic Review**, 12 (3), 465-48.
- Bollen, A. Kenneth (2011), "Evaluating Effect, Composite, and Causal Indicators in Structural Equation Models", **Management Information Systems Research Center, University of Minnesota**, 35(2), 359-372.
- Bönisch, Peter vd. (2011), "Municipality Size and Efficiency of Local Public Services: Does Size Matter?", **IWH Discussion Papers**, No. 18/2011, 1-39.
- Büyükoztürk, Şener (2003), **Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı**, 3. Baskı, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Callanan, Mark vd. (2014), "The Risks of Intuition: Size, Costs and Economies of Scale in Local Government", **The Economic and Social Review**, 45 (3), 371-403.
- Camagni, Roberto vd. (2013), "One or Infinite Optimal City Sizes? In Search of An Equilibrium Size for Cities", **Annals of Regional Science**, 51 (2), 309-341.
- Can, Abdullah (2018), **SPSS İle Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi**, 6. Baskı, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Can, Ergüder (2013), "6360 Sayılı Kanun ve Yerel Yönetimlerde Yeni Dönem", F. N. Genç (Ed.), **Yönetişim, Türk Kamu Yönetimine Yansımaları**, içinde (265-275), Çizgi Kitabevi, Konya.
- Canatan, Bilal (2005), "Bir AB Hukuku İlkesinin Fikir Kaynakları: Totaliterizme Karşı Subsidiarity", **Liberal Düşünce Dergisi**, 10 (38), 135-147.
- Candan, Hakan ve Maltaş, Arzu (2016), "Büyükşehir Belediyelerinde Reform (Mu?): Mahalle Muhtarlarının Hizmet Kalitesi Algısı Işığında Hatay Örneği", **Kayfor 13**, 1262-1274.
- Canpolat, Hasan (2002), **Türk Belediye Sisteminde Ölçek ve Model Sorunu**, Mahalli İdareler Kontrolerleri Yayını, Ankara.
- _____ (2010a), "Türk Yerel Yönetim Sisteminde Ölçek Reformları ve 5747 Sayılı Kanunla İlgili Yargı Kararlarının Değerlendirilmesi", **Türk İdare Dergisi**, (467), 79-113.
- _____ (2010b), "Türkiye'de Son Dönem Yerel Yönetim Reformlarının Yeni Kamu İşlemeciliği ve Küreselleşme Bağlamında Değerlendirilmesi", Nihat Falay vd. (Ed.), **Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Sorunları ve Geleceği**, 2. Basım içinde (25-61), Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Cavlak, Hakan (2017), "Subsidiarite (yerellik) İlkesi ve Avrupa Birliği Çevre Politikası", **Balkan Sosyal Bilimler Dergisi**, 6 (11), 134-145.

- Ceritli, İsmail (2001), “Verimli Hizmet Sunumu Açısından En Uygun Kent Büyüklüğü”, **Türk İdare Dergisi**, 73 (430), 137-156.
- Cheng, Yuhong ve Ma, Chujun (2017), “Rethinking the Optimal City Size from the Perspective of the City Network”, **Open Journal of Social Sciences**, (5), 134-145.
- Cohen, Louis vd. (2007), **Research Methods in Education**, 6. Baskı, Taylor and Francis, London, UK.
- Conley, John P. ve Konishi, Hideo (2002), “Migration- proof Tiebout Equilibrium: Existence and Asymptotic Efficiency”, **Journal of Public Economics**, 86, 243-262.
- Conway, M. Margaret (2001), “Women and Political Participation”, **PS: Political Science and Politics**, 34 (2), 231-233.
- Coşkun, Gülçin B. (2007), “Althusius ve Yerindenlik İlkesinin Kökenleri”, **İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, (37), 1-16.
- Çağdaş, Tülin (2011), “Türkiye’de Yerel Yönetimlerde İdari Özerklik”, **Marmara Üniversitesi İ. B. F. Dergisi**, 30 (1), 391-416.
- Çakıcı, Nurettin (2018), Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Trabzon’un Nüfusuna Dair Bir Değerlendirme, **Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, 4(6), 331-345.
- Çam, Handan (2012), **Türkiye’deki Üniversitelerde Bulut Bilişim Teknolojisinin Uygulanabilirliğinin Teknoloji Kabul Modeli Yaklaşımıyla Belirlenmesi**, Yayınlanmış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çekiç, Anıl (2010), “Küreselleşen Dünyada Yerelleşme Süreci ve Yerelleşmede Demokratik Zeminin Sağlamaştırılması İçin E-Katılımcılık Çözümünün Değerlendirilmesi”, **C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 11 (2), 155-168.
- Çelik, Kenan (2008), **Mikro İktisada Giriş**, 1. Baskı, Murathan Yayınevi, Trabzon.
- Çelikyay, Hicran (2014), “Değişen Kent Yönetimi ve 6360 Sayılı Büyükşehir Yasası”, SETA Yayınları, İstanbul.
- Çetinkaya vd. (2016), “Belediye Hizmetlerinin Kalitesi ve Vatandaşların Algı Düzeyi: Bursa Büyükşehir Belediyesi Örneği”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 21 (4), 1251-1273.
- Çetinkaya, Ali Şükrü (2007), **Bilişim Teknolojilerinin Konaklama İşletmeleri Performansına Etkileri: Beş Yıldızlı Otelere Yönelik Bir Araştırma**, Yayınlanmış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çınar, Tayfun vd. (2009), **Büyükşehir Yönetimi Bütünleştirme Süreci**, 1. Basım, TODAİE Yayınları, No: 26, Ankara.

- Çilingir, Sevgi (2017), “AB Hukukunda Subsidiarite İlkesi ve Uygulanması”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 19 (3), 349-371.
- Çokluk, Ömay vd. (2012), **Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik SPSS ve LISREL Uygulamaları**, 2. Baskı, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Çukurçayır, M. Akif (2004), “Yerel Yönetimler ve Yurttaş Odaklılık”, Abdullah Yılmaz ve Mustafa Ökmen (Ed.), **Kamu Yönetimi**, içinde (241-263), Gazi Kitabevi, Ankara.
- Dağlı, Zülkif (2018), **6360 Sayılı Yasanın Getirdiği Genişletilmiş Büyükşehir Modeli İle Yerel Kamusal Hizmetlerin İl Sınırlarına Kadar Genişlemesinin Etkileri: Kocaeli ve Sakarya Örneği**, Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dahl, Robert A. (1994), “A Democratic Dilemma: System Effectiveness versus Citizen Participation”, **Political Science Quarterly**, 109 (1), 23-34.
- Daşcı, Seyfettin (2016), “6360 Sayılı Yasanın Kamu Hizmetlerinin Sunumuna Etkisi: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Örneği”, **Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı**, Aydın.
- Daştan, İlker ve Delice, M. Erdem (2015), “Belediye Hizmetlerinden Memnuniyet Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi: İzmir Büyükşehir Belediyesi Örneği”, **International Journal of Social Science**, (32), 203-223.
- Dhimitri, Eva (2018), “Analysis Related to Optimal Size of Municipality and Efficiency - A Literature Review”, **European Journal of Interdisciplinary Studies**, 4 (1), 131-138.
- Dinler, Zeynel (2015), **Mikro Ekonomi**, 26. Basım, Ekin Yayın Dağıtım, Bursa.
- _____ (1996), **Mikroekonomi**, Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa.
- Dowding, Keith vd.(1994), “Tiebout: A Survey of the Empirical Literature”, **Urban Studies**, 31 (4/5), 767-797.
- Drew, Joseph vd. (2014), “Economies of Scale and Local Government Expenditure: Evidence From Australia”, **Administration & Society**, 46 (6), 632-653.
- Dursun, Davut (1998), “Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Doğuşu ve Siyasi/İdari Gelişme”, Davut Dursun ve Hamza Al (Ed.), **Türkiye’de Yönetim Geleneği Kuramlar, Sorunlar ve Yeniden Yapılanma Arayışları**, 1. Basım içinde (93-104), İlke Yayınları, İstanbul.
- _____ (2012), **Siyaset Bilimi**, 6. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul.
- Eke, A. Erkan (1982), **Anakent Yönetimi Yönetimler arası İlişkiler**, A. Ü. S. B.F. Basım ve Yayın Yüksekokulu Basımevi, Ankara.
- Elban, Süleyman (2018), “Belediye Ölçeği Perspektifinden Mahalli İdareler Reformu Üzerine Notlar”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 22(3), 1591-1602.

- Entwistle, Tom vd. (2019), "Local Government Size and Democracy", Farazmand A. (Ed.), **Global Encyclopedia of Public Administration, Public Policy, and Governance**, Springer, Cham.
- Erbay, Yusuf ve Akgün, Hasan (2017), **Türkiye’de ve Avrupa’da Yerel Yönetimler**, 2. Baskı, Röle Akademik Yayıncılık, İstanbul.
- Erder, Sema ve İncioğlu, Nihal (2013), **Türkiye’de Yerel Politikaların Yükselişi İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği**, 2. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Eren, Veysel (2001), **Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı (Büyükşehir ve İl Belediyeleri Üzerinde Bir Araştırma)**, Yayınlanmış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eren, Veysel ve Yılmaz, Vedat (2016), "Büyükşehir Belediye Yönetiminde Karar Alma Sürecinde Etkinlik ve Verimlilik Problemi: Hatay Örneği", **Kayfor 13**, 1488-1507.
- Erkul, Hüseyin (2013), **Türkiye’de Yerel Yönetimler**, 2. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Eroğlu, Ergün (2003), **Toplam Kalite Yönetimi Uygulamalarının Yapısal Eşitlik Modeli İle Analizi**, Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ertek, Tümay (2014), **Mikro Ekonomiye Giriş**, 5. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul.
- Ertürk, Hasan ve Sam, Neslihan (2011), **Kent Ekonomisi**, 4. Baskı, Ekin Yayın Dağıtım, Bursa.
- Eryılmaz, Bilal (2006), **Kamu Yönetimi**, Erkam Matbaası, İstanbul.
- _____ (2010), **Tanzimat ve Yönetimde Modernleşme**, 3. Basım, İşaret Yayınları, İstanbul.
- Evans, Michelle (2013), "The Principle of Subsidiarity as a Social and Political Principle in Catholic Social Teaching", **The Journal of Catholic Social Thought and Secular Ethics**, 3 (1), 44-60.
- Fedayi, Cemal (2011), **Siyaset Bilimi**, 1. Baskı, Kadim Yayınları, Ankara.
- Fekete, G. Éva vd. (2002), "Size of Local Governments, Local Democracy and Local Service Delivery in Hungary", Pawel Swianiewicz (Ed.), **Consolidation or Fragmentation? The Size of Local Governments in Central and Eastern Europe**, içinde (30-100), Local Government And Public Service Reform Initiative Open Society Institute, Budapest.
- Finifter, Ada W. ve Abramson, Paul R. (1975), "City Size and Feelings of Political Competence", **The Public Opinion Quarterly**, 39 (2), 189-198.
- Follesdal, Andreas (1998), "Survey Article: Subsidiarity", **The Journal of Political Philosophy**, 6 (2), 190-218.
- Found, Adam (2012), **Economies of Scale in Fire and Police Services in Ontario**, IMFG Papers on Municipal Finance and Governance, No: 12, Toronto.

- Fox, F. William (1980), **Size Economies in Local Government Services: A Review**, Economic Development Division; Economics, Statistics, and Cooperatives Service; U.S. Department of Agriculture, Rural Development Research Report No. 22.
- Geçikli, Fatma (2012), **Kurum İmajı**, 1. Baskı, Fenomen Yayıncılık, Erzurum.
- Genç, F. Neval (2014), “6360 Sayılı Kanun ve Aydın’a Etkileri”, **Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 1, Özel Sayı, 1-29.
- Genç, F. Neval ve Korkın, Erhan (2017), “6360 Sayılı Kanun’la Tüzel Kişiliği Kaldırılan Belde Belediyelerinde Halkın Uygulamaya İlişkin Algısı: Atça (Sultanhisar-Aydın) Örneği”, **KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, 19 (32), 84-95.
- Gezgüç, G. Müşerref vd. (2016), “6360 Sayılı Kanun ve Muğla Örneği”, **Kayfor 13**, 1664-1684.
- Gibson, Leigh (1993), “Subsidiarity: The Implications for Consumer Policy”, **Journal of Consumer Policy**, 16 (3- 4), 323-344.
- Goel, K. Rajeev vd. (2017), “Different Forms of Decentralization and Their Impact on Government Performance: Micro- Level Evidence from 113 Countries”, **Economic Modelling**, (62), 171-183.
- Gökçe, Orhan ve Bayrakçı, Erdal (2006), **Yerel Yönetimler**, Dizgi Ofset, Konya.
- Gözler, Kemal (2013), “6360 Sayılı Kanun Hakkında Eleştiriler Yirmi Dokuz İlde İl Özel İdareleri ve Köylerin Kaldırılması ve İlçe Belediyelerinin Büyükşehir İlçe Belediyesi Hâline Dönüştürülmesi Anayasamıza Uygun Mudur?”, **Legal Hukuk Dergisi**, 11 (122), 37-82.
- _____ (2018), **Mahalli İdareler Hukuku**, 1. Baskı, Ekin Yayın Dağıtım, Bursa.
- Gussen, B. Franklen (2016), “Australian Constitutionalism Between Subsidiarity and Federalism”, **Monash University Law Review**, 42 (2), 383-418.
- Gül, Hüseyin ve Batman, Seda (2013), “Dünya ve Türkiye Örneklerinde Metropolitan Alan Yönetim Modelleri ve 6360 Sayılı Yasa”, **Yerel Politikalar Akademik Araştırma ve Düşünce Dergisi**, 1(3), 7-47.
- Güler, Birgül Ayman (1987), “Büyük Kentler İçin Yönetim Arayışları”, **Türk İdare Dergisi**, 59 (374), 117-143.
- _____ (2012a), “Hükümetin 8 Ekim 2012 Günlü Büyükşehir Yasa Tasarısı Üzerine” [http://www.yayed.org/uploads/yuklemeler/B%C3%9CT%C3%9CNSEH%C4%B0RTASARI BAG.pdf](http://www.yayed.org/uploads/yuklemeler/B%C3%9CT%C3%9CNSEH%C4%B0RTASARI%20BAG.pdf) (03.05.2019).
- _____ (2012b), “Büyükşehir Kanun Tasarısı İçişleri Komisyonunda Görüşülüyor”, <http://www.yayed.org/uploads/yuklemeler/B%C5%9EB%20KOM%C4%B0SYONDA.pdf> (03.05.2019).

- Günel, Alpay vd. (2014), “6360 Sayılı Yasanın Yerelleşme Bağlamında Değerlendirilmesi”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 19 (3), 55-70.
- Güneş, M. Ahmet (2014), “Avrupa Birliği’nde Subsidiarite İlkesinin Uygulanmasının Ulusal Parlamentolar Tarafından Denetlenmesi”, **Legal Hukuk Dergisi**, 12 (141), 37-62.
- Güngör, Hayrettin (2012), “Yeni Büyükşehir Yönetimi ve Geçiş Nedenleri”, **İller ve Belediyeler Dergisi**, (774- 775), 19-31.
- Gürel, Betül ve Özel, Çağlar (2013), “Kamu Çalışanlarının Büyükşehir Belediye Hizmetlerinden Memnuniyeti: Ankara Örneği”, **Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi**, 3 (1), 65-74.
- Güven, Ahmet ve Dülger, Battal (2017), “Osmanlı’dan Günümüze Yerel Hizmet Sunan Klasik Kurumların Dönüşümü”, **Enderun Dergisi**, 1 (1), 44-53.
- Hair, Joseph F. vd. (2014), **Multivariate Data Analysis**, 7. Baskı, Pearson Education, Harlow.
- Hansen, Jens Blom vd. (2014), “Size, Democracy, and the Economic Costs of Running the Political System”, **American Journal of Political Science**, 58 (4), 790-803.
- Hansen, Jens Blom vd. (2011), “Scale Effects in Local Government? Evidence from Local Government Amalgamations in Denmark”, **Paper presented at The XX NORKOM Conference in Gothenburg**, Sweden, (8), 1-27.
- Hayta, Yasemin ve Negiz, Nilüfer A. (2017), “Türkiye’nin Büyükkent Yönetimi Deneyiminde Kentsel Yaşama Dair Dönüşümler: Yeni Bir Büyük Kent Üzerinden Bir İnceleme Malatya Örneği”, **Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi**, 1 (4), 136-149.
- Henkel, Christoph (2002), “The Allocation of Powers in the European Union: A Closer Look at the Principle of Subsidiary”, **Berkeley Journal of International Law**, 20 (2), 359-386.
- Hergüner, Burak (2017), “Yeni Büyükşehir Belediyelerinin Hizmet Kalitesine Etkisinin Değerlendirilmesi: Trabzon’dan Bir Vaka Çalışması”, **Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi**, 13 (3), 631-642.
- Hitzschke, Stephan (2011), “The Optimal Size of German Cities: An Efficiency Analysis Perspective”, **Darmstadt Discussion Papers in Economics**, No. 202, Technische Universität Darmstadt, Department of Law and Economics, Darmstadt, 1-21.
- Holzer, Marc vd. (2009), **Literature Review and Analysis Related to Optimal Municipal Size and Efficiency**, Local Unit Alignment, Reorganization, and Consolidation Commission.
- Ivanov, Stefan vd. (2002), “Does Larger Mean More Effective? Size and the Functioning of Local Governments in Bulgaria”, Pawel Swianiewicz (Ed.), **Consolidation or Fragmentation? The Size of Local Governments in Central and Eastern Europe**, içinde (167-217), Local Government And Public Service Reform Initiative Open Society Institute, Budapest.

- İleri, Hüseyin (1996), **İş Örgütlerinde Kapasite Kullanımı Maliyet- Verimlilik İlişkileri**, Yayınlanmış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İnaç, Hüsamettin ve Ünal, Feyzullah (2007), “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Ve Türkiye’de Belediyeler”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, (17), 1-24.
- İzci, Ferit ve Turan, Menaf (2013), “Türkiye’de Büyükşehir Belediyesi Sistemi ve 6360 Sayılı Yasa ile Büyükşehir Belediyesi Sisteminde Meydana Gelen Değişimler: Van Örneği”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 18 (1), 117-152.
- Jeong, Hoi Ok (2013), “From Civic Participation to Political Participation”, **Voluntas**, 24, 1138-1158.
- Juma, Thomas Otieno vd. (2014), “Devolution and Governance Conflicts in Africa: Kenyan Scenario”, **Public Policy and Administration Research**, 4 (6), 1-10.
- Kalabalık, Halil (2005), **Avrupa Birliği Ülkeleriyle Karşılaştırmalı Yerel Yönetim Hukuku: Teori- Uygulama**, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Kalağan, Gökhan (2018), “Türkiye’de 6360 Sayılı Büyükşehir Yasası Kapsamında Büyükşehirler/Bütünşehirler: Yönetimsel Yapı, Mali/İktisadi Boyut ve Gelecek Vizyonu Üzerine Bir Tartışma”, **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 10 (25), 591-603.
- Kalaycı, Şeref (2005), **SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri**, 1. Baskı, Asil Yayın, Ankara.
- Kapani, Munci(2004), **Politika Bilimine Giriş**, 16. Basım, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Kara, Mustafa (2016), “Türkiye’de Merkezileşme- Yerelleşme Tartışmaları ve Hizmet Sunumunda Ölçek Sorunu”, **Yönetim Bilimleri Dergisi**, 14 (27), 249-276.
- Karaaslan, Mehmet (2012-2013), “Nasıl Bir Yerel Yönetim? 6360 Sayılı Kanun Üzerine Bir Değerlendirme”, **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 17-18, (26-27-28-29).
- Karagöz, Yalçın (2017), **SPSS ve AMOS Uygulamalı Nicel- Nitel- Karma Bilimsel Araştırma Yöntemleri ve Yayın Etiği**, Nobel Yayınları, İstanbul.
- Karakılçık, Yusuf (2013), **Yeni Yerel- Bölgesel Gelişmeler Işığında Yerel Yönetimler**, 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Karakılçık, Yusuf ve Küçük, Ünal (2019), “Kamu-Özel Ortaklığının Yerel Yönetimlerde Uygulanabilme Olanakları Üzerine Bir Değerlendirme”, **Adam Akademi Sosyal Bilimler Dergisi**, 9 (1), 139-177.
- Karasar, Niyazi (2005), **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

- Kaypak, Şafak ve Yılmaz, Vedat (2016), “6360 Sayılı Yeni Büyükşehir Belediye Yasasının Etkililiğinin Ölçülmesi: Malatya Örneği”, **Kayfor** 13, 1326-1347.
- Keleş, Ruşen (1995a), “Hızmette Halka Yakınlık (Subsidiarity) İlkesi ve Yerel Yönetimler”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, 4 (1), 3-14.
- _____ (1995b), “Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Karşısında Avrupa ve Türkiye”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, 4 (6), 3-19.
- _____ (2000), **Yerel Yönetim ve Siyaset**, 4. Baskı, Cem Yayınları, İstanbul.
- _____ (2012a), “Yeni Anakent (Büyükşehir) Belediyeleri Oluşturulmalı Mı?”, **Yerel Politikalar Akademik Araştırma ve Düşünce Dergisi**, 1 (2), 7-12.
- _____ (2012b), “Anakentlerin Dünü, Bugünü, Yarını”, **3. Kentsel ve Bölgesel Araştırmalar Sempozyumu Bildiri Kitabı**, Matsa Basımevi, Ankara, 1-12.
- _____ (2012c), **Kentleşme Politikası**, 12. Baskı, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Kerman, Uysal (2009), “Avrupa Birliği: Yerel ve Bölgesel Yönetimler”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 14 (1), 273-286.
- Keser, Ahmet ve Gökmen, Yunus (2012), “Büyükşehir Belediyeleri Kuruluş Sürecinin Analizi”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, 21 (1), 17-42.
- Kesgin, Bedrettin (2015), “Etkinlikle Demokratiklik Arasında Belediyeler”, **Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi**, 7 (4), 157-176.
- Kılavuz, Raci (2000), “Etkinlik- Verimlilik Kavramlarının Analizi ve Kamusal Mal- Hizmet Sunumunda Etkililik”, **Türk İdare Dergisi**, 72 (428), 147-171.
- Kırışık, Fatih (2013), “Kamu Yönetiminin Yeniden Örgütlenmesi ve Kamu Hizmetlerinin Yürütülmesinde Yerellik İlkesi ve Türkiye’de Uygulanabilirliği” **Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Metinleri**, (5), 1-19.
- Kızılboğa, Ruveyda ve Alıcı, O. Veli (2013), “Türkiye’de Kırsal Alan Belediyeciliği ve Büyükşehir Belediyelerinde İl Mülki Sınırı Uygulaması”, **Türk İdare Dergisi**, (476), 353-381.
- Kline, Rex B. (1998), **Principles and Practice of Structural Equation Modeling**, 3. Baskı, The Guilford Press, UK.
- Kling, Jaroslav vd. (2002), “Separate Existences Above All Else- Local Self- Governments and Service Delivery in Slovakia”, Pawel Swianiewicz (Ed.), **Consolidation or Fragmentation? The Size of Local Governments in Central and Eastern Europe**, içinde (101-166), Local Government And Public Service Reform Initiative Open Society Institute, Budapest.

- Koçak, S. Yaman ve Ekşi, Ali (2010), “Katılımcılık ve Demokrasi Perspektifinden Türkiye’de Yerel Yönetimler”, **SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, (21), 295-307.
- Koçak, Yüksel (2013), **Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Gelişim Süreci: Günümüz Açısından Bir Değerlendirme**, Yayınlanmış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kolenikov, Stanislav (2011). “Biases Of Parameter Estimates In Misspecified Structural Equation Models”, **American Sociological Association**, 41, 119-157.
- Kollman, Ken vd. (1997), “Political Institutions and Sorting in a Tiebout Model”, **The American Economic Review**, 87 (5), 977-992.
- Korkmaz, Hatun (2016), “Yerel Yönetimlerde Etkinlik ve Demokrasi Çıkmazı”, M. Akif Çukurçayır vd (Ed), **KAYFOR Kamu Yönetiminde Değişimin Yönü ve Etkileri**, Konya, 1358-1369.
- _____ (2017), “Yerel Yönetimlerde Etkinlik ve Demokrasi Sorunsalı” **Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2 (2), 453-463.
- Koyuncu, Emre ve Köroğlu, Tunga (2012), “Büyükşehirler Tasarısı Üzerine Bir Değerlendirme”, TEPAV, Kasım, www.tepav.org.tr.
- Köse, H. Ömer (2004), “Yerel Yönetim Olgusu ve Küreselleşme Sürecindeki Yükselişi”, **Sayıştay Dergisi**, (52), 3-42.
- Köseoğlu, Özer (2005), “Belediyelerde Performans Yönetimi”, **Türk İdare Dergisi**, 77 (447), 211-235.
- Kubalı, Derya (1999), “Performans Denetimi”, **Amme İdaresi Dergisi**, 32 (1), 31-62.
- Kulözü, Neslihan (2012), “5747 Sayılı Kanunun Ardından Seyrek (İzmir): Seyrek’in Kadınları Seyrek’i Geri İstiyor”, ”, **3. Kentsel ve Bölgesel Araştırmalar Sempozyumu Bildiri Kitabı**, Matsa Basımevi, Ankara, 181-196.
- Lassen, David D. ve Serritzlew, Søren (2011), “Jurisdiction Size and Local Democracy: Evidence on Internal Political Efficacy from Large- scale Municipal Reform”, **The American Political Science Review**, 105 (2), 238-258.
- Lewis, Paul G. (2011), “Size and Local Democracy: Scale Effects in City Politics”, **PS: Political Science and Politics**, 44 (1), 107-109.
- Lorcu, Fatma (2015), **Örneklerle Veri Analizi SPSS Uygulamalı**, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Lülfesmann, Christoph (2002), “Central Governance or Subsidiarity: A Property- Rights Approach to Federalism”, **European Economic Review**, 46 (8), 1379-1397

- Marquardt, Paul D. (1994), "Subsidiarity and Sovereignty in the European Union", **Fordham International Law Journal**, 18 (2), 616-640.
- Martinez- Vazquez, Jorge ve McNab, M. Robert (2003), "Fiscal Decentralization and Economic Growth", **World Development**, 31 (9), 1597-1616.
- Martins, Mario Rui (1995), "Size of Municipalities , Efficiency, and Citizen Participation: A Cross-European Perspective", **Environment and Planning C: Government and Policy**, 13, 441-458.
- Metin, Yüksel ve Altan, Yakup (2011), "Lizbon Antlaşması Sonrasında Subsidiarite İlkesi", **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 16 (3), 131-147.
- Moor, Joost de (2016), "Lifestyle Politics and the Concept of Political Participation", **Acta Politica**, 52 (2), 179-197.
- Muratoğlu, Tahir (2011), "Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Türk Hukuku", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, 19 (1), 737-776.
- _____ (2015), "Mahalli İdareler Mevzuatında 6360 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler", **Dicle Hukuk Fakültesi Dergisi**, 20 (32), 59-96.
- Nadaroğlu, Halil (1994), **Mahalli İdareler**, 5. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul.
- _____ (2001), **Mahalli İdareler**, 7. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul.
- Nam, Taewoo (2017), "A Tool for Liberty or Oppression? A Cross- national Study of the Internet's Influence on Democracy", **Telematics and Informatics**, (34), 538-549.
- Negiz, Nilüfer vd. (2018), "Belediye Meclislerinde Etkinlik Meselesi: Isparta Örneği", **International Journal of Social Sciences and Education Research**, 4 (4), 599-619.
- Neunreither, Karlheinz vd. (1993), "Subsidiarity as a Guiding Principle for European Community Activities", **Government and Opposition**, 28 (2), 206-220.
- Newton, Kenneth (1982), "Is Small Really So Beautiful? Is Big Really So Ugly? Size, Effectiveness, and Democracy in Local Government", **Political Studies**, XXX (2), 190-206.
- Okcu vd. (2016), "6360 Sayılı Kanun Sonrası Yerel Hizmetlerin Sunumunda Etkinlik", **Kayfor 13**, 1508-1527.
- Oktay, Tarkan (2008), "Belediye Kurumunun Tarihsel Gelişimi", Recep Bozlağan ve Yüksel Demirkaya (Ed.), **Türkiye'de Yerel Yönetimler**, 1. Basım içinde (119-156), Nobel Yayınları, Ankara.

- _____ (2016), “6360 Sayılı Kanuna Dayalı Büyükşehir Belediye Reformunu Anlama ve Anlamlandırma”, **İstanbul Medeniyet Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, 1 (1), 71-131.
- Oliver, J. Eric (2000), “City Size and Civic Involvement in Metropolitan America”, **The American Political Science Review**, 94 (2), 361-373.
- Olum, Yasin (2014), “Decentralisation in Developing Countries: Preconditions for Successful Implementation”, **Commonwealth Journal of Local Governance**, (15), 23-38.
- Ortaylı, İlber (2008), **Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi**, 2. Baskı, Cedit Neşriyat Yayınları, Ankara.
- _____ (2011), **Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri**, 2. Baskı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- O'Sullivan, Tim (2007), “Could Subsidiarity Help?”, **Studies: An Irish Quarterly Review**, 96 (382), 155-168.
- Ökmen, Mustafa vd. (2016), “Köylerin Mahalleye Dönüşüm Kararının Etkilerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Manisa Büyükşehir Belediyesi Örneği”, **Kayfor** 13, 1475-1487.
- Ökmen, Mustafa ve Arslan, Recep (2014), “Türkiye’de 6360 Sayılı Yasa İle Yeni Kurulan Büyükşehir Belediyeleri: Manisa Büyükşehir Belediyesi Örneği”, **Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 1, Özel Sayı, 88-101.
- Ökmen, Mustafa ve Canan, Kadri (2009), “Avrupa Birliği’ne Üyelik Sürecinde Türk Kamu Yönetimi”, **Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F Yönetim ve Ekonomi Dergisi**, 16 (1), 139-171.
- Ökmen, Mustafa ve Özer, Buğra (2013), “Türkiye’de Yerel Yönetimler: Yapısal, İşlevsel Görünüm Sorunlar ve Arayışlar”, Mustafa Ökmen ve Fikret Elma (Ed.), **Türk Dünyasında Yerel Yönetimler**, 1. Baskı içinde (15-60), Türk Dünyası Belediyeler Birliği Yayınları, Yayın No: 4, İstanbul.
- Önder, Özgür (2005), “Hollanda Yerel Yönetimleri”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, 14 (2), 35-63.
- _____ (2013), “Yerelleşme ve Yerel Demokrasinin Güçlendirilmesi Bağlamında Yerel Katılım”, **Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi**, 9 (18), 311-326.
- Öner, Erdoğan (2008), **İstanbul Şehremaneti (Belediyen)'nin Kuruluşu ve 1917 Yılı Bütçesi**, Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Öner, Şerif (2006), **Yeni Mevzuat Çerçevesinde Türkiye’de Belediye Yönetimi**, 1. Basım, Nobel Yayınları, Uşak.

- Özaslan vd. (2014), “6360 Sayılı Kanun Çerçevesinde Gümüşlük Belde Belediyesi’nin Kapatılmasına İlişkin Yöre Halkının Algısı”, **Marmara Üniversitesi İ.İ.B. Dergisi**, XXXVI (II), 215-235.
- Özçağlar, Ali (2005), “Türkiye’de Mülki İdare Bölümlerinin İdari Coğrafi Analizi”, **Coğrafi Bilimler Dergisi**, 3 (1), 1-25.
- Özdemir, Serkan ve Meşhur, M. Çağlar (2011), “5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Yasası’nın Belde Belediyelerinin Planlama Süreçleri Üzerinde Yarattığı Etkiler”, **MEGARON**, 6 (3), 171-183.
- Özel, Mehmet ve Eren, Veysel (2012), “Merkezi Yönetim ve Piyasa Kısılacındaki Yerel Yönetimler: Karşılaştırmalı Bir İnceleme”, **International Journal of Human Sciences**, 9 (2), 1379-1401.
- Özer, Hüseyin (1992), “Performans Denetimi”, **Sayıştay Dergisi**, (7), 30-40.
- Özer, Mehmet Akif (2012), **Yeni Kamu Yönetimi**, 2. Baskı, Barış Kitabevi, Ankara.
- _____ (2013), “Yerel Yönetimler Reformunda Reform: 6360 Sayılı Kanun’un Düşündürdükleri”, **Yerel Politikalar Akademik Araştırma ve Düşünce Dergisi**, 1 (3), 97-126.
- Özgür, Hüseyin ve Yavuzçehre, S. Pınar (2016), “Türkiye’nin Büyükşehir Belediyesi Sistemi:1982-2015”, **Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 7(1), 903-926.
- Parlak, Bekir ve Ökmen, Mustafa (2016), **Türkiye’de ve Dünyada Yerel Yönetimler Teori ve Uygulama**, 5. Baskı, Ekin Yayın ve Dağıtım, Bursa.
- Parlak, Bekir ve Sobacı, Zahid (2008), **Kuram ve Uygulamada Kamu Yönetimi Ulusal ve Küresel Perspektifler**, 2. Baskı, Alfa Aktüel Yayınları, Bursa.
- Patel, Satish L. (2011), “Reinventing Local Governments: People’s Participation and Empowerment”, **The Indian Journal of Political Science**, 72 (2), 403-407.
- Petrić, Davor (2017), “The Principle of Subsidiarity in The European Union: ‘Gobbledygook’ Entrapped between Justiciability and Political Scrutiny? The Way Forward”, **Zagrebačka fPravna Revija**, 6 (3), 287-317.
- Pevcin, Primož (2014), “Optimal Size and Number of Local Government Units: A Case Study for Slovenia”, **22nd NISPAcee Annual Conference**, Budapest, 1-8.
- Pıtırılı, Ali (1989), “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı”, **Türk İdare Dergisi**, 61 (383), 59-72.
- Polatoğlu, Aykut (2003), **Kamu Yönetimi Genel İlkeler ve Türkiye Uygulaması**, ODTÜ Yayıncılık, Ankara.

- _____ (2015), “Büyükşehir Belediye Modeli ve Türkiye’de Uygulanması Üzerine Düşünceler”, **Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 8 (1), 43-62.
- Pukelienė, Violeta ve Maksvytienė, Inga (2008), “Economy Scale Impact on the Enterprise Competitive Advantages”, **Engineering Economics**, 2 (57), 49-54.
- Pustu, Yusuf (2005), “Yerel Yönetimler ve Demokrasi”, **Sayıştay Dergisi**, 57, 121-134.
- Ruige, Anke vd. (2014), **Yönetişim ve Katılım Etkili Katılım İçin Araçlar, Yöntemler, Mekanizmalar**, Katılımcılık Rehberi 1/4, https://www.tepav.org.tr/upload/files/1408538775-7.Yonetisim_ve_Katilim.pdf (12.06.2019)
- Ryan, Roberta ve Woods, Ronald (2015), “Decentralisation and Subsidiarity: Concepts and Frameworks for Emerging Economies”, **Forum of Federations**, Occasional Paper Series Number 15, 1-46.
- Saatci, Serhat (2016), **Büyükşehir Belediye Sisteminin Kırsal Alanlar Üzerindeki Etkisi: Ödemiş Örneği**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sadioğlu, Uğur vd. (2015), “Yeni Büyükşehir Belediyesi Modeli: Türkiye’de Değişen/Değişmeyen Merkezileşme ve Adem-i Merkezileşme Politikaları”, **Yasama Dergisi**, (30), 70-92.
- Sadioğlu, Uğur vd. (2017), “Yeni Büyükşehir Belediyesi Modelinde Belde Belediyelerin Sonu: Değirmendere Örneği”, **Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 35 (2), 95-119.
- Saiger, Aaron J. (2009), “Local Government without Tiebout”, **The Urban Lawyer**, 41 (1), 93-145.
- Sale, Kirkpatrick (1996), “The Importance of Size for Democracy”, **The Good Society**, 6 (3), 6-10.
- Salisbury, Robert H. (1975), “Research on Political Participation”, **American Journal of Political Science**, 19 (2), 323-341.
- Sayan, İpek Ö. Vd (2018), “Türk Kamu Yönetiminde Performans Değerlendirmesi ve Denetimi Mümkün mü?”, **Sosyal Bilimler Metinleri**, 2018 (2), 74-92.
- Sertesin, Selçuk (2013), “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Reform Açısından Önemli mi?”, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı Değerlendirme Notu, No: 201339 www.tepav.org.tr.
- Sezik, Murat (2015), **6360 Sayılı Kanun’a Göre Büyükşehirlerde Bütünleşme Sürecinin Etkileri: Malatya Örneği**, Yayınlanmış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Sharpe, Jim (1995), "Local Government: Size, Efficiency and Citizen Participation", **The Size of Municipalities, Efficiency and Citizen Participation**, içinde (63-82), CDLR, No: 56, Council of Europe.
- Sivrekli, Esra ve Kırıcı Duman, Aylin (2016), "Büyükşehir Belediyelerinde Yönetimsel Ve Mali Değişim: Özerklikten Söz-Erkliğe Doğru 6360 Sayılı Kanun", **Kayfor 13**, 1289-1302.
- Skogan, Wesley G. (1976), "Efficiency and Effectiveness in Big-City Police Departments", **Public Administration Review**, 36 (3), 278-286.
- Sobacı, Mehmet Zahid (2014), **İdari Reform ve Politika Transferi Yeni Kamu İşletmeciliğinin Yayılışı**, 2. Baskı, Dora Yayıncılık, Bursa.
- _____ (2015), **Türkiye'nin Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na Uyumu Özerklik Miti**, SETA Yayınları, İstanbul.
- Soukopova, Jana vd. (2014), "Municipality Size and Local Public Services: Do Economies of Scale Exist?", **The NISPAcee Journal of Public Administration and Policy**, 7 (2), 151-171.
- Southwick, Lawrence (2012), "Economies of Scale in Local Government: General Government Spending", **iBusiness**, (4), 265-278.
- Sönmez, Muammer (2016), "6360 Sayılı Büyükşehir Yasasının İl Yönetimi ve Mülki İdare Sistemine Olan Etki ve Yansımaları", **Kayfor 13**, 164-176.
- Steenvoorden, Eefje (2018), "One of a Kind, or All of One Kind? Groups of Political Participants and Their Distinctive Outlook on Society", **Voluntas**, 29, 740-755.
- Swianiewicz, Pawel (2002a), "Size of Local Government, Local Democracy and Efficiency in Delivery of Local Services- International Context and Theoretical Framework", Pawel Swianiewicz (Ed.), **Consolidation or Fragmentation? The Size of Local Governments in Central and Eastern Europe**, içinde (3-29), Local Government And Public Service Reform Initiative Open Society Institute, Budapest.
- _____ (2002b), "Is There a Third Way Between Small yet Ineffective and Big yet Less Democratic? Comparative Conclusions and Lessons Learned", Pawel Swianiewicz (Ed.), **Consolidation or Fragmentation? The Size of Local Governments in Central and Eastern Europe**, içinde (293-325), Local Government And Public Service Reform Initiative Open Society Institute, Budapest.
- Şahin, Yusuf (2018), **Yerel Yönetimler**, 4. Baskı, Ekin Yayın Dağıtım, Bursa.
- Şengül, Ramazan (2014), **Yerel Yönetimler**, 4. Baskı, Umuttepe Yayınları, Kocaeli.
- Şimşek, Ö. Faruk (2007), **Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş Temel İlkeler ve LISREL Uygulamaları**, Ekinoks Basım Yayın, Ankara.

- Tabachnick, Barbara G. ve Fidell, Linda S. (2013), **Using Multivariate Statistics**, 6. Baskı, Pearson Education, Boston.
- Tamer, Mehmet (2016), “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Türkiye”, **International Journal of Academic Value Studies**, 2 (4), 133-144.
- Tek, Murat ve Karaoğlan, Burak (2018), “6360 Sayılı Yasaya İlişkin Akademisyenlerin Bakışı Üzerine Değerlendirmeler”, **International Journal of Academic Value Studies**, 4 (21), 711-728.
- Tekçe, Yunus (2018), **6360 Sayılı Kanunun Kapatılan Köylere/Yeni Mahallelere Etkisi: Aydın Örneği**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tekel, Ayşe (2006), “Desantralizasyon ve Türkiye’de Metropolitan Alan Yönetimleri Üzerine Bir Değerlendirme”, **Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, (5), 71-88.
- Tekin, Ömer Faruk (2018), “Türkiye’de Büyükşehir Yönetimi ve 6360 Sayılı Yasanın Getirdiği Değişim: Konya Örneği”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, (55), 84-105.
- Tekin, Vasfi Nadir (2007), **SPSS Uygulamalı Bilimsel Pazarlama Araştırmaları**, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Tiebout, Charles M. (1960), “Economies of Scale and Metropolitan Governments”, **The Review of Economics and Statistics**, 42 (4), 442-444.
- Topal, Abdulkadir (1999), **Optimal Yerel Yönetim Büyüklüğü ve Belediyelerin Konsolidasyonu: İstanbul İçin Bir Model Önerisi**, Yayınlanmış Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- _____ (2000), **Optimal Yerel Yönetim Büyüklüğü ve Belediyelerin Konsolidasyonu**, İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Kontrolörleri Derneği Yayınları, No: 13, Ankara.
- _____ (2005), “Optimal Yerel Yönetim Büyüklüğüne Kuramsal Yaklaşım”, Hüseyin Özgür ve Muhammet Kösecik (Ed.), **Yerel Yönetimler Üzerine Yazılar- I: Reform, içinde** (449-470), Nobel Yayınları, Ankara.
- _____ (2011), “Kırsal Belediyelerde Optimal Büyüklüğü Belirlemeye Yönelik Bir Model Denemesi: Trabzon Örneği”, **Marmara Üniversitesi İ. İ. B. F. Dergisi**, 31 (2), 367-380.
- Tortop, Nuri (1995), “Yerel Yönetimlerde Büyüklük Ölçütleri”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, 4 (6), 21-25.
- Tortop, Nuri vd. (2006), **Mahalli İdareler**, 1. Basım, Nobel Yayınları, Ankara.

- Tortop, Nuri vd. (2012), **Yönetim Bilimi**, 9. Basım, Nobel Yayınları, Ankara.
- Tozlu, Ahmet (2017), “Daha Verimli Hizmet ve Hizmette Yerellik Tartışmaları Düzleminde Yeni Büyükşehir Modeli”, **HAK- İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi**, 6 (15), 235-258.
- Turan, Hande Tek (2013), “Bölgeler Avrupa’sında Fransız Yerel Yönetimleri”, Murat Okcu ve Hüseyin Özgür (Ed.), **Dünyada Yerel Yönetimler Örnekler- Uygulamalar**, 1. Baskı içinde (245-281), Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2019), Adrese Dayalı Nüfus Sistemi Sonuçları, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> (08.06.2019).
- Ulusoy, Ahmet ve Akdemir, Tekin (2012), **Mahalli İdareler**, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Ural, Ayhan ve Kılıç, İbrahim (2006), **Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi**, 2. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara.
- URL, “Trabzon’un Tarihçesi” (t.y), <http://www.trabzon.gov.tr/tarihce-cografya> (10.07.2019).
- URL, “195 sayılı KHK” (23.03.1984), <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18350.pdf> (10.02.2019).
- URL, “5216 sayılı Yasanın Genel Gerekçesi” (03.03.2004), <https://sayilikanuncom.files.wordpress.com/2013/02/5216-sayc4b11c4b1-kanun-gerekc3a7esi.pdf> (15.03.2019).
- URL, “5216 sayılı Yasa” (23.07.2004), <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5216.pdf> (10.02.2019).
- URL, “6360 sayılı Yasa’nın Genel Gerekçesi” (08.10.2012), <https://www2.tbmm.gov.tr/d24/1/1-0690.pdf> (10.02.2019).
- URL, “CHP’li Günaydın’ın 29 Ekim Çıkışı” (23.10.2012), <http://milliyet.com.tr>. (20.05.2019).
- URL, “6360 sayılı Yasa” (06.12.2012), <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6360.html> (28.11.2018).
- Uzun, Abdullah ve Çolak, Çağrı (2016), “6360 Sayılı Kanun Kapsamında Kapatılan Geyikli ve Söğütlü Belde Belediyelerindeki Yerel Vatandaşların Yeni Yapıya İlişkin Algı ve Tutumlarına İlişkin Bir Araştırma”, **Kayfor** 13, 1450-1474.
- Ünal, Ali ve Tagiyev, Ravil (2016), “Sağlık Sisteminde Desantralizasyon: Türkiye ve Azerbaycan Sağlık Sistemleri Üzerine Bir İnceleme”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, (CİEP Özel Sayısı), 479-497.
- Üste, R. Bahar (2005), “Yerel Yönetimlerde Demokratikleşme”, **Türk İdare Dergisi**, 77 (448), 49-60.
- Waldman, Oren M. Levin (2013), “Income, Civic Participation and Achieving Greater Democracy”, **The Journal of Socio- Economics**, (43), 83-92.

- Yalçındağ, Selçuk (1996), **Belediyelerimiz ve Halkla İlişkiler**, 1. Baskı, TODAİE Yayınları, No: 275, Ankara.
- _____ (1997), “Yerel Yönetimlerde Etkinlik”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, 6 (1), 3-15.
- Yamaç, Müzehher (2014), “İngiltere’de Yerel Yönetimler”, **Namık Kemal University Institute of Social Sciences**, (4), 1-22.
- Yaman, Murat ve Küçükşen, Murat (2017), “Yerel Yönetimlerin Demokratikleşmesi Açısından Yerel Katılımın İncelenmesi”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, (55), 247-259.
- Yaşamış, Firuz D. (1995), “Büyükşehir Sorunsalı”, **Amme İdaresi Dergisi**, 28 (1), 93-111.
- Yavuz, İ. Sadık ve Dulupçu, M. Ali (2017), “Ulusal Devletlerde Yerel Yönetimler Harcama Desantralizasyonu Karşılaştırması: İspanya ve Türkiye Örneği” **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 22 (3), 855-875.
- YAYED, (2012), “10 Temmuz 2004 Tarih ve 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu’nu Değiştiren Büyükşehir-Bütünşehir Tasarısı Hakkında YAYED Görüşü” <http://www.yayed.org/uploads/yuklemeler/BSBYAYED%20G%C3%B6r%C3%BC%20G%C3%BC%20G%C3%BC%20G%C3%BC.pdf> (12.06.2019)
- Yaylı, Hasan ve Yashıkaya, Refik (2012), “Türkiye’de Yerel Hizmetlerle İlgili Yasal Düzenlemelerin Gelişimi”, **Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi**, 47 (2), 65-82.
- Yazıcıoğlu, Yahşi ve Erdoğan, Samiye (2007), **SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, 2. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Yediyıldız, Bahaeddin (1988), “Türk Kültür Sistemi İçinde Vakfın Yeri”, **Vakıflar Dergisi**, (20), 403-408.
- Yemen, Aysun (2016), **Büyükşehir Belediye Sisteminin Evrimi: Demokratiklik ve Etkinlik Boyutlarıyla Sistem Analizi**, Yayınlanmış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yeter, Enis (1996), “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Karşısında Türkiye: Anayasa ve İlgili Yasalarda Durum”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, 5 (1), 3-13.
- Yıldırım, Uğur vd (2014), “AB Yerel Yönetim Anlayışının Yerele Yansımaları: K. Maraş Belediyeleri Örneği”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 19 (2), 1-19.
- Yıldırım, Uğur ve Belli, Aziz (2013) “Yeni Büyükşehir Belediyesi Yönetim Modelinin Metropolitan Alan Kavramı Açısından Değerlendirilmesi”, Yakup Bulut, Veysel Eren, Sedat

Karakoç, Abdullah Aydın (Ed.), **Kuramdan Uygulamaya Yerel ve Kentsel Politikalar, içinde** (97-111), Pegem Yayınları, Ankara.

Yılmaz, Cevdet (2012), “Yeni Büyükşehir Yönetimi ve Geçiş Nedenleri”, **İller ve Belediyeler Dergisi**, (774- 775), 4-7.

Yontar, İbrahim G. ve Dağ, Mehmet (2014), “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Çerçevesinde Türkiye’de Mali Özerklik”, **Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi**, 10 (21), 147-162.

Yükçü, Süleyman ve Atağan, Gülşah (2009), “Etkinlik, Etkililik ve Verimlilik Kavramlarının Yarattığı Karışıklık”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 23 (4), 1-13.

Yüksel, Cihan (2016), “Yerel Yönetimlerde Kaynak Paylaşım Sistemleri ve 6360 Sayılı Kanun’la Türkiye’deki Değişimler”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, 71(3), 731-756.

Zengin, Gökhan (2014), “Etkinlik ve Demokrasi Açmazında 6360 Sayılı Kanun: Merkezîyetçi-Yerelleşme Anlayışının, Yerel Özerklik Üzerine Etkileri”, Fatma Neval Genç (Ed), **KAYFOR XII Bildiriler Kitabı**, Aydın, 337- 355.

Zengin, Ozan (2014), “Büyükşehir Belediye Sisteminin Dönüşümü: Son On Yılın Değerlendirmesi”, **Ankara Barosu Dergisi**, (2), 91-116.

Zeyrekli, Sedef ve Ekizceleroğlu, Rengül (2007), “Avrupa Birliği Bağlamında Hizmette Yerellik (Subsidiarite) ilkesi ve ilkenin Türkiye Açısından Ele Alınışı”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, 16 (3), 29-48.

EKLER

Ek 1: Anket Formu

Sayın katılımcı,

Doktora tez çalışmamın bir parçası olarak bu anketin amacı 6360 sayılı yasa ile yapılan yeni düzenlemelerle mahalleye dönüştürülen belde belediyelerinde yaşayan siz vatandaşların bu düzenlemeye ilişkin bakış açılarını belirlemektir. Vereceğiniz cevaplar bilimsel esaslara dayalı olarak hazırlanan bu çalışmada genel anlamda değerlendirilecek olup, çok önemli katkılar sağlayacaktır. Anket sorularında ankete ilişkin ifadeleri destekleme düzeyinizi (1. Kesinlikle Katılmıyorum, 2. Katılmıyorum, 3. Kararsızım, 4. Katılıyorum, 5. Kesinlikle Katılıyorum) (X) işareti ile her soru için yalnızca bir satırı işaretleyerek belirtirseniz sevinirim. Ayırdığınız zaman için şimdiden teşekkür ederiz..

Nazlı ÖZCAN SARIHAN
KTÜ SBE Öğrencisi

Dr. Öğr. Üyesi Abdullah UZUN
Tez Danışmanı

I. BÖLÜM

1. Cinsiyetiniz

Erkek Kadın

2. Yaşınız

22- 30 31- 37 38- 44
 45- 54 55- 64 65 ve yukarısı

3. Öğrenim Durumunuz

Okuma- yazma bilmiyor Okuma- yazma biliyor İlkokul Ortaokul
 Lise Ön Lisans Lisans Yüksek Lisans Doktora

4. Mesleğiniz

Memur Esnaf İşçi Çiftçi
 Ev Hanımı Emekli Serbest Meslek (eczacı, doktor vs...)

5. Geliriniz

0- 2000 2000- 3000 3000- 4000 4000- 5000 5000 +

6. Kaç yıldır burada ikamet etmektesiniz

5 yıl 6- 10 yıl 11-15 yıl 16- 20 yıl 21 yıl ve üzeri

7. Siyasi Partiniz

AKP CHP MHP Diğer Belirtilmemiş

8. Merkeze Olan Uzaklık (Km)

5- 30 31- 60 61- 105

9. Nüfus Yoğunluğu (Kişi)

500- 2000 2001- 5000 5001- 26.000

LÜTFEN ARKA SAYFAYA GEÇİNİZ...

Ek 2: (Devamı)**II. BÖLÜM**

	B. LÜTFEN 6360 SAYILI YASAYA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİZİ İŞARETLEYİNİZ.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Büyükşehir belediyesi sınırlarının il sınırlarına kadar genişlemiş olması vatandaşa daha verimli hizmet sunulması açısından olumlu bir gelişmedir.					
2	Büyükşehir belediyesi (il) sınırlarındaki beldelerin mahalleye dönüştürülmesini uygun buluyorum.					
3	Büyükşehir belediyesi (il) sınırlarındaki il özel idarelerinin kapatılmasını uygun buluyorum.					
4	Tüzel kişiliği kaldırılan (kapatılan) beldelerde yaşayan vatandaşlarda aidiyet sorunu yaşanmaktadır.					
5	Belde belediyelerinin mahalleye dönüştürülmesi ile ilgili düzenleme kamu yararına olmuştur.					
6	Belde belediyelerinin mahalleye dönüştürülmesi ile ilgili düzenleme siyasi parti ve kişilere fayda sağlamak amacıyla yapılmıştır.					
7	Büyükşehir belediye modeli öncesine geri dönmelidir.					
8	Belde belediyeleri yeniden kurulmalıdır.					
9	Belde belediyelerinin kapatılıp mahalleye dönüştürülmesi biz vatandaşlar için olumlu bir karar olmuştur.					
10	Eski beldeler/ yeni mahallelerin merkeze uzak olması alınan hizmetlerde sorun yaşanmasına neden olmaktadır.					
11	Büyükşehir belediye statüsüne geçilmesinin, hizmet maliyetlerini azalttığını düşünüyorum.					
12	Mahallemizle ilgili problemlerin çözümünde ve hizmet sunumunda büyükşehir belediyesi daha etkin çalışmaktadır.					
13	Büyükşehir belediyesi statüsüne geçilmesinin mahallemizde imar ve planlama bütünlüğü sağladığını düşünüyorum.					
14	Büyükşehir belediyesi statüsüne geçilmesinin mahallemizde ulaşım planlamasında bütünlüğü sağladığını düşünüyorum.					
15	Büyükşehir belediyesi statüsüne geçilmesinin mahallemizde altyapı planlamasında bütünlüğü sağladığını düşünüyorum.					
16	Büyükşehir belediyesi düzenlemesine geçildikten sonra mahallemizde sunulan yerel hizmetlerin verimliliğinin arttığını düşünüyorum.					
17	Büyükşehir belediyesi statüsüne geçilmesinin mahallemizde yazışmaları/ bürokrasiyi artırdığını düşünüyorum.					
18	Büyükşehir belediyesinin sorumluluk sahasının genişlemesi					

Ek 2: (Devamı)

	mahallemizde hizmet sunumunda aksamalara neden olmaktadır.					
19	Beldemizin mahalleye dönüşmesi sonrasında, mahallemizde altyapı konusundaki şikâyetler artmıştır.					
20	Beldemizin mahalleye dönüşmesi sonrasında, mahallemizde ulaşım konusundaki şikâyetler artmıştır.					
21	Beldemizin mahalleye dönüşmesi sonrasında, mahallemizde imar düzenlemeleri konusundaki şikâyetler artmıştır.					
22	Beldemizin mahalleye dönüşmesi hizmet sorunlarını artırmıştır.					
23	Büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasındaki siyasi çekişmeler mahallemizde sunulan hizmeti olumsuz etkilemektedir.					
24	Beldemizin mahalleye dönüşmesinden sonra mahallemizde çöp, su, kanalizasyon gibi hizmetlerde sorun yaşamaktayız.					
25	Büyükşehir belediye statüsüne geçilmesinin, su faturalarına olumsuz yansımaları olmuştur ya da olacaktır.					
26	Beldemizin mahalleye dönüşmesinden sonra mahallemizde teknik ekipman ve araç- gereç sorunu yaşamaktayız.					
27	Büyükşehir belediye olmanın yönetici-vatandaş ilişkilerini güçlendirdiğini düşünüyorum.					
28	Büyükşehir yönetimine geçilmesiyle kapatılan belde belediyelerinin temsil imkânı azalmıştır. (temsil adaletsizliği)					
29	Büyükşehir belediye düzenlemesi yerel demokrasi açısından uygun değildir.					
30	Büyükşehir belediye hizmetlerinin eksikliği ile ilgili şikâyetlerimi yetkililere rahatlıkla iletebiliyorum ve dikkate almıyorum.					
31	Büyükşehir belediyesi birçok hizmeti yaparken halkın görüşünü almaktadır.					
32	Büyükşehir belediyelerine ulaşabilmek için yerel hizmet ofisleri açılmalıdır.					
33	Beldemizin mali kaynakları yeterliydi.					
34	Beldemizin fiziki kaynakları yeterliydi.					
35	Beldemiz mali ve fiziki kaynaklarını verimli kullanmaktaydı.					
36	Yeni bağlandığımız ilçe belediyemizin mali ve fiziki kaynakları yeterlidir.					
37	Yeni bağlandığımız ilçe belediyemiz mali ve fiziki kaynaklarını verimli kullanmaktadır.					

Not: Bir öneriniz ya da belirtmek istediğiniz bir husus varsa ekleyebilirsiniz.

DEĞERLİ FİKİRLERİNİZ VE KATILIMINIZ İÇİN

TEŞEKKÜR EDERİZ...

ÖZGEÇMİŞ

Nazlı ÖZCAN SARIHAN, 28.04.1987 tarihinde Aydın İli Efeler İlçesi'nde doğdu. 2001 yılında Atatürk İlköğretim Okulu'nu; 2005 yılında Cumhuriyet Yabancı Dil Ağırlıklı Lisesi'ni; 2009 yılında Selçuk Üniversitesi – Karaman İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü'nü; 2011 yılında da Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi - Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı yüksek lisans programını bitirdi. 2015 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi - Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalında doktora programına başladı. Halen Gümüşhane Üniversitesi'nde "öğretim görevlisi" olarak görev yapmaktadır.

ÖZCAN SARIHAN, evli olup, İngilizce bilmektedir.